Editura UNIVERS

Distinsă cu premiul „Nadal“ pe anul 1968, această carte — scrisă de unul dintre scriitorii spanioli care s-a impus în panorama literaturii contemporane ca remarcabil stilist — este o fabulație extraordinară, o construcție lacustră susținută de pilonii unor intuiții fundamentale, dedesubtul cărora curge rîul veșnic al Timpului.

Lei 6,50

214

1973

ÁLVARO CUNQUEIRO OMUL CARE SEMĂNA CU ORESTE

ÁLVARO CUNQUEIRO

OMUL CARE SEMĂNA CU ORESTE

COLECȚIA MERIDIANE

Coperta de *Viorel Popescu*

ÁLVARO CUNQUEIRO
Un hombre que se parecia a Orestes
Ediciones Destino, Barcelona, 1969

Álvaro Cunqueiro

Omul care semăna cu Oreste

Traducere şi prefaţă de *Irina Runcan*

Editura UNIVERS
Bucureşti, 1973

ORESTE SAU ZĂDĂRNICIA AŞTEPTĂRII

Timpul însuşi este un element

GOETHE

În *Omul care semăna cu Oreste* autorul depăşeşte obişnuita lui bogăţie de născociri anecdotice, pentru a crea personajul invizibil al Timpului, adevăratul protagonist al operei, împreună cu acela al Destinului. Acest roman este o versiune modernă a străvechiului mit antic al lui Oreste, fiul lui Agamemnon şi al Clitemnestrei, sortit de zei să răzbune moartea tatălui său, ucis de Egist, amantul mamei, la întoarcerea sa din războiul troian. Cunqueiro nu preia din vechea şi cunoscuta tragedie greacă, trilogia *Orestia*, decît primul moment, şi anume asasinarea regelui Agamemnon, act considerat săvîrşit la începerea romanului său. Autorul întîrzie momentul următor, răzbunarea tînărului Oreste ce fusese dictată de zei, fiind incitat necontenit la aceasta de către sora sa Electra. Această aşteptare încordată, care modifică, alterează existenţele dependente de ea, constituie adevărata substanţă a romanului. Egist şi Clitemnestra aşteaptă sosirea şi răzbunarea lui Oreste, aşa cum Giovanni Drogo din *Deşertul tătarilor* de Dino Buzzati aştepta, mai întîi, să părăsească fortul unde crezuse că va rămîne doar scurtă vreme, şi apoi să înceapă

războiul îndelung visat, din tinereţe şi pînă în pragul bătrîneţii. Dar atît aşteptarea unora cît şi a celuilalt este zadarnică. Ea se consumă în clipe dilatate dureros, uneori încărcate de spaimă şi neliniște, ca în cazul lui Egist şi al Clitemnestrei, alteori pline de resemnare amară şi deşartă, ca în cazul lui Drogo. Interesant de urmărit în ambele cazuri — şi aceasta şi fac amîndoi autorii, pătrunzînd adînc în trăirea personajelor — nu este atît aşteptarea unui anumit moment hotărîtor, devenit obsesie prin nerealizarea lui, obsesie ce brăzdează o întreagă existenţă, frustrată în felul acesta de împlinire, cît degradarea ce urmează ei şi care se traduce, între altele, în primul rînd prin inutilitatea faptului dorit, chiar dacă acesta survine totuşi într-un tîrziu. Egist, Clitemnestra, Oreste şi Drogo aşteaptă mereu, aşteaptă pînă cînd îmbătrînesc, şi totul devine zadarnic. Odată cu ei îmbătrîneşte ceea ce-i înconjoară, şi tot mai puţine forme pot fi recunoscute cu înfăţişarea lor iniţială. Această îmbătrînire în aşteptare echivalează cu uciderea speranţei, a dorinţei ce-o alimentase — de fapt, cu moartea unei fiinţe şi naşterea alteia, uşor indiferentă la ceea ce survine ulterior tensiunii devoratoare şi pătimaşe din tinereţe. Iar dacă totuşi faptul aşteptat se realizează, el va întîlni de astă dată alt om, nu pe acela care începuse să aştepte. E ca şi cum cineva ar adresa mulţumiri unei persoane care n-a făcut nimic ca să le merite. În *Omul care semăna cu Oreste* aşteptarea degradează totul, pînă şi scopul ei, care în cele din urmă devine complet inutil. Timpul toceşte necesitatea răzbunării, sortită de zei să fie săvîrşită de Oreste. Egist şi Clitemnestra trăiesc în spaimă şi

groază, se hrănesc cu teamă şi nelinişte, petrecînd clipă de clipă într-o încordare ce le răpeşte orice bucurie de a trăi. Ei nu ajung prin suferinţă la o intimitate progresivă cu timpul, nu descoperă astfel infinitul lor interior, nu dobîndesc starea în care moartea se naşte din patima fiecărei clipe — minuscula unitate cu care omul măsoară eternitatea. Şi aceasta deoarece nu ştiu să se sustragă timpului, nu trăiesc evenimentele într-un ritm al lor, subiectiv, ci se lasă trăiţi, măcinaţi de aceste evenimente. Aşteptarea îi frustrează de o fericire simplă — singura care, exceptînd marea creaţie, poate justifica într-adevăr o existenţă — şi anume bucuria unei iubiri senine. Răzbunarea ar fi acum inutilă, deoarece, pe de o parte însuşi timpul i-a pedepsit pe regi refuzîndu-le împlinirea mult dorită, iar pe de altă parte fiindcă, din aceeaşi cauză, Oreste nu mai nutreşte faţă de ei ura din tinereţe, ce-ar putea justifica, măcar parţial, săvîrşirea omorului justiţiar.

Spre deosebire de modelul său din antichitate, acest Oreste modern nu cunoaşte frămîntările născute din marile întrebări cu privire la responsabilitate, la fatalitate, la dreptate, deşi uneori, doar în treacăt şi fără rezonanţe adînci, se întreabă : „Cine eşti tu ca să judeci şi să-ţi omori propria mamă ?" ; „Nimeni nu ştie nimic din ceea ce se petrece în adîncul sufletului altcuiva" ; „Care-ţi va fi viaţa după răzbunare ?" El rămîne însă la patetismul situaţiei de viaţă şi la emoţiile corespunzătoare ei, fără dimensiunea dezbaterii etice, fără zbuciumul adînc în planul conştiinţei. Şi fără să se gîndească lucid la frustraţie, cu alte cuvinte fără să-şi intelectualizeze drama, fără s-o transforme într-o meditaţie asupra condiţiei umane în general. Drama lui şi a celor din

jur e vitală, inconştientă, constînd din dorinţa de a trăi, din nostalgia unei vieţi căreia i se refuză plenitudinea. Aceste personaje nu au vocaţia eroismului, ci numai a fericirii. Toţi (Egist, Clitemnestra, doña Inés, Oreste, Ifigenia, Electra) încep prin a crede, cînd sînt tineri, că e firesc să fie fericiţi, aşa cum tuturor tinerilor li se pare firesc să se nască şi să nu îmbătrînească niciodată, iar moartea să fie hărăzită doar celorlalţi. Dacă fericirea e amînată însă mereu, ea apare ca un adevărat miracol, iar viaţa — cu totul altfel decît ne-o închipuim la început, cînd pornim în viaţă. Lucrurile nu se petrec aşa cum ne temem, dar nici aşa cum sperăm. „Privind înapoi de-a lungul vieţii noastre — spune Goethe — ea ne apare frîntă ; aceasta fiindcă tot ceea ce am scăpat şi am ratat în viaţă ne întîmpină dintr-un început, copleşind în imaginaţia noastră tot ce am izbutit şi am realizat."

Trecutul e ca norii. Se destramă mereu. De aceea nu putem reface o unitate cu noi înşine. Poate că într-adevăr fericit se poate numi doar acela care izbuteşte să pună în legătură sfîrşitul vieţii sale cu începutul. Numai astfel nu va cunoaşte rana dureroasă a timpului.

Panta rei, spunea Heraclit. Totul curge. Nu ne putem scălda de două ori în aceeaşi apă a rîului. Şi în această eternă curgere omul rămîne doar în aparenţă acelaşi. În fiecare clipă devine altul. În succesiunea vertiginoasă a clipelor, descoperirea unei ordini este esenţialmente momentană, căci nu există putinţa unei sustrageri din torentul general. Mii de fire invizibile ne leagă de tot ce se află în jur, de timpul care trece pe lîngă noi fără paşi, nici glas, de nimeni văzut ori ştiut. Şi totuşi ne atinge, ne atinge

mereu. Ne răscoleşte puternic, apoi ne sfîşie lent. E fumul a ceva ce ne mistuie prin foc.

În contextul operei lui Álvaro Cunqueiro, *Omul care semăna cu Oreste* se desprinde de restul cărţilor, dar totodată se integrează în acelaşi univers caracteristic creaţiei sale.

Născut în 1911 în vechea cetate episcopală din Mondoñedo, din extremul nord-est al Galiciei, într-o regiune de păduri şi de munţi întunecaţi, ale cărei stînci sînt spălate de valurile puternice ale mării, şi pe care nu vrea s-o părăsească, după cum singur mărturiseşte, „mai întîi din lene ; apoi, pentru că aici am casa, livada, mierlele, porcul la ignat, prietenii şi întreaga mea copilărie"[1], Cunqueiro aparţine, împreună cu Valle-Inclán şi Camilo José Cela, pleiadei de scriitori galicieni care s-au impus în panorama literaturii spaniole ca remarcabili stilişti. Ceea ce-l caracterizează este un amestec tainic şi bogat de umor, fantezie, lirism, reminiscenţe de mituri vechi şi un realism atemporal, pe lîngă nostalgia care provine poate din imaginaţia lui melancolică şi din spiritul primordial al regiunii sale. Proza lui în castiliană *(Merlín y familia, Las cronicas del sochantre, Las mocedades de Ulises, Cuando el viejo Simbad vuelva a las islas — Merlín şi familia, Cronicile unui cîntăreţ de biserică, Tinereţile lui Ulise, Cînd bătrînul Simbad se va întoarce pe insule)* s-a bucurat de mari elogii datorită expresivităţii sale, adecvării la temele tratate şi capacităţii de a da viaţă locurilor şi oamenilor. Toţi cei care cunosc creaţia lui remarcă extraordinara capacitate imaginativă a acestui scriitor,

[1] Din interviul acordat de Cunqueiro revistei *Arco*.

„aproape fără precedent în literatura noastră", cum subliniază omul de litere și criticul Vicente Risco.

Cunqueiro a condus reviste — *Vértice* și *Santo y Seña* — a publicat mii de articole în toată presa și a ținut conferințe la Madrid, Barcelona, Salamanca, Compostela și în alte orașe, despre teme literare și artistice, despre forma mitului și cuvînt, despre poezia medievală și călătoriile în lună, despre orașele scufundate în mare și despre limbajul poetic ; despre Carol cel Mare, despre fluturi, despre țările imaginare și despre foarte multe mistere care au cunoscut magia stilului și a acurateței sale.

În 1968 Cunqueiro primește premiul „Nadal" pentru romanul *Omul care semăna cu Oreste*. Obținerea lui marchează în palmaresul acestui memorabil concurs literar un moment suficient de important pentru a impune o scurtă privire de ansamblu. Cînd în 1944 o tînără, pe nume Carmen Laforet, a trecut brusc, datorită romanului său *Nada* (apărut în traducere românească sub titlul *Neant*), de la anonimat la recunoaștere publică, se iniția nu numai o nouă lansare de valori literare, ci și o manieră ce prezenta caracteristici deosebite care au avut un amplu ecou în timp. Un anumit retorism cu rezonanțe clasice, propice în general climatului epocii de atunci, acordase grandilocvență expresiei care întorsese astfel spatele realității. În acest context, romanul scriitoarei Carmen Laforet reprezintă, deci, un șoc ; o realitate sordidă și nemiloasă apare în goliciunea ei totală și necruțătoare. Lucrurile sînt așa cum sînt, și atunci cînd muști din ele rămîi cu un gust amar. Cu puțin înainte însă, în 1942, Cela făcuse poate primul pas pe acest drum, prezentînd în *La familia de Pascual Duarte* o dorință similară de realism crud. Începînd de atunci, acest realism a fost consemnul dominant timp de aproape douăzeci și cinci de ani de istorie a romanului spaniol. Totodată n-au lipsit încercările de a da narațiunii o amprentă de poezie, o capacitate de inovație totală. În fruntea acestora trebuie să-l plasăm pe Álvaro Cunqueiro, a cărui prodigioasă imaginație a creat discipoli în persoana lui Juan Perucho, a lui Carlos Rojas sau Alfonso Grosso. În panorama romanului spaniol contemporan, unde imaginația nu se manifestă totuși abundent, opera lui Álvaro Cunqueiro reprezintă o adevărată și extraordinară compensație. Cine a pătruns mai adînc în oricare din creațiile sale a constatat, ca și Vicente Risco, că el „nu este doar un scriitor de prima calitate, ci un caz aparte, fără asemănare, nici egal", și că aceasta nu este o frază gratuită, aruncată în vînt, dimpotrivă, e recunoașterea unui fapt sigur, a unor merite ce n-au fost subliniate referitor la mulți scriitori, spanioli ori străini.

A vorbi în cazul lui despre o literatură fantastică, despre idealism, realism magic și proză poetică etc., ar însemna să ne oprim la începutul unui drum, să privim de la distanță, să recunoaștem ceva care este atît de evident încît nu merită osteneala să fie cunoscut mai în adîncime. Literatura lui Cunqueiro reprezintă însă mai mult. Și cărțile sale sînt atît de bogate, de inepuizabile, încît fiecare cititor, la fiecare nouă lectură a lor, va avea de spus multe lucruri identice, dar în același timp și diferite.

Primul lucru care atrage atenția în opera lui, în afară de o limbă frumoasă, este ceea ce am putea numi lumea, materia sa literară. Nu putem afirma ca un dat sigur că proza lui Cunqueiro ar avea o coloratură voit arhaizantă. Clasicismul său este per-

fecţiunea să; el provine din conexiuni cu maniere expresive din epoci îndepărtate. În faţa lor cititorul simte o depărtare. Dar nu depărtarea dintre mijloacele expresive cu care este el obişnuit şi cele ale cărţii pe care o citeşte, ci cea dintre lumea lui şi universul aparte în care îl cheamă opera respectivă.

Cărei epoci îi aparţine Ulise recreat de el în *Las mocedades de Ulises?* Nici uneia. Tuturor. Cu ajutorul tratării literare, Cunqueiro atemporalizează acţiunea, lucrurile, personajele. Oricare din paginile lui se poate referi la fel de bine la anii situaţi la mijlocul secolului al XX-lea, ca şi la Grecia clasică, la un timp viitor ca şi la Evul mediu sau la Renaştere. Se vorbeşte în el, într-adevăr, despre creştinism, dar şi despre obiceiurile păgîne; se vorbeşte de ceasuri solare, de pene de gîscă, de tunici, de corăbii cu pînze şi de focul aprins cu cremene, dar şi de felul cum se văd plajele din Itaca de pe un reactor zburînd.

În domeniul geografiei, locurile cele mai îndepărtate se apropie pînă la distanţe mici, de hartă; sau cele mai apropiate se despart şi se pierd în depărtările misterului. Timpul şi spaţiul se contopesc mai întîi între ele, apoi ambele, cu născocirea. Şi astfel ajungem de la un oraş adevărat la unul născocit; de la un loc istoric la un imperiu legendar. Morţii dialoghează cu cei vii şi sirenele cu oamenii. Un diavol se poticneşte de tehnică, iar un simplu muritor face minuni.

Faptul că personajele cărora Cunqueiro le-a dat viaţă pînă astăzi sînt vrăjitorul Merlín, Ulise, Simbad, Oreste şi fantomele galiciene şi bretone, nu ne îngăduie să înlăturăm posibilitatea ca viitorul său personaj să fie un astronaut. Oricum, s-ar încadra

foarte bine în contextul creaţiei sale. Într-adevăr, aceasta nu ne cere ca astronautul să fie fiul unei familii necunoscute, ci o rudă de-a lui Jules Verne, a lui Welles sau a baronului Münchhausen.

Ca şi Poe, Cunqueiro are încredere în vise, de parcă acestea constituie singurele realităţi. El, care ca om ştie multe despre viaţă, ca scriitor le ştie doar prin mijlocirea a două căi: prin visurile sale şi ale celorlalţi; dar nu ale oricăror altora, ci ale unor poeţi. Dincolo de ele, se ascunde, fără îndoială, toată viaţa lui. Ca materie directă de observaţie însă, ca materie literară, nu se află decît viaţa purificată de vis şi cărţile, istoriile, povestirile, legendele, snoavele populare, în sfîrşit, diferitele plăsmuiri ale visurilor celorlaţi.

Cunqueiro contopeşte ceea ce visează cu ceea ce au visat alţii, aşa cum contopeşte istoria cu legenda, sau cum stabileşte legături şi comparaţii nu numai între întîmplări şi personaje dintr-o epocă cu întîmplări şi personaje dintr-o epocă anterioară — ceea ce ar fi firesc — ci şi cu întîmplări şi personaje din epoci viitoare, obţinînd astfel o impresie de ansamblu, de actualitate şi permanenţă în acelaşi timp, ba am spune chiar de eternitate a universului său.

Visul şi viaţa nu reprezintă în cazul lui două spaţii contrare, ireductibile, ci două aspecte ale aceleiaşi realităţi. Pentru Cunqueiro visul nu este — sau cel puţin nu este numai — fabulosul, neverosimilul, fantasticul, deşi, în mod firesc, jocul său dialectic, prin idealizare, îl îndeamnă să prezinte o lume cu aparenţă de totală ficţiune, aproape complet lipsită de realitatea cotidiană. De fapt, aceasta e metoda, contribuţia sa la dobîndirea adevărului. În acelaşi timp însă este şi un protest împotriva unei

realităţi pe care n-o acceptă, neputînd să i se integreze, să i se adapteze.

Cunqueiro nu este un pictor de realităţi. El procedează invers: pentru el realitatea este un bloc de marmură ce ascunde sculptura minunată a ceea ce e vis, ireal; e punctul de pornire spre miracol şi magie. Imaginea lui debordantă ne poartă ca pe un covor oriental — în *Cuando el viejo Simbad vuelva a las islas* — spre îndepărtatele — şi existentele? — insule „aurii ca portocalele" din cele şapte mări. La fel ca şi bătrînul Simbad, Cunqueiro ne cheamă în jurul lui şi ne povesteşte despre prinţese vrăjite, despre văduve bogate şi peşti care vorbesc... Şi noi, ca oamenii mării care se adună împrejurul lui Simbad, vom asculta uimitoarele poveşti născute din nemaipomenita imaginaţie a marelui scriitor galician. *Cuando el viejo Simbad vuelva a las islas* face parte din lumea minunată pe care o întîlnim în *Merlin y familia*, în *San Gonzalo*, în ţesătura de „tapiserie" din *Baladas de las damas del tiempo pasado (Baladele doamnelor de demult* — recreare a vieţilor unor femei celebre din opera lui François Villon), sau în *Elegías y Canciones (Elegii şi Cîntece)* ori în *El caballero, la muerte y el diablo, y otras dos o tres historias (Cavalerul, moartea şi diavolul, şi alte două, trei povestiri)*.

Jocul cu timpul, realizat prin utilizarea anacronismului, a strămutării şi ambivalenţei topografice — întîlnite şi în teatrul absurd — din *Omul care semăna cu Oreste*, se sprijină nu numai pe fantezie, ci şi pe erudiţia autorului. În afară de faptul că e poet, Cunqueiro este şi un erudit, deşi erudiţiile sale nu sînt uşor de depistat. Exceptînd influenţa generală a mitologiei clasice, a romanului bizantin şi a literaturii

cavalereşti, anumite pasaje din această naraţiune indică izvoare concrete: calendarul chinezesc cînd e vorba de bornele argolide, picaresca în ceea ce priveşte povestea văduvei şi a copistului, literatura galiciană care strămută într-o Galicie ţărănească, miraculoasă şi feudală, lumea erudită a eleniştilor, poveştile dickensiene cînd îi tratează cu ironie pe regii care n-au nici o leţcaie în buzunar şi trăiesc din împrumuturi în contul viitoarelor lor „încasări", şi multe altele.

Iată-ne, deci, mai curînd în faţa unei fabulaţii extraordinare decît a unui roman propriu-zis. Tema timpului care modifică totul în eterna-i curgere nu atinge în cartea de faţă dimensiuni tragice. Fidel sieşi, autorul ei alege calea fanteziei sale inepuizabile, căreia îi adaugă ironia ce minimalizează tragismul şi scade tensiunea creată. Mitul lui Oreste este reprodus pe planuri diferite: pe cel istoric, pe cel ironic şi pe cel fantastic, ceea ce face ca romanul lui Cunqueiro să se singularizeze printre lucrările cu teme asemănătoare (*Deşertul tătarilor*, *Valurile* de Virginia Woolf etc.) Aşa cum spuneam, *Omul care semăna cu Oreste* este o fabulaţie extraordinară, o construcţie lacustră susţinută de pilonii unor intuiţii fundamentale, dedesubtul cărora curge rîul veşnic al Timpului.

IRINA RUNCAN

— A sosit un om care seamănă cu Oreste.
— Doar Oreste seamănă cu Oreste.
— Atunci, a sosit Oreste.

ESCHIL : Orestia

PÎCLA părăsea încet piața. Se și zărea turnul înalt al citadelei peste acoperișurile roșii, rîndunelele ieșeau din cuiburi, lăsîndu-se să cadă cu aripile desfăcute pentru primul zbor matinal. Într-o casă din fața palatului, o femeie deschise o fereastră, se aplecă și zvîrli în stradă niște flori ofilite. Un plugar cu o sapă mare pe umăr, călărind femeiește un măgar roșcat, traversă piața îndreptîndu-se spre ușa Porumbarului, cea mai joasă dintre toate, doar cît un oblon, ferecată cu plăci de metal, și singura întotdeauna deschisă și nepăzită. Aproape de ușă, în colțul colonadelor, niște țărănci puneau pe jos coșuri cu funii de ceapă. Erau patru, o bătrînă slabă și zbîrcită, cu o basma roșie pe cap, și trei fete tinere. Fetișcanele purtau părul despletit, care le cădea pe spate pînă la brîu. Așa umblau, în acest ținut, înainte de-a se mărita, fetele care lucrau la cîmp. Tăifăsuiau și rîdeau în timp ce rînduiau coșurile și funiile cu cepe aurii, cu cepe roșii, cu cepe albastre.

— Ne-am sculat cu noaptea-n cap ! le strigă femeilor omul de pe măgarul roşcat.

— Astăzi, sfinţilor Cosma şi Damian li se aduc drept ofrandă doar cepe, îl lămuri bătrîna, în timp ce-şi lega şorţul alb.

— Să ne ajute atunci ! Eu plec ! Cînd o să vin înapoi, după ce-oi da drumul la apă, o să vă aduc şi eu o funie.

Opri măgarul şi se întoarse să arunce o privire asupra coşurilor.

— Nu-s rele nici astea ! Siciliene dulci ! Eu le strîng doar pe cele foarte bune, după ce sap mai întîi pămîntul cu tîrnăcopul, numai ele se folosesc la salata pentru lehuze.

— Că doar n-o fi născînd epitropul sfinţilor ! zise rîzînd bătrîna.

— Eu nu-i duc cepele epitropului, deşi el mănîncă sau bea preţul lor, ci le dărui celor doi sfinţi fraţi, care s-au născut din acelaşi pîntec, întîi Cosma, cu capul şi cu mîna dreaptă trăgîndu-l de picior pe Damian, care venea în urmă. Potrivit picturilor din Bazilică, purtau o tăbliţă cu numele lor prinsă pe spate, căci după cum se vede de-acolo, s-au născut acoperiţi. Mama lor a fost o femeie de neam, cu o pălărie cu boruri mari şi trandafiri împletiţi de jur împrejur. Cînd eram copil, în timp ce trupul mi se dezvolta normal, şi capul la fel, urechile îmi rămîneau mici cît cireşile, aşa că nu auzeam cuvintele lungi — astea pe care gramaticienii ce-au studiat cazul meu le-au numit trisilabice sau polisilabice — care nu intrau în urechi, ceea ce puteau face doar cuvintele mici sau monosilabice, ca *şi, nu, pîine,*

cîine, sau fluierăturile, şi două mătuşi de-ale mele, plăcintărese, m-au dus la cei doi sfinţi cu nişte urechi false făcute dintr-un soi de cocă, şi puţin timp după pelerinaj urechile mele şi-au luat avînt, iar acum iată-mă cu ele cît se poate de normale.

Îşi scoase căciula ca să poată fi văzute după plac.

— Puţin cam alungite ! îşi dădu cu părerea cea mai tînără dintre fete, o blondă surîzătoare.

— Auzisem şi eu de minunea asta ! îşi aminti bătrîna. Nu ştiam că tu ai fost ăla !

— Minunea a circulat sub formă de versuri, afirmă ţăranul, îndemnîndu-şi măgarul cu căciula.

Dacă ieşeai din piaţă prin uşa Porumbarului, puteai privi toată grădina de zarzavat a oraşului, cuprinsă în cercul format de dealurile sterpe, de un galben-brun.

Se vedea pe unde curge rîul după plopii negri şi înalţi de pe ambele maluri. Porumbarul era aproape de grădină, rotund, cu un acoperiş cu patru versante şi două şiruri de plase pentru turturele, sub streaşină. Spoiau Porumbarul pentru Înălţarea Domnului, şi odată terminat spoitul, şi tras pe uşă o culoare galben-roşcată, pictorul refăcea inscripţia de pe buiandrug : PORUMBARUL VITEJILOR REGELUI. Drumul ce suia din luncă pînă în oraş se bifurca atunci cînd ajungea în dreptul Porumbarului, pentru ca apoi să se unească din nou la umbra unui smochin, lîngă şanţ, în pragul uşii.

Un bărbat stătea pe banca de piatră proptită de Porumbar. Se ridică sprijinindu-se într-un baston gros, de parcă s-ar fi trezit brusc din moțăială, și făcu vreo cîțiva pași ca să poată contempla mai bine curba zidului, că tocmai de acolo începea panta spre bastioane, trecînd deasupra morii și a jgheaburilor, într-un canal al rîului. Printre pietrele pătrate înflorea odoleana, și ici-colo iedera se cățăra pînă pe creneluri. Ploile de iarnă lucraseră la temeliile unui turn, care în cele din urmă se surpase. Mai jos, în bastioane, pe frînghii întinse de la un crenel la altul, atîrnau rufe la uscat. Prin spărtura făcută de turnul dărîmat se vedea o parte din grădinile Școlii Superioare. Bărbatul se îndreptă încet spre șanț și, înainte de-a ajunge la podețul de lemn, împinse cu piciorul drept o pietricică în apa verzuie, pe a cărei suprafață pluteau niște boboci albi de nufăr. Se opri lîngă vînzătoarele de ceapă.

Era foarte înalt, și cîrlionții de pe frunte aproape că-i intrau în felinarul cu ulei atîrnat de bolta arcului. Ochii lui mari și negri priveau totul cu prietenie și pe îndelete. Arătă cu bastonul spre unul din coșurile cu ceapă. Pe inelarul mîinii în care ținea bastonul străluci uriașa piatră violetă a inelului.

— Doisprezece reali noi, domnia-voastră! spuse bătrîna. Un prinț lovit de paralizie nu trimite cepe mai bune sfinților Cosma și Damian!

Bărbatul cu baston și inel împlinea treizeci de ani. Barba tăiată rotund îi îndulcea bărbia

ascuțită. Avea părul castaniu-închis, dar barba era neagră. În ciuda privirii prietenești, buzele-i subțiri nu păreau obișnuite să zîmbească. Duse mîna stîngă la gît și se mîngîie, gînditor. Fetele îl priveau. Tunica albastră o purta descheiată și se vedea dantela ce-i împodobea cămașa albă și fină.

— Doisprezece reali e-o nimica toată! spuse una din fete, ridicînd o funie de ceapă.

— Sfinții țin minte prețul ofrandei! întări bătrîna.

Sosiseră mai multe femei cu coșuri de ceapă și chiupuri de lut alb pline cu miere, și un mic tîrg se înjgheba sub colonadele pieții. Bărbatul cu tunică albastră trecu printre cumpărători și vînzători, fără să răspundă vreun cuvînt la oferta pe care i-o făceau, și se îndreptă spre fîntînă. Puse bastonul jos, băgă mîinile în apa din jgheab și le duse apoi la față. Repetă gestul de trei sau de patru ori. Ținea palmele ude lipite de obrajii încinși de soare răstimp de cîteva clipe. Un cerșetor se apropie de el zîmbindu-i, arătîndu-i o colivie făcută din mlădițe de răchită vopsite în verde și roșu, înăuntrul căreia zbura o mierlă. Pentru că era știrb, atunci cînd vorbea se auzeau șuierături în loc de cuvinte.

— Știe și cîntece bisericești și de lume! Nu se mai află pe lume cîntăreț ca pasărea asta! Și femeile care se încăpățînează să-i dăruie lui Cosma și Damian ceapă! De vreme ce nu-s muzicanți în oraș, să le ducem celor doi frați doctori un cîntăreț! Ți-l pun la încercare în cîrciumă.

Scoase limba groasă și-și linse buzele. Scuipă un fir din barba-i netunsă, zburlită și căruntă, apoi zîmbi din nou, mișcînd colivia, oferindu-i-o cu amîndouă mîinile străinului.

— Căci ești străin, nu-i așa? întrebă cerșetorul, devenind dintr-o dată serios, cu ochișorii lui vii ațintiți asupra ochilor mari și negri ai bărbatului cu tunică albastră, cu bastonul de trestie și măciulie de argint, și cu inelul de aur cu piatra violetă. Și, nesigur ca un orb, sau mai degrabă ștergînd pare-se cu privirea acelor ochișori ce străluceau sub sprîncenele stufoase și răsucite, examina chipul străinului, sau ce-o fi fost el, îi cerceta veșmintele bogate, catarama cordonului care înfățișa un șarpe încolăcit în jurul unui cerb, și mîinile fine, și măciulia de argint a bastonului. Și cizmele înalte acoperite de noroiul verzui de pe drumurile de dincolo de munți, cu atît mai verde cu cît era mai uscat.

— Dacă ești străin, trebuie să te duci la judecătorul străinilor și să-i spui numele. Îți vor pune o ștampilă roșie în palma mîinii drepte. Va trebui să declari ce venituri ai. Ce fel de monedă aduci cu dumneata?

Străinul, sau ce-o fi fost el, băgă mîna dreaptă, așa udă cum era, într-un buzunar dinăuntrul tunicii, și scoase o monedă de aur. I-o arătă cerșetorului, care continua să-i ofere colivia, ținînd-o cu amîndouă mîinile. Și-atunci avu loc surpriza, căci mierla, văzînd aurul, începu să fluiere un marș solemn, învățat poate de la surlașii orașului, care cîntau, la sosirea regelui sau a vreunei galere, un marș ce marca pașii gravi sau lovitura ritmică a vîslelor, și între o lovitură de vîslă și alta trilul se înălța ca și cum cineva ar fi ridicat un steag galben.

— Asta-i cîntec de lume! exclamă cerșetorul. E partea denumită „Leul intră pe porți“! Bum, bum, bum, bum! A fost interzis mulți ani, și a început să fie la modă cînd au suprimat cenzura, de aceea îl cunoaște mierla mea. Noi, copiii, strigam în piață ascunzîndu-ne în spatele coloanelor: „Să intre leul!“, și se spunea că, auzindu-ne, regii se ascundeau într-o odaie secretă de-a lor. Niciodată nu s-a știut cine născocise jocul ăsta.

— Ce se întîmplă cu regii? întrebă străinul, dacă într-adevăr așa era, păstrînd moneda de aur.

Îl întrebă cu glas binevoitor, dar rezervat, din simplă curiozitate, ca și cum nu l-ar fi interesat nimic despre regii din acel oraș și ar fi făcut-o doar din politețe pentru acel cerșetor păros, murdar și zdrențăros.

— Nimic, nici o veste. Într-o noapte, un mușchetar lăsat la vatră, beat mort, care făcea pe leul în pantomima sfîntului Androcle, la teatru, a ieșit îmbrăcat în pielea fiarei și a strigat de pe turn, unde îl lăsau să se adăpostească în nopțile ploioase: „Să vină leul!“ Regii, potrivit senatorilor care ne cîrmuiesc, au fugit să se ascundă în odaia lor secretă și au stat acolo o lună, căci din cauza spaimei uitaseră cuvîntul cu care se deschidea ușa. Un slujitor de-al paznicului-șef al farurilor mi-a garantat că uitaseră cuvîntul pentru că spaima i-a surprins destrăbălîndu-se.

Străinul, sau ce-o fi fost el, și cerșetorul intrară în cîrciumă. Erau atît de însetați, că vinul ordinar de prin partea locului li se părea licoare divină. Cerșetorul nu-și putea lua ochii de la străinul cu tunică albastră. Goli paharul dintr-o dată, și comentă :

— Dacă acum douăzeci de ani ar fi sosit în oraș un om ca tine, atît de bogat și de zgîrcit la vorbă, iar eu aș fi răspîndit știrea, șoptind clar, la urechea interlocutorului, sau pur și simplu strîngînd o mînă în întuneric, că sosise leul, ar fi trebuit tăiată spaima cu un cuțit pentru ca cineva să poată intra în oricare din casele noastre.

Omul cu tunică albastră bău la rîndul său, sorbind, gustînd mai curînd amintirea unui vin din alte vremuri decît vinul din clipa aceea. Își șterse buzele cu o batistă pe care o purta în buzunarul din partea dreaptă a tunicii, și zîmbind îi spuse cerșetorului :

— Nu, nu te întreb dacă leul purta numele unui om.

PARTEA ÎNTÎI

FUNCȚIONARUL care se ocupa de străini își puse jobenul împodobit cu cele două catarame de argint, luă umbrela, dar cînd ajunse în fața ușii biroului său șovăi, și în cele din urmă puse înapoi umbrela și atîrnă pălăria în cuier — o pereche mare de coarne de cerb fixate deasupra cufărului cu dosare. Se așeză în fața mesei lui, pe fotoliul turnant, și dintr-un buzunar al vestei scoase ceasul. Deschise capacul din spate și scoase o hîrtiuță îndoită, pe care o puse deasupra mapei verzi.

— Sînt zece ani de cînd n-am mai primit nici o înștiințare în legătură cu subiectul ăsta ! constată el în timp ce examina ceasul. Și se surprinse vorbind singur cu glas tare.

Dar subiectul era subiect. Se tolăni în fotoliu, își încrucișă mîinile sub cap, și cu privirea ațintită asupra hîrtiuței îndoite își aminti de toate intervențiile lui în acea problemă.

Funcționarul care se ocupa de străini avea un unchi la poșta regală, numit señor Eustaquio, căruia îi revenea obligația să revizuiască bornele care marcau leghele, căci exista dis-

poziția ca ele să fie întotdeauna clar numerotate: „Teba, douăsprezece leghe". Și din dragoste pentru meseria lui, și pentru că scria frumos, în stil vechi, literele de pe plăcile comemorative, picta singur bornele și adăuga dedesubtul numeralului un semn, punînd ici un iepure, colo un porumbel, un lup sau pe sfîntul Gheorghe, și astfel leghele erau denumite de călători după aceste semne, leghea iepurelui, leghea porumbelului etc. Află regele Egist și-i plăcu lucrul ăsta, și dori să-l cunoască pe señor Eustaquio, care era un bărbat mărunt și prietenos, cu părul foarte alb, a cărui miopie era cunoscută de toată lumea, puțin ciupit de vărsat și cîrn, întotdeauna încălțat cu cizme lungi și scuzîndu-se că e răgușit, ceea ce îl obliga să sugă frunze de mentă. Eustaquio executà în fața lui Egist, pe o tablă, cîteva modele de litere, și regele porunci ca din acea clipă și oră doar señor Eustaquio să scrie titlul de pe hîrtiile regale. Datorită acestui lucru Eustaquio deveni omul tainelor regelui și avu dreptul la un dormitor cu closet chiar în palat. Eusebio, funcționarul care se ocupa de străini, își amintea de vizitele pe care unchiul Eustaquio le făcea la el acasă, căci ieșeau cu toții la poartă să-l primească, și mama lui, sora lui Eustaquio, ardea bețigașe parfumate și fierbea vin cu miere.

Eusebio luase obiceiul să-l însoțească pe señor Eustaquio, după vizită, pînă la poarta palatului, și unchiul își lăsa mîna dreaptă pe umărul nepotului tot timpul cît dura plimbarea, și-i mulțumea regește pentru companie. Într-o zi tatăl lui Eusebio îi spuse acestuia că sosise ceasul să-i ceară unchiului Eustaquio o slujbă.

— E grabă, fiule, deoarece crești și ai și ajuns cît unchiul Eustaquio, și cu toate că-i place încă să urce pînă la palat cu mîna dreaptă sprijinită pe umărul tău, nu mai merge lesne de cînd ai crescut. Cum continui să crești și nu mai poate ajunge ușor cu mîna la umărul tău, o să-l plictisească această plimbare care acum i se pare semn de respect îndatoritor, și te va plictisi și pe tine. Oamenii mărunți au mare grijă de felul cum se prezintă!

I se ceru lui señor Eustaquio o slujbă pentru nepotul său Eusebio; omul palatului chibzui cum să-i fie de folos nepotului, și socoti că la legatul dosarelor cu panglici, ceea ce ar fi o noutate pentru rege, adică să-i ducă în fiecare dimineață cîte-un dosar, unul cu o fundă ca un pompon, altul cu una ca o floare, iar cele aparținînd condamnaților la moarte cu nodul ștreangului, făcut din patru capete, după moda englezească. Eusebio intră la consilii și arhive, după ce petrecu o lună în atelierul unei modiste — specializată în găteli pentru fetițele moarte — învățînd să facă funde, și astfel își începu cariera administrativă care avea să-l conducă la acel fotoliu turnant de funcționar la Înregistrarea Obligatorie a Străinilor.

De la funde, pe care le-a trecut cu un prilej favorabil fratelui său Sirio, a fost avansat la

postul de crainic regal, și fiindcă pronunța atît de bine numele străine, Egist l-a numit la Biroul pentru străini. Ocupa acest post cînd, pentru prima oară, luă cunoștință de subiect. De subiectul Oreste. Citise comunicatul detailat al călătoriei pe mare și despre sosirea unui vas cu stafide din Corint și lînă de pe continent, și, după obicei, anunță următoarele :

— Plic sigilat, pe sigiliu un șarpe care se încolăcește în jurul unui cerb. Rup sigiliul, despăturesc și citesc.

— Încă nu ! exclamă regele ridicîndu-se de pe divanul pe care, culcat, urmărea atent lectura. Așteaptă !

Regele era de statură mijlocie, și-și petrecea timpul netezindu-și mustața stufoasă și blondă cu policarul și inelarul mîinii drepte. Avea o privire foarte neliniștită, atît de neliniștită încît cei care stăteau timp îndelungat cu el începeau să creadă că ochii lui, de-un albastru metalic, ieșeau din orbite și se mișcau scrutători prin odaia regală. Avea gura mare, urechile ca evantaiul, gîtul lat și mîinile groase și scurte. Înfățișarea lui aducea cu un stejar puternic.

— Așteaptă !

Pe fruntea regelui apăruseră cîteva broboane de sudoare. Egist apucă sabia cu lama lată pe care o lăsase pe o pernă, se apropie de ușă, se rezemă cu spatele de ea, și cu un glas răgușit care vroia să pară calm porunci :

— Citește !

Și Eusebio citi :

— „Omul care, acum un an, a cumpărat un pinten la tîrgul din Neapole, semăna cu Oreste."

Regele ridică sabia, o roti în aer și se așeză din nou pe divan. Ținea sabia pe genunchi și-și trecea degetul mic pe tăișul dublu.

— Trebuie să învăț tot ce se știe despre pinteni, și mai ales despre pintenii din Neapole. Eu am avut unul, dintre cei numiți creastă de cocoș.

Eusebio învăță tot ce se știa despre pinteni, citi tratate, primi gravuri cu tot felul de rotițe. Știa totul despre pinteni. Cînd un străin venea să se înregistreze, Eusebio se uita dacă purta pinteni.

— Andaluz ! afirma zîmbind.

Și nu greșea. Iar acum, după atîția ani, cînd toți dăduseră uitării numele nefast, această înștiințare ! O fi un Oreste fals, ca toți ceilalți. Au fost mai mulți. Acela căruia i-a murit calul la poarta hanului „La luna". Era foarte tînăr. Schingiuit la interogatoriu, a spus că se numește Andrés și că fugise de mama lui vitregă, care-i mărturisea că-l iubește în nopțile cu lună plină. Schingiuit din nou, trecut la tighel, tortură care urmează după răsucitor, i s-au umplut ochii de sînge, a țipat scurt și și-a dat sufletul. După o săptămînă a apărut mama vitregă întrebînd de el. Era blondă, foarte frumoasă, și purta un decolteu mare. Au găsit-o niște lăptărese care veneau în zori la oraș, spînzurată printre măslinii episcopului. Întîmplarea a dat naștere unei romanțe. Doi ani mai tîrziu, celălalt, cel cu pata în formă de leu de

pe umărul stîng. L-a denunțat una din prostituatele de la Malena, o oarecare Teodora, o brunetă foarte frumoasă care, în urma acestui lucru, a fost ajutată și a ajuns la Pocăiți, iar mai tîrziu a deschis o fructărie. Asta a trecut prin bătăi și a rezistat la torturi și mai grele. Spunea că e celt și că hoinărește pentru că așa-i place lui. Nu auzise niciodată vorbindu-se de Oreste. Dar. cum să-l lași liber ? Nu știa el oare acum cine era Oreste ? Ba da, știa totul despre Oreste, și se prea poate ca, liber și pentru a se răzbuna, să devină Oreste, gîndul și sabia lui Oreste, setea lui Oreste, cugetă Egist. Pentru șase monede un soldat i-a pus piedică și l-a făcut să cadă de pe scările turnului.

— Ce întîmplare ! spuse capelanul, care-l îndrăgise.

Și-a spart capul de afetul unui tun, iar o parte din creier i-a rămas pe scutul regal ce împodobea tunul. A mai existat unul, un vînzător de covoare, care a înnebunit pus în lanțuri pe viață, și altul care-a vrut să fugă și l-au sfîrtecat buldogii regelui cînd se afla lîngă porțile patio-ului. Și, după ani de zile, această înștiințare. „Șarpe încolăcindu-se în jurul unui cerb". Tot Oreste ? Dar o fi existat oare vreodată acest Oreste ?

Eusebio descuie sertarul mesei, folosind trei chei diferite, și scoase dinăuntru un carnet cu coperți de mușama galbenă. În el se afla prezentată, pe scurt, afacerea Oreste. Da. Un bărbat în floarea vîrstei sosea, pe drumuri ascunse, în oraș. Venea purtînd moartea în închipuire, cu alte cuvinte ca și cum ar fi cules ceva înainte de-a semăna, și de atîtea ori văzuse în vis cadavre în balta propriului său sînge, încît nimeni n-ar fi putut să-l oprească. În mintea lui Oreste, sabia va apare la fel de firesc ca o rază. Perechea regală, dezgustătoare, zăcea în fața lui. Timp de ani și ani de zile, Oreste a înaintat pas cu pas, adăpostit de zidurile grădinilor, sau străbătînd pădurile. Urechea regelui era stăpînul regelui. Egist asculta vîntul printre măslini, șoarecii în pod, pașii de fier ai santinelelor, cucuveaua în clopotniță, glasurile și rîsetele în piață, la miezul nopții. Oreste ? Lîngă el, în genunchi, pe marmura rece, soția lui își arunca părul lung și întunecat peste obraz. Și plîngea cu suspine.

Eusebio se scărpina în bărbie, răsfoia carnetul.

— Să presupunem că sosește Oreste. Îl prindem și la spînzurătoare cu el. Să presupunem că nu-l putem prinde și că intră, pe ascuns, în palat. Pe cine va omorî ? Pe cei doi bătrîni nebuni, ascunși în odaia lor secretă, îmbrăcați în zdrențe, pe care nu-i mai cunoaște nimeni, al căror nume oamenii l-au uitat, oase acoperite de o piele zbîrcită, inimi care bat pentru că frica le împiedică să se oprească ? Copiii din oraș credeau că Oreste e un lup. Adevărul e că nimeni nu mai rostește numele lui Oreste în afară de cerșetorul Tadeo, cel cu mierla. N-ar fi oare timpul să se termine odată cu acest subiect ? Nici nu se știe măcar dacă Oreste era blond sau brun. Cineva a scornit că un oarecare Oreste venea să-și răzbune tatăl, asa-

sinat de Egist, care se băgase în patul mamei sale, şi atunci a început supravegherea, au fost angajaţi spioni, s-au strîns santinele în posturi, s-au pus capcane la răscruci, s-au consultat oracole. Cîţi ani au durat toate astea? Cine continua să conducă această pîndă secretă? E mai mult decît probabil că Oreste, tot călătorind pe mare, a naufragiat sau s-a căsătorit în vreo insulă şi-acum o fi stăpînul unei herghelii, căci din documente reieşea că e îmblînzitor de cai. Şi dacă ştia să se deghizeze atît de bine cum presupunea Egist, o fi comediant la Veneţia sau la Paris.

Dar Eusebio depusese un jurămînt cînd intrase în slujbă. Trebuia să-i înregistreze pe toţi străinii care soseau în oraş şi să descopere dacă unul din ei nu era necunoscutul Oreste. Eusebio îşi amintea, sînt ani de atunci, că vorbise despre afacerea Oreste cu un căpitan de cavalerie, un oarecare Dimas, ucis de o lovitură de piatră în răscoala din anul cînd nu se făcuse grîu.

— Eusebio, îi spuse căpitanul, mă tem că toată viaţa ai să te ocupi de afacerea Oreste. Iar regii nu vor putea muri dacă n-o să vină Oreste. Poporul se va afla în ziua aceea ca în faţa unui spectacol de teatru. Poate că-i lipseşte doar frica. Ar trebui să se facă puţină propagandă secretă, ca să vină asemeni unui vînt nebun, să dărîme porţile. Eu pariez pe Oreste!

Şi, după ce se asigurase că erau singuri pe cîmp, ridicînd glasul şi ducînd mîna dreaptă

la viziera coifului împodobit cu pene, adăugase solemn:

— Totdeauna trebuie să faci parte din tabăra eroilor tineri care se ivesc din întuneric cu fulgerul răzbunării în privire!

— La naiba, asta pare luată dintr-o tragedie! comentase Eusebio.

Dar el primea bani ca să-l descopere pe Oreste, şi trebuia să-l înregistreze pe străinul semnalat în înştiinţare.

II

— M-AM născut, spuse cerşetorul Tadeo, dintr-un tată nebun căruia-i venise în minte să iasă pe stradă ca să-i înveţe pe cîini tot soiul de giumbuşlucuri, şi aceştia îl înţelegeau prin mijlocirea unor strigăte ciudate şi lătrături, astfel încît se luau după el, şi cei mai mulţi dintre cîini se învîrteau în cele din urmă după cum le poruncea şi se aşezau pe labele dinapoi. La urmă a spus c-o să obţină un cîine zburător, şi a ales foxterierul văduvei unui tălpuitor de galenţi, căreia îi promitea — cei trei, adică tata, cîinele şi văduva fiind înveliţi cu aceeaşi pătură, căci văduva era foarte friguroasă, avînd în vedere vîrsta ei — saci cu bani dacă foxterierul zbura de pe cele mai înalte turnuri în poala lui, făcînd opturi în aer. Cîinele, care se numea Pepe, n-a trecut de prima probă, ce consta în a zbura din clopotniţa cea mică a Bazilicii pînă în piaţă. A sărit şi a căzut ca o minge de plumb, strivindu-se. Văduva plîngea, dar cunoscătorii au lăudat felul în care tatăl meu i-a poruncit foxterierului, obligîndu-l să sară. Tatăl meu era din

oraş, dar mama a venit din altă parte, pe o corabie cu pînze de in. Îţi spun că era foarte frumoasă, cu părul ei blond şi ochii albaştri, stînd mereu în patio, cu picioarele desculţe la soare, printre flori de genţiană. Nu s-a ştiut niciodată de ce a rămas pe ţărm cînd a ridicat ancora corabia cu pînze, dar aproape în fiecare noapte avea un coşmar care o scula din somn, şi atunci alerga la fereastră, strigînd că se aruncă în mare şi că nu vrea să se întoarcă. Tatăl meu o mîngîia, îi punea comprese calde la ceafă şi-i dădea să bea un potir cu anason. O chema Laura, şi garanta că nu-şi aminteşte nimic despre familia ei, în afară de-o mătuşă care împletea ciorapi groşi pentru regele din oraşul acela, unul din cei care au luptat la Troia, şi acolo l-a ajutat lepra, aşa că a trebuit să părăsească bătălia şi să se afunde în păduri sunînd din clopoţel. În insula lui e considerat sfînt şi oamenii îi caută rămăşiţele prin toate pădurile, căci umblase vestea că în timp ce dormea zburau spre el guguştiucii şi-l lingeau pe faţă, astfel că atunci cînd a murit, trupul lui era un morman de putregai, chipul însă era tînăr, iar barba aurie. Ceea ce-i de două ori un miracol dacă te gîndeşti bine, deoarece se ştie că guguştiucii nu-şi pot scoate limba din cauza ciocului.

Tadeo era numai ochi, buze cărnoase şi acea uriaşă limbă roşie pe care o scotea şi-o plimba peste buze. În rest, capul şi chipul lui erau un hăţiş de păr cărunt care îi acoperea urechile şi obrajii pînă la nas. În timp ce vorbea, ochii lui mici, limpezi şi vii spionau totul, focul care

ardea în vatră, oamenii care intrau și ieșeau, moneda de aramă ce cădea pe jos cînd trecea pe la mese, din ce butoi se turna, sau dacă pisica se apropia de farfuria cu momițe prăjite. Avea un glas muzical, cu tonuri foarte variate, ceea ce era probabil rezultatul întîlnirilor sale cu mierlele pe care le învăța marșuri și cîntece.

— Cu mama mea atît de gingașă și stînd cu picioarele la soare și cu tatăl meu umblînd în căutare de cîini pentru catehismul lui, eu am crescut liber, hoinărind prin piețe și grădini, hoț de struguri și de smochine, spionînd cuiburile, luînd parte la instruirea recruților, iar la căderea nopții ajutînd, pentru un blid de mîncare, la aprinderea cuptorului de brutărie. Cîteodată mama avea chef să mă învețe să citesc, dar eu învățam după ureche puțină muzică cu toboșarul din fanfara regală, care locuia aproape de casa noastră, și care era ca un ecou, căci din toate piesele și operele nu știa decît frazele la care trebuia să fie atent, pentru că ele marcau intrarea celorlalte instrumente, după loviturile lui. Aveam treisprezece sau paisprezece ani cînd într-o zi l-au găsit pe tata mort într-un izlaz, cu zece cîini în jur, care așteptau probabil ordinul lui. Mama l-a bocit după tipic, a pus o bucată de pînză neagră sub picioare, deasupra florii de gențiană, și s-a hotărît să ceară regelui o pensie, fiind văduva unui om renumit.Un copist venea acasă să redacteze cererea, pe care n-o isprăvea fiindcă voia s-o însoțească de un tratat despre predispoziția cîinilor pentru dans, dar mie mi-a

șoptit servitoarea cea bătrînă de la brutărie că răposatului au început să-i crească pe neașteptate coarne. M-am pus să spionez și am izbutit s-o văd pe mama în cămașă de noapte, îmbrățișîndu-l pe copist. Am întrerupt momentul critic, și mama, plîngînd, mi-a spus că mă înșelam, că în timp ce-și făcea siesta începuse să aibă un coșmar, confundîndu-l pe copist, care tocmai intra în clipa aceea, cu marea, și astfel s-a aruncat în brațele lui. Copistul tremura din cap pînă-n picioare, iar eu am hotărît să mă duc să văd cum e marea, părăsind cu lacrimi în ochi orașul natal, ceea ce nu erau nevoiți să facă liliecii de pe colonadele din piață, care nu părăseau niciodată bolta Porumbarului.

Își turnă vin și bău, și se șterse la nas zgomotos cu o batistă mare cu dungi colorate care semăna mai curînd cu fusta unui scoțian. Omul cu tunică albastră îl asculta atent, jucîndu-se cu inelul cu piatră violetă și lăsîndu-și din cînd în cînd privirea fermecată de focul viu din lemn de curpen care ardea sub boltitura largă și înnegrită a vetrei. Un povestitor de meserie ar fi ascultat focul istorisindu-și singur povești.

— Mi-au trebuit unsprezece zile, dormind în timpul ăsta pe unde apucam, luînd-o pe scurtături, cu stomacul gol, după ce-am isprăvit gogoașa pe care mi-au dat-o la brutărie cînd am plecat, și cu încălțările plesnite, ca să ajung la mare. Valurile se spărgeau de stînci, și apropiindu-mă de far pe o cărare în-

gustă ce șerpuia printre acestea, apa sărată mi-a udat fața. Marea, așa cum bănuiam, nu semăna deloc cu copistul cu petiția. Am stat pe o stîncă, preț de o oră întreagă, contemplînd jocul valurilor în golful mic și privind o corabie cu două catarge ce se îndrepta spre soare-apune, și am început să-mi închipui că pe această corabie cu pînze se întorcea mama în țara-i îndepărtată, cu ochii ei albaștri, privind melancolic, și cu picioarele mici și desculțe expuse la soare. Să dea Dumnezeu să aibă și acolo floare de gențiană pe care să și le așeze ! îmi spuneam în gînd. Adevărul este că, puțin timp după ce-am fugit, mama a dispărut, părăsind casa, care acum e o ruină, rămînînd acoperită doar bucătăria, unde mi-am făcut adăpostul.

Tadeo avu nevoie să bea două pahare, unul după altul, ca să-și alunge tristețea și continuă :

— Mi-au spus paznicii de la far că pe partea stîngă mai era un sat, unde angajau străini la tăiatul lemnelor. M-a tocmit un om bogat pe nume Petronio, care m-a îndrăgit oarecum văzînd că mă țin de treabă și că mă împrietenisem cu cîinii și cu puiul lui de potîrniche, domesticit, pe care am știut să-l vindec de lupare. M-a culcat într-un pat bun, și fata lui, o micuță cocoșată numită Micaela, îmi lăsa la ușă, noaptea, un urcior mic cu lapte... Eu, domnia-ta, n-aș fi vrut să-ți povestesc viața mea, ci să ajung la cele ce urmează. Micuța cocoșată era tristă, și nu o singură dată am găsit-o

cu lacrimi în ochi, așezată sub smochinul din patio. Bănuiam că era amărîtă din cauza cocoașei, care se afla sus, pe șira spinării, în așa fel încît capătul ei ajungea pînă la gît. Din față arăta normal, iar sînii îi erau foarte rotunzi și plini, și cum picioarele-i erau subțiri și lungi, ca la majoritatea cocoșaților, nu avea un aspect neplăcut. Fața-i era rotundă și ochii migdalați. Îi dăruiam flori pe care le culegeam cînd mă întorceam din pădure, i-am dat o ciocîrlie, i-am arătat cum se fluieră în fel și chip cu paie de secară verde de diferite mărimi, și am învățat-o să sară coarda, joc pentru fetițe necunoscut în ținutul acela. Îmi petreceam, așadar, timpul liber, consolînd-o pe cocoșata Micaela, dar nu reușeam s-o înveselesc, ba chiar pot spune că în fiecare zi devenea mai tristă, că slăbea și începea să se ofilească. Într-o după-amiază de duminică, stînd singuri în grădină și punînd bărci de hîrtie pe micile canale cu apă, Micaela s-a aruncat dintr-o dată spre mine și m-a îmbrățișat. Am început să mă gîndesc dacă nu cumva s-o fi îndrăgostit, și dacă așa stînd lucrurile nu trebuia să-i fiu pe plac, de vreme ce din față nu arăta rău, și să mă folosesc de asta, deși gazda și stăpînul meu erau tatăl ei, señor Petronio. Micaela plîngea în brațele mele, iar eu nu știam ce să fac.

— Nu-l pot uita ! spunea Micaela printre suspine.

Și la întrebările mele repetate mi-a povestit că în urmă cu un an o dusese tatăl ei într-un mare oraș vecin, care aparținea focidenilor și

era port liber al greco-galilor, unde exista un tîrg de butoaie, şi señor Petronio a lăsat-o pe fată pe un coş lunguieţ cu smochine uscate pe chei, în timp ce el plătea unui armator transportul butoaielor cumpărate în tîrg. Era puţin trecut de amiază. Cheiul era pustiu, căci oamenii prînzeau în casele lor, iar majoritatea chiar în tîrg. Pe o stradă care dădea pe chei, printre magazinele de grîne, înainta un bărbat. Înalt, cu capul descoperit, înfăşurat într-o pelerină largă şi roşie. În mîna dreaptă purta un baston scurt de argint. Cînd a ajuns lîngă Micaela s-a oprit şi-a privit-o, a măsurat-o de sus pînă jos cu căutătura ochilor lui negri. S-a apropiat apoi ceva mai mult. Micaelei i s-a făcut frică şi şi-a încrucişat braţele pe piept. Bărbatul a zîmbit. Era foarte tînăr. Micaela credea că are în faţă un turn înalt, sau un copac gigantic. Bărbatul era foarte frumos, şi parfumat cu apă de caprifoi. Aroma puternică ajungea pînă în stomacul Micaelei. Necunoscutul a lăsat să-i cadă pelerina care îi acoperea faţa pînă la ochi, şi a întins spre fată braţul în care ţinea bastonul de argint. Vîrful bastonului i-a atins umărul stîng. Bărbatul a zîmbit uşor. Acum se vedea cît de tînăr era. De trei ori a atins bastonul umărul stîng al micuţei cocoşate. Un val de căldură a inundat trupul fetei. Ceva, care era în acelaşi timp foc şi plăcere, arsură şi aromă răcoritoare de lămîie, a obligat-o să închidă ochii. A crezut c-o să leşine, şi i-a fost sete, tare sete. Stînd nemişcată, se lăsa lovită. A trezit-o glasul tatălui ei.

— Ţi-e rău? Eşti nemîncată. Hai, că ne-aşteaptă o supă de nuci şi nişte pui de porumbel!

Micaela s-a sculat şi s-a uitat cum bărbatul cu pelerina roşie îşi continua plimbarea spre capătul cheiului.

— Cine-o fi? a îndrăznit să-şi întrebe tatăl, cu un glas ce i-a sunat ei însăşi straniu, glasul femeii necunoscute care întreabă pe scenă cine este ea.

— E un prinţ. În fiecare zi vine de mai multe ori pe ţărmul mării să vadă dacă nu iese din apă un cal pe care trebuie să se ducă în galop în oraşul lui ca să se răzbune săvîrşind o mare crimă. Calul i-l va trimite Dumnezeul lui, care nu-i şi al nostru.

— E nebun?

— Cine ştie?

— Are vreun nume?

— Oreste!

— A fost, încheie Tadeo, prima oară cînd am auzit numele. Numele bărbatului. Numele leului.

Omul cu tunică albastră se ridică şi se apropie de foc. Nu-l observă nimeni, în afară de Tadeo. Tadeo îl văzu cum se văd soarele şi luna. Omul cu tunică albastră se apropie de foc, îl atinse cu vîrful metalic al bastonului său de trestie, şi flăcările se înălţară în lungi limbi aurii, răspîndindu-se pe jos şi acoperind pereţii. Totul s-a întîmplat în răstimp de-o clipă, dar s-a întîmplat.

Cînd omul cu tunică albastră se așeză din nou și mai ceru vin, Tadeo observă :

— Micaela, în inocența ei de îndrăgostită, a crezut că rămăsese însărcinată cu acel necunoscut, pînă cînd i-a explicat totul doica ei. Ce s-ar fi întîmplat dacă leul, plimbîndu-se, ar fi avut primul său copil cu o cocoșată, într-un ținut de pădurari și cărbunari !

III

BARCAGIUL atîrnă prăjina în cele două cîrlige de fier ale bolovanului, și așezîndu-se pe treaptă, cu picioarele-i lungi legănîndu-se deasupra apei curgătoare, își aprinse o țigară lungă și răsucită. Întrucît nu bătea vîntul, fumul pe care-l arunca pe nări și pe gură rămînea pe borul pălăriei, pîcla formîndu-se și destrămîndu-se în grațioase unduiri albăstrii. Rîul lat străbătea încet dealuri acoperite cu pășuni, pe care se vedeau păscînd turme, deplasîndu-se puțin cîte puțin din înălțimi spre cîmpiile de pe mal, unde vor intra pe înserat să se adape din bazine mari de piatră, așezate în scară, iar apa vărsîndu-se din cele de sus în cele de jos. Berbecilor le place să bea din șuvoi. Barca avea în centru o platformă rotundă pe care treceau caii călătorilor și, chiar în mijlocul platformei, un stîlp de legat dobitoacele. În zilele de sărbătoare, cînd barcagiul era la post, lega de stîlp un băț cu un steag negru și auriu, despre care nimeni nu știa cărui regat îi aparținuse, și pe care i-l dăruise altădată bunicului său un pelerin. Acel ținut, numit Vado de la Torre, era

foarte frumos, cu pășunile lui, cu pădurile de mesteceni și de plopi negri, și cu maiestatea trecătoare a rîului. Cele cinci sate ale sale se aflau la poalele dealurilor, ferite de vîntul de nord-est, casele erau vopsite în alb, iar între o casă și alta, smochini și cireși, iar între o pășune și alta, șiruri lungi de meri.

Barcagiul stinse țigara după ce fumase jumătate, și păstră chiștocul într-un săculeț de piele pe care-l purta la cingătoare. Funcționarul care se ocupa de străini se așezase la prora bărcii și părea că se distrează privind păstrăvii ce se apropiau repede de mal, fie pentru că sărise în apă un cosaș, fie pentru că o broască se amuzase pîndind o muscă printre trestiile a căror floare, de un galben intens, vădea că tocmai atunci se deschisese.

— Oamenii se duc și vin, señor Eusebio, și se poate spune că vadul ăsta e marea scenă a omenirii. Bunăoară, oameni de aproape treizeci de ani, două duzini pe săptămînă. Oameni cu tunici albastre, jumătate de duzină pe săptămînă. În orașele de pe litoral, oamenilor le place albastrul, așa cum în cele din interior le place verdele, iar la sate negrul. Călăreți ? Aproape toți sosesc călare, și de aceea am un pripon în barcă. Cunoscuți ? Negustorii de lînă, bunăoară, sau slugile călugărilor de la Simon Pedro, care vin să arunce vîrșele la Paști și la Sfîntul Ioan, și pleacă apoi cu kilogramele de păstrăvi și de țipari de care au nevoie cînd stăpînii lor țin post sever. Negustorii de lînă și slugile călugărilor vin în fiecare an. Și mai

cunoscuți ? Boierimea din oraș care are ferme în lunca rîului, aproape de valea cea adîncă, și cei care vin să cumpere lemn, și cei care aduc vinul dinspre gurile rîului, în burdufuri. Cît despre ăștia, le cunosc pînă și vîrsta catîrcelor, și numele fiecărui burduf, pe care știi că le numesc după sfinții mucenici. Sute de cunoscuți ! În timpul războiului, au trecut o mulțime. Sute de necunoscuți ! Oricare barcagiu este Caron, señor Eusebio, și trece întreaga omenire în barca lui.

Așa a vorbit Filipo barcagiul, și-a rămas privind spre domnia-sa funcționarul însărcinat cu problemele străinilor, care a încuviințat această filozofie cu o înclinare a capului.

— Și dacă mă întrebi de călători neobișnuiți și ciudați, am o listă a mea. Înainte de toți, monstrul cu două capete, unul cu păr blond și celălalt cu păr negru, cel blond de femeie și cel brun de bărbat. Părinții lui primeau jumătate de real ca să-l arate la tîrgul Sfinților Prunci Inocenți. Capul de femeie avea gînduri caste și-și petrecea vremea visînd îngeri ce zburau printre flori, și cerea un profesor care s-o învețe poezia religioasă, în timp ce capul de bărbat se gîndea numai la sex, și nu înceta să le ceară părinților să cheltuie o parte din ceea ce cîștigau ca să-i caute o femeie cu sîni mari, care să-l potolească. Capul de femeie țipa că în asemenea caz, ei să-i dea otravă, că n-avea ce face, fiindcă picioarele și brațele monstrului acționau doar la poruncile date de capul de bărbat, și afară de asta exista numai

un sex, masculin. Mi-au povestit că, ascultînd de sfatul unui înțelept roman, părinții au hotărît să despartă capul de femeie, lăsîndu-l pe cel desfrînat liber, ca să-și facă mendrele. Și capul de femeie a fost pus pe un suport făcut din patru bășici de porc, ce trebuiau să fie mereu pline cu aer cald, și în asta consta toată greutatea vieții, dar cîștigul de pe urma capului care vorbea, prezentat publicului din marile capitale, recompensa totul. Un ins din Buenos Aires pe care l-am trecut rîul acum doi ani mi-a spus că-l văzuse acolo, și că cei care-l exploatau, doi libanezi, erau căptușiți cu arginți.

Filipo se sculă ca să tragă o dușcă din burduful pe care-l ținea atîrnat la pulpă, și se așeză lîngă señor Eusebio :

— Îngăduie-mi să-ți spun, că știu de unde vii. Amintește-ți că m-ai interogat de mai multe ori. Odată — și voiai să mă schingiuiești, fapt pentru care nu te învinovățesc pe tine, ci cerințele funcției tale — cînd cu acel călăreț care avea două săbii. Ți-l aduci aminte și pe acela care se vedea că-i tare tînăr, și care purta tricorn cu pene roșii, cînd mergea călare pe șargul lui, și care dispărea așa, pe neașteptate, minune ce-a fost verificată de-un împletitor care repara vîrșele călugărilor, un tip curios, poreclit Fenélon, și care și-a dat seama că tînărul putea fi văzut doar cînd era călare, iar cînd descăleca, dacă făcea un semn, dispărea, și rămînea așa, pierdut în aer, numai dacă nu avea nevoie să urineze, caz în care, în mod obligatoriu, devenea iar vizibil.

— Este argumentul de necesitate despre care vorbesc teologii greci cînd fac rezumatul minunilor, explică señor Eusebio.

— Dacă ăsta ar fi omul pe care îl căutați de atîția ani de zile, și al cărui nume nu-l rostesc pentru că sînt apolitic, n-ar mai fi existat regi în orașul tău.

Îi obligă să facă pauză o libelulă care-i surprinse ivindu-se dintre trestii. Prin apropiere cînta ciocîrlia, iar seara cobora înfășurată în mantie de aur.

— Nu, spuse señor Eusebio, nu era el. Totuși, întotdeauna am bănuit că acel cavaler anonim a încercat s-o vadă pe principesă. După cum știi, nu-i ușor. Nici chiar pentru un om invizibil care merge pe jos nu-i ușor. Doña Ifigenia trăiește în turnul cel nou al palatului, care n-are ușă, și orice schimb se face cu ajutorul unor scripeți, care ridică și coboară niște coșuri lunguiețe. Ea urcă și coboară într-un fotoliu cu oglindă. Ferestrele de jos au gratii, iar cele de sus sînt totdeauna închise, plumbuite, căci pe regină a cuprins-o teama ca nu cumva fata, într-o criză de melancolie lunară, să se arunce pe geam.

— Spui „fata“ ? De cîți ani spunem „fata“ ?

— S-o numești fată pe principesă înseamnă, înainte de toate, se respecți constituția. Și pui în discuție una din marile mele probleme, cea a tinereții eterne. Dacă într-o bună zi sînt făcut senator, discursul meu de preluare a puterii va glăsui despre asta. N-ai auzit vorbindu-se niciodată de insulele primăverii eterne ? Te îmbarci spre ele, ajungi la miazăzi, și acolo

trăiești fericit, cu trupul sănătos, ani îndelungați, ba chiar secole. Apa dintr-o fîntînă miraculoasă te face să rămîi la vîrsta ideală, care este de treizeci și trei de ani, după cum spune toată școala din Alexandria și neoplatonicienii florentini. Îți sînt îngăduite doar iubirea castă și ospețele vegetariene. Citești, te plimbi, asculți muzică, joci popice, dormi cu capul sprijinit pe un mănunchi de crini, stai de vorbă cu nimfele, privești apusul soarelui, n-ai nevoie de haine groase, și nu există nici cuvîntul al tău, nici al meu. În Irlanda s-a discutat dacă acest cuvînt nu există măcar în legătură cu batistele și cu lenjeria de corp, dar subiectul a rămas temă de concurs, și n-am primit nici o știre despre cele ce s-au hotărît. Erudiții din insulele eternei tinereți, sau Floride, sînt de aceeași părere cînd afirmă că pentru veșnica primăvară a trupului este nevoie, odată cu virtuțile apei din fîntîna tinereții, ca omul să renunțe la orice dorință senzuală și să se dedice desăvîrșirii unui singur vis, care să-l subjuge în mod total. Așa cum călugării șartrezi din Parma umblă prin grădina lor rostind că „trebuie să murim", cei din Florida umblă rostindu-și cu glas tare visul, pînă cînd ajung să-l vadă în relief, ca pe-o catapeteasmă, sau în chip de figuri îmbrăcate, ca la teatru. Mă urmărești? Căci vei observa că scurtez această metafizică numai ca să-mi poți pătrunde mai bine subiectul. Atunci, îmi spun eu, fără să se afle în vreo Floridă, ci doar în patria ei, fără nici o preocupare lumească, doña noastră Ifigenia, neavînd decît un singur vis, și trăind și dormind cu el, văzîndu-l în oglinzi și recunoscînd urme de-ale lui în tot ce se petrece, începînd de la ploaie și pînă la rîsul unui copil, sau goana unei pisici pe vreun coridor, va rămîne tînără în visul ei, deoarece știe că această tinerețe e necesară pentru îndeplinirea visului. Ifigenia tînără e necesară pentru răzbunare. Ca și sabia principelui răzbunător.

— După părerea ta, señor Eusebio, Ifigenia visează răzbunarea...

— În caz contrar, cum ar rămîne fată? Sora cea tînără, umblînd în noaptea întunecoasă pe sub colonade ca să-și caute fratele și să-i arate intrarea secretă sau santinela mituită, este „conditio sine qua non". Totul este studiat, prietene Filipo. Prevestirile pot fi puse la îndoială: sora, în plină tinerețe, frumoasă cum n-a fost nici una, îl va recunoaște pe răzbunător care sosește în întuneric. Și faptul că Ifigenia n-o să îmbătrînească este o probabilitate mai mare cum că răzbunarea poate sosi pe neașteptate, în ziua la care s-au gîndit cel mai puțin. Mai mult ca sigur, cu toate că Ifigenia ar fi dorit să nu poată îmbătrîni. Ordinea universală se sprijină pe preziceri.

— Se împacă bine cu părinții ei? întrebă Filipo curios să afle noutăți din apartamentele regale.

— Își iubește mama. Înainte de-a lua micul dejun cu ea, regina Clitemnestra trebuie să se îmbăieze, deoarece duhoarea sudorii lui Egist pe care o aduce din patul matrimonial strică laptele pe care-l bea Ifigenia. Medicii au făcut un consult!

Filipo era uimit de noutate și recunoscător pentru încrederea lui Eusebio, care făcuse drum lung pînă la barcă doar ca să știe dacă trecuse pe acolo unul cu tunică albastră, și dacă se bănuia cine e. Cei care trecuseră pe acolo cu acest veșmînt la modă erau cunoscuți. Filipo îi salutase, și unul din ei îi lăsase cu siguranță în dar acele țigări proaste din Macedonia pe care tocmai le fuma.

IV

TADEO îngenunche pe o prelată, în fața prezicătorului Celedonio, așa cum obișnuia cînd îi tăia acestuia o unghie foarte încarnată de la piciorul drept, și făcea operația sîmbăta, o dată la trei săptămîri, și, garanta Celedonio, deși existau atîția podologi excelenți în oraș, nici unul nu era atît de abil ca Tadeo, care ridica unghia încet, o tăia de jur împrejur și-o pilea pe dinăuntru, acolo unde dorea să înfigă acul, iar Celedonio nu era nevoit nici măcar să-și întrerupă lectura cărții de profeții în care se afla adîncit ca să strige : vai ! Tadeo îi ceruse voie lui micer [1] Celedonio să vină însoțit de un străin pe care-l cunoscuse la șes, și de al cărui nume și nație nu îndrăznise să-l întrebe, dar care era un cavaler curtenitor și foarte serviabil, priceput la călărie și la pietre prețioase, și deprins cu îndelungi tăceri în timp ce privea focul cum arde sau apa cum curge.

— Astea-s tăceri aristocratice ! spuse Celedonio.

[1] Titlu vechi onorific aparținînd monarhiei din Aragón ; astăzi se aplică literaților în insulele Baleare.

— E un om, adăugase Tadeo, care știe să asculte. Nu te întrerupe, și vine un moment cînd urmărește povestea pe care i-o spui cu urechile și cu privirea, scornind cu ajutorul fanteziei anumite imagini, iar tu continui și te însuflețești, și înflorești povestea cu niște adjective uimitoare. Și cînd i-am spus că ești prezicător cu diplomă și om de la curte, m-a asigurat că va fi încîntat să te cunoască, și dacă nu vei avea nimic împotrivă, va porunci, ca petrecerea să fie și mai plăcută, să se aducă pîine, pastramă, pricomigdale și o jumătate de urcior cu vin.

— Să fie roșu! ceru Celedonio.

Cei trei stăteau acolo, în sala de consultații, străinul așezat într-un jilț de piele, Celedonio pe o banchetă ținîndu-și unghia la muiat în zeamă de lămîie, iar Tadeo îngenuncheat la picioarele lui, ascuțind cuțitașul pe piatră. Colivia cu mierla atîrna de fereastră, mîngîiată de razele soarelui care apunea. Ori de cîte ori Tadeo se ducea acasă la Celedonio, prezicătorul se vedea obligat să-și închidă corbii în coliviile din pod, căci din prima clipă slujitorii lui cu pene negre se arătaseră geloși pe pasărea cîntătoare, și întrucît umblau liberi prin casă, asaltaseră colivia, încercînd să lovească mierla cu ciocul printre nuielele de răchită. Un corb, mai cu seamă, se arătase așa de înverșunat, că timp de-o săptămînă întreagă n-a vrut să ghicească, cu ajutorul alfitomanției, dacă era vorba de-o sarcină sau de găsirea unor bani pierduți, și atunci Celedonio a trebuit să-l înlocuiască prin marea artă etruscă tăind cîțiva

pui de porumbel, ceea ce nu-i aducea nici un cîștig, cu atît mai mult cu cît Celedonio, din respect sacru, nu îndrăznea să mănînce aceste păsărele, dăruindu-le asistentei lui, care spunea că le ia pentru pilaf.

— În această țară, porni să-i explice Celedonio străinului, noi, prezicătorii, facem parte, după lege, din guvern, dar de ani de zile regele nu ne mai convoacă, pentru că, din lipsă de bani, curtea nu se mai întrunește, și fiindcă îi e teamă ca nu cumva prezicerile, citind în măruntaie și în stele, să nu se îndeplinească, fie că e vorba de secetă, de vreo luptă între împărați, de apariția unei comete, de naufragiu, ciumă bubonică sau cutremur. Dar au fost vremuri cînd asculta de noi și nu se mișca un fir de pai fără să fim consultați.

Celedonio era mic și îndesat, chel, cu nasul gros și bombat la vîrf, avea gura mare, iar buza de jos căzută. Brațele lui mici, ca de funcționar de la tribunalul municipal, se terminau cu niște mîini mari, groase și păroase, abundența de păr datorîndu-se, după cum explica imediat Celedonio celor ce făceau aluzie la acest lucru, sîngelui călifarilor Tadorna tadorna [1], din ale căror măruntaie afla cînd era consultat despre vapoarele de pe mare. Prezicătorul suferea mult din cauza căldurii, și chiar în timpul iernii avea de obicei fruntea și

[1] Numele a două specii de păsări acvatice asemănătoare cu rața, una cu pene albe, negre sau ruginii (Tadorna tadorna), cealaltă cu pene roșii-ruginii (Tadorna casarca).

gușa dublă acoperită cu sudoare. Purta un felon galben, și avea întotdeauna la îndemînă un evantai veronez.

După ce Tadeo și-a isprăvit treaba, au început să mănînce, iar la întrebările lui Celedonio, străinul a răspuns, între două pahare, cu felul lui calm de a vorbi, că venea de foarte departe și că, îmbolnăvindu-i-se calul cu care umbla, a fost nevoit să-l lase la vreo cinci leghe de oraș într-un han, cu tot bagajul și cu un slujitor de încredere.

— Ținta călătoriei mele este să cunosc diferite țări, să stau de vorbă cu oameni, să ascult povești, să admir tot felul de minuni, să văd spectacole de teatru și să cercetez armăsari. În ceea ce privește ultimele două lucruri pot spune că mă pricep oarecum, adăugă străinul cu modestie. Și pentru că tot trebuie să-mi spuneți într-un fel oarecare, cred că cel mai potrivit e don León, dacă nu aveți nimic împotrivă.

— Nimic împotrivă, spuse Celedonio, după ce bău cîteva înghițituri de vin roșu și se scobi cu o scobitoare, căci îi intrase o bucățică de pastramă între măsele. Într-adevăr, nimic. Și eu sînt mare amator de teatru, don León, dar nouă, prezicătorilor, ne sînt interzise spectacolele în acest oraș, căci poporul credincios se teme că, aflîndu-ne noi pe trepte și privind piesa, înflăcărîndu-ne după protagonist sau după vreo femeie frumoasă care s-ar putea ivi, să nu facem farmece pe ascuns înăuntrul unei pungi cu boabe albe și dinți de iepure, și să modificăm desfășurarea tragediei, așa ca bătrînul respectabil să ajungă incestuos, iar Medeea să-l recunoască pe Jason, și totul să ajungă de rîsul copiilor.

— Datorită prieteniei cu Tadeo, vestite prezicător senatorial, am aflat de teama care-ar exista în familia regală din orașul tău. Legile ospitalității nu te obligă să-mi răspunzi, prietene Celedonio! Care-a fost teama? Și mai există și-acuma?

— Pentru că-mi spui prieten și se află de față Tadeo, care, deși cerșetor, e un om liber, sau poate tocmai de aceea, și mi-a slujit nu o singură dată ca agent secret în unele probleme dificile, nu-i nici un motiv să nu-ți povestesc că teama aceea e provocată de certitudinea că într-o zi Oreste, fiul lui Agamemnon, o să apară în oraș noaptea, înarmat cu o sabie lungă. De șapte ori ni s-a cerut să prezicem cele ce se vor întîmpla, și, de toate cele șapte ori, s-a răspuns că Oreste va sosi înarmat, pregătit să-l omoare pe regele Egist, ceea ce de fapt era și firesc, fiind Egist cine este, ucigașul tatălui său, și de asemenea pe mama sa, regina Clitemnestra. Potrivit prevestirilor a reieșit, și eu am luat parte la toată ceremonia, că Oreste va veni, și că sora lui Ifigenia, tînără și foarte frumoasă, înștiințată pe cînd se ducea spre patu-i feciorelnic, alerga în cămășuță ca să-l recunoască și să-i arate coridoarele secrete ce duc spre locul unde Egist trăiește fără teamă, iar Clitemnestra își petrece timpul depilîndu-se, în timp ce se gîndește că acest al doilea bărbat este mai viril decît Agamemnon, ceea

ce nu-i deloc extraordinar, fiind de statură mică și mai puțin atletic decît răposatul.

Celedonio își făcu vînt cu evantaiul, bău și-și șterse sudoarea cu prosopul pe care Tadeo îl folosise ca să-i curețe piciorul cu unghia încarnată.

— Regele Egist s-a speriat și a interzis să se mai rostească numele lui Oreste, a poruncit să fie înregistrați străinii, a trimis agenți să cerceteze ce se întîmplase cu Oreste, unii dintre ei venețieni iar alții bretoni, tocmiți cu aur, iar pe noi, prezicătorii, ne-a pus, timp de un an întreg, să cercetăm cum va veni răzbunătorul acesta secret, pe ce poartă, spre cine își va îndrepta mai întîi pașii și cui îi va fi hărăzită lovitura săbiei sale în scutul regal, pe care a trebuit să-l dea la reparat, fiindcă era plesnit de la antrenamente. Teama nu pusese încă stăpînire pe oraș, și pentru a abate atenția oamenilor, și pentru ca teama să nu capete o nuanță politică, urmîndu-se în această privință experiența secretarului florentin, s-a lansat zvonul că nu-l așteptau pe Oreste, care rătăcea prin Orient, ci un leu turbat. De aici jocul despre care ți-a povestit Tadeo. Un leu îngrozitor căruia-i venise chef să înghită familia regală, ceea ce explică, pe lîngă asta, și izolarea fetei de marele vulg.

— Și Oreste va veni?

— Nu se știe cînd. Anii au tot micșorat teama, ca în fabula lui Esop cu ciobănașul și cu lupul, și acum doar bătrînii, cînd stau vara la umbra platanilor și tăifăsuiesc seara, își amintesc povestea și discută despre finalul tragediei, care, fără venirea lui Oreste, e în aer. Poliția continuă să cerceteze, deși cu mai puțin zel și cheltuială. Regii îmbătrînesc, nu ies în public și nici nu îngăduie să li se facă portretele. Iar noi, prezicătorii, sîntem ținuți la loc de cinste; există însă și o satisfacție lăuntrică, faptul că Ifigenia nu îmbătrînește, și rămîne frumoasă ca la optsprezece ani, cu pielea netedă.

— Nu se mărită? Nu are pretendenți?

Curiozitatea părea să-l fi înviorat pe străin, și-și ridica mîna cînd îl întreba cîte ceva pe Celedonio.

— A avut partide bune, dar le-a respins pe toate sub diferite pretexte, făcîndu-i uneori pe pretendenți să umble prin lume pentru a-i aduce cîntece și rețete de prăjituri cu migdale, așa că cei care-i dădeau tîrcoale s-au plictisit, au plecat și nu s-au mai întors. Unul a înnebunit, și fiindcă au încercat să-l izgonească din oraș deoarece spunea că vrea s-o răpească pe Ifigenia, s-a luptat să scape din mîinile santinelelor și să-și scoată ochii, lăsîndu-i în grădină, atîrnați într-o tufă de trandafiri, pentru ca, departe de el chiar, să continue, plini de strălucire, s-o admire pe Ifigenia. În afară de asta, după cum mi-a povestit doica ei, fata nu se lăsa curtată de nimeni la balurile de la palat.

— Mi-ar plăcea s-o văd, spuse don León.

— N-o să poți, afirmă Tadeo, căci nu iese din turnul ei. N-am izbutit s-o văd nici eu, în douăzeci de ani, deși mă duc în fiecare zi să cerșesc mîncare la poarta din dos a palatului!

— Am putea, sugeră don León ca prin vis, să facem să-i parvină vestea că cineva care seamănă cu Oreste se apropie, ascunzîndu-se printre mesteceni, de Porumbarul regal cînd se crapă de ziuă, ascultă trezirea gălăgioasă a porumbeilor şi, cînd vede prima pasăre ieşind în zbor, necunoscutul se întoarce la adăpostu-i secret, în ruinele năpădite de iederă ale oraşului de altădată, acolo unde, acela care face să-i parvină Ifigeniei vestea, l-a ascultat stînd de vorbă, în versuri, cu umbrele strămoşilor.

— Nu, nu poate ieşi din turn, îi asigură Celedonio, fiindcă cine ar coborî-o fără ca scripeţii să scîrţîie şi santinelele s-o vadă ? Scripeţii nu sînt unşi tocmai de aceea !

— Ar putea coborî pe cearşafuri legate şi fuste vechi tăiate fîşii, sugeră Tadeo.

— Da, legînd cearşafurile, încuviinţă don León, cordoanele, fularele, şireturile de corset, marile draperii dublate din anticameră şi tăiate în fîşii. Ea s-ar apropia de Porumbar şi mi-ar cerceta chipul la lumina amăgitoare a zorilor. Va cînta un cocoş, şi ea va scăpa de îndoială spunînd : „Nu, nu, totuşi nu eşti Oreste !“ Poate, ca să se convingă, mi-ar atinge, cu una din mîini, fruntea, buzele, gîtul, sau mi-ar asculta, cu palma deschisă, bătăile inimii. Şi, mîhnită, s-ar întoarce, desculţă, aşa cum va fi venit spre mine, şi pe jumătate goală, înconjurată de toţi porumbeii, ca s-o urce doica şi slujnicele pînă la unica fereastră a turnului.

— Ar fi o întîmplare frumoasă ! comentă Tadeo. Şi s-ar putea chiar să se îndrăgostească de tine !

— Şi tu, cum ai aştepta-o ? întrebă Celedonio ridicîndu-se, dîndu-se înapoi şi după aceea aşezîndu-se în spatele mesei şi încrucişîndu-şi braţele la piept, fără să lase paharul plin cu vin pe care îl ţinea cu mîna dreaptă.

Străinul se ridică la rîndu-i şi se apropie de uşă, pe care o deschise larg. Îşi înfăşură pelerina roşie pe braţul stîng şi înaintă încet spre fereastră. Ridică bastonul de trestie cu măciulie de argint ca eroul care ridică o sabie ce vrea să rănească. Se opri apoi, semeţ, chiar acolo unde-i săruta picioarele ultima rază de soare a după-amiezii. Şi era cu adevărat, în privirea uimită a lui Tadeo şi a lui Celedonio, o sabie lungă ceea ce ţinea el în mîna dreaptă.

— Oreste ! strigă prezicătorul, fără să-şi dea seama ce spune.

În pod strigară deodată, îngrozitoare şi stridente ţipete, acelaşi nume cei patru corbi, şi Tadeo îngenunche. Dar acum, pentru că se făcuse linişte şi raza soarelui dispăruse, străinul apărea din nou aşezat pe scaunul lui, zîmbitor, indiferent, ca şi cum totul fusese o iluzie, sau un vis ce durase cît ai clipi din ochi. Don León se lovea în bărbie cu măciulia bastonului. Celedonio deschise uşa şi vărsă pe lespedea pragului paharul cu vin.

— Eşti în casa ta, prinţule ! spuse solemn, desfăcîndu-şi braţele...

Mierla, după ce Tadeo îi dădu intrarea, începu să fluiere un marş.

Cînd străinul și Tadeo părăsiră casa predicatorului, Celedonio se îndreptă spre pod să vadă ce se întîmplase cu corbii. Toți patru erau morți, tăiați. Celedonio constată că tăietura mergea de la dreapta la stînga și de jos în sus, așa cum îi era prezis lui Egist. Sîngele corbilor picura în farfurioara pisicii negre, care-l lingea satisfăcută și indiferentă.

V

TEODORA, la patruzeci de ani împliniți, stăpîna fructăriei de pe strada Primarilor, văduva paracliserului, își luase obiceiul să se ducă în fiecare marți seara, zi de spălat și călcat, la Malena, casa în care-și trăise minunații ei ani de prostituată de vază, solicitată mai ales de văduvi și de militari la pensie. Unul dintre aceștia, un strateg emigrat, a fost acela care-a susținut-o cînd a părăsit casa, iar cînd generalul a rămas fără bani, ea a trecut la Casa Pocăitelor, unde l-a cunoscut pe paracliserul cu care avea să se căsătorească, și care tocmai atunci căuta actori pentru o piesă într-un act și de mare artă, în care apărea Doamna Voluptate seducînd un flăcăiandru, care-o părăsea imediat pentru ea pe Doña Gramática. Malena murise, dar lăsase numele ei stabilimentului, pe care îl conducea acum un individ castrat; acesta, plecînd pe mare să încaseze o moștenire în Levant, a naufragiat și, din cauza glasului, pescarii care l-au salvat din apă l-au luat drept fecioară și l-au vîndut Malenei pe nimica toată; odată descoperit adevărul celor

întîmplate, Malena l-a îndrăgit pe latin, care dormea cu capul sprijinit pe fesele ei, se pricepea la socoteli și cînta cu mult sentiment cupletele la modă. Îl chema Lino, și era capucin dinspre tată. Teodora îl lua cu ea pe Lino, care cumpăra fructe pentru personal și o trata cu o băutură răcoritoare din nalbă. Prostituatele, în timp ce scrobeau fețele de pernă — care era unul din meritele casei —, ascultau poveștile care circulau prin oraș, și cu un interes special pe cele în care era vorba de prinți și de oameni de stirpe aleasă. Și tocmai Lino, mare amator de noutăți, a fost cel ce-a întrebat-o pe Teodora dacă auzise despre un străin care umbla prin oraș pe ascuns, arăta o monedă de aur și l-ar fi luat drept slugă pe Tadeo, cerșetorul cu mierla, căruia îi cumpărase haine noi. Se mai vorbea și de Celedonio, cum c-ar fi înspăimîntat de prevestirile pe care i le făcuse.

— Ceva am auzit, spuse Teodora, și l-am și văzut pe necunoscutul ăsta despre care vorbești, căci l-a adus Tadeo la mine-n prăvălie să cumpere smochine și lămîi.

— E elegant ? întrebă Florinda portugheza, romantica trupei, îmbrăcată în albastru ca cerul și mîndră de genele-i lungi, ca niște fluturi îndoliați ce zburau în ochii ei.

— E un bărbat înalt și brun, cu părul creț, mijlocul subțire și mîini fine cum n-am mai văzut cu degete lungi și unghii lucioase. Are un aer melancolic și nu cred să fi trecut de treizeci de ani. Poartă o tunică albastră, iar la carîmbi — tutunul și arginții ; Tadeo îi duce pelerina și bastonul. A gustat din smochine, le-a ales pe cele mai bune, și i-am auzit spunînd că vor ieși pe drumul vadului ca să aștepte un slujitor ce venea cu calul și bagajele, căci pe stăpîn îl supăra faptul că nu-și poate schimba cămașa.

Lino se interesă de barbă, deoarece întreba totdeauna dacă a lui i se vede, iar o oarecare Amelia, orfana unui belgian care fabrica pastă de dinți mentolată, de dantură.

Teodora le spuse că purta o barbă rotunjită, și că i-a văzut dantura pe cînd mușcase din smochină, și era albă și fără cusur.

— Tadeo îi spunea León, adăugă Teodora.

— Printre nobili se zice că seamănă cu fratele doñei Ifigenia, cel plecat, spuse Lino cerînd tuturora să păstreze taina, căci știa asta, adăugă, de la un senator căruia îi place, în clipele lui libere, să vină să lucreze ca masor de glezne în stabiliment.

— Mereu îl așteaptă ! observă Teodora. Mi-am dat seama de asta la procesul unuia care fusese aici în casă, și pe care anchetatorii îl urmăreau pas cu pas.

Fructăreasa mai ceru un pahar cu băutură răcoritoare de nalbă, o bău sorbind-o și, văzîndu-l pe patron și pe fete atît de curioase, le povesti întîmplarea.

— A sosit pe cînd se întuneca, deoarece stăpîna Malena tocmai aprindea felinarul din fața ușii cerut de regulament, și era un băiat blond, care s-a înroșit cînd am trecut în salon. Și nici n-am intrat bine că m-a și apucat de mînă, și știți doar că alegerile astea bruște sînt gesturi de oameni timizi. I-a zvîrlit o mo-

nedă lui Justiniamo acordeonistul, odihnească-se-n pace, căci a spus c-ar dori să danseze. Avea un accent care nu era de prin partea locului, și mă privea în ochi în timp ce ne învîrteam. Poate că era atît de naiv încît credea c-o să mă îndrăgostesc de el, și eu care eram atît de consumată ! În pat m-am uitat atentă la umărul lui stîng, pe care avea o pată roșiatică în formă de leu. Mi-a spus că era din naștere, de la o spaimă prin care trecuse mumă-sa într-o grădină zoologică. A venit de mai multe ori ca să mă vadă, iar eu l-am îndrăgit. Îmi aducea pricomigdale cu cremă și întotdeauna dansam un dans înainte de-a trece la ale noastre. Într-o dimineață, pe cînd dormeam, căci stătusem pînă la o oră foarte tîrzie cu un caporal care mi-a povestit despre bătăliile lui, lucru foarte plictisitor cînd stai și-asculți, cu nenumărate atacuri la baionetă, și cum o cheamă pe nevasta comandantului, și numai lucruri de-astea pe care voi toate le știți ca și mine, și-ntotdeauna ăștia isprăvesc prin a scoate fotografia copiilor, pe care au comandat-o înainte de-a pleca la război, unde primul născut apare cu coiful împodobit cu pene al tatălui ! Dar cei care n-au decît fete te întristează și mai mult ! Îți vine să plîngi de-atîta singurătate !

— La mai bine de jumătate din omenire îi vine ! afirmă Lino.

— Și după cum v-am spus, dormeam, și m-a trezit stăpîna Malena, căci mă aștepta în salon señor Eusebio, cel însărcinat cu străinii, dar nu ca să se culce cu mine, ci ca să-mi dea o listă cu întrebări. Señor Eusebio, foarte educat, m-a întrebat despre băiat, și i-am răspuns că dintre toate mă prefera pe mine, și am adăugat povestea cu dansul și cu ospețele, și că nu-mi dădea banii în mînă, ci mi-i lăsa sub pernă. A vrut să știe cum spunea băiatul că se numește și i-am spus că nu știam nici un nume de-al lui, ceea ce era adevărat, și că toată casa îi spunea bălanul. În clipele de uitare, așa-i spuneam și eu. Apoi, domnia-sa mi-a spus că așteptau un criminal periculos, și că semnele lui coincideau cu ale bălanului meu, și dacă puteam să mai adaug vreunul. De pildă, alunițe, cicatrici, dinți de aur... Mi-am amintit de povestea cu pata de pe umărul stîng și i-am spus, și señor Eusebio mi-a desenat cu un cărbune o pată asemănătoare cu cea a bălanului, iar eu am încuviințat, și-atunci el m-a pus să jur pe cenușa tatălui meu, deși nu l-am cunoscut și, deci, nu știam dacă era viu sau mort, că nu-i voi spune nimic Malenei, iar don Eusebio m-a asigurat că declarațiile mele îmi vor prinde foarte bine pe hîrtiile oficiale. Și ca să nu fiu complice cu ei, să semnez că-l denunțam de bunăvoie pe necunoscutul cu pata, iar dacă se constata că nu e tîlhar scăpam liberă și mă puteam întoarce la dragoste, căci eram sluga ei, iar dacă era criminal, primeam gratis, pentru ajutorul dat justiției, condicuță pe viață, urmînd a fi foarte apreciată în vizitele cu tarif. Am spus da la toate, și l-au prins pe bălan, și au trecut săptămîni și eu tot îl așteptam, căci v-am spus că-l îndrăgisem, și afară de asta avea o fire veselă și nu era dintre cei ca-

re-și spuneau necazurile ci călătoriile, dar bălanul nu venea. Și într-o noapte a apărut un soldat, un mercenar oacheș cu cercel în ureche, și a întrebat de mine, nu ca să se culce, căci n-avea bani mărunți, ci ca să mă invite, și mi-a spus în taină că bălanul murise din cauza unei piedici care l-a făcut să se rostogolească pe scările alunecoase ale celei de-a doua baterii, și s-a izbit cu capul de-un tun mare. L-am întrebat dacă se verificase că era tîlharul acela mare, și atunci mi-a spus la ureche că nu era tîlharul acela, ci un prinț, și că un tovarăș de-al lui auzise un interogatoriu în timpul torturii, și tot ce-l întrebau judecătorii era unde-și ține sabia și unde-i erau oamenii devotați lui, iar băiatul nega, spunînd că era celt și că se legase să umble timp de șapte ani prin lume, și că nu auzise niciodată vorbindu-se de acest om al cărui nume nu-l rostesc, de răzbunătorul care va sosi într-o bună zi. Dar nu i-a fost de nici un folos încăpățînarea. L-am luat pe oacheș în patul meu, căci merita cu prisosință acest dar din parte-mi pentru vestea adusă, și nu l-a interesat cîtuși de puțin că eu îl plîngeam pe bălan în timp ce el își vedea de treabă, iar cînd a plecat mi-a spus în secret :

— Fii atentă, iubăreațo ! Semnele celui pe care-l caută sînt pată în formă de leu pe spate, aluniță cu două fire de păr pe piept și cicatrice de lance pe coapsa stîngă.

— Toate cele trei semne la un singur om ? am întrebat.

— Nu, dar cel căutat trebuie să aibă neapărat unul din cele trei.

Fetele discutau despre toate astea în timp ce călcau și se jurau că, dacă ar fi venit vreunul cu un semn din cele trei, cu două sau cu toate, nu vor scoate nici o vorbă, îl vor ajuta să fugă sau îl vor ascunde în bagaj, și că nu le interesa deloc dacă venea în oraș ca să-și ucidă părinții, căci băiatul nu putea scăpa de ceea ce îi fusese menit.

Și asta discutau, și toate se și îndrăgostiseră de un tînăr despre care nici măcar nu știau dacă există, cînd se auzi prin ușă glasul lui Tadeo cerînd voie să intre, și apăru cerșetorul îmbrăcat în haine noi, urmat de don León, care, fără să spună altceva decît bună seara, le cercetă cu luare-aminte pe fete, rotindu-și încet capul, și-și îndreptă mînerul bastonului spre portugheza Florinda : aceasta, văzînd că i se apropie de sîni, înclinîndu-se, acel ogar de argint, leșină și căzu jos fără să dea drumul fierului de călcat, care, lovindu-se de podea, se deschise împrăștiind cărbuni aprinși. Patronul Lino scoase un țipăt scurt, Teodorei îi căzu paharul din mînă, iar poloneza se trînti pe jos chiar în mijlocul celor adunați acolo, ridicîndu-și fustele, așa cum fac, pe la sate, fetele din țara ei, cînd se anunță cu surle și cu tobe că vine siluitorul Ordin teutonic.

VI

DRAMATURGUL cetății se numea Filón, iar pe afișe era trecut Filón cel Tînăr, pentru a se deosebi de un alt Filón care avusese aceeași meserie și trăise și scrisese în oraș piese scurte într-un act cu Prostănacul și o piesă care se mai juca încă și care era „Cavalerul din Olmedo“ schimbat, căci don Alonso stătea cu doña Elvira Pacheco într-un balcon dintr-un tîrg numit Medina del Campo, și atunci cînd cavalerul se despărțea pentru a se întoarce în Olmedo, pe ea o apuca o criză de gelozie nebună gîndindu-se că odată cu nopțile reci, căci sosise toamna, cavalerul va ajunge acasă dîrdîind și, băgîndu-se în pat, avea să se apropie de nevastă-sa în căutare de puțină căldurică, și atunci, fără să se mai gîndească, doña Elvira, îmbrăcată în straie bărbătești, alerga să-l aștepte la o răscruce și-l dobora de pe cal dintr-un foc. Și ceea ce admira publicul, care în împrejurarea de față fluiera, era că în ultimul act doña Elvira stătea în balconul ei privind cum erau ciomăgiți cei doi servitori negri ai unui oarecare Miguel, un fugar bănuit de crimă care umbla îmbrăcat în călugăr, și doamna bea băuturi răcoritoare, își făcea vînt cu evantaiul și rîdea în hohote cu alți adoratori. Pielarii, care își aveau loja lor proprie cu un mic felinar, strigau :

— Tîrfa ! Tîrfa !

Și cea care-o juca pe doña Pacheco lua acest lucru drept un succes, deoarece fluierăturile și strigătele vădeau cît de bine știa să se prefacă. Actrița care nu izbutea acest lucru considera asta un eșec. Odată, pe cînd era fetiță, regina Clitemnestra a debutat cu un rol secundar, în chip de pasăre care, din frunzișul unui copac, îi vestea cavalerului din Olmedo primejdia care-l pîndea la ieșirea din oraș.

Filón cel Tînăr era însărcinat de senat să transpună pe scenă istoria orașului, în douăsprezece piese, omițîndu-l, bineînțeles, pe regele Agamemnon, și trecînd de la sarcina mamei acestuia direct la Egist, care apărea deja căsătorit, bînd împreună cu repatriații din Troia. Dar Filón cel Tînăr, în ciuda interdicției senatorului care se ocupa de piesele de teatru și-i percheziționa casa din cînd în cînd, scria în taină tragedia cunoscută, și se întrerupsese din scris la scena a treia din actul al doilea, tocmai acolo unde se gîndise să anunțe sosirea lui Oreste. În actul întîi nu era vorba decît de trufia lui Egist, regina gîndindu-se doar la frumusețea ei, iar Ifigenia dorind să rămînă singură ca să deschidă ferestrele și să spioneze drumurile. În ciornă textul suna astfel :

ACTUL AL II-LEA

Scena I

EGIST, CLITEMNESTRA și IFIGENIA

EGIST : Mă duc să joc ! Lectura „Gazetei“ mă obosește. E prea multă birocrație ! Un rege ar trebui să fie un tată solemn și prietenos, descălecînd lîngă un măslin pentru a-și judeca supușii. Noi, regii, n-ar trebui să știm nici să citim, nici să scriem !

CLITEMNESTRA : Și eu sînt obosită. Nu observați că am îmbătrînit de ieri și pînă astăzi ?

EGIST *(mîngîind-o)* : Luna descrește și vrea ca totul să descrească odată cu ea ! Dar va apare luna nouă, iubita mea. Adio ! Adio, Ifigenia ! Schimbă apa la peștii colorați pe care ți i-am dăruit !

IFIGENIA *(ridicîndu-se)* : Adio, stăpîne !

EGIST : Și cînd te gîndești că o întreagă împărăție depinde de gîndirea mea matură ! Și cînd te gîndești că dacă mă îmbolnăvesc recoltele se duc pe apa sîmbetei ! *(Iese.)*

Scena a II-a

CLITEMNESTRA și IFIGENIA

CLITEMNESTRA *(ridicîndu-se)* : O să-mi spăl fața cu lapte de măgăriță ! Nu vreau să îmbătrînesc, Ifigenia ! *(Se uită în oglindă.)*

O fi avînd dreptate Egist, poate că luna descrește. Nu, nu sînt zbîrcituri, ci umbre ! S-așteptăm luna nouă, care are atîtea virtuți cosmetice ! Adio, fata mea ! Desearâ vom face muzică. *(Iese.)*

Ifigenia rămîne singură, aplecată peste fereastră. Era momentul cînd Filón trebuia să facă în așa fel încît prințesa să vadă pe cineva călărind pe drumul regal, și acest cineva să semene cu Oreste. Trebuia să apară din dreapta, pentru ca lumea să nu-l confunde cu cavalerul din Olmedo, care intra prin stînga ; și criticii cetății făceau să circule tot timpul plagiate. Sau ar fi mai bine să-l pună să meargă pe jos, deghizat în pelerin, iar Ifigenia să înceapă a-și da seama de asemănare după felul cum s-ar sprijini în toiag pentru a contempla, de la leghea sfîntului Gheorghe, turnurile cetății. Care-ar fi primele cuvinte ale Ifigeniei ? Prietenii lui Oreste i-ar trimite o știre tainică prințesei, tocmai cînd ea ar începe să-l recunoască ? Din punct de vedere aristotelic, recunoașterea se face dinlăuntru și e o amintire care capătă o formă esențială. Filón ar folosi unele mijloace pentru a prelungi așteptarea. De pildă, cînd călătorul ar ajunge în dreptul lor, cîinii de pe drum s-ar îndepărta fără să latre și ar alerga să se ascundă în vie, în afară de un prepelicar din Burgos de-al regelui, care ar umbla slobod și ar alerga să-i lingă mîinile. Filón dorea ca publicul să-și dea seama că pe cîmp și în cetate se făcuse o liniște cum nu mai fusese niciodată, și prin aceasta putea să su-

gereze, în actul întîi, că în partea aceea a palatului exista un ecou foarte sensibil, care-i răspundea, în nopțile de vară, privighetorii din pădure, în așa fel încît aveai impresia că pasărea cîntă chiar în patio, iar acum ecoul ar putea reda, cînd călătorul ar fi pe podețul de peste șanț, pașii lui pe scîndură, dacă ar merge pe jos, sau tropotul calului, dacă ar veni călare. Filón relua scena întruna, dar nu-i ieșea cum ar fi dorit el, plină de emoții și pasionantă, și căuta anumite obiecte care să redea pe scenă imaginea vie a groazei ce cuprindea totul : o lampă care se stingea dintr-o dată, o oglindă ce se spărgea pentru că Ifigenia își mișca buzele în fața ei ca și cum ar fi rostit îngrozitorul nume, sau coroana lui Egist care stătea pe un scrin, și pisica, trecînd pe-acolo, o trîntea jos. Iar Ifigenia era zguduită de povestiri. Ridicase coroana de pe jos și o ținea la piept, căci la urma urmei era coroana regală. Ifigenia înainta spre fereastră cu coroana sprijinită de piept.

Actrița care ar juca rolul ar trebui să poarte un sutien înalt ca să i se vadă bine sînii plini, iar coroana să fie așezată ca pe o consolă de zăpadă. Corul va rosti ca pentru sine această imagine poetică. Ifigenia se temea să se apropie de fereastră, se retrăgea, îngenunchea, se așeza pe marginea unui scaun, pînă cînd, în cele din urmă, se hotăra. Înălța capul și se hotăra. Era deja la fereastră. Avea în față gălbuiele coline mărginașe, pădurile întunecate, întinsa luncă irigabilă, podgoriile și ogoarele. Putea străbate, cu privirea ochilor ei verzi, drumul regal pas cu pas, din locul unde se ivea la cotitura cu piatra de hotar cu limbă de leu, pînă cînd se bifurca lîngă Porumbarul regelui. Filón, ca să-i poată arăta actriței mersul șovăitor al Ifigeniei, a vrut să-l mimeze el însuși. A luat în mîini și a sprijinit pe piept coroana de alamă aurită care se folosea în *Oedip* și pe care o adusese de la teatru acasă ca s-o repare, căci îi căzuse tocmai bucata de cristal făcută din fundul unui pahar care ținea locul marelui rubin teban, și care, în clipa cînd Oedip rămînea fără ochi, figura unul în frunte, aprins, ca și cum sfîntul rege ar fi fost un groaznic ciclop, un ciudat om cu un singur ochi. Și a umblat Filón, făcînd ceea ce imagina el pentru scena a treia, cu Ifigenia cea singură și șovăielnică recitînd textul :

IFIGENIA *(oprindu-se)* : Cine mă strigă ? Ce glas se îndreaptă spre mine, ale cărui cuvinte înaripate trec atingîndu-mi ușor urechile, fără ca acestea să poată înțelege mesajul ? *(Înaintează doi pași și îngenunchează.)* Sînt o făptură plăpîndă, și va cîntări mult prea mult urciorul cînd o să mi-l umplu cu sînge și-o să mă duc să-l vărs pe mormîntul tatălui meu ! *(Se ridică, mai face doi pași înainte, apoi se așază pe marginea scaunului.)* S-a stins lampa pentru că sosește o lumină mai strălucitoare ? Trebuie să fiu eu cea care să spună bun-venit luminii celei noi și s-o introducă în propriu-mi iatac ? Și dacă nu e fratele meu ? Căci există con-

fuzii din astea care se petrec în marile tragedii! Mult mai bine ar fi să se petreacă în dragoste, pui de turturică ce se ascunde în brazdă, la umbra macilor! Vai, cine-mi va lua fecioria! Vai, dacă aş putea să fug acolo unde nu s-a auzit niciodată zgomotul pe care-l face sabia cînd se izbeşte de scut! *(Se ridică, şovăie o clipă, dar în cele din urmă se hotărăşte: cu capul ridicat, cu coroana strînsă la piept, se apropie de fereastră.)*

Filón se apropiase de fereastră, cu coroana lui Oedip strînsă la piept. Şi se uita cum s-ar fi uitat Ifigenia la drumul regal. Fereastra lui Filón nu dă spre cîmp, şi nu se poate vedea de la ea drumul. Fereastra lui Filón dă pe o stradă care, din cauza atelierelor şi a magazinelor de pe ea, e numită strada Broderiilor. Strada e îngustă, lîngă uşa unuia din ateliere stă un om înalt, care-şi leagă la gît, aruncîndu-şi-o pe spate, o pelerină roşie dublată cu negru. Alege o stofă brodată cu fir. O priveşte în zare, ca să cerceteze figurile desenului. Filón nu-l recunoaşte. Nu-i de prin partea locului. Pe Filón îl surprinde graţia măsurată a mişcărilor făcute de acel necunoscut. Acum îi vede profilul nobil, bărbia ascuţită. Străinul se întoarce să dea stofa, pe care a cumpărat-o, unui servitor care-l urmează, iar pe unul din degetele mîinilor lui străluceşte, mîngîiată de soare, o piatră preţioasă. Şi Filón, care are simţul fulgerător al întîmplărilor necesare pentru a compune subiectul dramei, revendică, în imaginaţia lui, acea piatră pentru coroana regală, ca să înlocuiască rubinul teban pierdut, şi-i dă Ifigeniei prima temă a marii scene a recunoaşterii: coroanei regale a lui Egist, care a fost a lui Agamemnon, îi lipseşte o piatră pe care fratele răzbunător, prinţul care soseşte pe ascuns şi acoperit de praf, însetat şi lăsînd dincolo de coline un joc de fulgere orbitoare, o aduce pe un inel. Filón se apleacă, ţinînd mereu coroana lui Oedip în mîini, ca să vadă mai bine cum străinul, urmat de servitorul lui, merge pe strada care suie spre piaţă.

— Oricît de mult aş zăbovi să scriu actul al doilea, îşi spune sieşi Filón, n-am să uit mersul grav al lui Oreste...

VII

— PROBLEMA loviturii duble, explica maestrul spadasin tăind aerul cu floreta, se studiază paralel. În general, în duel, cel puțin în acest oraș, oamenii se bat ca să curgă sînge. O simplă înțepătură ! Dar în luptă sau cînd e vorba de-un asasinat, figura aceasta îngăduie lovituri fulgerătoare : întîi rănești și scoți lama, apoi, întrucît cel rănit se chircește, revii, de astă dată însă cu jumătate de palmă mai la dreapta, și faci o tăietură paralelă cu prima. Dacă ai lovit bine, acum nimerești drept în inimă. În casa asta se face cu arma orice figură geometrică, triunghi ori tangentă, în timp ce rămîi cu picioarele în unghi drept. Și dubla lovitură repetată, care-mi place atît de mult, constă în a trasa paralele în aer.

Maestrul spadasin, care era mai degrabă mic, purta tocuri mijlocii, și avea un nas surprinzător de mobil, plăcîndu-i ca vizitatorii să se uite cu atenție la detaliul acesta pentru a le putea arăta că intuiția lui era de natură olfactivă și că sfîrșise prin a avea nasul atît de iute și aproape turnant fiindcă urmărise cu el, mai mult decît cu ochii, jocul spadei.

— De cele mai multe ori, își încheia explicațiile, știu după zguduitura pe care mi-o provoacă nasul că spada mea a reușit să pareze sau a găsit cu ușurință spațiile intercostale ale dușmanului.

Și-și mîngîia apendicele nazal, subțire cu nările deschise, ascuțit la vîrf și alb ca fildeșul.

De cînd citise *Cei trei mușchetari*, maestrul spadasin purta părul lung ca Aramis, și vopsit blond. Era slab și foarte nervos, și avea privirea dramatică a spadasinului care, medic al onoarei sale, la orice boală prescrie oțelul. Nu putea să stea fără o spadă în mînă, și cînd primea străini se așeza sub portretul lui în ulei, în care apărea îmbrăcat în negru, cu piciorul drept îndoit și salutînd cu spada, ca la începutul lecției. Se numea Quirino, și avea singura sală de scrimă din oraș. În ultimii ani, tineretul pierduse pasiunea pentru artă și prefera să-și petreacă serile trăgînd cînd cu pușca, cînd cu săgeata.

Tadeo a fost acela care i-a sugerat lui don León că ar putea petrece cîtva timp în sala lui Quirino, deoarece începuse să plouă în după-amiaza aceea și nu se puteau duce să se plimbe pe malul rîului așa cum hotărîseră, vizitînd în treacăt ruinele podului vechi, pe care don León îl văzuse într-o gravură, spunea el, și în golul primului arc era un om care cînta la ghitară. Adevărul e că sugestia lui Tadeo era interesată, deoarece voia să vadă cum mînuia prietenul lui, cel cu tunica albastră, spada, avînd în vedere ceea ce se vorbea în taină despre ne-

maipomenita uşurinţă a lui Oreste de-a ucide în ceasul răzbunării.

— Arta mea în mînuirea spadei, îi spuse don León lui Quirino, nu e atît de rafinată ca a dumitale. Arta mea e simplă şi militară, şi n-am învăţat mult mai mult decît „să parez, să atac, şi invers". În afară de asta, în ţară la mine nu se cunoaşte floreta, nu există dueluri de onoare, şi întreaga geometrie aparţine agrimensurii pentru a stabili hotarele grădinilor de zarzavat după inundaţii. Ceea ce ştiu eu, adăugă don León, e că mînuind sabia lată cu lamă dublă văd foarte bine gîtul adversarului, şi mă reped spre el nu cu vîrful, ci cu tăişul, şi-l lovesc răsucindu-mă pe jumătate, aşa cum face călăul cu securea.

Quirino vru să aibă dovada acestei îndemînări şi puse în mijlocul sălii un manechin pentru exerciţii, căci el era singurul care deţinea asemenea obiect, printr-un privilegiu regal, oferindu-i lui don León o sabie lungă, cu lama canelată, din familia săbiei milaneze cu două tăişuri. Don León o luă, i se păru uşoară, o mînui prin aer şi se aşeză în faţa uriaşului manechin. Plin de supleţe, simula atacul făcînd un pas înainte, sau se apăra retrăgîndu-se, menţinîndu-şi terenul. Ridica, graţios ca un balerin, braţul stîng, şi se învîrtea în jurul manechinului repede şi foarte sigur pe el. Señor Quirino luase manechinul de mijloc şi-l purta de ici-colo, în aşa fel încît atacantul să nu-l poate atinge. Şi cînd, repede de tot, feri manechinul într-o parte, căutînd să treacă în spatele bărbatului cu tunică albastră, acesta, doar

cu o mlădiere din mijloc, se plasă în punctul critic şi lovi cu sabia în gîtul manechinului, de la dreapta la stînga, iar capul de carton tare ca piatra, cu obrajii bucălaţi vopsiţi în roşu-aprins, rămase timp de cîteva clipe atîrnînd pe pieptul manechinului, înainte de-a se desprinde cu totul şi de-a cădea. Tadeo aplaudă, iar señor Quirino admiră lovitura.

— Magister meus! Admirabil! Unde mai pui că sabia e ştirbită.

Şi în entuziasmul lui, micul Quirino, deşi atitudinea era forţată, puse piciorul pe corpul mare al manechinului şi, scoţînd sabia din teacă, se sprijini în ea, oferindu-se admiraţiei celor din jur, de parcă ar fi fost învingătorul lui Goliat şi tot Israelul ar fi alergat, jubilînd, să-l salute pe eroul salvator.

Quirino porunci unui servitor finlandez pe care-l avea să încălzească apa pentru baie, proprie acestor igiene balneare, iar pe cei doi îi invită la un păhărel de vin dulce, şi deşi erau scaune de prisos, preferă să se aşeze pe capul manechinului.

— Tatăl meu, odihnească-se-n pace, povesti Quirino lui don León, preda scrima în Provenţa, pe jos şi călare, şi era foarte apreciat. Se numea señor Elicio, şi trebuia să-l crezi, pentru că nu era deloc hiperbolic, că învăţase arta călăriei de la un centaur singuratic. Se dusese să trăiască în Provenţa pentru că nu putea trăi fără să mănînce în fiecare zi usturoi prăjit ca să-şi menţină articulaţiile flexibile şi oasele fără urmă de reumatism, ceea ce era necesar pentru meseria lui, şi numai în

Provența exista usturoi de calitatea și prospețimea pe care le pretindea el. Eu însumi fac cură de usturoi în lunile ploioase, și din același motiv. Tatăl meu i-a învățat scrima pe cei mai mulți dintre gentilomii provensali, și în luna mai ieșea cu ei pe cîmp, simulînd lupte împotriva imperialilor sau a savoiarzilor și, într-una din aceste excursii, luînd-o înainte cu señor viconte de Baux, în timp ce străbăteau o pădure de pini, au întîlnit o mamă care alerga strigînd și ducînd de mînă o fată de-a ei, iar fata să tot fi avut vreo cincisprezece ani, și era blondă și foarte grațioasă. Tatăl meu și vicontele au întrebat-o pe fugară de ce plînge, și mama, punînd-o pe fată să îngenuncheze, le-a explicat că apăruse în ținut un balaur ce stăruia să i se dea ca ibovnică acel frumos rod al pîntecului ei, că era pe cale să orbească și că voia să-și cîștige viața prin bîlciuri și pe la petreceri, din Germania pînă în Catalonia, și că dacă nu-i dădeau fata de bunăvoie, avea să intre în sat prădînd și devorînd. Tatăl meu i-a spus să se liniștească, căci se va duce cu lancea în întîmpinarea balaurului, iar señor viconte o va adăposti pe fată în castelul său cel mare. Și așa s-a și întîmplat, și vicontele, după ce i-a dat mamei zece scuzi de argint drept garanție, a plecat cu fata pe crupa calului, iar tatăl meu, cu lancea ridicată, a pornit spre balaur. Dar a ajuns prea tîrziu ca să se bată cu el, căci chiar în dimineața aceea, ieșind sălbăticiunea dintr-un imaș ascuns, unde-i dădea lecții de canto un orb, cu condiția să-i spună locul în care ascunsese o vioară Guarnerius,

iar balaurul învăța ușor, căci avea auz bun și delicat ; și cum vă spuneam, balaurul, pierzîndu-și harul vederii, se aruncase de pe un țărm stîncos pe plajă, și zăcea, respingător, cu pîntecul zdrobit între stînci, pe jumătate în apă, iar capu-i uriaș, cu limba verde atîrnîndu-i printre dinții ascuțiți, se ivea dintre valuri. Și, începînd din ziua aceea, tatăl meu nu visa decît că răpune balauri cu lancea și că un pictor de miracole din Avignon îi făcea portretul lîngă fiara moartă — neînfricat, cu piciorul stîng sprijinit pe capul zmeului. Și a murit tatăl meu fiindcă nu și-a putut vedea visul împlinit, iar cînd o lua razna cu închipuirea, era cu neputință să intre în casă cineva care să poarte tricorn, căci îl lua drept pui de balaur, cu creastă și pene pe cap — căci așa ies din găoace vietățile astea — și voia să-l lovească cu lancea și striga să vină pictorul să-i facă portretul, iar mamei îi cerea să-i aducă nădragii cei roșii ca focul. Și din visurile tatii mi-a rămas și mie, ca urmaș al lui, dorința de-a fi înfățișat într-o bună zi într-un tablou în ulei — și sînt foarte amator, ca toți artiștii, să mi se facă portretul — cu piciorul stînd pe capul unei fiare. Iată de ce atunci cînd s-a rostogolit capul manechinului nu m-am putut împiedica să nu încerc asemenea poză.

Señor Quirino se apropie de don León tîrînd capul de carton tare ca piatra, care nu voia să-și schimbe locul, și-i spuse tainic :

— Lovitura de la dreapta la stînga și de jos în sus ! Nimeni n-o poate executa mai bine ! Acum cîțiva ani au venit la mine doi detectivi

să verifice dacă învățasem pe cineva asemenea lovitură, căci umbla zvonul că Oreste venea să se răzbune, dar mai înainte voia să se perfecționeze în mînuirea spadei antice. Eu nu învățasem pe nimeni asemenea lovitură. Dar dacă, din întîmplare, Oreste ar sosi în taină, te-aș trimite să-l înveți să lovească astfel, fără greș. Și nu pentru că mi-ar plăcea să văd cum sînt asasinați regii, ci din dragoste pentru lovitura asta desăvîrșită !

Don León spuse că i-ar face mare plăcere să-l cunoască pe acel Oreste, și trecu la baie, căci finlandezul îl și aștepta, ținînd în mînă un pai cu care lua în gură apă caldă și-o zvîrlea apoi pe șalele celui care se îmbăia. Și fiecare gură de apă avea ceva mai mult sau mai puțin de un sfert de litru.

Tadeo asistase în tăcere la scena probei cu spada a lui don León și vru să ia arma, ca să vadă dacă erau ușoare acele lovituri, și deși cerșetorul fusese în tinerețea sa tăietor de lemne, nu putu s-o ridice din locul unde o pusese cel pe care îl și considera stăpînul lui, în vreme ce Quirino se scărpina în cap.

— Nu te sforța, îi spuse lui Tadeo, și las-o unde e. Atîta timp cît va dăinui în acest oțel gîndul mînios al celui care l-a folosit ca să se răzbune, nimeni nu-l va urni în afară de erou. În numai cîteva ceasuri se va fi răcit, și atunci orice flăcăiandru va putea ridica sabia.

Și Quirino scuipă pe lamă, iar saliva spumegă împrăștiind fum, de parcă ar fi căzut cîteva picături pe un fier înroșit.

VIII

POTCOVARUL, acoperit de sudoare, bătu cîteva cuie cu ciocanul în ladă, își băgă capul sub șuvoiul din jgheab și stătu așa cîteva clipe, să-l mîngîie apa. Se șterse, dar prost, cu un șorț vechi, căci barba și părul tot îi mai picurau, și firicelele de apă din păr îi șiroiau pe frunte.

— Se vede, îi spuse el lui don León, că te pricepi la cai, și-mi place foarte mult al tău, nu știu ce fel de rasă e și nici nu cred să fi văzut altul la fel, căci steaua din frunte-i aurită, și coada de-un negru albăstrui, ceea ce-i din cale-afară de neobișnuit. Bunicii mei au potcovit la Troia caii aheilor, tata a călătorit spre apus și i-a învățat pe barbarii atlantici arta potcovitului, pe care n-o cunoșteau, eu potcovesc încă de pe cînd eram tînăr pentru împăratul Romei, și niciodată, înainte de a-mi aduce calul tău, n-am știut că, potcovind piciorul din față al armăsarului cu o potcoavă de argint, călătoria va fi mai norocoasă. În fiecare zi înveți cîte ceva. Și te felicit pentru că poți să-ți îngădui asemenea cheltuială, căci o potcoavă de argint ține puține leghe.

— Calul meu, explică don León, este, dacă se poate spune asta despre cai, de rasă divină. Pe o insulă de la răsărit a apărut într-o zi pe plajă, în urma unui naufragiu, un cal cioplit în lemn, colorat în fel și chip, care fusese cu siguranță mascaron de provă pe vreo corabie. Și calul ăsta trebuie să se fi înălțat în două picioare deasupra valurilor, prins la provă de copitele dinapoi. Avea un trup desăvîrșit și mai firesc decît îți poți închipui. L-au luat locuitorii insulei și l-au dus pe umeri, făcînd cu schimbul, pînă în tinda casei primarului, care-a ieșit cu nevastă-sa de mînă să-l admire, și-a rămas apoi cu bătrînii pentru a hotărî ce vor face cu acel dar al valurilor.

— O fi viu ? întrebă primăreasa, care era aproape o fetiță, cu părul numai cîrlionți și cu un buchet de flori la cingătoare.

— A trebuit s-o asigure că nu, continuă don León, și paznicul farului a apropiat un fitil aprins de crupa calului, care nu s-a mișcat. Calul a rămas în tindă în așteptarea unei hotărîri, fără să fie păzit, căci aceea e o insulă liniștită dintr-o mare pustie. Nu se știe cum, au prins de veste iepele de pe-acolo despre acest șarg și despre frumusețea lui, și cum erau lăsate singure pe cîmp, pentru că era vară, fără să se înțeleagă între ele, să se știe asta, au sosit în tindă toate deodată, iepe bătrîne și iepe tinere, ca să admire nobilul animal. Nu se știe bine ce s-a întîmplat atunci cînd iepele au început să se frece de cal și să-l lingă, căci primarul s-a trezit cînd tinda lui răsuna de nechezături, și calul de lemn, nu se

știe de care spirit însuflețit, se împreuna cu iapa starețului de la Santa Catalina, pe care o trimiseseră de la mînăstire la o fermă de la munte ca să se înzdrăvenească după răpciugă, și celelalte iepe, dezamăgite, o mușcau și-o izbeau pe cea aleasă. Primarul a început să țipe, primăreasa a ieșit la fereastră în cămașă de noapte, iar polițaiul a dat fuga să aprindă un felinar, și cînd l-a aprins s-a văzut scena pe care am povestit-o. Calul, fiind descoperit, și cum tocmai isprăvise ceea ce avusese de făcut, a pornit în galop spre mare. Iapa starețului a rămas grea, și din prăsila ei se trage calul meu, care poartă în păr culorile cu care fusese vopsit bunicul său. Starețul, care deși gras, avea oarecare instrucție, le explicase oamenilor că iapa lui fusese aleasă datorită mirosului de tămîie pe care-l răspîndea, căci el o ducea de căpăstru la procesiuni, și adăugă, într-o predică, că unele reguli ascetice interziceau tămîia ca fiind afrodiziacă, susținînd că dacă Solomon a siluit-o pe regina din Saba, asta s-a întîmplat din pricină că aceasta i-a dăruit o cutie de argint plină cu tămîie în formă de pătrățele.

— Și ce s-a întîmplat cu calul ? întrebă potcovarul.

— S-a vorbit mult despre cazul ăsta, și cu toate că e adevărat că s-a întors în mare, care era furioasă în acele zile de echinox, cei mai mulți cred că e posibil ca înăuntrul calului de lemn să se fi ascuns unul din mare, din grajdurile mereu rătăcitoare și înspumate ale lui Poseidon, care a fost zeu în vremuri stră-

vechi, pe cînd oamenii se închinau la idoli. Şi dacă s-a întîmplat astfel, calul marin s-a ascuns poate sub influenţa poveştii cu calul din Troia, poveste pe care o fi auzit-o de la vreun ostaş în cine ştie ce port elin, unde tavernele sînt chiar pe plajă, sub bolte mari de viţă, după cum ştii.

— Ciudat subiect! exclamă Tadeo, tot mai surprins de noutăţile pe care le aducea stăpînul lui, şi convins că slujea pe deţinătorul unor mari taine.

— Şi calul ăsta, continuă don León, mai are ceva deosebit — bunăoară mă îmbarc la Málaga pentru Atena pe o corabie grecească şi mă culc în cabina mea, iar el înoată de unul singur şi ajunge la timp ca să-l încalec, doar dacă nu trece prin apropierea unui loc unde se află vreo iapă în călduri, căci atunci îşi ia vacanţă, iar eu trebuie să-l aştept plimbîndu-mă pe chei. Seamănă cu bunicul lui!

Spuse asta şi-l privi pe Tadeo drept în ochi, căruia această poveste a lui don León, ce nu vorbise niciodată atît de mult, i se păru ca un răspuns la ceea ce-i povestise cerşetorul despre întîlnirea lui Oreste cu micuţa cocoşată într-un port din ţara vecină.

Potcovarul nu ştia dacă trebuie să creadă povestea cu calul, dar la urma urmei acesta era acolo, cu steaua-i de aur în frunte şi coada albastră, iar piciorul din faţă cu potcoavă de argint. Şi văzînd don León că potcovarul rămăsese tulburat şi chiar neliniştit, îi spuse:

— Nu-mi bat joc, potcovarule! Şi cum calul abia a terminat să înoate, iar eu n-am avut timp să-l curăţ şi nici să-l trimit să fie curăţat, şi e o lună de cînd n-a fost ţesălat, uită-te şi ai să vezi urmele oceanului.

Şi don León, urmat de potcovar şi de Tadeo, se apropie de cal, căută în coada-i lungă, scoase nişte alge şi trei crabi mici pe care-i întinse în palma mîinii celor doi oameni încremeniţi de uimire.

IX

FUNCȚIONARUL însărcinat cu străinii avea pe masă toate rapoartele despre cavalerul cu tunica albastră care-și spunea don León. Nu făcuse un pas și nici nu rostise vreun cuvînt care să nu se afle acolo, cu litera de-o șchioapă — obligatorie în poliția politică — în acele mari folio-uri secrete. Señor Eusebio aștepta vizita lui don León, care, după cum îl anunțase Tadeo, urma să vină chiar în dimineața aceea ca să se înregistreze. Señor Eusebio își însemna ceva, se lovea peste nas cu coada condeiului, închidea ochii ca să-și urmărească mai bine firul gîndurilor. Era sau nu Oreste? Dacă ar fi fost să dea crezare prezicerilor antice, nu era. În afară de asta, dispăruse așteptarea aceea îngrozitoare, lacomă de vărsare de sînge ca de-o eliberare. Oreste avea să intre în oraș noaptea, și nici nu sosea bine că Ifigenia și afla, datorită bănuielilor și zvonurilor vagi despre venirea lui. În al doilea rînd, avea să intre înarmat. În al treilea rînd, trebuia să se ascundă în șanț. Cînd veniseră falsii Oreste, Eusebio nu s-a îndoit nici o clipă de nevinovăția lor, dar rațiunea de stat

ajunge să acționeze mecanic, ca un țel în sine, dînd naștere unei realități proprii în fața căreia noi oamenii sîntem ca niște robi, fantome ale marii idei. Se taie capete nu pentru că sînt capete, adică gînduri capabile să înarmeze un braț înfricoșător, ci pentru că excepțiile sînt dovada argumentului suveran. Ei bine, mișcările acelui străin stîrneau în oraș o stranie curiozitate, și unii reîmprospătau povestea lui Oreste. Oare mai trăia Oreste? Eusebio avea în dosare tot felul de vești despre prinț. Sora lui îl încredințase că fusese un copil timid și tăcut, care făcea castele din cuburi colorate și-și petrecea vremea absorbit de gînduri, cu mîinile la spate, în fața coroanei tatălui. Pentru mama lui fusese un ștrengar cu neputință de stăpînit, un copil nebunatic și neascultător, visînd întruna aventuri îndepărtate și desenînd vapoare pe pereți. Mărturiile se contraziceau mereu, de la cea a doicii pînă la cea a dascălului care-l învățase primele litere. Unele din acestea îl descriau ca pe-un copilandru zburdalnic și vesel, deschis și generos, altele îl prezentau ipocrit și zgîrcit, prieten doar cu lingușitorii. După ce plecase, agenții secreți aduseseră cele mai diferite vești: că ar fi devenit cavaler rătăcitor, că nu ieșea din lupanare, că se ducea la templu de șapte ori pe zi, că nu dormea ca să joace zaruri, că dăruia bani de aur la hipodrom, că fusese închis pentru datorii, că voiau să-l însoare cu o prințesă din Siria, că era un papă-lapte recunoscut, că jura să trăiască numai cu pîine și apă pînă avea să se răzbune, că se îmbăta

ca să uite... Cine-ar putea anula toate astea? Eusebio se gîndea că dacă i-ar fi plăcut cariera politică, l-ar fi înștiințat pe Egist despre perversitatea și nenorocirile lui Oreste, iar pe Ifigenia despre noblețea admirabilă și atitudinea gravă a fratelui ei, exemplu de prinț exilat. Dar se simțea bine lîngă registrul lui, cu papucii în picioare, fără probleme importante, ocupîndu-se de străini, ducîndu-se la băi de mare în septembrie, întîlnindu-se în fiecare săptămînă cu văduva, și culcîndu-se tot timpul anului odată cu clopotele Bazilicii cînd băteau de vecernie, afară de cazul că se ducea la vreun spectacol de teatru. Și acum venise străinul ăsta ca să complice lucrurile. Să-l arestăm fiindcă se dă drept Oreste? Dar el n-a spus c-ar fi principele. Dacă-l arestăm ar însemna să ne întoarcem la vremea bănuielilor și a spaimei. Căci orice nenorocire care se abătea asupra orașului: avorturi, vii distruse, cicloane, friguri, și pînă și căderea vreunui muncitor de pe schelă sau moartea subită a altcuiva, totul era pus pe seama temerii că va veni Oreste.

S-a constatat că odată nu s-a mai găsit stofă neagră din cauză că un călător i-a șoptit unui negustor la ureche că-l întîlnise pe Oreste undeva pe la graniță, și că venea cu hotărîrea de nestrămutat de-a impune tuturor să poarte doliu după tatăl lui, și atunci angrosiștii au acaparat totul. Nu, nu-l vom aresta pe Oreste, pe falsul Oreste. Mai bine să înfrunte riscul acestei posibilități — de unu la un milion — că ar fi Oreste. Aveau să-l poftească, dacă

purtarea lui îndreptățea aceasta și zvonurile continuau să circule prin frizerii și cîrciumi, să părăsească orașul. Și la asemenea hotărîre ajunsese señor Eusebio, cînd ușierul îl anunță că don León aștepta să fie primit. Señor Eusebio puse rapoartele în sertar și porunci să fie introdus străinul.

Din pragul ușii, don León înclină politicos capul, și acceptînd invitația lui señor Eusebio de a se așeza în fața lui, se scuză că nu trecuse mai înainte pe la biroul de înregistrare al străinilor, dar își așteptase calul și pajul cu bagajele, căci într-unul din cuferele astea se afla împuternicirea paternă de-a călători, de care, fiind primul născut după legea bizantină, avea nevoie.

Și i-o arătă lui señor Eusebio — era pe pergament și avea patru peceți de plumb, atîrnînd, fiecare, de cîte-o panglică de purpură, căci erau peceți imperiale.

— Mă numesc León, fiul lui León, și călătoresc să văd lumea, să studiez caii și să compar obiceiurile prin mijlocirea teatrului.

Señor Eusebio încuviință zîmbind.

— Aristocratice îndeletniciri! Sînteți bogat?

— În ținutul său tatăl meu are un turn, și de jur împrejur o moșie frumoasă, iar de la mama, odihnească-se-n pace, am moștenit niște turme în Armenia și podăritul unui pod deosebit de umblat. Am la mine doisprezece scuzi autentici.

Și, scoțînd un săculeț din tunică, îl desfăcu pe îndelete și aruncă pe masă, dîndu-le de-a dura, cele douăsprezece monede de aur.

— Sînt romane, adăugă el.
— Religia? întrebă Eusebio, care începuse să scrie în registru.
— Sufletul e nemuritor.
— Starea civilă, vîrsta, semne particulare?
— Celibatar, treizeci de ani, o pată în formă de stea pe ombilic.

Señor Eusebio șovăia să-i ceară străinului să-i arate pata aceea, dar n-a fost nevoit să se hotărască în vreun fel, căci don León începu să-și descheie pantalonii, apoi, ridicînd cămașa și lăsînd în jos cordonul indispensabililor, îi arătă pata. Era ca o stea de pe cer aproape, în douăsprezece colțuri, unul din ele fiind mai alungit și întunecat, asemeni acului care arată nordul de pe cadranul rozei vînturilor.

— Vi s-a cercetat vreodată acest semn?
— Da, de niște prezicători greci. Și înseamnă bătrînețe plină de vigoare, mulți copii și răzbunări fericite. O să vedem dacă se realizează, pentru că deocamdată sînt tînăr, nu mi-am găsit încă soție, și n-am nici un motiv de răzbunare.

Señor Eusebio admiră creșterea aleasă a străinului și-i plăcu privirea lui calmă și deschisă, ca și eleganța gesturilor, precum, bunăoară, felul în care-a împrăștiat monedele de aur pe masă. Gestul acesta presupunea noblețe și generozitate... Señor Eusebio sună din clopoțel și porunci să vină funcționarul cu sigiliul, și acesta sosi în grabă cu ceara roșie, iar don León întinse mîna dreaptă ca să i-o însemne. Eusebio făcu acest lucru cu ușurința obiceiului, dar cînd ridică sigiliul, odată cu el se desprinse și bucata de ceară datorită căreia trebuia să rămînă întipărit EGISTUS REX. Străinul ținea palma deschisă, cu acea bucată de ceară lipită, în dreptul cataramei de la cordon ce înfățișa un șarpe încolăcit în jurul unui cerb, emblemă care aparținuse cîndva prietenilor lui Oreste, și care continua să-i oblige pe agenții secreți, atunci cînd o vedeau pe undeva, să spună că Oreste avea să se întoarcă. Señor Eusebio și străinul se priviră. Don León zîmbi și exclamă, mai mult pentru el însuși decît pentru señor Eusebio:

— Dacă toți cei care pot fi Oreste ar fi Oreste, n-ar merita osteneala să fii Oreste.

Și plecă.

Señor Eusebio se lovi ușor pe frunte, ca și cum ar fi vrut să deslușească fraza aceea, care părea luată din cartea a doua a Sibilei, și care conținea atîta adevăr.

PARTEA A DOUA

EGIST își terminase vizita de dimineață în sala de arme, care-i răpea în fiecare luni o oră întreagă, și o făcea însoțit de maestrul armurier, un șchiop din Biscaia, și de funcționarul însărcinat cu inventarul. În primii ani ai domniei sale, Egist păstră tradiția de-a verifica armele în piață, încercînd săbii și lănci, întinzînd arcul și trăgînd cu carabine și puști în niște bășici colorate pe care le ținea un sclav, cu o prăjină, deasupra crenelurilor. Acum se uita doar să vadă cît erau de curate și de unse lamele săbiilor, și să mîngîie patul puștii sale preferate, numită „Fulgencia", amintindu-și că doborîse cu ea, băgîndu-i alicele în frunte, mistrețul cel mare din Caledonia. După vizita la armurărie, regele urca cele patruzeci și opt de trepte ale scării în spirală din turnul vechi, ca să inspecteze ocheanele postului de observație ce se afla în sarcina unui sergent specialist în optică fizică numit Helión, o rudă îndepărtată de-a lui, după mamă. Căci pierzîndu-și Helión din fragedă copilărie vederea ochiului drept, și-a corectat defectul prin niște

lentile, și astfel a ajuns să stăpînească știința lunetelor. Cu Helión alături, care era de serviciu, regele Egist își scruta regatul, regretînd amarnic provinciile pierdute în ultimii ani, căci conții învecinați rămăseseră stăpîni pe ținuturile muntoase și pe văile fluviilor și, deși se numeau vasali, își plăteau tributul trimițîndu-i un coș cu mere sau un purcel de lapte, și cel mult pielea unei vaci. Și el nu putuse să se ridice împotriva acestor vasali nesupuși pentru că era legat de palat de plictisitoarea așteptare a răzbunătorului Oreste, care nu mai sosea. În timpurile străvechi, regii de pe atunci urcau în fiecare zi pe creneluri ca să cerceteze vadurile, scurtăturile de pe coline și desfășurarea cavaleriei pe cîmpii, printre dealuri, și semnalele de pornire se dădeau prin focuri de artificii și porumbei călători, iar regele felicita trupele agitînd un steag. Troia cea îndepărtată a luat totul cu ea, a mistuit totul! Și Egist, în primii ani ai domniei sale, a fost nevoit să-și piardă cea mai mare parte din timp și din bani pentru a apăra coroana, căci în cele din urmă ajunsese la ea pe calea numită crimă. Ceasuri de-a rîndul cumpănind bănuieli, studiind gesturi și cuvinte, umblînd în vîrful picioarelor pe coridoare și galerii, căutînd să surprindă vreo uneltire subversivă, cumpărînd oglinzi magice pe care le lăsa prin saloane și anticamere sub pretext că studia razele lunii, și care la sfîrșit îl înșelau, lipsite de orice imagine, atunci cînd li se cerea să-i denunțe conspiratorul. Cum își mai irosise viața! Și totul luase naștere acolo, în turnul acela, pe cînd avea optsprezece ani și urcase în el mînat de dorința de-a fi lăsat să privească prin ochean, ceea ce fizicianul de atunci îi îngăduise. Egist a admirat peisajul și a numit cu glas tare sătulețele, pierdute între vii și lanuri de porumb, de pe partea cealaltă a rîului, apoi și-a îndreptat ocheanul spre pădurile orașului și spre străzi și piețe, cărora i se părea că le poate atinge cu mîna acoperișurile roșii cu vîrfuri ascuțite, iar în cele din urmă a vrut să contemple delicatul desen franțuzesc al grădinilor regale și, în timp ce privea, i-a apărut în fața ochilor o doamnă îmbrăcată în albastru, care s-a aplecat pentru a da unei vrăbii de mîncare cîteva semințe de cînepă din mîna ei, și cînd s-a aplecat, datorită decolteului mare al bluzei, i s-au văzut sînii care erau foarte frumoși. Imaginea l-a făcut pe Egist să roșească și l-a tulburat, și-i dădea fiori de moarte cînd era singur în odaie și-și amintea de ea. Toate visele lui se opreau la mîngîierea mîinilor ei, și toate nopțile albe la posibilitatea de a-și sprijini capul pe acele încîntătoare mere albe ca zăpada. Egist a apărut sus, deasupra ceasului solar, a întins ocheanul, a contemplat grădinile părăsite în care nu se mai putea urmări linia straturilor pătrate de flori, și a căutat în zadar umbra imaginii de odinioară. Îngrozitoare dorință căreia îi dăruise întreaga sa viață. Și acum mai urca pe fața zbîrcită a bătrînului rege un val de sînge cald, și i se usca gura ca și atunci. Ii ceru un pahar cu apă lui Helión, și acesta îi oferi o înghițitură de vin îndoit cu apă din urciorul mare de lut ne-

gru, căci n-avea altceva la îndemînă, și regele luă o gură și vărsă lichidul, stropind penele unei gaițe ce se pregătea să plece după mîncare. Trist, obosit, flămînd, pipăind cu vîrful metalic al bastonului marginea treptelor, regele coborî încet din turn. Și singur, gîrbovit, tîrîndu-și pelerina roasă și galbenă, se pierdu pe coridoarele lungi, nesfîrșite, așezate în spirală precum casa melcului, și în boltele cărora își țeseau pînza neobosiții păianjeni.

I

TOATĂ viața și-o irosise așteptînd. O lăsa pe Clitemnestra în pat și se pornea tăcut, în vîrful picioarelor, cu sabia în mînă, spre sala solilor. Dacă Oreste ar sosi la timpul potrivit, ar ști oare că cel ce stătea acolo, de strajă lîngă fereastră, iscodindu-și profilul și umbra la lumina lunii, era Egist ? Acesta îl cunoscuse pe Oreste cînd era copil, dar cum o fi acuma, adult, răzbunătorul ? Egist poruncise să i se facă mai multe portrete de-ale fiului lui Agamemnon, și avea o duzină, dar fiecare portret înfățișa alt om, chipuri care nu semănau deloc, guri pentru cuvinte diferite, priviri ce nu se îndreptau niciodată spre el, Egist, marele ucigaș, care trebuia să fie recunoscut de Oreste, pentru ca acesta să nu se înșele și să se îndrepte spre altul. Hotărî atunci regele să-și atîrne de gît, cu o șuviță de piele, din cele cu care se leagă burduful la capete, o tăbliță de carton pe care pictase cu litere roșii numele lui, și-o ascunse în lupul de bronz de pe a treia treaptă a tronului, în dreapta, vîrînd-o între partea dinăuntru a coapsei stîngi și testiculele fiarei. Cînd scotea cartonul, le atingea și i se

părea că-l salută o forță străveche și sălbatică, ceea ce socotea a fi de bun augur. Cu tăblița pe piept, Egist înainta spre ușă. Exact șaptesprezece pași pînă la stîlpul primei plecăciuni. Dacă atunci ar întinde sabia, lovind în pieptul dușmanului ce se ivea dintr-o dată, ar putea s-o înfigă chiar în inima celui ce intra, sau în gît, căci vîrful ei depășea pragul cu jumătate de palmă. Egist își închipuia că frîntura aceea de sabie ce se strecura pe ușă era luminoasă ca ochiul unei feline, ca și cum el însuși ar fi pus în vîrful lamei late de oțel unul din proprii lui ochi, și ar sta de veghe în întunericul coridorului lung ce cobora, în curbe line, spre grădină. Egist vedea cu sabia. Își pierduse nopți întregi așteptînd astfel, lungi nopți de iarnă, în care vîntul nu-ți îngăduia să auzi strigătul cucuvelei în turn, și scurte și dulci nopți de vară, în care privighetoarea nu înceta să se tînguie. La începutul veghii sale, Egist preferase să aștepte în nopțile cu ploaie de la sfîrșitul primăverii, dar șoarecii care alergau prin pod, reîntineriți de sosirea anotimpului călduț, îi dădeau senzația că nu e singur, și se simțea liniștit, ceea ce nu era propriu așteptării lui tragice, așa că a început să aștepte în nopțile ploioase de început de toamnă. Frunze uscate se adunau purtate de vînt pe la colțurile coridorului, și zgomotul pe care-l făceau atingînd în zbor piatra i se părea că sînt pașii lui Oreste. Egist se gîndea, într-adevăr, la toate astea ca și cum scena finală s-ar fi petrecut la teatru, în fața a sute sau mii de spectatori. Într-o zi și-a dat seama de faptul că regina

Clitemnestra trebuie să fie de față pe tot parcursul ultimului act, așteptînd să-i sune ceasul. Egist ar putea porunci să se deschidă în peretele din fund al iatacului o fereastră mare spre sala solilor, o fereastră prin care să se poată vedea patul matrimonial, și în el Clitemnestra în cămașă de noapte, cu părul auriu răsfirat pe pernă, cu umerii rotunzi goi. În clipa cînd ar fi dat să se ridice, trezită de zgomotele armelor, în emoția ce-o cuprinsese trebuia să-și arate sînii și, încercînd să se dea jos din pat ca să fugă spre fereastră, unul din frumoasele-i picioare pînă la jumătatea coapsei, sau ceva mai mult, căci tragedia îngăduie tot ceea ce pretinde groaza. Clitemnestra ar striga :

— Fiule !

Și chiar în această clipă Egist ar cădea, rănit de moarte. Ar trebui să cadă fără să se îndoaie. Agamemnon făcuse cîțiva pași, îi căzuse sabia din mînă, se agățase de draperie, își dusese mîinile la piept... Lui Egist i-ar plăcea că cadă altfel. Dacă ar putea l-ar vesti pe Oreste să aducă o sabie lungă, cu lamă ondulată ! Sau să cadă așa cum cade o piatră în oglinda liniștită și limpede a unui rîu întunecat, iar spectatorii, speriați, dîndu-și cu toții capetele spre spate, ca și cum ar vrea să evite stropii de sînge, ar simula undele ce se răspîndesc în apele liniștite. Egist cădea, și în liniștea formidabilă nu se auzea pe podeaua de scînduri decît lovitura sabiei lui grele urmată de altele, ale coifului ce se rostogolea pe scări, reflectînd, pe suprafața-i lucie, lumina torțelor aduse de sclavi. Regele murise, și nu putea

să se ridice pentru a primi aplauzele, nici pentru a dirija uciderea Clitemnestrei. Cu Oreste s-ar bate în liniște, dar între mamă și fiu trebuia să aibă loc un dialog. Ar trebui să-i sugereze Clitemnestrei cîteva fraze, unele gesturi, posibilele răspunsuri la întrebările lui Oreste, și o întrebare pe care să i-o pună lui Oreste, în care să-și dezvăluie inima de mamă și-n același timp de amantă pătimașă. Oreste ar întreba, firește, cum de încuviințase regina uciderea celui uns, și cum de-l primise apoi pe ucigaș în patul nupțial. Ar trebui să vorbească tare, cu cuvinte solemne și pline de miez, și totuși aproape de strigăt. Ar trebui să caute martori ai crîncenelor răzbunări grecești. Pe de altă parte, cel mai bun lucru ar fi ca unul din agenții lui secreți să se fi întîlnit cu Oreste într-un port îndepărtat și să fi aranjat cu el dialogul din ceasul răzbunării. Un schimb de replici pentru teatru ! Un agent secret care-ar ști să învăluie gîndul plin de meandre al lui Oreste, să se plece înaintea celor o mie de fațete ale sale ca și lumina în fața diamantului șlefuit, să pătrundă prin fisurile urii în ungherul cel mai întunecat. Dramaturgul orașului putea să considere dialogul gata scris. Egist i-ar explica momentele tainice de pregătire a crimei și momentele minunate ale iubirii. Cucerirea frumoasei regine durase multe săptămîni. Egist, îmbrăcat în mătase, suspina, devenea nerăbdător, vorbea de sinucidere, își lăsase unghiile să crească ca să-și poată zgîria fața, se gîndea să se ducă să controleze dacă Agamemnon trăiește. Clitemnestra cedase în

ziua cînd Egist spera mai puțin. Regina călcase, fără să-și dea seama, peste ogarul lui Egist care stătea tolănit la soare și se ridicase schelălăind. Ea crezuse că, sculîndu-se, cîinele voia să se năpustească asupra ei, și se aruncase în brațele lui Egist. Gurile li se întîlniseră. Egist prelungise sărutul timp de un minut îndelungat, și regina leșinase. Întîmplarea avusese loc chiar acolo, în galerie, și ogarul, liniștit acum și dorind să-l mîngîie stăpînul după cum obișnuia, alergase spre locul unde se afla perechea îndrăgostită și începuse să lingă încet gîtul lui Egist, ca atunci cînd, în zilele de vînătoare, la amiază, Egist, obosit, își făcea siesta sub un stejar.

Cînd apăruse regele războinic, lui Egist îi fusese foarte ușor s-o convingă pe regină că omul acela, totdeauna înarmat și grosolan, trebuia să piară. Clitemnestra spunea că se simțea văduvă, ca și cum bărbatul ei ar fi dispărut într-un naufragiu. Într-o noapte venise un sol vestindu-l pe Egist că vine bătrînul rege, a cărui corabie aruncase ancora la gura rîului. Și aproape în același timp cu vestea intrase în oraș și Agamemnon, cîntînd, lovind cu mînerul de bronz în scutul de lemn și piele, cerînd vin, încercîndu-și praștia în felinare, strigîndu-și nevasta.

— Mă întorc parfumat, porumbițo !

I se deschiseseră porțile palatului pentru că rostise parola, și întrucît era lună nouă, se așezase pe scara principală spunînd că nu se va culca cu Clitemnestra pînă cînd nu va dicta sentința în toate procesele pe care le lăsase

nerezolvate. Cei doi soldați ai lui dădeau alarma pe străzi și prin piețe, oamenii se trezeau, se deschideau ferestre și se aprindeau lumini. Agamemnon, desfăcîndu-și brațele, imita răgetul leului, poruncind crainicului să anunțe femeile însărcinate să nu lepede de teamă, căci răgetele acelea făceau parte din ritualul de întoarcere al regelui. Egist înainta, desculț, cu sabia în mînă. Spatele lat al lui Agamemnon părea că umple golul scărilor. Cînd a ajuns pe primul palier, Egist a început să fugă, luîndu-și avînt, și s-a năpustit pe scări, și lovindu-l cu toată forța, a împlîntat sabia în trupul regelui, și-apoi a scos-o. Agamemnon, rănit de moarte, s-a ridicat și s-a clătinat. Nu s-a uitat înapoi, astfel că n-a putut afla cine a fost ucigașul. S-a agățat de-o draperie roșie, îndoindu-se, căutîndu-și pe dibuite sabia cu cealaltă mînă, dar n-a putut s-o mai țină cînd a găsit-o. A încercat să se ridice, agățat acum cu amîndouă mîinile de draperie, dar regele și draperia cea roșie s-au prăbușit în același timp. S-au rostogolit cîteva monede. Peste balustrada de la ultimul etaj a apărut fața de un roșu aprins a doicii Clitemnestrei :

— A murit încornoratul ! strigase doica și-apoi fugise, pierzînd în goană un papuc.

O fi auzit-o regele înainte de-a muri ? Mortul era acolo, pe jumătate înfășurat în draperie. Umbre omenești se prăvăleau pe pereți, se furișau dincolo de patio, ferecau uși. Egist rămăsese singur cu mortul. Teama îl obligase să-l ucidă astfel, dintr-o dată, pe la spate. Plutea în aer aroma ințepătoare a torțelor stinse

cu piciorul de sclavii grăbiți. A cui fusese mîna care picurase cu capătul lumînării puțină ceară pe mînerul săbiei regelui, și-l pusese apoi acolo ? Egist a coborît trei trepte ca să poată vedea fața regelui, arsă de soare în zilele cînd călătorise pe apă. Capul îi atîrna, privind spre bolți, cu niște ochi roșii, care păreau mărgele de sticlă. Clitemnestra, cînd Egist sărise din pat, îi ceruse să se uite dacă barba lui Agamemnon era tot blondă. Regina, cuprinsă de un scrupul ciudat, voia să știe precis ce era cu barba. Egist contemplase cu plăcere chipul regelui mort. Nu avea barbă. Era proaspăt ras. Constatare care l-a liniștit oarecum pe Egist. Și-a pipăit barba cu amîndouă mîinile și a mîngîiat-o. Agamemnon se răsese la frizeria din port, gîndindu-se poate la nevasta lui, să nu-i zgîrie pielea fină a obrajilor cu barba-i aspră de militar.

— Își răsese barba ! i-a spus Egist Clitemnestrei, așezîndu-se pe marginea patului și aplecîndu-se spre ea, încercînd s-o sărute.

Clitemnestra l-a respins și a început să plîngă.

— Nu putea să-mi facă una ca asta ! Nu putea să-mi facă una ca asta ! spunea regina printre suspine. Și să nu creadă c-am să mă duc să-l văd !

A plîns pînă în zori. Și Egist a dormit îngenuncheat lîngă pat, cu capul sprijinit pe picioarele amantei regale. A dormit pînă cînd l-a trezit sunetul trompetei în zori. Visa că Agamemnon, înfășurat în draperia cea roșie,

venea spre el tîrîndu-se și încerca să-i smulgă barba, iar gura regelui se apropia, dezvelindu-și uriașul dinte de aur, gata să se înfigă în ochii lui Egist. Și Egist nu putea să fugă, picioarele nu-l ascultau. L-au salvat trompeta și cocoșii dimineții.

II

ANII treceau. În închipuirea lui Egist scena uciderii regelui căpăta aspecte noi. Egist își spunea sieși, mirîndu-se uneori de cîte-o completare, că aceasta nu era născocire ci aducere aminte, și că, liniștindu-se odată cu trecerea zilelor, memoria devenea mai generoasă în detalii. Adevărul e că Egist tindea să-și înnobileze fapta, să compună o figură eroică. Poporului i se explicase că moartea lui Agamemnon fusese obligatorie, căci bătrînul rege voia să dea foc orașului, pentru că ceruse în repetate rînduri provizii de pesmeți și vin, dar mesajele lui nu fuseseră luate în seamă. Și că moartea mai fusese și întîmplătoare, căci Egist, stăruind, în calitatea lui de împuternicit al Clitemnestrei, pe care o durea stomacul din cauza unor măsline umplute și stătea la pat, să renunțe la încăpățînarea lui, Agamemnon se năpustise asupra acestuia și se străpunsese singur. Și murise fiindcă pierduse prea mult sînge, căci rana era mică. Egist putea să invoce legitima apărare. Și dovada că nu era un ucigaș le-o adusese Clitemnestra, căsătorindu-se cu el pe loc. Se formase un partid, numit „Apă-

rătorii“, care-i luase apărarea lui Egist pentru gestul lui, căci împiedicase incendierea orașului, și noul rege dăduse bani pentru o pompă împotriva incendiilor, iar apărătorii politicii sale deveniseră pompieri voluntari. Monarhia își păstra fastul, și orașul era condus de senatori. Egist se desfăta în brațele Clitemnestrei, toamna vîna, iar în iunie se scălda în apele unui lac dătător de sănătate, ca să se ușureze de-o spuzeală ce-i ieșea pe pîntece. Ce viață tihnită, dacă n-ar fi fost povestea cu Oreste! Dar numele acela îngrozitor, și așteptarea sosirii sale umbreau zilele lui Egist și ale Clitemnestrei. Gestul lor cel mai obișnuit era acela de-a se apropia de fereastră ca să se uite spre drum. De multe ori, odată cu veștile aduse de iscoade, vedeai galopînd pe drum pe cîte cineva cu pelerină roșie, sau urmat de ogari, și-atunci Egist și Clitemnestra se priveau și rosteau deodată, întrebînd, numele fatal :

— Oreste ?

Egist se înarma, și aștepta. Soseau, în sfîrșit, iscoadele și-i dădeau semnalmentele străinului. Egist știa că era de prisos să se înarmeze, fiindcă stătea scris că dacă Oreste reușea să ajungă în fața lui, Egist era un om mort. Și se vorbise prin țările vecine despre calmul și seninătatea lui Egist, care, cunoscîndu-și soarta, își ducea viața de fiecare zi, se plimba cu iubita lui prin grădini și galerii, creștea șoimi, iar miercurea lua lecții de geometrie. Cîțiva stăpînitori au și vrut să-l cunoască, printre ei un rege trac numit Eumón, care i-a făcut o vizită lui Egist și Clitemnestrei într-una din

perioadele sale de vacanță, pe care o lua de două ori pe an. Pricina acestor vacanțe îndelungate era că, la fiecare șase luni, lui Eumón i se scurta piciorul drept, devenind așa cum îl avusese la vîrsta de un an, și trebuia să treacă alte șase luni pînă să ajungă la mărimea lui naturală. Atunci Eumón, ca să nu piardă respectul supușilor săi din cauza acestui piciorуș, pleca în călătorie și nu se întorcea în tabăra lui de corturi din piele de mînz pînă cînd nu era desăvîrșit și putea să se arate la ceremonii fără să șchioapete. Clitemnestrei îi plăcea tare mult să vadă piciorul lui Eumón care, în zilele de vizită, era mai scurt ca oricînd, și-l mîngîia visătoare, fiindcă-i amintea de piciorușul atît de grăsuț și de moale al primului ei născut, cînd i s-a dat jos din poală și a făcut primii pași. Cei doi regi l-au găzduit pe Eumón în palat. Le mai rămăseseră ceva bani pentru mîncare, și se întîmplă să moară chiar zilele acelea doica Clitemnestrei, care-i lăsase economiile ei, putînd astfel să pregătească mese bogate, fără să fie nevoiți a recurge la majordom. Banii cheltuiți pe iscoade ruinau casa regală, căci senatorii hotărîseră că, pe lîngă prezicători, regii erau aceia care trebuiau să plătească din propriul lor buzunar preîntîmpinarea răzbunării. Egist ajunsese să-și spună că asemenea cheltuială privind paza avea să-l facă pe cel păzit să moară de foame. Sau, și asta îl făcea să zîmbească, fiind puse de jur împrejurul orașului și palatului anunțuri, santinele, iscoade și contraiscoade, Clitemnestra și el aveau să fie nevoiți să părăsească locuința re-

gală în taină și să pornească pe drumuri ca să cerșească, cerșetori ce nu îndrăzneau să-și spună nici numele lor și nici pe-al națiunii din care făceau parte, în timp ce în oraș continua paza.

Eumón al Traciei dorise să știe ce se întîmplase, și Egist i-a istorisit tot — iar regina, care era de față, s-a înroșit, acoperindu-și fața cu evantaiul — cum s-a îndrăgostit de doña Clitemnestra datorită faptului că-i văzuse sînii, iar mai tîrziu datorită prieteniei ce se născuse ducîndu-i în dar bucăți de mătase și ace de siguranță englezești și povestindu-i noutăți, și cum i-a răspuns ea la dragoste, împinsă de singurătate, căci bărbatul ei lipsea de ani de zile, ca și de emoția uimită a lui Egist cînd o vedea diminețile apărîndu-i în fața ochilor.

— Într-adevăr, era văduvă cînd mi-a căzut în brațe, căutînd mîngîiere. Toate cuvintele mele o convinseseră că era, cu adevărat, o văduvă tînără și plină de viață, o femeie frumoasă care-și irosea vremea așteptînd pe cineva care n-avea să se întoarcă niciodată. Și, crezîndu-se văduvă, mi s-a dăruit, ceea ce, sincer vorbind, nu poate fi considerat de nimeni drept adulter. Se zvonea că Agamemnon se întoarce, dar corabia lui nu și-a arătat niciodată pînza întinsă, împodobită cu un leu albastru. Totuși, într-o bună zi Agamemnon s-a întors. Înștiințat la vreme, m-am gîndit să-i ies în cale și să-l provoc la o luptă neobișnuită. Era un loc foarte neted lîngă vechea fîntînă, în apropiere de gorunișul cel mare. Aș fi ieșit dintre goruni, cu armura camuflată de crengi, și strigîndu-mi numele cu glas tare m-aș fi îndreptat spre el în galop. Dar, gîndindu-mă mai bine, am socotit că-i mai nimerit să-l aștept pe scara principală a palatului, și acolo să-i tai drumul. Ceea ce însemna să-i interzic să intre în propria-i casă, să-i spun că nu-i a lui. Afară de asta, gîndindu-mă să-l întărît, poruncisem să se atîrne ceva lenjerie de-a Clitemnestrei, parfumată cu violete, pe niște frînghii întinse dintr-o parte într-alta a scărilor. Voiam să devină orb de furie ca să-l pot domina mai bine și-apoi să-l omor. Mi-am ales cu grijă locul pentru ceea ce puteam numi de-a dreptul hăituială și am poruncit să se scrijeleze treapta a cincea, unde-l așteptam eu, ca să nu alunec, căci de cînd strămoșii lui Agamemnon și-au avut depozitul de sare de Cádiz jos în pivniță, nu s-a putut scăpa de umezeală în partea aceea. Sabia cea lată se legăna în mîna mea dreaptă, și de la balustrada palierului, ca să dea mai multă strălucire figurii mele, luminată perfect de patru felinare cu geamuri diferit colorate, un servitor de încredere făcea să se miște, cu ajutorul unor foale de mînă, de parcă ar fi suflat vîntul din vest, penele lungi și drepte ale coifului meu. Și a apărut, în sfîrșit, regele Agamemnon : uriaș, mascat, înfășurat în două pelerine, într-o mînă cu securea și în cealaltă cu sabia.

— Și ați vorbit ? întrebă Eumón atent.

Lui Egist nu i se întîmplase nimic din toate astea. Va trebui să-i ceară lui Filón cel Tînăr

să scrie textul, ca să-l poată povesti cu ocazia altor vizite regale.

— Am întrebat cine-i acela care, înarmat și în toiul nopții, tulbură pacea unei căsnicii pașnice, în vreme ce aceasta, după o cină modestă cu supă de pui de porumbel, aștepta în pat să vină somnul, zugrăvit în mod obișnuit cu aripi, fără a dori în noaptea aceea, prima zi a Postului mare la greci, să se împărtășească din bucuriile conjugale. „Du-te, i-am strigat, să întuneci alte praguri!“ Nu mi-a răspuns, și cred că nici n-ar fi putut s-o facă, căci își pierduse darul vorbirii în anii lungi petrecuți printre barbari. A început să ragă, imitînd un leu, și-a venit spre mine.

— Cînd era răcit răgea foarte bine! observă Clitemnestra.

— A început să ragă, continuă Egist, și-a pornit spre mine. Un om viclean încetează să mai fie un erou? Eu mă bizuiam pe treapta a treia, jilavă de umezeală silitroasă, și pe pantofii lui prevăzuți cu ținte. Am zîmbit. N-am putut să mă opresc. Și cînd a ajuns la treapta a treia a alunecat. Cînd a căzut, s-a răsucit pe jumătate și mi-a oferit spatele, iar fierul meu a pătruns ușor spre inimă. De astă dată n-a mai răcnit.

— Ulise n-ar fi avut nimic de reproșat vicleniei tale, spuse Eumón, care-i cunoștea pe clasici.

— Afară de asta, adăugă Clitemnestra suspinînd, își răsese barba. N-am să i-o iert niciodată!

Egist se uită spre Eumón, care dădu din umeri.

— Taine de-ale femeilor! rosti tracul. În țara mea se studiază cu atenție ieșirile astea ale femeilor. La reuniunea de astă-seară am să vă povestesc unele lucruri.

III

TRACUL Eumón era înalt și slab și purta, după cum se obișnuia în țara lui, o vestă brodată și două fuste căptușite cu stofă de diferite culori. Avea privirea atentă și vie a păstorilor, și era mai curînd tăcut, afară de cazurile cînd vorbea despre păsări, femei sau catîrce, națiunea lui fiind prima în a face rost bisericilor grecești de acestea din urmă, și le livrau după măsură, potrivit comenzilor mitropoliților și ale arhimandriților, atît în lățime cît și-n lățime și în șolduri. Știința crescătorilor de vite ajunsese atît de departe în țara lui Eumón, încît scoteau din pîntecul mamei catîrca pe care-o doreau, pintenoagă, cu partea dinăuntru a coapselor de altă culoare, iar pentru starețul mînăstirii din Olimpios, cu coada căruntă, căci așa-i plăcea sfinției-sale, și povesti Eumón că odată, avînd nevoie episcopul din Adana de un pui de catîr cu aripi la picioare, așa cum sînt cele ale lui Hermes din statuile antice, pentru că monseniorul voia ca micuțul animal să apară în timpul săvîrșirii unui miracol, strămoșii lui Eumón și-au luat obligația să obțină un asemenea hibrid, și așe-

zînd iapa sub un măgar de culoare închisă, căruia îi puseseră niște aripi drept mostră, făcute din pene de corb, asemeni unor cîrme mici, plimbară măgarul astfel împodobit prin fața ei timp de nouă zile după împreunare, o duseră apoi într-o cîmpie unde toți puii de catîri înțărcați aveau aceeași podoabă la picioare, nevrînd să fie mai prejos decît *Aragona*, căci așa se numea iapa, aceasta aduse pe lume la timpul sorocit un pui înaripat, așa cum cerea mai marele preoților din orașul Adana, renumit de pe vremea lui Teofil, clericul care și-a vîndut sufletul diavolului.

— Spuneți-mi, cum de n-ați dat în vileag asemenea artă ? întrebă Egist.

— Nu merită, dragul meu prieten, doar dacă se plătește comanda în aur, căci în timpul sarcinii iapa depune atîtea eforturi, pe care le putem numi spiritual-imaginative, ca să-i iasă puiul așa cum se cere, că după ce fată rămîne pentru totdeauna stearpă, devine melancolică, urăște trifoiul, slăbește, iar într-o bună zi o ia razna și se aruncă în marea prăpastie de la hotarul nostru elen, pe al cărui fund se află niște stînci ascuțite.

Eumón ridica mîna dreaptă cînd vorbea și se împiedica puțin cînd întîlnea vreun „r" dublu. Barba, rotundă, era decolorată, și lucrul cel mai izbitor din figura lui erau urechile, mari, care închideau pavilionul spre față.

— Urechile mele, care atrag aici atenția — cred că barcagiul tău din vadul turnului m-a luat drept ultima născocire a venețienilor în materie de santinele — sînt ceva obișnuit

pentru cei din neamul meu, căci după cele ce spun istoricii, urechile mari ale tracilor cunoscători într-ale cailor provin de pe vremea cînd strămoșii mei credeau că vîntul numit Boreu lăsa iepele grele, și trebuia să fii atent la cîntecul lui ca să le închizi cînd bănuiai că sosește falusul acela șuierător și invizibil. De obicei li se punea niște pantaloni de piele, care împiedicau viforul să pătrundă, dar asta aducea pagube mari, căci văzîndu-se vîntul de la nord lipsit de plăcerile trupești, se îndrepta furios împotriva populației, dărîmînd prăvăliile și împrăștiind stogurile de paie. De la paznicii aceia am moștenit noi, tracii, urechile astea nobile.

Și regele Eumón făcu o demonstrație desăvîrșită a mobilității urechilor sale, deschizînd și închizînd pavilionul, răsucindu-l în formă de pîlnie și făcîndu-l să tremure ca o frunză de smochin în timp de vijelie.

Clitemnestra îi aminti lui Eumón că-i promisese să vorbească la reuniunea din seara aceea despre tainele femeilor, și tracul încuviință avertizîndu-i că, în general, nu era de aceeași părere cu romanul francez.

— Știința misterului feminin, le explică Eumón, a început să se dezvolte printre traci din nevoia de a pricepe taina dragostei iepelor. Cine-ar putea nega că-n închipuirea fiecărei iepe nu există un ideal masculin ? În închipuirea iepei vor galopa cai frumoși, iar noi, tracii hergheliilor, în locul acestor desăvîrșiți trăpași le oferim niște măgari care, deși desfrînați, sînt tăcuți ca pămîntul, plictisiți, nervoși, măgarii din Vich. Înșelate în speranțele lor,

iepele tinere trec prin lungi perioade de tulburări nervoase, din care le eliberează doar maternitatea, întotdeauna silnică. Un mare crescător, rudă de-a mea, a făcut șapte cai de lemn, pe care i-a acoperit cu piei diferite, în culori mergînd de la șarg la dereș și semănînd întru totul cu cei de mărime naturală. Ruda mea dădea drumul cîte unei iepe neînvățate printre aceștia, așezați pe pășune, fiind atent la alegerea pe care-o făcea femela, cu sfială și puțină spaimă în prima zi, tot venind și plecînd, fără să știe cu care să rămînă, a doua zi însă era gata hotărîtă și se apropia de cel preferat dorind să-l lingă și să fie a lui. Atunci ruda mea acoperea măgarul căruia îi venea rîndul să fie tată cu pielea celui ales și-l împingea în calea iepei, care i se dăruia cu ușurință. Exista însă și-un neajuns : unii măgari nu voiau să se lase deghizați, deoarece, fiind siguri de înfățișarea lor arătoasă, voiau să fie acceptați pentru ei înșiși. Ruda mea, văzînd rezultatele bune ale acestei practici, mai ales cînd era vorba de iepele neprietenoase — cea mai mare parte din astea fiind slabe și foarte mofturoase la mîncare — i-a dictat unui copist din Eleea un tratat devenit celebru despre prudenta libertate ce i se poate acorda femeii în alegerea bărbatului.

— Pentru mine au ales părinții mei ! suspină Clitemnestra. Doica mi-a spus că Agamemnon avea să intre gol în odaia mea, și eu, ca să nu mă sperii, să nu fiu atentă la nici un alt amănunt, în afară de barba-i blondă. Cum, Eumón al Traciei, de m-a cuprins asemenea in-

coerentă vehemență, cum de s-a iscat în mine asemenea îndărătnic gînd că dacă Agamemnon se va întoarce, va purta, la sfîrșitul anului o mie, aceeași barbă deasă și ascuțită ?

Eumón își duse degetul arătător de la mîna dreaptă la fruntea-i îngustă și, întorcîndu-se spre Egist, lămuri cazul, spunînd că o făcea din intuiție și prin analogie cu interpretarea viselor.

— Și nu e greu de explicat, căci tu, Clitemnestra, fiind în așteptarea peregrinului, te temeai să nu te sperii dacă-ți apărea dinainte pe neașteptate, și continuînd să te chinuie în bezna sufletului tău avertismentul preventiv al doicii, te încredințai de el fără să-ți dai seama, spunîndu-ți, fără să-ți spui însă, că vei înlătura teama aceea groaznică, și poate chiar și pedeapsa pentru iubirea ta față de Egist, uitîndu-te doar la barba blondă a lui Agamemnon. Nu avea nici o importanță faptul că, uitîndu-te la barba aceea blondă ai fi uitat de tine, și Egist ar fi ieșit de-aici încornorat, datorită faptei lui Agamemnon, încornorat și el. Sau că te-ar fi omorît. Tu trebuia să te uiți la barba lui cea blondă, să nu-ți iei ochii de la barba lui cea blondă, izbăvindu-te astfel de teamă. În afară de asta, uitîndu-te la barba lui cea blondă, te reîntorceai și la ziua virginității nupțiale, a prețioasei tale inocențe, pe cînd erai în așteptarea marelui Agamemnon. De aici deznădejdea ta aflînd că s-a ras, căci asta era ca și cum ai fi rămas descoperită în fața fricii, în cazul acesta în fața vieții. Și cred că aș putea pătrunde și mai adînc în subiect, fără să-l jignesc pe Egist aici de față, întrebîndu-mă dacă Clitemnestrei nu-i era dor de ziua aceea îndepărtată, de clipa cînd barba cea blondă s-a suit în pat lîngă ea. Căci memoria călătorește fără stăpîn, iar într-un vas găsești o apă care ți s-a părut delicioasă înainte vreme, deși acum îți provoacă scîrbă sau e otrăvită.

— Agamemnon nu era deloc năvalnic, comentă Clitemnestra, îndreptîndu-și spre Egist privirea mîngîietoare a ochilor ei bovini.

IV

EUMÓN l-a invitat pe Egist să facă o călătorie pe țărm, deghizați amîndoi în curieri latini, lăsînd de veghe o gardă puternică, pentru ca nu cumva în lipsa lor să vină Oreste și s-o găsească pe Clitemnestra singură, stînd la fereastră. După ce Egist șovăi puțin, crezînd că se sustrage de la rolul său dacă lipsește din regat, dar Eumón insistă spunînd că va suporta el toate cheltuielile, s-au hotărît să facă un pelerinaj de-o săptămînă. Cei doi regi au ieșit din oraș în zorii zilei, Eumón pe arabul lui neastîmpărat și Egist călărind pe bătrînu-i șarg *Solferino*, cu o suită formată din cei doi aghiotanți ai lui Eumón și dintr-un ofițer de-al lui Egist, responsabil cu inventarul, ales pentru că avea cal, iar în urma grupului venea o catîrcă încărcată cu picioarele de rezervă ale lui Eumón, condusă de un servitor etiopian care la urcuș se suia pe netrebnicul animal, ce umbla acoperit cu o pînză groasă și albă. Mai trebuie spus că, pentru a-și ascunde în ele piciorul micșorat temporar, Eumón avea niște picioare din lemn de mesteacăn, cu un sistem de piulițe la genunchi, toate de aceeași mărime cu piciorul său normal, dar avînd altă scobitură pe dinăuntru, ce corespundea cu mărimea diferită a piciorului, adică după cum creștea acesta, căci de scăzut scădea într-o singură zi. Au plecat, așadar, iluștrii monarhi în zorii zilei, și au pornit-o la vale pe drumul principal, ca să treacă rîul pe la vadul Salciei, iar la răscruce au apucat pe scurtătura care merge, printre dealuri acoperite cu măslini, la gorunișul cel mare, căci Egist voia să-i arate lui Eumón cîmpul unde avusese de gînd să-l întîmpine pe Agamemnon, înarmat din cap pînă-n picioare, cînd acesta ar fi sosit în port. Cîmpul se afla lîngă străvechea fîntînă, dar nu era potrivit pentru lupte călare cu lancea, căci arendașul îl arase, și în acel septembrie crescuse un porumb de toată frumusețea, iar Egist se bucura în sinea lui de treaba asta, căci de cînd îi venise în minte ideea să-l invite pe Eumón să viziteze cîmpul presupuselor lui isprăvi, îl rodea gîndul ca nu cumva regele trac să-i ceară o demonstrație de luptă în galop, căci era mai mult decît normal să presupună că va cădea de pe bătrînul *Solferino*. Hotărîră să-și continue călătoria pe drumul principal, mîncînd la amiază, chiar pe cîmp, mușchiul împănat și jumările pregătite de mîna Clitemnestrei care-i plăceau foarte mult lui Egist. Cînd sosi ora mesei prînziră sub niște castani lîngă un izvor și puseră burdufurile cu vin să se răcească în jgheabul, ca o scoică, în care cădea șuvoiul zglobiu și din care se revărsa apa formînd un pîrîiaș ce rătăcea prin izlazurile povîrnite. Din cauză că-și ducea tot tim-

pul burduful cu vin la gură, Eumón, care era mai mult smead, se înroşise la faţă, dar se răcorea făcîndu-şi vînt cu propriile lui urechi, imense, lucru ce merita să fie văzut. Servitorul etiopian le oferi ca desert cîteva mere, şi hotărîră cu toţii să se odihnească puţin. Toată splendoarea acelei amiezi aurii se regăsea în cîntecul unei mierle din vecinătate.

Tîrziu după-amiază porniră mai departe, şi, din faţa ruinelor unui turn de odinioară, alaiul contemplă marea albastră ce se vedea la orizont. Egist îşi scoase de pe cap pălăria de vînătoare şi se înclină de trei ori.

— Faptul că un om este aşa cum este, sărac, că nu e lăsat să-şi poarte coroana, că-i văduvit de puterea militară şi uitat în umbra prăfuită a palatului său, nu-l obligă să nu îndeplinească ritualurile, ca acesta de-a saluta Oceanul, pe care predecesorii mei întru coroană au venit pe acest pămînt şi l-au cucerit, şi de care, după cum se povesteşte, sîntem uniţi prin legături de rudenie.

— Asta de-aici, spuse Eumón, arătînd spre unul din aghiotanţii lui, un bărbat scund şi oacheş, ciupit de vărsat, care nu scosese o vorbă tot timpul drumului, e rudă cu o fîntînă, căci din ea ieşise, învăluită în ceaţă, străbunica lui, atunci cînd străbunicul, băiat tînăr, îşi adăpa iapa.

— A trebuit s-o înveţe să vorbească, adăugă aghiotantul, deşi avea mai mult de optsprezece ani, şi întrucît străbunicul meu spusese că nu se va atinge de ea pînă cînd fata nu va încuviinţa aceasta prin viu grai, a învăţat în şase zile limba tracă, împreună cu subjonctivul şi toate celelalte. De la nunta aceea, cei din familia mea salută fîntînile aşa cum tu saluţi marea.

Drumul cobora din munţi pînă la mare prin păduri stufoase, iar la sfîrşit, cînd ajungea în cîmpia marină, era ca o alee mărginită de răchite ce începeau să capete o nuanţă aurie şi de plopi negri, înalţi. Eumón, care tot dădea tîrcoale burdufurilor cu vin, propuse să înnopteze cu toţii într-un han de pe drumul ce ducea în port şi în care aveau să găsească o supă bună cu orez, un pui fript şi-un pat curat. Hangiul îl cunoştea pe Eumón şi-l primi cu bucurie, dînd ordin să se pregătească cina, spunînd fiecăruia care-i era patul şi poruncind unui slujitor ciung să aducă apă ca să se spele oaspeţii. Înainte de-a începe supa să fiarbă, Eumón îl luă de braţ pe Egist şi-l rugă să stea cu el puţin mai deoparte, şi cei doi regi se aşezară sub un smochin, lîngă uşa grajdurilor.

— Dragă Egist, spuse Eumón lovindu-şi tovarăşul prieteneşte cu palma pe spate, de cînd am sosit la tine la palat şi mi-ai destăinuit tragedia ta, mi-a intrat în cap că s-ar putea ca tu şi doña Clitemnestra să trăiţi o comedie a erorilor. Iar cînd am auzit şi povestea cu barba blondă a lui Agamemnon, bănuielile mele au prins şi mai mult temei. Amice Egist, eşti sigur că cel ucis de tine era Agamemnon ?

Egist se uită la Eumón, neştiind dacă gîndurile acelea erau rodul atîtor chefuri fără mă-

sură, sau dacă tracul meditase cu adevărat la tragedia lui.

— Omul acela a intrat în oraş însoţit de un herald şi de doi soldaţi. Şi striga că e Agamemnon, iar soldaţii cereau fete pe gratis, fiindcă se întorceau din războiul cu Troia. Heraldul anunţa că regele se află în turnul său. Şi Agamemnon a început să ragă ca un leu.

— Şi după ce a fost ucis ?

— Soldaţii au fugit şi nu s-a mai auzit nimic despre ei. Heraldul, beat criţă, s-a urcat pe un crenel, a căzut în patio şi a murit. Am anunţat pompele funebre să se facă o înmormîntare clasa a treia, fără bocitoare, căci, în fine, conform unei declaraţii oficiale, Agamemnon se întorsese ca să dea foc oraşului.

— Cine-a văzut cadavrul ? insistă Eumón.

— Nimeni. Nu l-a văzut nimeni. L-au înfăşurat într-o draperie roşie şi l-au vîrît în sicriu. Desigur, nu s-a potrivit nici unul din sicriele de la pompele funebre, deoarece erau prea mici pentru asemenea încărcătură, şi a trebuit să se facă un sicriu ca pentru un uriaş de demult. Aflînd toate astea, Clitemnestra mi-a spus să nu mă duc la înmormîntare, că ar fi ridicol, eu de talie mijlocie şi în coşciug predecesorul meu, mare cît un bou.

— Nu i-a văzut nimeni faţa ?

— Nimeni ! Doar eu, care nu-l văzusem niciodată !

— Spusese vreodată Agamemnon c-ar avea de gînd să se radă ?

— Niciodată ! Obişnuia să jure pe barba lui blondă, iar în momentele de furie îşi smulgea cîteva fire de păr din partea stîngă, din care pricină avea totdeauna acolo o porţiune de păr mai rar. Există o fişă de-a poliţiei.

— Dragă Egist, dă-mi mîna dreaptă, căci te voi face părtaşul gîndurilor mele secrete. Îmi închipui că sînt Oreste, principele. Tatăl meu lipseşte, e la război. Mama, blînda Clitemnestra, se află în braţele unui om de societate, scăpătat, vînător vestit, pe nume Egist. Prezicătorii, îngenuncheaţi în faţa măruntaielor, văd, cum văd eu acum felinarul din faţa uşii de la intrarea hanului legănîndu-se în oglinda ochilor tăi, viitorul oraşului : regele se va întoarce, şi tu, amantul regal, vei ucide. Rămîne un fiu, sabie rătăcitoare, care aşteaptă clipa răzbunării. Egist trebuie să moară şi va muri. Sabia lui Oreste e infailibilă. Se dă ca fapt sigur că sora fugară, Electra, s-a strecurat în patul fratelui ca să nu-l lase să doarmă, şi ca să aibă un fiu în sîngele căruia dorinţa de răzbunare să fie şi mai puternică. În palat, cealaltă soră veghează cu o făclie lîngă creneluri. Fii atent că totul este scris. Şi tot ce este scris într-o carte există în acelaşi timp, trăieşte în acelaşi timp. Citeşti că Eumón pleacă din Tracia într-o dimineaţă ploioasă, şi-l vezi călărind pe drumul ce trece printre tufe de grozamă, şi dintr-o dată sari douăzeci de pagini, şi Eumón e pe vapor, şi alte douăzeci, şi Eumón se plimbă prin Constantinopol cu o umbrelă de soare, şi alte cincizeci, şi Eumón, bă-

trîn, pe patul de moarte, se desparte de cîinii lui favoriți, în timp ce se întoarce la prima pagină, amintindu-și de dulcea ploaie din prima lui călătorie. Ei bine, Oreste iese din pagină. Oreste e nerăbdător. Nu vrea să rămînă la pagina o sută cincizeci așteptînd să sosească ceasul răzbunării. Trebuie să meargă înainte. Nu vrea să-și piardă anii tinereții așteptînd momentul prielnic. A obosit s-o tot asculte pe Electra. Nu vrea să fie legat pe viață de prevestirea fatală. Vrea să trăiască în libertate atît pe pămînt cît și pe mare, e îndrăgostit de-o prințesă de pe-o insulă, are vapoare și cai, primește scrisori de la împărați care vor să-l angajeze ca general-șef, îi place să asculte muzică sau să joace polo, ori cărți. Și hotărăște să plece în căutarea ta și să te omoare.

— Dar nu avea încă motive. Nu-l ucisesem pe Agamemnon.

— Nu-l interesează. Tu trebuie să-l omori pe Agamemnon în ziua cînd se întoarce regele, Oreste trebuie să te omoare pe tine, pentru că tu l-ai omorît pe Agamemnon. Intervenția lui Oreste constă doar în uciderea lui Egist. După moartea lui Egist, rolul lui ia sfîrșit. Pleacă și rătăcește mai departe. Dacă se grăbește și te omoară întîi pe tine, evită moartea tatălui său, ceea ce nu-l interesează, și se achită de obligație. Afară de asta, i-e cam scîrbă că te culci cu mama lui.

— Nu există om mai curat decît mine! rostește Egist uimit.

— Nu-i scîrbit de felul în care arăți! Oreste vrea să iasă din horă, să trăiască liber. Și se

preface că e Agamemnon care se întoarce. Se deghizează, își deghizează slujitorii, imită răgetul tatălui.

— L-am ucis pe Oreste? întreabă Egist ridicîndu-se în picioare și încrucișîndu-și brațele pe piept.

— E aproape sigur. Băiatul băuse ca să-și facă puțin curaj. La drept vorbind, ucigîndu-te în clipa aceea însemna să ucidă un om nevinovat. Erai iubitul mamei lui, asta așa e. Singurul! Și dacă atunci cînd soarta hotărîse te-ar fi ucis fără să dea greș, acum însă, în această împrejurare, fiind beat și nerăbdător, nu avea sorți de izbîndă. L-a ucis graba tinerească.

— Și Agamemnon?

— O fi murit la Troia, sau o fi umblînd pe aici căutîndu-și vreo slujbă!

Lui Eumón i se uscase gura de atîta cît vorbise, și se duse să tragă o dușcă și să vadă dacă cina e gata. Egist se așeză la rădăcina smochinului și se gîndi la tot ceea ce-i spusese tracul. Să fi așteptat oare în toți anii aceia un Oreste care era mort și îngropat? Marele lui dușman, ucigașul lui, putrezit de mult în pămînt, înfășurat în draperia cea roșie! Cum să se încredințeze de asta? Pentru că, fără o dovadă de netăgăduit, nimic din ce-i spusese Eumón nu-l izbăvea de acea îndelungată, stăruitoare, cumplită așteptare. Avea să-i povestească oare Clitemnestrei despre bănuielile lui Eumón? Oreste mort! De aceea nu dăduse nimeni ochii cu el!.

Fluieră de parcă şi-ar fi alungat frica din suflet, şi se îndreptă spre han, unde intră întrebînd cum stăteau cu supa şi cerînd un păhărel de anason, căci întotdeauna cînd călărea mai multe ore simţea nevoia să ia ceva împotriva balonării.

V

SCULÎNDU-SE a doua zi dimineaţa devreme, ca să se ducă în port, căci un ţăran care-şi căra la piaţă cei doi saci cu mere, bine cumpăniţi pe măgarul său, îi dăduse de ştire că se zărea o corabie grecească, Egist, înainte de-a încăleca, îl luă deoparte pe Eumón şi, amintindu-i de cele spuse cu o seară înainte, îl întrebă dacă într-adevăr credea că mortul de pe scara palatului era Oreste.

— Din cauza vinului am cam trăncănit fără noimă, prietene Egist, şi-am spus doar cu glas tare gîndurile mele cele mai ascunse. La mine în ţară trec drept un intelectual sceptic, şi să nu vezi în cuvintele mele de ieri altceva decît o încercare de-a te ajuta ca aşteptarea asta chinuitoare să ţi se pară mai uşoară. Mortul poate să fie sau poate să nu fie Oreste. Ceea ce are importanţă este să ai siguranţa, ori speranţa c-a fost el. În unele zile vei fi sigur de asta, în altele nu. Dar avînd îndoieli, viaţa ta va fi altfel. Un om care se îndoieşte e un om liber, iar cel ce şovăie ajunge un visător poetic, din nevoia spirituală de certitudini, amice dragă. Filozofia nu constă în a şti dacă sînt mai reale

merele acestui țăran sau cele pe care le visez eu, ci în a ști care din ele au o aromă mai plăcută. Dar asta e o mare artă. Mulțumește-te să știi, cum îți spuneam, că datorită îndoielilor viața o să arate astfel, și dacă e totuna să mori de mîna lui Oreste sau de friguri, nu socoti că frigurile sînt o boală fără leac.

— Vorba-i că dacă mortul n-a fost Agamemnon, pierd din importanță în tragedie! spuse Egist aproape suspinînd.

— Meritul tău nu se discută, prietene! răspunse Eumón îmbrățișîndu-l. Dacă pătrunzi mai adînc în miezul problemei, ai să vezi cum în cele din urmă cobori de pe scenă la parter, privești subiectul cu alți ochi și termini prin a-l despărți de tine pe Egist regicidul!

Egist n-a înțeles foarte bine toată meditația intelectualului trac, dar s-a înviorat văzînd, ceea ce însemna o descoperire, că pe prietenul lui filozof îl preocupase atît de mult povestea lui. Dimineața venea în ajutorul unui suflet vesel, căci era limpede cum sînt toate diminețile de început de toamnă, cînd vîntul suflă de la sud-vest iar lumina pare că țîșnește chiar din pămînt. Porumbeii ciuguleau printre picioarele cailor, iar din colivia lui, așezată sus deasupra ușii de intrare a hanului, sticletele îi alunga pe călători. Se auzea în apropiere răsuflarea mării, și Egist admira zborul solemn al pescărușilor.

Corabia grecească pe care-o așteptau sosi la timp, și înainte de-a se începe descărcarea mărfurilor, constînd în cea mai mare parte din coșuri cu smochine și butoaie cu vin, coborîră

pasagerii, puțini la număr, iar printre ei se afla un tînăr care ținea în mîna stîngă o lăută italienească. Era îmbrăcat în verde, avea capul gol, iar părul blond și ciufulit. Eumón și Egist se așezaseră pe niște saci cu secară, contemplînd manevra și privindu-i plini de curiozitate pe pasageri.

— Ceea ce-mi place cel mai mult, spuse Eumón, cînd sosește un vapor e să văd cum coboară o frumoasă necunoscută. Acum sîntem deghizați, pentru că tu călătorești incognito, dar în cazurile astea eu mă îmbrac în haine de gală, anunț că sînt rege trac, mă instalez pe chei și încep să contemplu îmbarcarea și debarcarea, jucîndu-mă distrat cu niște monede de aur și lăsînd din cînd în cînd să cadă pe jos cîte una, pe care o ridică unul din aghiotanții mei din suită, atent să nu se piardă. Frumoasa necunoscută caută cu privirea ochilor ei verzi pe cine să întrebe unde se află poșta, și mă vede pe mine și se apropie, și printre plecăciuni îi dau lămuriri și mă ofer s-o însoțesc și s-o apăr, dacă are de gînd să călătorească pe drumuri neumblate.

— Și cum se sfîrșește de obicei povestea? întrebă Egist.

— Ca să-ți spun adevărul, lucrul cel mai frumos e că totul se termină cu o despărțire foarte emoționantă, doamna pe calul ei pregătindu-se să plece, iar eu apropiindu-mă grăbit, mînat parcă de-o forță oarbă și sărutîndu-i cu pasiune piciorul. Ceea ce nu înseamnă că unele nu mi s-au dăruit, fie datorită darurilor, fie datorită unei curți insistente, fie datorită fap-

tului că erau foarte departe de patria lor. Îți spun însă, lucrul cel mai bun atunci cînd sosește vreo navă e să vezi dacă apare sau nu o necunoscută.

De data asta n-a apărut, și cei doi regi s-au îndreptat spre băiatul cu lăuta, prezentîndu-se drept curieri ce așteptau o corabie care să meargă spre Occident.

— Sîntem latini, spuse tracul Eumón, și curieri de meserie, și-am străbătut întreaga Grecie în căutarea unui anume Oreste, ca să-i înmînăm un plic sigilat.

— Eu, răspunse băiatul, mă trag dintr-un neam de la miază-noapte și acolo nu s-a rostit niciodată asemenea nume, căci ale noastre nu sînt atît de sonore. Asta e prima călătorie pe care-o fac, cu voia părinților, stăpînii mei, și după ce-am învățat limba în care vorbim, cuvintele ca și stilul, de la un prizonier de război. Motivul călătoriei mele este acela de-a asculta sirenele și de-a le transpune cîntecele pentru lăută, și am coborît aici în port ca să verific dacă n-a fost auzită, recent, pe plajele din apropiere, vreuna din aceste primadone.

Tînărul cel blond scoase din lăută cîteva sunete melodioase, și făcu o plecăciune plină de grație. Zîmbea cu ochii lui albaștri, și fața-i era însăși imaginea în culori a tinereții plină de zburdălnicie dintr-o revistă ilustrată.

Interveni atunci în discuție un om mic și gras, cu înfățișare de mulatru, care mesteca o bucată de trestie amară, iar mărunta spumă roșiatică îi rămînea în colțurile gurii, și care pînă atunci se străduise să picteze cu o pensulă

groasă un semn colorat pe sacii cu secară pe care se așezaseră cei doi regi.

— Sînt sirian și de zece ani fac comerț cu secară aici în port, străluciți oaspeți străini, și n-am știut niciodată că prin părțile astea ar cînta sirenele, și nu mi-ar fi scăpat știrea, deoarece, ca toți cei din Damasc, crescuți în bazar, sînt mare amator de noutăți. În afară de asta, un unchi de-al meu, care se trage dintr-o familie de piloți levantini, mi-a lăsat moștenire un pergament cu trei propoziții interogative adresate sirenelor, la care aceste regine ale mării nu pot refuza să răspundă, și mi-ar plăcea să fac o încercare.

Sirianul avea niște ochi negri cu o căutătură foarte vie, ca și cum ar fi păzit patru prăvălii deodată, și pe lîngă această particularitate îi mai lipseau doi dinți și avea mîna dreaptă acoperită de negi albăstrii. La întrebările lui Eumón și Egist refuză să dezvăluie conținutul acestor propoziții interogative, și-i răspunse lui Egist foarte respectuos, adresîndu-i-se cu domnia-voastră și schițînd o înclinare a capului. Tracul observă toate astea, și-și spuse că poate sirianul fusese în interiorul țării să cumpere grîne și-l recunoscuse pesemne pe Egist, deoarece îl va fi văzut la vreo procesiune. Întrucît nu cobora nici o doamnă de pe corabie, și cum portul nu mai oferea nimic important, îl pofti pe Eumón la o cană cu vin, în cîrciumă care avea un fel de chioșc acoperit cu o împletitură din trestie.

— Pentru sirenele cîntătoare ! spuse Eumón ridicînd ulciorul.

— În mările din țara mea sirenele sînt tăcute și triste, umbre somnolente ce se lasă purtate ici-colo de valuri, privesc indiferente cum trec vapoarele și nu răspund tinerilor adoratori care le oferă inima și trupul. Vinovat de tăcerea sirenelor din nord, continuă băiatul cu lăuta, e un misionar irlandez, care, cînd se află în insula lui, stă în altar, și s-a numit sau se numește Tigearnail de Clones. Călugărul era de-un ascetism excesiv, și cînd a venit în provincia mea să ne convertească la creștinism, ne-a dezvățat de rachiu și de dansurile pătimașe, și ajungîndu-i la ureche că mulți tineri pleacă pe mare să asculte cîntecul sirenelor și că cei mai înflăcărați dintre ei se dedau, laolaltă cu ființele acestea lacome, plăcerilor trupești, deși știau că asta avea să-i coste viața, și văzînd pe nisip un tînăr căruia nici nu-i crescuse încă barba, jelit de străbunici și de rude, înecat de una din florile mării, care-i răpise nevinovăția, s-a hotărît, plin de înverșunare, să ne scape de asemenea pacoste. S-a întors pentru un timp în insula lui și, închizîndu-se într-o bibliotecă ce aparținuse sfîntului Patriciu, a aflat din cărțile de *ars magna* o mare taină cu privire la natura cîntecului sirenelor, și anume : atunci cînd sirena cîntă, îi iese din gură un suflu fierbinte ce se condensează în aer, luînd forma unui norișor care, de departe, unii îl pot asemăna cu o pasăre de mare, și cînd sirena își termină cîntecul rămîne fără grai pînă cînd pasărea, sau norul acela aparent, răcindu-se — deoarece, numai ieșind nimic din gura sirenei își pierde puterea — coboară, iar sirena îl aspiră, după care poate să-și repete concertul. Fiecare sirenă își are cîntecul ei, și ele se joacă furîndu-și una alteia repertoriul. Așa că sfîntul Tigearnail de Clones a poruncit să se împletească pe socoteala vistieriei regale o plasă mare de mai mult de două sute de *varas*[1] lungime, cu ochiurile foarte dese, și învățînd două duzini de corbi, pe care-i adusese din Irlanda, s-o țină în aer, a poruncit să se dea de veste că prințul moștenitor, în vîrstă de cincisprezece ani, frumos ca mărul dat în pîrg, pleacă spre sirene împins de un elan căruia tatăl său nu i se putea împotrivi. Și sirenele, dornice să vadă care din ele se va bucura de acea minune, s-au înghesuit cu toatele într-un fel de strîmtoare, și văzînd că trece pragul de nisip o barcă cu un vîslaș solitar și curajos, și că lanțurile de aur pe care le purta în jurul gîtului străluceau de parcă lumina unui far s-ar fi luat la întrecere ziua în amiaza mare cu soarele, fiecare a început să-și cînte melodia-i fermecătoare, și cînd tot văzduhul a fost numai cîntece, asemeni unor pescăruși plăsmuiți parcă din niște păpădii văratice, și a venit clipa tăcută a redobîndirii cîntecului, corbii gali, la un semn al misionarului, au lăsat plasa să cadă. A fost apoi strînsă și arsă împreună cu toate cîntecele prinse înăuntru, și asta e, domnilor, cauza pentru care sirenele simeriene tac tot timpul, copleșite de durere.

---

1 *Vara* — măsură de lungime egală cu 83,5 cm.

— Şi fusese într-adevăr un prinţ moştenitor ? întrebă sirianul.

— Nu. Luntraşul era un ministrant de-al sfîntului Tigearnail, şi trebuie să vă mai povestesc ceva, un lucru tare ciudat : că în pofida platoşei şi a scapularelor pe care le purta pe piept ca să-l apere, cîntecele şi toate femeile acelea frumoase, ale căror forme goale se desluşeau printre valuri, l-au fermecat totuşi, şi fiind un om bine hrănit şi cum fusese abstinent toată viaţa, i s-a adunat în sînge toată licoarea aceea afrodiziacă şi a plesnit în mii de bucăţele.

— Lucru care nu li s-a întîmplat niciodată măgarilor mei de prăsilă, observă Eumón, şi cînd te gîndeşti că pe unul l-am ţinut un an întreg la regim !

Însoţiţi de băiatul cu lăuta, care le-a dat un concert, cei doi regi îşi petrecură ziua hoinărind prin port, plimbîndu-se cu luntrea, adunînd melci, şi niciodată, din anii adolescenţei şi pînă atunci, nu mai trăise Egist ceasuri atît de fericite. Cînd se întoarseră la cîrciumă, sirianul pregătise cina şi instalase un cort din pînză groasă şi din piei, ca străinii să doarmă înăuntru, pe perne de puf. Oreganul cu care se argăsiseră pieile de miel înmiresma amurgul.

VI

— MA numesc Ragel — spuse sirianul în timp ce se încingea pentru a nu ştiu cîta oară cu brîul, căci i se părea că ori de cîte ori se strînge îi scade burta — şi încă de copil părinţii m-au băgat la stăpîn, deoarece eram doisprezece fraţi, iar în casă nu era de mîncare pentru atîtea guri. Am slujit la mulţi stăpîni, cea mai mare parte din ei negustori, ba de pînzeturi, ba de grîne, şi cu banii pe care-am izbutit să-i strîng, nu tocmai mulţi, căci eram tare lacom, poate fiindcă n-am putut uita niciodată cît de foame mi-a fost în copilărie şi mi-e teamă c-are să-mi fie din nou, şi-atunci înghit un miel întreg sau jumătate de duzină de găini cu orez ; cum vă spuneam, cu banii pe care i-am pus deoparte m-am stabilit aici pe ţărm, şi-acum fac comerţ cu grîne, şi mă duc să cumpăr secară şi ovăz, cînd e zi de tîrg, la Vado de la Torre, unde sînt foarte preţuit de doamna contesă doña Inés la Amorosa, pentru că-i povestesc piese de teatru şi-i arăt diferite modele de împletituri din lînă, căci am învăţat de la un stăpîn de-al meu, scoţian, care venise să vîneze centauri în Elada continen-

tală, se împletesc ciorapi trei sferturi în lungile ore de așteptare.

Cînd vorbea, sirianul i se adresa tot timpul lui Egist, de parcă ar fi uitat de ceilalți, și pe el îl servi primul, oferindu-i bucățile pe care le socotea cele mai bune, și tăind pentru el creierul și pregătindu-l cu pătrunjel și cu boabe de ienupăr.

— Și nobilul tău scoțian a găsit centauri? întrebă unul din aghiotanții din suita lui Eumón, cel mai slab și mai scund, bun călăreț, care răspundea la numele de Cirilo.

— N-a găsit centauri vii nobilul meu stăpîn scoțian, dar în peștera în care-a fost nevoit să se refugieze într-o zi cînd a fost o furtună îngrozitoare a dat peste scheletul unuia, și am petrecut acolo două săptămîni spălînd oasele și numărîndu-le, și erau în total o sută nouă, iar stăpînul meu spunea că cifra aceea contrazicea știința anatomică padovană, lucru de care părea foarte satisfăcut. A luat scheletul în trei lăzi plumbuite, și mi-a lăsat ca amintire șase andrele de ciorap și-o bonetă cu pătrățele roșii și verzi, pe care am pierdut-o într-o zi pe cînd mă plimbam pe chei și s-a stîrnit brusc o vîntoasă care mi-a smuls-o de pe cap, ducînd-o departe pe mare, și-mi pare foarte rău după ea.

Ofițerul Cirilo îi ceru lui Eumón îngăduința de-a povesti ceva și regele consimți bucuros. Stăteau așezați cu toții pe perne, în jurul focului, lăudînd tot timpul generozitatea lui Ragel, care servea în dreapta și-n stînga limonadă și pepeni galbeni dulci, iar Egist îl

chemă lîngă el pe ofițerul de ordonanță, care părea abătut și absorbit, ca și cînd s-ar fi gîndit la lucruri ce se petreceau la o mie de leghe depărtare. Nu-și scotea niciodată pălăria mare, maro, cu panglică de un roșu-aprins, ale cărei boruri largi îi umbreau jumătate din față, iar în timpul călătoriei rămînea tot timpul puțin în urmă, evitînd să discute cu aghiotanții traci. Purta niște mustăți blonde, stufoase, pe oală, și avea mîinile foarte albe. Sirianul Ragel înteți focul cu cîteva așchii de gorun și surcele de arin, care ard cu flacără albastră. Și Cirilo începu să povestească:

— În țara mea de baștină, într-o vale din munți, s-a născut un copil ale cărui urechi erau atît de mari, de păroase și de ascuțite la vîrf, încît i-au umplut pe toți de uimire, deși în neamul nostru fuseseră destule cazuri asemănătoare, și ele creșteau fără încetare pe măsură ce creștea și copilul, în așa fel încît atunci cînd sugaciul a fost înțărcat, și la noi e obiceiul să se facă asta exact la un an, urechile îi erau mai mari decît trupul și-i atîrnau ca niște aripi negre, pînă-n pămînt. Pentru ca băiețelul să învețe să meargă, oamenii s-au gîndit să-i pună la gît un mecanism alcătuit dintr-un cerc de lemn din care ieșeau două vergele, și de acestea i se legau urechile. Dar copilul, care de învățat a învățat să meargă, obosea repede, și venind să-l vadă guvernatorul provinciei fiindcă știrea despre asemenea caz ajunsese pînă la el, i-a dăruit un căluț pitic. Copilul, bine legat pe șargul lui, își petrecea viața călare, mîncînd și învă-

țînd alfabetul, făcîndu-și nevoile în cîte-o bășică, salutînd și, în sfîrșit, dormind fără să descalece, căci găsise mijlocul de a-l face pe căluț să se culce pe burtă, sprijinindu-și capul pe un snop de paie, astfel încît copilul, care se numea Critón, putea să se culce ca pe-o pernă în pat. În toată țara se vorbea despre asta, și părinții lui Critón au hotărît să perceapă o taxă de la toți curioșii care veneau să vadă ciudata pereche, pe care-o numeau centaurul din Tracia. Și într-o zi cu vînt prielnic trebuie să se fi aflat din gura păstorilor, într-o cîmpie unde erau cîțiva centauri adevărați, vestea că mai exista unul într-o vale din Tracia, și căpetenia centaurilor a poruncit să fie numărați ca să vadă dacă nu cumva vreunul din ei își lepădase pielea în altă parte, nici vorbă însă, căci toate se aflau pe cîmpie ; văzînd aceasta, porni să cerceteze care centaur fugise în valea mea după fete, fără să anunțe la un oficiu anume înființat pentru asta, ca să-i elibereze un bilet de liberă trecere, căci nu au voie să se împreuneze cu ființe de sex feminin și de religie ortodoxă ; cu celelalte însă, au toată libertatea. Și centaurii au cerut îngăduința, printr-un păstor bătrîn, foarte prețuit de ei, pentru că-i învătase să recunoască ierburile laxative și să cînte din trestie, ba le dăruise și un plan al Parisului noaptea, să trimită un emisar ca să vadă cum stau lucrurile. După ce li s-a aprobat totul, într-o dimineață a venit în galop pînă-n satul nostru un centaur frumos, jumătate cal normand puternic, jumătate om acoperit cu un păr cafeniu-închis, cu barbă mare și chipul plin de noblețe, cu ochii luminoși și părul împletit pe ceafă. A fost primit cu toată cuviința, a acceptat un urcior cu bere, și primarul satului i-a explicat că ceea ce numeau ei așa nu era un centaur adevărat, ci un fel de hiperbolă, ca reclama unei barăci de bîlci, și că ceea ce aveau ei acolo era un copil urecheat și un șarg pitic. La fel de curtenitor, dar ridicîndu-se totuși ușor pe picioarele dindărăt, centaurul îl rugă să nu i se mai spună acelei făpturi ciudate centaurul Traciei, căci cuvîntul centaur era atestat în Homer și Pliniu, printre alții, și că nu se putea folosi după bunul plac al cuiva, și că un adevărat centaur era ceea ce aveau ei atunci în fața ochilor. Și le făcu o demonstrație de trap și de galop, întinse arcul, necheză și, după ce făcu vreo cîțiva pași de școală spaniolă, rămase neclintit, sprijinindu-și capul pe piciorul tărcat ce-l ținea în sus. Și plecă, salutînd femeile care aplaudau. Eu stăteam acolo, cățărat pe un gard de lemn, și nu mi-am luat ochii de la el nici o clipă. N-am să-l uit niciodată !

— Pe stăpînul meu scoțian, care se numea sir Andrea, îl interesa unde era buricul centaurilor, în partea de sus a pîntecului, ori în cea de jos. Ai fost atent la asta ?

— Da. Centaurii au buricul în partea de sus.

Povestea lui Cirilo se bucură de-un mare succes, și Ragel spuse că-i pare foarte rău că n-are adresa lui sir Andrea, căci i-ar scrie dîndu-i o informație atît de importantă pen-

tru progresul științelor, așa cum era aceea despre buricul centaurilor.

Focul se stingea, și călătorilor li se închideau ochii de somn, legănați de murmurul mării ca de-un cîntec de leagăn. Se culcară, înfășurați în pături, pe pernele cele moi, și puțin timp după aceea dormeau toți sforăind, fiecare în alt fel, în afară de Ragel, care veghea așezat turcește lîngă vasul cu mangal. Cînd sirianul socoti că dorm cu toții adînc, cufundați în primul somn, se furișă lîngă Egist, și, scuturîndu-l de braț, îl trezi, rugîndu-l, cînd văzu că deschide ochii, să tacă și să-l urmeze afară. Egist se încredință mai întîi că avea pumnalul cel lung în mînă și punga cu cele trei monede în buzunarul de la pantaloni, și ieși fără zgomot, așa cum îl rugase Ragel, care, de îndată ce-l văzu în afara cortului, îngenunche și-i sărută mîna.

— Tu ești Egist, iar eu sînt slujitorul tău Ragel sirianul, însărcinat să-i înregistrez pe străini și să pîndesc venirea lui Oreste. Te-am recunoscut pentru că te-am văzut o dată la hipodrom.

Egist îi explică lui Ragel motivul acestei călătorii și-l rugă să nu pomenească nimănui despre asta, deoarece nu trebuia să se știe niciodată că, în timp ce venirea lui Oreste era așteptată de la un an la altul, regele Egist pleca în concediu plătit.

— Nu te-aș fi deranjat, stăpîne, dacă nu mi-ar da ghes nevoia să-ți amintesc că de patruzeci și două de luni nu mi-am mai primit simbria, căci negoțul cu secara merge prost

de cînd cu războiul dintre Ducate și cu îndatorirea de a-i hrăni pe toți refugiații care se îmbulzesc în cîmpiile din Vado de la Torre, cu gînd să ceară de pomană contesei doña Inés. Și-apoi pentru că e obligația mea să te previn împotriva aceluia pe care-l numești ofițerul tău de ordonanță. Se poate spune, stăpîne Egist, că eu adulmec pînă și deghizările. Oreste nu e, dar ar putea foarte bine să fie slujitorul tău Flegelón, care-i spionul spionilor fiului tău vitreg.

Egist începu să rîdă cînd auzi toate astea și, luîndu-l de braț pe sirian, se îndepărtară de cort și merseră pe nisip, iar Egist continua să rîdă și să-l strîngă de braț pe Ragel.

— Ai un nas! Cînd am să-ți spun c-ai nimerit în ceea ce privește deghizarea ofițerului meu, ai să vezi și de ce nu-ți pot plăti restanțele de care-mi vorbești, și crede-mă că mi-ar face mare plăcere, deoarece pari atît de devotat. Adevăratul meu ofițer de ordonanță, un anume Jacinto, a avut, acum aproape cinci ani, un atac de pe urma căruia a rămas pe jumătate paralizat, nu poate vorbi și stă tot timpul în pat, copleșit de tristețe, așteptîndu-și moartea. Uniforma de ofițer de ordonanță era a lui, cumpărată din avansul asupra soldei. Acum nu pot numi alt ofițer de ordonanță, căci n-am nici cu ce să-l plătesc, nici cu ce să-i cumpăr o uniformă nouă. N-am nici măcar mărunțiș, prietene Ragel, ca să cumpăr de la nevasta lui Jacinto uniforma bărbatului ei. Așa au ajuns casele regale! Și femeia de care abia am pomenit a născocit ceva cu care

am fost de acord, și anume ca o cumnată de-a schilodului să-și lipească o mustață și să poarte uniforma acestuia trecînd drept bărbat, astfel ca solda, sau mai curînd speranța de soldă, să rămînă în aceeași casă. Și cum nu mă pot descurca fără ofițer de ordonanță, căci sarcinile lui reprezintă temelia unei monarhii bine organizate, am acceptat propunerea. Astfel că, Ragel, ofițerul meu este o femeie cinstită — fostă spălătoreasă chiar, de aceea știe să însemne atît de bine, cu o cruce sau cu o linie, rufele și hainele — și nu acest Flegelón de care vorbești, supraveghetorul spionilor fiului meu vitreg Oreste.

VII

CLITEMNESTRA aștepta fără nerăbdare întoarcerea lui Egist, deși nu se despărțiseră niciodată din prima lor zi de dragoste, și își petrecea vremea pictînd mai tot timpul în acuarelă etichete pentru borcanele de marmeladă de mure și pentru lădițele cu gem de gutui, ambele dulciuri fiind un succes al bucătăriei sale, și îndată după prînz ieșea să se plimbe pe terasă, cu pisica *Tinín* în brațe și jucîndu-se cu o umbreluță de soare napolitană cu franjuri. Căci nu mai putea să coboare să se plimbe prin grădini, fiindcă cei doi slujitori care mai rămăseseră în palat din vechea familie de sclavi le transformaseră, o parte în grădină de zarzavat — de unde culegeau usturoi excelent și sfeclă foarte bună pentru masă — iar altă parte în imaș, folosind pentru irigație apa din scăldătoarea unde se cufundau bătrînii regi înainte de-a fi unși. Pe imașul ăsta păștea vaca olandeză, care dădea foarte mult lapte, singura care rămăsese din crescătoria regală de vite, iar laptele și viței se împărțeau în părți egale între rege și cei doi slujitori. De pe pămînturile arendate, moș-

tenite de Egist de la mama lui, soseau toamna în jitnițele regale mici cote de secară și miere, iar înainte de Crăciun puțin vin și cîteva bucăți de carne de porc. Din asta, și dintr-o gratificație pentru sare și piper, pe care Senatul o acorda în luna ianuarie, trăia augusta familie. De pe timpul lui Agamemnon rămăseseră în palat două dulapuri cu cămăși, care au fost potrivite pe măsura lui Egist, și din ceea ce prisosise din poale s-au făcut batiste, iar în garderobul regelui se găsiseră două duzini de pelerine. Pe acestea le-a cerut doña Clitemnestra pentru ea, și în fiecare an sacrifica una din ele ca să-și facă o rochie nouă, totdeauna cu decolteu mare, cheltuindu-și toată priceperea ca să-l împodobească de jur împrejur cu mărgele și cu panglici. Cînd regina își punea pentru prima oară o rochie, dădea de știre la Gazetă, ca să se publice pe prima pagină, în chenar. Regina îl întreba pe ofițerul de ordonanță dacă doamnele din aristocrație o imitau, și acesta îi răspundea că ar dori cu toatele foarte mult, dar că unele din ele nu îndrăzneau s-o imite pe majestatea-sa, iar altele nu găseau nici o croitoreasă care să nimerească croiala fustei, ori a corsajului, ori a mînecii japoneze.

Clitemnestra era o femeie mai curînd scundă, și ceea ce ieșea în evidență la ea era albeața pielii. Avea o față rotundă, cu ochi mari, căprui și limpezi, și deși avea părul blond, genele și sprîncenele erau negre. Pe cît de liniștiți îi erau ochii, pe atît de neastîmpărată se vădea gura, căci se strîmba mereu, umezindu-și buzele cu vîrful limbii, începea să fluiere ori să imite păsările. Deși avea niște sîni monumentali, talia îi era foarte subțire și-și strîngea corsetul englezesc cît putea mai tare, chiar dacă din cauza asta respira mai greu, ceea ce pe de altă parte îi colora de minune obrajii.

Clitemnestra nu-și mărturisea niciodată vîrsta, și de cînd bărbatul ei plecase la război și începuse tragedia, luase obiceiul să vestească la curte ori de cîte ori punea o rochie nouă, sau cînd furtuna spărgea vreun oberliht, ori i se întîmpla să cadă. Nu gîndea clar, vorbea cu multă ușurință și nu știa niciodată să termine o povestire ; la fiecare paragraf se pierdea în digresiuni — mai mult ciripind însă — căci felul ei de-a vorbi era un amestec de țipete slabe, de rîsete, suspine, confidențe, lacrimi, porunci, citate din spusele bunicilor ei și de acel „vă spuneam eu !“ repetat la nesfîrșit, și dintr-o dată, în culmea însuflețirii, se oprea și rămînea cu ochii în tavan, gura întredeschisă și capul întors într-o parte, de parcă ar fi văzut zburînd niște fluturi. În asemenea împrejurări, Egist se așeza în patru labe și începea să latre, și-atunci Clitemnestra se deștepta din vitre, și-atunci Clitemnestra se deștepta din visare și țipa după ajutor, repezindu-se în brațele primului om care-i ieșea în cale. Purtarea Clitemnestrei, atunci cînd o speria vreun cîine, îl făcuse pe Egist aproape gelos, deoarece se gîndea că, dacă ar fi ieșit Clitemnestra să se plimbe singură și s-ar fi repezit vreun cîine spre gleznele-i fine, lătrînd, regina l-ar fi îmbrățișat, bunăoară, pe căpitanul de lăncieri,

dac-ar fi trecut pe-acolo din întîmplare, întorcîndu-se din tîrg de unde obişnuia să-şi cumpere fixativ pentru păr, sau pe funcţionarul de la magazinul de bijuterii care avea de vînzare un inel cu piatră meteorică, bun împotriva reumatismului. Egist s-a simţit ispitit într-o seară, pe cînd regina Clitemnestra era în mod special dusă pe gînduri, să facă o încercare pe peluză, folosind un surdomut democrat care stropea trandafirii, şi despre care, în afară de părerile lui politice, se ştia, de la servitoare, că este certăreţ. Regele avea să stea ascuns după o coloană, pentru a interveni la timp.

Gîndindu-se mai profund asupra acestui lucru, Egist îşi spunea că aşa cum regina i-a căzut în braţe pentru că s-a speriat cînd i-a călcat ogarul, ar fi putut să cadă în braţele altuia pentru că-i călcase foxterrierul, răpindu-i astfel tot meritul cuceririi tinerei regine, a cîntecelor sale şi a florilor, a suspinelor şi a serenadelor, iar Clitemnestra, după ce i se dăruise o dată, n-ar mai fi avut nimic altceva de făcut, pentru propria-i demnitate, decît să-i mărturisească lui Egist că-l iubeşte, justificînd astfel, prin elanul unei mari iubiri, brusca ei cădere.

Şi aşa s-a întîmplat că Egist l-a ucis apoi pe Agamemnon şi a devenit victima lui Oreste. Totul părea a fi subiectul unui roman psihologic !

Clitemnestra se aşeză pe un divan într-un colţ din salonul cel mare, şi după ce stătu acolo o jumătate de oră, îngropată într-un maldăr de perne vechi, majoritatea rupte sau descusute şi din care ieşeau penele, îşi aminti că lumea nu se mai aduna nici pentru muzică şi nici pentru lectură, căci trecuseră mai mult de zece ani de cînd murise Solotete. Ea uita mereu lucrul ăsta, mai ales toamna, cînd făcea cură de compot de mere, căci era tare împrăştiată. Şi amintindu-şi de Solotete începu să plîngă, luînd în acelaşi timp o oglindă cu mîner, că nu putea să plîngă dacă n-o privea cineva în faţă. Solotete venise la palat în calitate de pitic, puţin timp după căsătoria ei cu Agamemnon, şi nefiind apt pentru armată din cauză că era atît de scund, părinţii lui îl învăţaseră să cînte la ţiteră, să vorbească mai multe limbi şi să citească frumos. Se urca pe o estradă, la lumina unui felinar — aprins, deşi lectura se făcea ziua-n amiaza mare, pe peluză — citea romane alexandrine, imitînd glasuri, paşi şi zgomote, galopul unui cal, lătratul îndepărtat al cîinilor, un copil înfometat care plînge, o fată tînără care cîntă într-o vie, un elveţian care potriveşte un ceas cu cuc, clopotul unui schit din apropierea mării, un etiopian care strănută pentru că a ajuns la paralela 17 — călătorind ca să-i ducă un mesaj lui Othello — cocoşul în zori, şoarecele care mănîncă o nucă, poliţistul toledan care bate la uşa unui evreu, pisica în călduri, vîntul de sud-est, geamătul unei femei romane, picăturile de otravă căzînd în paharul cu limonadă şi zgomotul făcut de o monedă de aur ce cade şi se rostogoleşte sub un covor persan. Imita atît de bine acest din urmă zgomot, încît o dată, cînd a făcut-o în timpul procesiunii de la sfîn-

tul Vasile, arhiepiscopul a întors speriat capul, crezînd că era vorba de o *onza* [1] ce-o ținea ascunsă în tiară, ca să nu i-o ia un nepot de-al lui, fabricant de produse cosmetice, scăpătat, și care fusese dat în judecată pentru corupere de minore. Plăcerea lui Agamemnon era să-l îmbrace pe pitic într-o piele de iepure și să-l arunce în patio printre ogari. Iar cînd aceștia se năpusteau asupra lui, ca la vînătoare, piticul imita strigătul îngrozitor al bufniței de la Pontul Euxin, și atunci ogarii se opreau și nu mai îndrăzneau să atace, în ciuda faptului că Agamemnon îi asmuțea. Bufnița aceasta apare în povestea nefericită a celor doi îndrăgostiți, Persilida și Trimalción, în care fata aduce pe lume un copil, pe plaja unui pirat, în timp ce iubitul ei era în temniță, aruncat acolo de tiranul Siracuzei pentru că refuzase să poarte straie femeiești și să-i facă suveranului pe plac. La sfîrșitul romanului cei doi se întîlnesc în timpul unei inundații, și Trimalción își recunoaște copilul într-o barcă de salvare.

Clitemnestra încetă să se mai gîndească la Solotete, își șterse lacrimile și se duse la bucătărie să fiarbă laptele, căci cina ei se compunea dintr-o cană cu lapte, îndulcit cu două linguri de miere. Începea să se întunece. Pe regină o cuprinse o undă de melancolie. Cînd ajunse în dormitorul regal, se dezbrăcă repede și-și privi cu atenție cămașa la lumina candelei. Patul era imens, așezat pe o estradă cu șase trepte, sub un zodiac de bronz, de care atîrna

[1] Monedă valorînd 80 de pesetas.

o bucată de pînză albastră pe care era pictată răpirea Europei. Clitemnestrei îi plăcea, pentru că taurul avea o privire asemănătoare cu a lui Egist. Desigur, ziua n-avusese timp să-și amintească de soțul ei iubitor, care umbla probabil pe țărmul mării privind corăbiile. Clitemnestrei i-ar fi plăcut să facă o călătorie pe mare, ca cele despre care îi citea Solotete, corabia ancorînd într-un golf mic pe o noapte cu lună plină. Ceea ce o împiedica acum să se îmbarce era alegerea unei rochii care să-i vină cel mai bine, și, șovăind între una albă de pichet și un capot cu dungi roșii și galbene, rîgîi, și-apoi adormi cu un gust acru de lapte în gură, ca un copil care tocmai isprăvise să sugă.

VIII

DUPĂ ce-şi petrecură dimineaţa umblînd pe ţărm — aghiotanţii din suita lui Eumón alergînd pe plajă, caii călcînd cu copitele spuma valurilor muribunde ; privind cum sosesc în micile porturi bărcile adînc cufundate în apă, iar Ragel, alăturîndu-se grupului şi cunoscînd toate soiurile de peşte, le numea, cînd după Aristotel, cînd după Linné — pregătiră în tinda acoperită a unui schit părăsit, închinat odinioară sfîntului Evencio Stîlpnicul, un prînz cu roşioare egee, căci sirianul le spusese că era timpul lor. Vinul de prin părţile acelea era alb, uşor dulceag, stîrnea veselia şi te învăluia cu atîta căldură, încît ai fi spus că face parte din grupul acela de călători în vacanţă. Roşioarele fură pregătite cu ierburi aromate de un marinar bătrîn, ciung de mîna stîngă, care transformase schitul în prăvălie de peşte sărat, şi le arătă călătorilor coloana pe care stătuse altădată chipul sfîntului, şi se spunea că acela care va izbuti să se urce pînă la el şi să stea acolo sus rugîndu-se timp de o zi întreagă, avea să vadă, după trecerea celor douăzeci şi patru de ore — în caz că nu săvîrşise vreun păcat de

moarte — tot aurul ce se pierduse în ţinutul acela şi strălucirea comorilor ascunse de piraţi.

— Se povesteşte că un oarecare Andión s-a urcat şi a stat atîta cît a trebuit, iar cînd s-a luminat de ziuă a văzut două coarne de aur chiar în podul casei lui, de care atîrna o caracatiţă pusă la uscat, şi a sărit degrabă de pe coloană, şi a fugit, întrebîndu-se pe drum cum de nu văzuse niciodată asemenea comoară în casa lui ; cînd a ajuns însă în pod a descoperit că aceasta avea stăpîn, că cele două coarne aparţineau unui satir elegant, care şi le acoperea cu bronz, iar în absenţa lui o maltrata pe nevastă-sa.

Toţi cei de faţă au încercat să se urce pe coloană, dar nu era uşor, căci era foarte lucioasă şi înaltă, totuşi Eumón a reuşit, scoţîndu-şi piciorul de lemn şi folosindu-se de cel de copil.

Se înţeleseseră să petreacă noaptea lîngă ruinele farului de pe ţărm, care era tot atît de renumit ca şi cel din Alexandria sau din Malta, renume pe care şi-l cîştigase încă de la început, căci la temelia lui fusese zidit, odată cu prima piatră, cadavrul unui triton adult cu cornul său. Farul se afla tocmai în vîrful ascuţit al unei stînci întunecate, iar din el nu mai rămăsese decît turnul înalt şi o sală cu coloane. Marea se spărgea de ţărm cu mult zgomot, iar pescăruşii făceau şi desfăceau în văzduh un acoperiş de aripi.

Eumón îl întrebă pe sirian dacă, aprinzîndu-se un foc puternic în felinarele de sus, n-ar fi stînjenită navigaţia, întrebare la care Ragel

răspunse că nu, căci după cîte știa el farul continua să figureze pe toate hărțile, chiar dacă se știa că e stins din cauza unor stricăciuni, și se oferi să urce ca să vadă dacă funcționau capacele hublourilor, care sînt niște piese de alamă ce se mînuiesc de jos cu ajutorul unor frînghii, întocmai cum se trag clopotele. Ragel urcă iute scara în spirală și coborî cu vestea că funcționau și n-ar trebui decît să se ungă axul cu ulei și că, înădind frînghiile cu care erau legate picioarele false ale lui Eumón de capetele frînghiilor întrebuințate odinioară, ce atîrnau, se obliga să pună mecanismul în funcțiune. Lemne pentru foc erau destule. Călătorii se așezară în sala coloanelor, feriți de bătaia vîntului de la miazăzi, după ce unul din aghiotanți făcuse o mătură de crengi cu care curățase într-un colț, iar ofițerul de ordonanță îl ajută pe Ragel să greseze axul capacelor cu uleiul rafinat ce-l purta în traistă într-un vas special, căci întotdeauna la micul dejun mînca pîine muiată în untdelemn.

La apusul soarelui, veni în grabă o femeie cu cina pe care Eumón o poruncise în satul vecin, și o aducea într-un coș de răchită aurie, acoperit cu o față de masă foarte albă, și era compusă dintr-un fel de pateuri umplute cu hamsii și ton sărat cu măsline, iar ca desert porumbel cu sos de vin dulce. Femeia avea vreo treizeci de ani, și era o brunetă veselă, cu sîni zvelți și picior fin, și-i plăcu lui Eumón care n-o pierdea din ochi. Regele trac o pofti să cineze cu ei și să rămînă să vadă jocul de lumini din far. Femeia spuse că nu putea să

rămînă, că se numea Erminia și avea doi frați mici, căci tatăl ei se recăsătorise, și un logodnic dulgher de corăbii, cu care voia să se căsătorească de Paști, cînd totul e înflorit, și cu care stătea seara la taifas, căci așa era obiceiul, și că va vedea foarte bine jocul de lumini din poarta casei, a treia pe dreapta, dacă, ieșind din sat, o iei spre șoseaua principală. Spunînd aceasta se uită la Eumón, ca și cum i-ar fi dat adresa, ca să nu se rătăcească, și strîngînd mîinile lui Eumón, care îi dăduse un bacșiș mare, luă coșul și-l sprijini de cingătoare, își aruncă fața de masă albă pe cap ca pe-un văl și plecă urîndu-le o noapte plăcută și bună. Eumón se ridică și se apropie de ușă ca s-o vadă mergînd pe cărarea îngustă dintre stînci, și în liniștea nopții, acoperind răsuflarea mării, se auzi cîntecul femeii. Toți ascultară cu atenție, uimiți de glasul ei pătimaș ce se îndepărta în noapte.

— Așa o fi cîntecul sirenei ! spuse Ragel băiatului cu lăuta, care mîngîia corzile instrumentului vrînd parcă să prindă în ele cîntecul plin de dragoste.

— Așa o fi ! încuviință Eumón așezîndu-se și apucînd de toarte, cu amîndouă mîinile, un urcior cu vin și bînd mult mai mult decît îi era obiceiul.

Noaptea veni de pe mare, cornul lunii se arătă dinspre țărm, iar stelele începură să sclipească la ferestre. Nu mai bătea vîntul, și se auzea doar jocul valurilor printre stînci. Egist, care căutase în geamantanul lui o șosetă de lînă și și-o pusese pe cap în chip de bonetă, căci

se temea de bruma din timpul nopții, spuse că era timpul să se aprindă focul în far, și Ragel se urcă să-l aprindă, aghiotanții din suită luîndu-și obligația să tragă de frînghii. Cei doi regi se îndreptară spre un muncel din apropiere, însoțiți de băiatul din nord cu lăuta, și puține lucruri din cîte văzuseră regii în viața lor le plăcură atît de mult ca lumina farului, făcînd fel de fel de semne în întuneric, clipind, aruncînd în aer, ajutat de limba vîntului, o ploaie aurie de flăcări. Muzicantul cîntă la lăută o melodie visătoare, compusă din murmure grave și din note vesele. Cei doi regi crezură că sînt pe mare, stăpîni de corăbii, piloți îndemînatici, alunecînd în noapte, călăuziți de lumina farului, spre insula Florida, acolo unde se află izvorul tinereții veșnice. În entuziasmul lui, Egist își scoase scufia improvizată și-i salută cu șoseta de lînă pe cei de pe țărm care-l contemplau probabil pe marele principe călătorind hotărît în noapte pe minunata-i corabie, purtînd în dîra spumoasă din urmă cealaltă jumătate a lunii palide. Eumón aplaudă și Egist spuse că va trage el de frînghii, pentru ca aghiotanții tracului și ofițerul lui de ordonanță să se poată duce pe muncel să contemple luminile, înainte de-a se consuma toate lemnele.

Și luîndu-l pe Eumón de braț, adăugă tainic :

— Prietene Eumón, dacă vrei să te duci s-o vezi pe Erminia, fă-te nevăzut în întuneric, căci eu voi spune că te-ai dus în pădure să admiri farul, că vrei să vezi care-i efectul combinației dintre cîntecul privighetorii, care va lipsi pînă-n mai și-și ia rămas bun, și luminile farului.

— Prietene Egist, monarhia nu admite adulter din partea regelui, dar prefer să păstrez în minte imaginea profilului ei brun pe vălul alb, și în inimă cîntecul Erminiei îndepărtîndu-se în noapte, eu cred că spre lună. Poate că-n pat îl pierdea cu totul, și ar fi plîns cum plînge cineva cînd pierde un smarald.

— *Tristia post coitum !* comentă băiatul cu lăuta. Cu asta voia sfîntul Tigearnail să ne îndepărteze de fete !

După ce se terminară lemnele și luă sfîrșit jocul de lumini din far, se pregătiră de culcare, căci aveau în vedere călătoria ce urmau s-o facă a doua zi spre Vado de la Torre, drumul de întoarcere în orașul lui Egist. Și trebuie să mai povestim că atunci cînd au uns capacele de la hublourile farului, sirianul Ragel i-a mărturisit ofițerului de ordonanță că făcea parte din serviciul de informații al lui Egist, fapt pentru care nu era deloc ciudat că știa despre ofițer că e femeie și de ce umblă pe-acolo deghizată. Ofițerul de ordonanță și-a scos pălăria și și-a dezlipit mustața, lăsînd să i se vadă o față gingașă, și a zîmbit negustorului de cereale, spunîndu-i că se numește Eudoxia și c-o plictisea slujba aceea inutilă, avînd în vedere că regele e sărac, și că dacă ar găsi un soț ar renunța, și imediat după moartea cumnatului ei, căci nu mai era mult pînă atunci, doar cîteva săptămîni, nevastă-sa, sora

ei, ar putea să îmbrace uniforma. Ragel a întrebat-o pe Eudoxia dacă putea să-i vadă tot trupul, căci hainele bărbătești o poceau, și el nu voia să se înțeleagă asupra unui lucru pe nevăzute, și Eudoxia i-a arătat mai întîi sînii, care erau rotunzi și plini, descheindu-și tunica, iar în ceea ce privește restul, îi spuse că întrucît o să doarmă în hanul de la Vado de la Torre, unde odăile dau spre soare, se vor întîlni la o oră tîrzie. S-au sărutat de probă, înainte ca Eudoxia să-și lipească mustața la loc. Și coborînd scările ținîndu-se de mînă, Eudoxia a început să rîdă, iar Ragel a întrebat-o de ce rîde, iar ofițerul de ordonanță i-a răspuns că în urmă cu cîteva luni avusese guturai și nasul îi curgea atît de tare, încît i se dezlipea mustața, și-atunci a făcut pe ofițerul de ordonanță un fel de nepot de-al ei, fără știrea lui Egist, și ce păcăleală ar fi fost pentru Ragel care, punînd mîna pe aceea pe care-o credea fată, să dea peste un băiat.

— Și cum e tare glumeț, știind că tu ești spion de-al lui Egist, ți-ar fi spus că te înșeli, că el e tînărul Oreste!

— Oreste? a întrebat-o sirianul înspăimîntat și cu glas tare.

Și întrucît se aflau într-o pivniță boltită cu lemn, ecoul s-a auzit în toate părțile, de parcă ar fi luat-o cineva la goană, repetînd ultima silabă a numelui fatal.

IX

EGIST se trezi primul, devreme ca la armată, și sculîndu-se ieși în fața farului, urină așezat pe vine, execută cîteva mișcări de respirație și se stropi pe față cu apa de mare adusă de flux în scobitura unei stînci. Contemplînd marea, își închipui că lumina farului slujise drept călăuză corăbiei pe care călătorea Oreste și se apropia de țărm, împiedicînd-o poate să se sfărîme de stînci, și acum răzbunătorul cobora pe o plajă din apropiere, iar amîndoi, ucigașul și cel ce trebuia să moară de mîna lui, mergînd pe drumuri diferite, se vor întîlni fără greș, așa cum se întîlnesc cele două laturi ce formează un unghi, la poarta orașului. Cu jocul de lumini al farului, el însuși făcuse ca moartea lui să fie iremediabilă. Egist se distra născocind coincidențe, dar în cele din urmă se speria totdeauna, cuprins de teama ca nu cumva realitatea să prindă a-i imita închipuirile. Cînd se întoarse în sala coloanelor ce servise drept dormitor, ca să-și închidă geamantanul, să strîngă păturile și să învelească melcii și scoicile pe care le ducea în dar Clitemnestrei, camarazii lui erau deja la micul dejun,

compus din resturile de la cină, și beau tocmai cîte-o înghițitură de vin, iar ofițerul de ordonanță îi arătă sirianului Ragel cum își moaie pîinea în untdelemn. Era cea mai frumoasă dimineață de toamnă. Pescărușii țipau luptîndu-se pentru firimiturile de pîine pe care le arunca băiatul cu lăuta, iar din jăratecul focului pe care-l aprinseseră în felinarele farului mai ieșea încă o șuviță de fum gros și alb, ca din hornul unei bucătării în care ar fi ars ramuri de răchită, întocmai ca cel ce se ridică din vatra unui marinar care se bucură, de pe mare, știind după acel semn că nevasta lui, sculată din zori, a aprins focul.

Egist și Eumón hotărîseră de comun acord să treacă, la întoarcere, prin ținutul Vado de la Torre, dar Egist nu voia să intre în castel ca s-o salute pe doña Inés de los Amoras, căreia îi promisese o cutie cu muzicuță ; cutia era rezervată într-o prăvălie din Smirna, arvunită cu trei scuzi, era de fildeș sculptat, iar desenul reprezenta un inorog femelă.

— Eram băiat tînăr, spuse Egist, și am promis că mă întorc cu o cutie din astea — prețul unui sărut cu gura deschisă — în împărăția doñei Inés, care este stăpînă peste Vado și-și alege mereu cîte un adorator, fără să se căsătorească însă niciodată, dar a apărut Clitemnestra, și-mi cunoști viața și pricina pentru care-a trebuit să renunț la asemenea aleasă plăcere.

Și Egist nu voia să treacă nici măcar rîul cu barca, ca să nu-l recunoască luntrașul Filipo, unul din foștii lui sclavi, de pe vremea cînd regii stăpîneau rîurile. Ceilalți să treacă însă, căci era frumos să urce caii în barcă și să meargă, purtați de curent, de la ruinele podului pînă la pietroiul de pe celălalt mal, cu luntrașul la pupa, ținînd prăjina cea lungă în mînă, în vreme ce el avea să treacă rîul o leghe mai sus, călare pe *Solferino*, după care le va ieși în cale, la ora prînzului, la hanul lui Mantineo. Îi acceptară propunerea, și Egist hotărî să se despartă de grup cînd va ajunge la colinele Spînzuratului, cum li se spunea. Acestea erau două dealuri gemene, care despărțeau țărmul propriu-zis al mării de regiunea rîului, și în timp ce pe partea dinspre mare, ce părea măturată de vîntul sărat, se zăreau niște întinderi pustii, cu pete mari de nisip și rîpe cu pereții goi, în care se vedeau cînd straturi roșietice, cînd straturi cu pietriș, pe partea dinspre rîu era o regiune de păduri stufoase, căreia cei de prin partea locului îi spuneau Codrul. Drumul ce ducea spre vad trecea prin păduri de castani, se lărgea în luminișul făgetului, străbătea gorunișul întunecos, și-și isprăvea călătoria printre pășuni irigabile, mărginit de mesteceni și de plopi negri. Pășunile fiecărui locuitor erau despărțite prin răchitișuri și meri, și se vedeau casele albe, cu grădini și livezi, cu ziduri scunde, văruite, pe care acum, toamna, le înroșea iedera.

Eumón întrebă de ce colinele se numeau ale Spînzuratului, și-i răspunse ofițerul de ordonanță, căci de cînd se împrietenise cu Ragel se apropiase de restul suitei și devenise guraliv, că un lepros își părăsise casa atunci cînd

doctorul din sat îl declarase bolnav de lepră, și pornise să cerșească pe drumuri, cu un clopoțel din care suna pentru ca trecătorii să-l ocolească. Și-a lăsat nevasta, o femeie frumoasă și tînără, iar ea i-a jurat că-i va fi credincioasă, și că în fiecare vineri îi va lăsa prînzul, de post, lîngă un izvor ce izvorăște aproape de drum — și care se putea vedea de unde stăteau ei de vorbă — fiindcă asta e ziua cînd bogații dau de pomană carnea ce le-a prisosit joi, și se tem s-o păstreze pînă sîmbătă, iar leprosul credea că numai prin abstinență va cunoaște miracolul vindecării, pentru care se ruga tuturor sfinților. Dar într-o vineri n-a mai găsit batogul și merele coapte, și s-a așezat jos, gîndindu-se ce-o să se facă dacă nevastă-sa e bolnavă, și tocmai atunci se apropie de el un cîine care-i păzea casa și-i era foarte devotat; avea în gură o gheată pe care leprosul a recunoscut-o, după culoarea-i galbenă, că era a doctorului ce-l alungase de-acasă declarîndu-l bolnav de lepră. Și foarte îndurerat, socotind că nu mai poate îndura și ocara de-a purta coarne, s-a spînzurat de-un pin castilian, singurul copac ce se afla pe aceste dealuri.

— Spînzuratul, le explică ofițerul de ordonanță, a fost dat jos din copac cu ajutorul unor prăjini, din cauză că le era frică să nu se molipsească, și purta la brîu, legat cu șireturile de la pantofi, gheata doctorului, iar alt lepros care-a trecut pe acolo și s-a uitat la mort cu atenție a spus tare, la megafon, că nu era lepros. Văduva a plecat din ținut, iar doctorul n-a mai îndrăznit niciodată să spună unui bărbat cu nevastă tînără că suferă de lepră, chiar dacă era adevărat.

Cei doi regi se despărțiră, și văzînd Eumón că Egist îl mîna pe bătrînul *Solferino* la trap forțat, își spuse că trebuie să-l pună pe Ragel să-i dea regelui un cal, pe care i-l va trimite în dar la despărțire. Din anii tinereții nu mai călărise Egist singur pe cîmp, liber, salutat de soare. Păsările cîntau în arini, corbii zburau peste brazde, iar deasupra capului său, uliul, leneș vînător de șoldani, descria cercuri largi. Ce înseamnă oare să trăiești? Deodată, inima bătrînului rege începu să bată ca în tinerețe. Egist îndrăzni să fredoneze începutul unei romanțe vechi despre un cavaler rătăcitor care pleca înarmat cu o lance cu banderolă să elibereze o captivă. Văzînd un frasin tînăr la marginea pădurii, descălecă și scoase briceagul, apoi tăie craca cea mai subțire, pe care o curăță și-i netezi nodurile, și cu un șnur de la tunică își legă pumnalul și batista verde (cu care-și sufla nasul la biserică în timpul slujbei) de vîrful acestuia. Și fiind el acum stăpînul unei lănci cu banderolă, porni la trap prin acele poieni, cu mîna stîngă streașină la ochi să vadă dacă nu se iveau în depărtare semnele vreunei aventuri, și oprindu-se gînditor la răscruci, ca eroii din cărțile de cavalerie. Șargul *Solferino* se molipsise parcă și el de entuziasmul regelui și începu să meargă ridicîndu-și picioarele din față, ca în zilele lui bune, la manej. Egist înclina din cînd în cînd capul, prefăcîndu-se că salută drumeți care nu existau, trecătorii din romanele bizantine auzite în

salon, la palat, de la Solotete. Cînd ieşi din desişul de plopi argintii, lîngă o ridicătură de pămînt, speriind nişte porumbei sălbatici, trecu o căprioară tînără, care se opri o clipă şi-şi ridică privirea duioasă spre rege. Era ca o prinţesă vrăjită din Ardenia, fugind de urmăritori.

— Îţi dau toată libertatea! strigă Egist. Eu sînt regele!

Căprioara nu-l auzi, şi zbură parcă peste ferigile înalte. Pădurea se termina, şi se şi vedeau cele două mori şi trecerea de lîngă zăgaz. Odată cu pădurea lua sfîrşit şi ceasul acela de libertate şi de noroc. Egist se temu să nu-l vadă cineva de la moară cu lancea aceea ce părea a unui copil sărac care-a ieşit să se joace cu trestiile, şi desfăcînd tot ceea ce legase, dar păstrînd pumnalul şi batista, zvîrli creanga de frasin în şanţ, şi odată cu ea, ce rămînea acolo în praf, regelui i se păru că aruncase ultima zi fericită din viaţa lui. Două lacrimi mari se prelinseră pe faţa lui Egist.

Regele trecu rîul pe drumul dinspre mori, şi la douăsprezece fix ajunse la hanul lui Mantineo, unde îl aştepta Eumón împreună cu ceilalţi drumeţi, care, stînd sub bolta de viţă cu strugurii culeşi, încercau vinurile şi vorbeau despre doña Inés, stăpîna acelor şesuri şi a turnului, care se vedea de acolo, maiestuos şi întunecat, pe o colină spre sud, păzind ţinutul pustiu, şi despre războiul din ducatele învecinate, căci se răzvrătiseră croitorii şi cei care curăţau primăvara pomii şi voiau alegeri libere de consuli. Şi Ragel povestea fără să se oprească despre aventurile amoroase pline de nebunii ale doñei Inés, şi cum într-o seară de noiembrie, pe înserat, pe cînd ploua şi bătea vîntul, iar el fusese nevoit să-şi pună glugă de piele pe cap, stăpîna l-a confundat mai întîi cu un mesager neamţ, şi i-a cerut veşti despre un iubit de-al ei de pe acolo, iar altădată chiar cu propriul ei iubit, căci acesta îşi vopsise părul în negru şi-şi tăiase breton, şi venea pe ascuns să vadă dacă doña Inés îi e credincioasă. Descoperind însă că era Ragel sirianul, doña Inés, dezamăgită, nu l-a mai lăsat să intre în casă şi l-a pus să doarmă în grădină, la adăpostul acoperişului de deasupra spălătoriei.

— N-am să plec, spuse Eumón plimbîndu-se cu Egist în timp ce fata cea blondă a lui Mantineo punea masa, înainte de-a trece s-o salut pe această doamnă atît de iubăreaţă, pe motiv că sîntem colegi. Cîţi ani o fi avînd?

— Puţin peste treizeci şi cinci, dar se spune că arată ca de cincisprezece, iar cînd se iveşte sus pe scară pare o icoană în culori de pe altar. Maria Magdalena care-a început să umble. Şi eu cred, continuă Egist, că doña Inés a început să iubească aşa, nebuneşte, dorind ca fiecare drumeţ necunoscut să-i fie iubit, iar ea să se dăruiască, vorbind în somn, unor bărbaţi ce veneau de departe şi miroseau a anason, atunci cînd i-a venit în minte că, după moartea mea, Oreste se va refugia în turn şi ea îl va aştepta la intrare, cu un candelabru aprins într-o mînă şi cu potirul cu vin în cealaltă. Doica ei, numită Modesta, mi-a spus că nu-i rosteşte niciodată numele lui

Oreste, dar că toți necunoscuții care trec prin turn, ca și cei cărora le declară iubire dintr-o dată, sînt ca umbrele celui care va veni într-o zi. De aceea voiam ca — răutăcios cum sînt cînd mă apăr, și ca dovadă a vigilenței mele — dăruindu-i acea cutie cu muzicuță, să încerc s-o duc în pat jumătate de oră, cînd o apucă una din crize și se pornește să tremure ca un fir de pai și să sfîșie batista cu dinții ei ascuțiți, și s-o împiedic astfel de a se apropia de fiul vitreg răzbunător.

— E fecioară ? întrebă tracul, curios.

— Aș putea jura ! spuse Egist. Și mai sînt convins, gîndindu-mă bine și nu numai din cele auzite, că și Oreste e neprihănit !

Regele tragediei se înălță în vîrful picioarelor ca să ajungă la un ciorchine mic, uitat de cei ce culeseseră strugurii de pe bolta de viță, și tracul privi întristat. Egist era bătrîn, avea aproape șaptezeci de ani. Își îndrepta umerii, și cînd ducea paharul la gură îi tremura mîna. Neliniștit, se ridica din cînd în cînd de pe locul unde stătea, privea în jur și se așeza în altă parte, totdeauna cu fața la ușă. Eumón se bucură că-i dăduse prilejul să hoinărească pe cîmpuri și pe țărmul mării.

Din cauză că refugiații treceau și ziua și noaptea pe-acolo, nu prea se găsea de mîncare la han, și era cam scump ; la prînz se servea puțin păstrăv fiert cu dovleac dulce, iar ca desert cîte-o smochină de cap de om, și prin coaja ei verde și roșie curgea un sirop dulce. Și plîngîndu-se sirianul Ragel lui Mantineo

— grecul fugar, gras și cu barbă mare, mereu asudat, al cărui nume îl purta hanul — de calitatea proastă a vinurilor, hangiul îl asigură că nimic nu face mai rău vinurilor decît tumultul războiului, știindu-se bine că lichidele se schimbă și se întunecă la culoare, devenind în cele din urmă ca o apă stătută.

— Aveam un burduf cu vin roșu din Galicia tocmai bun de băut, dar nu-l pusesem încă sus pe raft, ci stătea lîngă ușă, căci voiam să înghețe mai întîi de două ori, cînd a sosit o văduvă tînără cu doi prunci și s-a culcat lîngă el ca pe-o pernă, și a plîns o noapte întreagă, iar a doua zi dimineață vinul era oțet și-și pierduse culoarea.

Hotărîră să-și continue drumul spre oraș fără să înnopteze la han, care se afla pe un dîmb și avea un serai boltit în jurul unui patio pătrat cu fîntînă și jgheaburi, lucru care-l nemulțumi pe Ragel, care voia să-i convingă pe cei doi regi că la căderea nopții începeau să treacă pe-acolo cei ce fugeau de război și cine știe, poate c-ar fi avut ocazia să asculte vreo poveste mai de soi, și că nu toate văduvele tinere care-ar putea trece vor purta doi copii în brațe. Ceea ce-l necăjea pe sirian era că nu-i putea face controlul corporal promis falsului ofițer de ordonanță.

Nici nu apucă bine să termine prînzul că trupa și plecă, luînd-o pe-o scurtătură ce trecea printre niște locuri pline de buruieni și întinderi semănate cu secară, ca să iasă la Limba lupului, iar cînd ajunseră la semnul de hotar, unde drumul mare începe să coboare în curbe

mari spre oraş, îl văzură alb şi rotund, şi era ora cînd se aprindeau felinarele, şi se şi vedeau ici-colo luminiţe jucăuşe.

— Uite casa ! spuse tracul respectuos, scoţîndu-şi boneta de pe cap.

— Uite închisoarea ! spuse Egist lăsînd capul în jos.

Intrară în oraş pe poarta Porumbarului, şi găsiră poarta palatului deschisă.

— N-ai santinelă ? îl întrebă Eumón pe Egist.

— Vin cînd vor ! Acum dau probabil jos din copac, cu prăjina, castanele !

Poarta o deschisese o ţărancă, care se refugiase acolo, după cum îi explică lui Egist, pentru că, aducînd o scroafă gata să fete la tîrgul ce se ţinea de sfîntul Narcis şi sosind înainte de-a începe jocul de artificii — căci venise devreme, cu troianul ei, ca să găsească un loc bun, la umbră, pe cîmpul din jurul iarmarocului — animalul a dat drumul purceluşilor, şi ei i s-a părut că n-ar stingheri pe nimeni în hardughia aceea veche şi pustie. Şi, tolănită pe paie, văzură acolo scroafa, care era din Ţara Galilor, cu pete negre pe spinare, şi cei doisprezece purceluşi sugeau cu lăcomie, fiecare din ei stăpîn pe cîte un sfîrc plin cu lapte. Egist o sfătui pe femeie să aibă grijă să nu dea foc cu lumînarea pe care-o aprinsese lîngă basorelieful în marmură ce împodobea peretele şi înfăţişa o luptă din antichitate, unde apăreau Hector şi Ahile, şi dacă basorelieful sugera că-şi întrerupeau dialogul săbiilor ca să asculte

sfaturile unui zeu care se ivea între nori, în realitate părea că încetează să se bată cu fierul pentru a asculta murmurul monoton şi lacom al infanţilor porcini. Egist îi spuse ţărăncii să părăsească locul într-o săptămînă, să-l mături şi să ardă la plecare puţină levănţică.

Fiecare s-a dus în patul lui, iar ofiţerul de ordonanţă care nu dormea în patul regal deoarece nu erau cearşafuri pentru toţi de la venirea regelui trac, l-a invitat pe Ragel să-l urmeze pînă în faţa casei sale. În piaţă răsună glasul unui paznic de noapte, care anunţa ora zece, ca şi zgomotul ploii, cînd Egist, după ce se despărţi de traci, intră în camera nupţială. Clitemnestra dormea chiar în mijlocul patului, cu o bucată de rădăcină de lemn dulce în gură, semănînd cu un bebeluş cu biberon, şi păru-i frumos şi lung, totdeauna ca un nor de aur, i se resfirase pe pernă. Regele suspină şi se dezbrăcă în linişte, scoţînd cele trei monede ascunse în pantaloni şi punîndu-le sub saltea, învelite în batista verde ce-i servise drept vesel stindard. Pentru prima oară de la nuntă lăsă din mînă una din vechile şi lungile săbii, cu nume sonor. Ploua, şi picăturile mari ce cădeau din norii purtaţi ici-colo de vîntul de sud-vest băteau în geamuri. Departe, se auzi zgomotul unei uşi izbindu-se, dar Egist dormea dus, obosit de călătorie.

X

PIELEA regelui deveni galbenă ca pergamentul. Fiind chel, își punea sub coroană, acoperindu-și capul, bucăți de pînză viu colorate. Nu mai putea mînui săbiile lui Agamemnon, trîntite pe jos, într-un colț din salonul cel mare, cu lamele ruginite, și de cingătoare nu-i mai atîrna decît un pumnal mic. Vedea din ce în ce mai prost, și mîinile-i tremurau tot mai tare ; după ceasurile de așteptare pline de răbdare urmaseră altele, de neliniște violentă, și Egist, tulburat de nu se știe ce vis sau instinct, începea să umble cît putea de repede pe coridoarele lungi, cu tot mai multe cotituri, tot mai înguste și întunecate, dînd unul în altul, și mergea așa ore în șir fără să găsească vreo ieșire, în timp ce lilieci mari zburau deasupra capului, pînă cînd, în cele din urmă, ajungea în fața unei uși deschise pe care putea ieși pe terasă, unde era noapte neagră, și vederea lui slabă îl împiedica să privească stelele care, indiferente și îndepărtate, îi călăuzeau destinul. Oreste nu mai venea, și viața bătrînului rege trecea. Putea să moară din cauza gîlcii negricioase cu vene proeminente,

ce-i ieșise lîngă ceafă, sau din cauza acelui galop nebun al inimii, care-i zvîcnea în același timp în tîmple și puls. Îngenunchea și se încovoia, căutînd să țină în loc acel cal smintit ce gonea în pieptu-i, se cabra și se oprea în fața obstacolului, liniștit, răstimp de-o nesfîrșită clipă. Uneori i se părea că prin gîlcă îi pătrunde în cap un curent de aer rece, care se împrăștia prin el, și aerul rece, înghețat, îl umplea încetul cu încetul, pînă cînd, în cele din urmă, avea să plesnească întocmai ca o bășică umflată prea tare. Alteori avea impresia că i-ar fi intrat în gîlcă un șobolan, iar acesta se străduia mereu și cu zgomot să roadă o bucățică de lemn, ce pătrunsese acolo nu se știe cum, în afară de cazul că această gîlcă fusese o piersică cu un sîmbure tare înăuntru. Adeseori, ațipind într-un colț din bucătărie, vedea, asemeni unui obiect nedeslușit, zilele copilăriei, în casa de la țară din apropierea orașului, pe tatăl lui plecînd la vînătoare și strigîndu-și ogarii, pe mama, la soare, brodîndu-i costumașe de joacă, pe servitorul Diomede vînînd pentru el mierle și sticleți, pe care-i închidea în colivii mici, agățate la fereastra odăii sale. Se oprea la cîte-o amintire și rămînea cufundat în ea, mirosind-o, recunoscîndu-i existența datorită unei miresme ce însoțea o anumită încăpere, ori la cîte cineva, ori la cîte-un anotimp, la vremea cînd se culegeau gutuile, ori cînd veneau sclavii să facă cidru. Tatăl lui mirosea totdeauna a cîine, a sudoare acră și îmbibată de urină, proprie cîinilor ce vin istoviți de pe munte, cînd Egist își sprijinea capul

pe genunchii paterni. Mama era ca o batistă fină, parfumată cu levănțică și o simțea trecîndu-i delicat pe frunte.

Egist deschidea ochiul drept să vadă dacă batista mai exista încă în mîna albă, sau dacă nu era decît un joc al memoriei, și batista exista, și mirosul era în aer, cald și albăstrui. Batista plutea deasupra lui ca un norișor alb, și regele se simțea acum în siguranță, legănat în brațele materne, și se lăsa dus, fără grijă, pe aripile visului. Dar ora aceea tihnită trecea foarte repede, și el se trezea speriat, alergînd, atît cît îi îngăduia reumatismul, să închidă ușile și ferestrele, dar nu le găsea niciodată clanțele și cremonele, și să oprească vîntul ce pătrundea peste tot ținîndu-i piept cu mîinile deschise, cu degetele pline de inele de alamă galbene, și strigînd slujitorilor că nu trebuie să lase lămpile să se stingă, lămpile pe care nu le aprinsese nimeni. Pielea regelui, uscată, gălbuie, se acoperea cu mici pete roșiatice ca niște alunițe. Egist nu se simțea bine în pielea aceea țeapănă, și dacă își apropia buzele de mînă, i se părea rece și cu gust de silitră. Dar cine-ar îndrăzni să jupoaie un rege ? Și, totuși, Egist avea nevoie de o piele nouă, o piele de bună calitate, care să miroasă a tanin, sau pielea fină a unui purcel de lapte, ori a unei femei tinere. Oamenii ar trebui să-și schimbe pielea așa cum și-o schimbă cobrele, și Egist se închipuia în pielea umedă a unui șarpe, ce strălucea pentru că în apa rîului se atinsese de frunzulițele băloase ale vinarțului dătător de curaj, și în felul acesta regele putea să se strecoare printre izlazurile cu trifoi spre drumul mare, ca să-l pîndească pe Oreste cînd va sosi, și acesta va trece pe lîngă el, cu pași mari și îndrăzneți, fără să-l vadă. Egist va putea să-l muște de gleznă, în dinții lui aflîndu-se o otravă străveche ce omora regii și din cauza căreia sîngele celui mușcat se îngroașă într-o clipă, iar acesta vede mai întîi în fața ochilor niște sori roșii, apoi se prăbușește, cu limba atîrnîndu-i afară din gură și ochii, pe care nu-i va mai putea închide nimeni, larg deschiși. Lui Egist îi răsunau în cap, ca în mijlocul unei biserici pustii cu bolta înaltă, pintenii lui Oreste zdrăngănind atunci cînd el se va opri o clipă ca să se asigure că nu-i căzuse din tolbă săgeata cu pene albastre. Egist, sub chip de șarpe, șuiera, și Oreste întorcea capul, căutîndu-l pe cel care șuiera în noaptea întunecoasă și rece. Noaptea era într-adevăr rece. Lui Egist îi era foarte frig, dar, îmbrăcat în pielea lui de șarpe, nu putea să se apropie de focul, alături de care regina Clitemnestra pisa, alene, mei într-o piuliță. Cîțiva oameni apăreau în dreptul balustradei de la scara principală și întindeau pielea lui Egist sub privirile celor care umpleau patio-ul. Era pielea lui, de la picioare pînă la gît, de parcă i-ar fi tăiat capul. Pielea lui desfăcută, uscată, răzuită pe dinăuntru, purtînd urmele cuielor cu care fusese întinsă pe o scîndură în bătaia vîntului de miazănoapte.

— E puțin mai lungă de un metru, spuse un glas.

— S-ar putea face din ea două tobe, își dădu cu părerea altul.

Glasurile aveau un ton indiferent, ca discuțiile purtate de negustorii pricepuți în ale tocmelii. Încercau pielea, întinzînd-o, mirosind-o, măsurînd-o cu palma, făcînd-o sul.

— O cumpăr eu ! spuse un glas tînăr de pe palierul scării. Plătesc pe loc în moneda de aur a acestui regat.

— Care-i numele cumpărătorului ? întrebă ofițerul responsabil cu înregistrarea străinilor, arătînd spre el cu o uriașă pană neagră de scris, pană smulsă din aripile unei păsări enorme de pe meleaguri îndepărtate.

— Numele cumpărătorului e Oreste ! strigă glasul cel tînăr, din ce în ce mai aproape.

Egist se pipăia, își mai avea pielea pe trup, pielea uscată și galbenă, pielea lui, cea care mirosea a Egist. Și nu voia s-o dea, chiar dacă visa sau era treaz, și striga întruna, dar nu-l auzea nimeni, cu atît mai puțin oamenii care continuau să-i vîndă pielea.

— Dă cineva mai mult ?

Micile alunițe roșcate dispăreau transformîndu-se încetul cu încetul în muște ce se așezau, zburau și se așezau din nou, toate deodată, pe buricul lui Egist, sau pe cîte-o rană mică de la genunchi, formînd o pată strălucitoare și verzuie. Erau niște muște mari, cu aripi albăstrii și trup verzui, cu dungi subțiri, galbene, și aveau un singur ochi, care uneori creștea, și atunci musca devenea toată un ochi purulent și neliniștit. Egist își dădea seama că

începea să putrezească, și de aceea nu se arăta mirat cînd îl auzi pe Oreste refuzîndu-i pielea.

— E prost tăbăcită ! Dați-mi aurul înapoi !

O monedă uriașă, ca roata unui car, se rostogoli peste trupul lui Egist. Se ascunse sub pielea lui, ca sub o pavăză de care s-ar frînge toate săbiile. Dar prin ochii întredeschiși ai lui Egist, nobilul Oreste, desăvîrșit înarmat, pătrunse în trupul bătrînului rege, pe care acum nu-l mai ocrotea pavăza. Oreste pătrundea tot mai adînc, pe o cărare îngustă ce se află în spatele oricărui trup omenesc, și înaintînd îi tăia măruntaiele cu pintenii, cu sabia, cu creasta de cocoș a coifului său războinic, cu diamantele inelelor de pe degete, cu însăși privirea lui mînioasă, cu colții lungi și răsuciți de mistreț, cu vorbele-i fatale.

— Egist va muri ca un cîine !

Și Egist trezindu-se sau reînviind, fugea căutînd pe dibuite un loc unde să se ascundă, să se cufunde în bezna unei temnițe tainice, să se pitească în spatele unei pînze uriașe de păianjen. Și încetul cu încetul se reîntorcea în lume, purtînd aceeași veșnică piele. Îngenunchea lîngă genunchii Clitemnestrei, îi îmbrățișa, în timp ce regina pisa mai departe meiul pentru terciul de la cină, care poate era deja gata și mînca încet din el, suflînd în fiecare lingură dusă la gură. Își sprijinea farfuria de capul lui Egist și exclama :

— Sărmanul, sărmanul !

PARTEA A TREIA

URMĂREA cu degetul arătător pe harta marină marginea țărmului, și găsi gura rîului, al rîului său, în fața căruia erau pictate două insule mici, una prelungă în formă de șopîrlă și cealaltă rotundă ca luna. Rîul era colorat în verde, și cobora tocmai din munții îndepărtați, străbătînd un drum lung, și trecea pe sub podurile foarte bine desenate cu arcurile lor gemene. I-ar fi plăcut să vegheze, pe insula aceea rotundă, dacă exista asemenea meserie, la moartea rîului în mare, oficiind cînd și cînd solemne ritualuri fluviale, mergînd cu barca de la limbul de nisip pe estuar în sus, încercînd salinitatea în cupă de argint și ajungînd în cele din urmă acolo unde apa e dulce, și punctul acesta l-ar însemna cu un steag, și ar fi hotarul meseriei sale. Sau, dimpotrivă, să păzească rîul pe uscat, de pe-un deal, și să coboare cu barca pe estuar în jos, pînă unde apa începe să fie sărată, și să stabilească acolo hotarul, cu steaguri, pe geamanduri. Astfel s-ar fi bucurat, în primul rînd, de prietenia rîului și a oamenilor de pe mal, pescari și dulgheri. Într-o zi anumită aceștia

i-ar aduce în dar nişte peşti deosebiţi, pîine şi vin, şi i-ar prezenta nevestele şi copiii în straie de sărbătoare. Ar fi însoţiţi pe insulă sau pe deal de-un cîntăreţ din oboi sau tobă, ori din cimpoi, şi Oreste ar fi nevoit să le vorbească părinteşte, să le mulţumească, mîngîindu-şi barba, sau dezmierdînd cu mîna stîngă pletele bălaie ale unui băieţel care se apropiase de el ca să-i admire sabia. Şi pentru că avea loc primirea lui pe insulă sau pe deal, stătea în picioare, cu pelerina-i largă în bătaia vîntului, şi sabia lungă atîrnînd la brîu. O soră de-a băieţelului, cu o bluză foarte strînsă pe trup, se apropia cu gînd să-l ia de acolo ca să nu-l stingherească, şi Oreste o privea cum obişnuia el să privească femeile, cu o căutătură plină de viaţă, uitîndu-se în ochii ei mari şi negri, uimit de-atîta frumuseţe, şi ea se îmbujora. Oreste nu-şi putea închipui c-ar face vreodată un pas, un drum, o călătorie pe mare, că şi-ar petrece o noapte într-un han, c-ar intra într-un oraş sau ar prînzi într-un loc de popas, fără ca toate acestea să nu ia sfîrşit cu o poveste de iubire, şi chibzuind la asta o punea mai mult pe seama singurătăţii sale rătăcitoare decît a dorinţei. Stabilit pe insulă, ar aprinde în nopţile întunecoase un foc mare, înştiinţînd astfel corăbiile de pericolul stîncilor de la suprafaţa apei, şi asemenea îndeletnicire, dusă la capăt de unul singur, l-ar face să miroasă a fum, miros după care l-ar recunoaşte în bezna nopţii oamenii lui credincioşi, adunaţi laolaltă în orele de nelinişte ale conspiraţiei. Dar avea într-adevăr oameni credincioşi? Îl aştepta oare cineva în oraş, cineva care să-l adăpostească şi să-l hrănească, şi să-l împingă la răzbunarea cea dreaptă şi necesară? Dreaptă şi necesară — acestea erau cuvintele pe care i le spunea Electra luîndu-i capul între mîini, strîngîndu-i umerii cu mîinile ei ciolănoase, sărutîndu-i genunchii. Oreste întîlnea un prieten cu care se jucase în copilărie şi care acum îl păzea, în timp ce el, prudent, înainta spre locul fatidic. Şi care va fi acest loc? Oreste îşi amintea foarte bine terasa cu portocali în ghivece şi patio-ul cu coloane şi cu scara cea mare, şi cîmpul dintre turn şi ziduri, unde păştea tot timpul mieluşelul alb al surorii sale Ifigenia, şi Ifigenia se prefăcea că paşte cu el, muşcînd ciuboţica cucului şi rochiţa rîndunicii. Oreste cobora pe-o frînghie drept în faţa lui Egist şi-a mamei sale. Nu ştia de cînd începuse să-şi închipuie că actul răzbunării începea datorită faptului că el cobora de foarte sus, cu ajutorul unei frînghii. Agăţat cu amîndouă mîinile de frînghie şi cu sabia între dinţi? Cu neputinţă să ţină sabia aceea grea între dinţi. Dacă ar fi fost un pumnal ar fi fost uşor. Ar trebui să coboare ţinîndu-se cu o mînă înmănuşată de frînghie, iar în cealaltă ţinînd sabia. Înainte de a-l vedea pe el, regii s-ar uita în sus, orbiţi de luciul săbiei lui strălucitoare, învăluită în lumina soarelui. Una din femeile visurilor sale ar fi prezentă. Una singură. Fetiţa cu pălăria cu boruri largi, pe care o văzuse în piaţa din Mantinea, şi pe care o ajutase să-şi adune de pe jos merele ce-i căzuseră din coş. Sau o fe-

meie matură, aceea căsătorită care s-a apropiat pe furiş şi i-a sărutat mîna. S-ar putea să fie chiar aceasta, care-i luase mîna şi i-o sărutase în fugă, călăuzindu-l pe Oreste pînă la locul unde îşi lăsase calul, şi cînd principele încălecase, se închinase de două ori pentru că ea îi oferea gura. Deşi ar fi mai bine ca reîntîlnirea cu această femeie să aibă loc pe insulă, unde ea venea, sfătuită de doctor, să se vindece de o durere sentimentală cu o iarbă ce creştea acolo, şi Oreste apărea, iar ea leşina. Toată această născocire însă nu slujea la nimic, căci o femeie atît de bogată n-ar veni singură pe insulă, ci însoţită de slujitori, şi de însuşi doctorul cu reţeta, ba poate şi de soţ, cu care ar fi devenit prieten. Prieteni? Oreste nu avea prieteni. I-ar plăcea foarte mult să aibă prieteni. Să presupunem că nu trebuie să se răzbune, şi că se află în oraşul lui natal. Se plimbă salutîndu-i pe oameni, e invitat la masă, dansează la petreceri, stă de vorbă cu acela care-i coase cingătoarea sau îi potcoveşte calul, un vînător îi aduce pene de vultur sau de fazan pentru pălărie, mama celui mai bun prieten al lui îi brodează iniţialele pe o cămaşă nouă. Are prieteni cu care umblă la braţ şi le face confidenţe. Are prieteni care-i spun că sînt prietenii lui, şi ciocnesc paharele cu vin şi beau împreună, fără grabă, şi zîmbesc cînd pun paharele pe masă. Mereu oameni zîmbitori la geamuri care-i dau bineţe, îl invită la culesul strugurilor, sau au tăiat porcul şi vor să încerce el muşchiul, sau trece un păstor cu turma şi cînd îl vede, caută cel mai bun miel

de lapte şi-l azvîrle în aer, iar Oreste îl prinde în braţe şi-i mulţumeşte. Dar nimic din toate astea nu va fi cu putinţă dacă el se răzbună, dacă săvîrşeşte actul răzbunării.

— Ce-ai face în locul meu ? îl întreabă pe navigatorul acela în retragere care l-a găzduit după ce s-a asigurat că moneda lui Oreste nu era falsă, muşcînd-o, aruncînd-o pe jos, chemîndu-l pe nepotul lui să citească cele scrise pe dos.

Navigatorul e un bătrîn chel, ştirb, bîlbîit, plin de negi negri pe nas, cu cîteva fire de păr în barbă, cu mîini mari şi bătătorite, cu degetul mic de la mîna stîngă lipsă. Pilotul bea un pahar şi împinge carafa spre Oreste.

— În hanul ăsta, viaţa e ca pe-o corabie. Ai dreptul la o carafă şi jumătate cu vin şi la două cu apă de la fîntînă, căci anul ăsta provizia de apă e mai mare.

— Tu ce-ai face în locul meu ? îl mai întrebă o dată Oreste.

Bătrînul se ridică şi se aşează în faţa uşii, pe buturuga de spart lemne. Se scarpină pe creştetul chel.

— La naiba, în clipa aia aş face orice, i-aş tăia testiculele iubitului mamei ! Dar după ce-au trecut toţi anii ăştia de care vorbeşti, şi cînd judeci lucrurile cu nepăsarea pe care ţi-o dă timpul şi vezi că asemenea obsesie îmi distruge nenorocita asta de viaţă, aş renunţa ! Bineînţeles că aş renunţa ! Mi-aş face altă viaţă pe-aci, o viaţă adevărată, cu slujbă, obligaţii, cu o căsnicie bună, cu hainele totdeauna călcate, casă curată, copii... Am cunoscut un

om care voia să-și omoare tatăl vitreg, iar acesta îi trimitea pepeni galbeni cînd soseam în portul orașului unde trăia. Era un marinar de pe corabia mea. Și înverșunat că tatăl lui vitreg îi mînca o vie și o pereche de boi, în afară de faptul că trăia cu maică-sa, căci asta nu-i place nimănui cînd e vorba de un străin. L-am rugat să nu-l omoare, căci îmi compromitea corabia, și-l asiguram că, atunci cînd o să se gîndească mai puțin la asta, tatăl lui vitreg o să moară, lovit de cine știe ce nenorocire. Și așa s-a și întîmplat. Tatăl vitreg a venit cu trei pepeni galbeni, a alunecat pe scăricică, s-a lovit de-o ancoră de schimb de pe chei și a rămas lat pe loc. În timp ce mîncam pepenii, îi spuneam că tot ceea ce se întîmplase era scris. Și partea cea mai hazlie e că, întorcîndu-se marinarul acasă din următoarea călătorie, cu gînd să-și ia via și perechea de boi, a găsit-o pe maică-sa recăsătorită cu un altul, doar că acum atîrna de tavan o plasă cu gutui, căci noul ei bărbat avea un nas foarte fin și voia ca în odaie să plutească altă mireasmă decît cea de pe vremea predecesorilor săi.

— Și n-a omorît-o pe maică-sa? îl întrebă Oreste.

— Dar cine are dreptul să-și omoare mama? Bea, băiete, și culcă-te, că te scol eu deseară la cină, să mănînci conopidă cu cîrnați. Se prea poate ca părinții tăi adulteri să pregătească aceeași cină la aceeași oră!

Fata mijlocie a navigatorului se duse la fîntînă cu două găleți, care se bălăbăneau pe

cobiliță și spuse bună-seara cu un glas atît de dulce, încît Oreste, uimit, scăpă paharul din mînă, vărsînd tot vinul.

De cînd își petrecea vremea în casa bătrînului pilot, ori de cîte ori mînca, bea sau cine știe ce făcea, ori privea luna, se gîndea că poate și părinții lui adulteri mîncau, beau, făceau sau priveau același lucru, în orașul natal în care nu mai ajungea, și care nu era orașul lui, locul unde ar putea și ar trebui să trăiască, ci o băltoacă de sînge, în care plutea, de parcă ar fi fost o plută, o coroană regală cu douăsprezece colțuri.

I

ORESTE nu se hotărîse încă dacă avea să călătorească spre orașul lui pe uscat sau pe mare. Oricum, se gîndea să plece dintr-un loc foarte îndepărtat, unde nu se știa nimic despre tragedie. În felul acesta ar putea să-și născocească lesne mai multe nume și patrii, diferite pretexte de călătorie, precum ar fi bunăoară dorința de-a găsi lucruri neobișnuite, și răspîndindu-se vestea că un tînăr cavaler călătorește cu asemenea țintă nimeni n-ar bănui că e vorba de Oreste. Iar în etapa următoare apărea alt tînăr cavaler, din altă țară, cu alt țel.

— Tu, îi spusese Electra, vei mărturisi totdeauna că ești Oreste, și că te duci neîntîrziat să te răzbuni. Lumea se va da la o parte din calea ta, cuvios înspăimîntată de soarta ta fatală.

Și Electra insista :

— Cu capul sus, cu pelerina sfîșiată de mărăcinii drumului, cu încălțările pline de praf. Ceri apă, bei, îți răcorești ochii și mulțumești. Spui „Oreste vă mulțumește“. Și mergi mai departe, iar cînd ajungi la zece leghe de oraș,

și bănui că Egist a și fost înștiințat, pornești în galop în alt loc, unde lași oamenii să te recunoască, și-apoi în altul și așa mai departe, astfel că Egist află în patru zile că ești în patru locuri diferite, în așa fel încît, dacă le-ai uni cu o singură linie, ai trage în jurul orașului un cerc. Vei înainta dezbrăcat, acoperindu-te cu scutul.

Electra îl rugă să se dezbrace și să ia în brațe scutul, care era oval, de bronz, acoperit cu piele și postav, și să se așeze în fața ușii, împotriva luminii, și Oreste o ascultă. Electra îngenunche și-și turnă cenușă în cap.

Dar pe drum lucrurile s-au petrecut altfel. Oreste ajunse într-un sat și întrebă unde putea să înnopteze. Era un ținut de păstori, și casele, toate de piatră roșiatică cu un singur cat și acoperiș de paie și ardezie închisă la culoare, se întindeau la poalele unui munte stîncos. Păstorul pe care-l întrebă repara tocmai un fus, și-și văzu mai departe de treabă cu ochii la ceea ce făcea.

— Mai jos, lîngă adăpătoare, se află un han pentru străini.

Era prima noapte pe care Oreste și-o va petrece departe de Electra. Cînd el era în pat și i se făcea somn, Electra venea grijulie și tăcută, îl acoperea, îi freca picioarele dacă erau reci, îi masa fruntea cu buricele degetelor muiate în ulei parfumat ca să viseze frumos, și pleca iute, în vîrful picioarelor.

Oreste ajunse la han și întrebă dacă e vreun pat liber. Îi răspunse un bărbat gras, cu o bonetă de piele trasă pe ochi, cu cioc și buză de

iepure, și ciung de mîna stîngă, că e și încă unul comod, cu saltea din păr de cal, iar cuverturile erau proaspăt spălate, ca întotdeauna la sfîrșitul verii.

— Mă numesc Oreste din Micene! spuse călătorul.

— Unde vine asta, e tare departe? întrebă grăsanul.

— Cale de o sută de zile.

— Măi omule, dacă aș fi tînăr și mai slab, te însoțeam ca slujitor, doar pe mîncare și pe încălțăminte, ca să văd lumea! E la miazăzi ori la miazănoapte?

— La miazănoapte.

— Îmi place să merg spre miazănoapte, drumul pe care-l face soarele. Lasă calul, că ți-l duc îndată în grajd, pune-ți armele în rastel și bea din vinul meu. Îl cumpăr singur direct din pivnițe, și aduc totdeauna un vin roșu care te face să rîgîi și care-i foarte pe placul păstorilor de aci. Eu nu-s de prin părțile astea, mă trag din coloniștii care-au emigrat de pe țărm. Dar pirații ne-au ars casele și a trebuit să pătrundem înăuntrul țării. Întrucît oamenii ăștia mănîncă atît de multă brînză și beau atît de mult lapte, au nevoie de un vin care să le pună stomacul în mișcare. Asta a fost un adevărat succes pentru mine! Mă numesc Celión. Tu cum ai spus că te numești?

— Oreste.

— N-am auzit niciodată un nume ca ăsta. E de mucenic?

— Nu. A fost născocit pentru mine. Au tras la sorți literele și a ieșit Oreste.

— Ținînd seama de asta, trebuie să fii foarte fericit.

— Mă duc în țara mea pentru că trebuie să mă răzbun cumplit. Amantul mamei l-a omorît pe tata.

Celión cel gras, care tocmai scotea o pîine de casă din covată, o puse înapoi și-o acoperi din nou.

— Asta nu te scutește să nu plătești pe loc!

Oreste își desfăcu punga din piele de cîrtiță și căută o monedă de argint. O zvîrli pe masă dînd-o de-a dura. Celión cel gras o lăsă să cadă pe pardoseală, unde răsună. Înainte de-a o culege de pe jos scoase pîine și vin, se descoperi și, ducîndu-și boneta de piele la inimă, îl rugă pe Oreste să-l ierte, dar se trăgea dintr-un neam cu obiceiuri negustorești pe care trebuia să le urmeze întocmai, și în vremurile acelea tulburi treceau pe-acolo mulți oameni care spuneau că se duc să se răzbune pentru lucruri de seamă, căci în timp ce luptaseră la Troia li se răpise regatul sau soția și, pomenind de ospitalitatea antică, beau singuri cîte un burduf întreg și plecau fără să mai plătească.

Luă de jos moneda și se uită la ea, și observă cu satisfacție că era din Teba.

— E o monedă de toată încrederea, și are totdeauna aceeași greutate.

— Acum vezi că plătesc, spuse Oreste, dar dacă cineva are dreptul să fie găzduit pe gratis în hanul ăsta, apoi acela sînt eu. Cu un tată mort și-o mamă adulteră!

Electrei i-ar fi plăcut să-l audă, pentru că rostea cuvintele cu o emoție gravă. Își sprijinea fruntea în mîna-i delicată, pe care strălucea un inel de aur.

— Dacă vrei, îi spuse Celión respectuos, poți să nu plătești pîinea.

Și tăie cu un cuțit cu lama lată și ascuțită o felie întreagă de pîine de casă și i-o întinse lui Oreste pe un șervet alb. Păstorii care intrau spuneau bună-seara, frecîndu-și mîinile și trăgîndu-și palme în spate, căci afară se răcise. Celión îi servea pe loc cu vin, și cînd fiecare se văzu cu cana în mînă, le prezentă străinul.

— Acest tînăr cavaler, singurul oaspete pe ziua de astăzi, se numește Oreste din Micene și călătorește cu gînd să se răzbune pe acela care i-a ucis tatăl și a devenit stăpîn pe patul mamei.

— Vă invit la o cană cu vin, spuse Oreste, care simțea că păstorii îl privesc cu ochi plini de uimire, dar în același timp și cu neîncredere.

— Asta-i adevărul adevărat! întări Celión. Și vrea să zăbovească pe drum o sută de zile pînă să ajungă acolo.

— Pe cine-o să omori? întrebă cel mai tînăr dintre păstori, care purta un fular roșu la gît.

— În primul rînd, răspunse Oreste, pe ucigașul tatălui meu. Am să-i tai gîtul cu sabia.

— Și-n al doilea rînd? întrebă Celión. O să ai curajul să-ți omori mama?

— Asta-i taina mea, răspunse principele Oreste, cu glas stins, pe care-l auziră însă cu toții.

— Eu, spuse unul dintre păstori, un bărbat matur, cu fața zbîrcită, cu ochii albaștri, în timp ce se descoperea lăsînd să i se vadă părul creț și alb, am cunoscut un om care era în aceeași situație cu dumneata. Trebuia să-l omoare pe ucigașul tatălui său, care trăia cu maică-sa. Și tot umbla ascuțindu-și cuțitele pe ascuns. Nu făcea parte din aristocrație ca dumneata, ci dintr-o familie de tălpuitori de galenți. Bărbatul se ducea sus în munți, să vîneze, și-și petrecea zilele acolo, umblînd după potîrnichi și după iepuri, și nevastă-sa, plictisindu-se, s-a încurcat cu acela care le vindea lemn pentru tălpi, după ce încercase mai înainte cu un strungar care lucra la ei, dar acesta, temîndu-se ca nu cumva să apară pe neașteptate bărbatul, care-i era șef, nu putea lua nici o hotărîre. Bărbatul tot auzea să nevastă-sa-i punea coarne, dar nu credea, iar în cele din urmă le-a spus celor care șopteau așa și pe dincolo că, deși era adevărat, asta-l odihnea, căci adeseori se întorcea obosit de la vînătoare și trebuia să-i facă pe plac, căci era tare iubeață. Pe nevastă-sa a durut-o că bărbatul îi îngăduia așa ceva, fiindcă asta vădea lipsă de dragoste, și atunci a reușit să-l convingă pe acela cu lemnul pentru tălpi să isprăvească odată cu încornoratul, ceea ce a și făcut. Și cînd băiatul născut din căsătoria ei cu vînătorul a crescut, a aflat că tatăl lui nu murise din cauza unui accident, jupuind un iepure și tă-

îndu-și o venă și scurgîndu-i-se tot sîngele acolo sus în munte, ci că-l omorîse amantul mamei, și a început să se pregătească de răzbunare, ascunzîndu-se pe după copaci, pîndind clipa cînd să înfigă cuțitul, sau sculîndu-se noaptea pentru a-l surprinde pe ucigaș intrînd sau ieșind din casă. Și într-una din nopți l-a găsit și l-a înjunghiat cu pumnalul, dar cînd a aprins lumina a văzut că se înșelase, că mortul era strungarul, care acum, nemaifiindu-i teamă că vînătorul s-ar putea întoarce pe neașteptate, venea oricînd.

— Și ce-a făcut apoi fiul răzbunător ? întrebă Oreste.

— Pe lumea asta nimeni nu știe nimic despre sufletul celuilalt. Cu ajutorul mamei, a ascuns cadavrul strungarului într-un puț părăsit, unde aruncau cîini morți și capre căzute în prăpastie, și maică-sa i-a spus că ceea ce făcuse ea cu strungarul fusese din motive medicale, și-o să vadă el ce-o să i se întîmple ei acum din cauza bolii de care suferea. Dar băiatul nu credea nimic din povestea asta, căci își dădea seama că era vorba de-un viciu, și dorind să se gîndească mai bine la starea maică-si, a ajuns, în cele din urmă, să stea de vorbă, într-un loc neutru, cu acela care-i omorîse tatăl, și și-a dat seama că e un om vesel și un neîntrecut povestitor, și s-au împrietenit, iar în semn de prietenie, vînzătorul de lemn de plop i-a spus băiatului că nu se mai ducea pe la maică-sa, ca s-o lase singură cu remușcările, și că și lui îi părea rău de moartea vînătorului, căci era foarte sfătos și frigea iepurele ca nimeni altul. Au plecat la drum împreună, vînzătorul de lemn de plop l-a înfiat pe băiat, și s-au căsătorit apoi cu două surori orfane care aveau o fermă frumușică.

După ce-au plecat păstorii, rîgîind, iar el a mîncat pastramă cu firimituri de pîine, Oreste s-a dus la culcare despărțindu-se de Celión și rugîndu-l pe hangiu să-l trezească în zori. Nu putea uita povestea păstorului, și se și vedea stînd de vorbă, la soare, cu Egist, care-i oferea prietenia lui și bani, o călătorie la antipozi și o soție tînără, care, pe măsură ce Oreste visa tot mai adînc, semăna tot mai mult cu mama lui, Clitemnestra. Dar s-a trezit tresărind de spaimă pentru că-n visul lui apăruse, pe ascuns, Electra, care-l privea cu mînie. Oreste începu să țipe și Celión veni în mare grabă.

— Ce s-a întîmplat, stăpîne ?

— Am țipat în vis ! răspunse Oreste.

— Înseamnă că nu ești obișnuit cu usturoiul verde în pîine ! spuse hangiul stingînd felinarul de pe scară.

II

AȘEZAT pe marginea unei fîntîni, pe care-și împăturise pelerina, Oreste îl aștepta în patio pe majordomul care urma să-l conducă în fața tiranului din acel oraș, situat deasupra mării, pe un deal împrejmuit de ziduri, și cu un port mic, bine adăpostit, avînd o înfățișare veselă datorită pînzelor colorate ale corăbiilor. Zidurile erau din piatră de var verzuie, cu pete mari de iederă argintie, dar lucrurile, palatele, pereții grădinilor de zarzavat, porumbarele erau foarte bine spoite. În livezi se vedeau portocali încărcați de fructe roșcate, și ici-colo cîte un chiparos își înălța frunzișul stufos și ascuțit. La umbra arcadelor și în apropierea fîntînii din patio-ul tiranului era răcoare în acea după-amiază caldă de septembrie. Înainte de-a pleca spre sud, în semn de rămas bun, rîndunelele zburau deasupra unui roi de furnici cu aripi, ca o ultimă trîndăveală. Oreste simțea că cineva îl supraveghează din spatele unei coloane sau de după oblonul de la balcon, de unde putea să-l vadă în tihnă pe principe cum își descheia gulerul de la tunică, se apropia de fîntînă, bea apă și-și netezea părul cu mîinile ude. După ce se întoarse la locul lui, pe principe îl cuprinse somnul, și se trezi scuturîndu-și capul și auzind glasul majordomului care-l poftea să-l urmeze.

— Iartă-mă, străine, dar la noi e obiceiul să vedem dacă cei ce vin nu ascund vreo armă. Îți atrag atenția că nu te poți așeza în fața stăpînului meu decît dacă-ți îngăduie el, și că trebuie să vorbești tot timpul cu brațele la spate.

Tiranul era așezat pe perne, în mijlocul unei săli mari. Draperiile grele de catifea ce atîrnau la geamurile balcoanelor împiedicau să pătrundă lumina și aerul cald din piața pătrată. Încăperea era luminată de claritatea ce intra prin ușile deschise. Cînd păși înăuntru, Oreste nu-l văzu pe tiran pînă cînd nu-i arătă majordomul unde stătea, șoptindu-i la ureche să facă o plecăciune.

— Stăpîne, mă numesc Oreste din Micene și călătoresc spre miazănoapte, mînat de gîndul unei răzbunări ce trebuie s-o săvîrșesc.

Tiranul îl privi pe Oreste, care se oprise la aproape trei metri de picioarele lui, ca brațele la spate. Tiranul nu avea nici cincizeci de ani, deși barba îi era căruntă, și ceea ce-ți atrăgea atenția pe fața lui ascuțită erau ochii luminoși, foarte depărtați sub sprîncenele groase și blonde încă.

— O răzbunare! exclamă ca și cum ar fi fost plictisit să tot audă în fiecare zi același lucru. Urăști pe cineva?

Îl întrebă aceasta cu un glas plin de duioșie, și înainte ca Oreste să-i răspundă îl pofti

să se așeze lîngă dînsul. Tot mereu intra cîte un sclav și punea în fața tiranului un lighean mare de lut roșu, pictat cu delfini care săreau, și plin cu apă rece, iar stăpînul își băga mîinile pînă aproape de cot. Oreste își aminti de sfaturile Electrei, cu privire la oameni și la zei :

— Dreptatea nu îngăduie ura.

Tiranul își zîmbi sieși, și-și stropi fața și pieptul cu apă rece.

— Asta e un răspuns politic, dar de cele mai multe ori inima te împinge să urăști. De aceea sînt două grupări și partide în orașe. Oamenii se adună ca să ceară scăderea prețului la grîu, dar în realitate vor înlăturarea mea, decapitarea, vor să mă tîrască pînă în port și să mă taie în bucăți înainte de-a mă zvîrli drept hrană peștilor din mare. Pe cine vrei să te răzbuni ?

— Pe acela care mi-a omorît tatăl, regele Agamemnon.

— Un rege ? Cine l-a omorît ?

— Amantul mamei, numit Egist. I-am văzut pe cei doi adulteri goi în același pat, dar eram prea mic ca să pot mînui sabia tatălui.

— Ai să te folosești acum de ea ?

— O port pe calul meu, înfășurată în lînă curată, netoarsă, unsă cu uleiul dintr-o lampă ce se afla într-un templu vestit, după ce a băut din el, într-o noapte cu lună plină, o cucuvea lacomă.

— Îmi plac oamenii care respectă ritualurile !

Tiranul îi zîmbi lui Oreste, și văzînd broboane de sudoare pe fața principelui, îl pofti să-și vîre mîinile în apa rece, să-și ude ceafa și fruntea.

— Nu poți renunța la asta ? Vrei să recapeți regatul pierdut ? Nu poți să aștepți ? Trăiești doar pentru asta ?

Cuvintele tiranului corespundeau orelor de descurajare ale lui Oreste. „Nu pot renunța la asta ? Nu pot să aștept clipa răzbunării ? Trebuie să trăiesc numai pentru acest lucru ? Regatul pierdut ? Care regat, care supuși ?“ Electra omora atunci un porumbel și-l obliga să-și moaie mîinile în sînge.

— Trebuie să te obișnuiești să procedezi așa, îi spunea.

Tiranul bătu din palme, și veni în grabă un sclav cu răcoritoare, limonadă și înghețată. Cei doi bărbați sorbiră totul pe îndelete, cu mare plăcere.

— Și eu am fost un răzbunător, spuse tiranul. Doream să mă gîndesc la altceva, dar mama nu mă lăsa.

Se ridică, se apropie de unul din balcoane, dădu la o parte draperia, se uită în piață și se așeză din nou pe perne. Era un bărbat foarte înalt, cu pieptul lat.

— Trebuia să-l omor pe al doilea bărbat al mamei, pentru că umbla pe ascuns după una din surorile mele. Am plecat din oraș ca să mă pregătesc pentru crimă, ca să mă pot gîndi la ea, ținînd seama de toate, pentru ca nu cumva să dea greș lovitura. Sîngele meu tînăr și aprins mă făcea să mă gîndesc la alte lucruri,

dar mama îmi trimitea de cîte trei ori pe zi un semnal, cîteva fire roșii legate de un vîrf de săgeată. Da, aveam să-l omor cu săgeata. Trebuia să isprăvesc odată cu toate astea, căci voiam să-mi dedic viața și altor lucruri. Dar preceptorul meu îmi spunea să n-am să pot, că va fi mai rău după răzbunare, că se va vorbi pe seama mea, fiind acuzat de crimă.

— N-ai să poți dormi, n-ai să ai casa ta, oamenii or să te privească ca pe-un lepros. Ai să fii tot timpul pe drumuri. Și n-ai să fii un om drept dacă-ți lași surioara în viață!

Bău dintr-o singură înghițitură toată înghețata care rămăsese pe fundul cupei.

— Nu, n-am să fiu un om drept.

— Te-ai răzbunat? îl întrebă Oreste.

— Totul a ieșit altfel decît mi-am închipuit. Am făcut exerciții de tragere cu arcul, și cînd am ajuns un adevărat maestru, m-am întors în oraș să-l caut pe tatăl meu vitreg. Era ora cînd ieșea de obicei din baie. Avea șapte oglinzi și se privea în ele în timp ce se plimba ștergîndu-se. S-a oprit o clipă și s-a aplecat, ca să se șteargă mai bine pe pulpă. Am întins arcul și am tras drept în gîtul lui. Mă înșelasem. Nu trăsesem în el, ci în imaginea lui, reflectată într-una din oglinzi. A scos capul de după oglinzi, m-a văzut și a început să rîdă. Rîdea în hohote ce răsunau zgomotos, tîrînd prosopul, complet despuiat, sărind fără să se teamă că aș mai putea trage o săgeată în el. Rîdea și striga, au venit în grabă sclavii, a venit în grabă mama. Tatăl meu vitreg rîdea întruna, nu se putea opri din rîs, se aprinsese la față și, dintr-o dată,

deveni serios, privindu-mă fix, făcu un pas spre mine și căzu mort. S-a izbit cu capul de marmură. Sîngele i-a țîșnit pe gură și pe nas. Am spus că tocmai venisem, cu gînd să-i arăt cu cîtă artă trăgeam cu săgeata, și că-l găsisem în plină criză. Am dat vina pe faptul că mîncase smochine dimineața și că nu-și făcuse digestia. Și au socotit c-a murit de moarte bună. În pofida acestui fapt aveam certitudinea că eu îl omorîsem. Partea cea mai proastă era că, deși mă răzbunasem, nu puteam să mă precă, deși mă răzbunasem, nu puteam să mă prezint la curțile străine ca surghiunit, după obicei, din această cauză. Și cum era să-mi pedepsesc sora? Mama îmi cerea s-o spînzur, căci ea avea să plece la băi într-o stațiune la munte, și-n timpul ăsta s-o spînzur. Mi-a lăsat o frînghie împletită din trei fire, două galbene și unul alb, care părea foarte fină.

— Am să mă întorc peste cincisprezece zile! mi-a spus mama cînd și-a luat rămas bun.

Am întîlnit-o pe sora mea în grădină, cu mîinile încrucișate pe burtă, mestecînd cu ochii închiși, ca o nebună, un pai de ovăz. Și din clipa aceea am intuit că e însărcinată.

— Cînd? am întrebat-o. Cînd se va naște copilul?

M-a privit uimită și a început să plîngă.

— La culesul viilor, mi-a răspuns.

— Am să-ți găsesc un bărbat, i-am spus.

— Am unul! Mi l-a găsit răposatul!

Așa și era. Răposatul îi găsise un bărbat, un gentilom de țară, care i-a cerut mîna salutînd de departe cu o pălărie verde. M-a luat de braț și mi-a spus că nu se putea să nu-i dăm

fata, doar știam în ce situație se află, și m-a rugat să-l iert, dar fetei îi căzuse batista pe drum și el s-a cățărat pe zidul livezii ca să i-o dea înapoi. A avut loc nunta. Mama n-a vrut să fie de față, n-a mîncat din bomboanele trimise de ginere, și spunea că a rămas fără fată. Dar, după cîteva luni, plîngea de bucurie legănînd pruncul în brațe.

Zîmbi, amintindu-și de imaginea bunicii și a nepotului.

— De aceea, îi spuse lui Oreste, renunță, te rog, pentru cîtva timp. Rămîi aici și îmblînzește cai. Am fete și nepoate tocmai bune de măritiș. Poți să-ți alegi pe cea care-ți place cel mai mult. Dacă ieși noaptea asta la fereastra odăii pe care am poruncit să ți-o pregătească, o să le vezi în patio, jucîndu-se de-a omul negru. Există multe vieți, dragă prietene!

III

EXISTA multe vieți! Peste tot pe unde umbla, Oreste își amintea de cuvintele prietenului său, tiranul, și, totodată, de minunata imagine a fetelor ce se jucau de-a omul negru noaptea, la lumina făcliilor. Alergau, săreau, se învîrteau și, ridicîndu-și fustele largi cînd alergau, lăsau să li se vadă picioarele albe. Au alergat, au cîntat și s-au jucat stropindu-se cu apă din fîntînă. Pînă cînd, la miezul nopții, a venit bătrîna doică și le-a dus la culcare. Erau șase, dar Oreste n-o putea uita pe una micuță și blondă ce-și strînsese părul chiar sub o făclie, legîndu-l cu o panglică pe care-o ținea cu dinții. N-a vrut să rămînă acolo, în serviciul tiranului, deși acesta s-a oferit să-i schimbe numele. Ar fi putut să rămînă, în ciuda dorinței Electrei, dacă n-ar fi apucat să spună că se duce la Micene ca să se răzbune. După ce spusese însă, toți cei care-l auziseră depindeau de el, de ziua plecării lui, și dacă și-ar fi amînat plecarea ar fi început să murmure. Iar dacă năzuia la una din fetele din familia tiranului și se căsătorea cu ea, aceasta ar trăi mereu cu teama că într-o bună dimineață

n-avea să-l mai găsească pe Oreste în pat, căci înainte de-a i se fi dus tinerețea trebuia să plece să-și îndeplinească legămîntul. Și ar fi fost încă și mai rău dacă lăsa vreun urmaș. Ar îndrăzni oare să-l mîngîie cu mîinile pătate de sînge?

Oreste trăia acum prin țări unde nimeni nu știa că există orașul Micene, și de aceea nu puteau să-i arate drumul cel mai scurt.

— Du-te la mare, căci în porturi se cunosc toate orașele și piețele din lume.

Oreste iubea însă pădurile și cărările înguste de la munte. Acolo era o lume fără curieri, nu putea primi mesajele Electrei și nimeni nu-l întreba care-i e numele. În fiecare sat exista o cîrciumă, și Oreste punea cîte o monedă pe tejghea.

— Rămîi aici o săptămînă? îl întreba hangiul vîrînd moneda în buzunarul dinăuntru al vestei.

Femeia îi spăla cămășile, iar un servitor îi potcovea calul, căci Oreste avea grijă să spună că pleacă mai departe, într-o călătorie lungă. Sătenii bogați, văzînd că e atît de curtenitor, îl invitau la cină în casele lor, iar hangiul îi umplea burduful să nu ducă lipsă pe drum. Îi plăceau vinurile reci de prundiș. Și totdeauna era cîte-o fată de la care să-și ia rămas bun. Există multe vieți.

— Cum te cheamă? întrebă cîrciumarul. Aici avem obiceiul să-i întrebăm pe străini.

— Mă cheamă Egist, spuse Oreste.

— Asta e numele unui rege care există nu știu pe unde.

— Întocmai, dar nu sînt eu regele ăsta, deși sînt mai nobil decît regele ăsta.

— Care e numele părinților tăi?

— Nu se știe, căci am fost găsit pe cîmp sugînd de la o căprioară, cu douăsprezece livre de aur alături, puse în douăsprezece pungi. Și un șarpe care-mi ținea în gură buricul, ca să nu pierd prea mult sînge.

Băutorii se dau la o parte și cîrciumarul, punîndu-și o cîrpă de șters vasele pe cap, exclamă solemn:

— Ești ca un sfînt!

A fost nevoit să părăsească satul pe furiș, pentru că veneau să-l vadă oameni de la mai bine de douăsprezece leghe depărtare, iar femeile își puneau copiii să-i atingă șalele. O văduvă de treizeci de ani îi trimisese vorbă că voia să aibă cu el un copil, care să-i fie mîngîiere la bătrînețe.

Oreste stătea în fața mării. La orizont se vedea țărmul Eladei continentale, iar în fața lui, la vărsarea rîului, linia întunecată a celor două insule. Erau cele două insule pe care le căutase pe hartă, în primii ani ai întoarcerii sale. Se apropie un bărbat cu o vîslă pe umăr.

— Dacă treci dincolo, e mai bine să-ți vinzi calul aci. E bătrîn!

— E al meu! răspunse Oreste.

— A fost un cal bun!

— Cum de te pricepi la cai, dumneata, marinar?

— Să nu crezi că dorm cu o iapă. Se vede însă că-i bătrîn și c-a fost un cal frumos în tinerețea lui.

Oreste își privi îndelung calul, care păștea fără șa lîngă plajă. Era pentru prima oară că-l privea, gîndindu-se însă la acele două cuvinte : „cal bătrîn". Într-adevăr, dereșul cel iute îmbătrînise alături de el. Pe Oreste îl cuprinse o ciudată duioșie. Ani de rătăciri fără tihnă ! N-o fi îmbătrînit oare și el, Oreste, pribegind la întoarcere pe-atîtea drumuri ?

— La oameni te pricepi tot așa de bine ca și la cai ? Eu cîți ani să am ?

Sprijinindu-se în vîslă, marinarul se uita la Oreste de sus în jos.

— Scoate-ți coiful.

Marinarul se învîrti de cîteva ori în jurul lui Oreste.

— Patruzeci și doi de ani !

— Sînt bătrîn ?

Sprijinindu-se în vîslă, marinarul se uită în ochii lui Oreste.

— Atîta vreme cît umbli prin lume, n-ai să fii niciodată bătrîn. În ziua cînd ai să iei însă hotărîrea să rămîi pe loc, chiar dacă asta s-ar întîmpla mîine, ai să fii.

Marinarul se îndepărtă cu vîsla pe umăr, spunîndu-i că există un han în port, dincolo de deal, dacă dorea așa ceva. Și Oreste rămase singur cu calul pe plajă. Bătrînul dereș se săturase repede și se apropia, ca de obicei, să-și frece botul de spatele stăpînului. Oreste își petrecu un braț pe după gîtul calului și începu să-și închipuie discursul pe care l-ar ține solului, trimis de Electra din Teba, dojenindu-l că nu se răzbunase încă.

— Asta-i credinciosul meu tovarăș de călătorie ! Un cal bătrîn ! Ar fi neomenos să-l vînd, ca să facă din el salam pentru tăietorii de lemne, sau ca să-l pună la muncile cîmpului. Mai bine l-aș omorî cu mîna mea ! Spuneți-i Electrei, care se grăbește, că după ultima suflare a calului meu am să mă sui pe-o corabie, căci sînt în fața mării în care se varsă rîul patern.

Spuse cu glas tare, și arătă linia întunecată a celor două insule, linie pe care ceva mai încolo o ascundea ceața serii. Calul ascultă nobilele cuvinte rostite de Oreste și, nevrînd să mai întîrzie clipa îngrozitoarei răzbunări, îngenunche, atinse de două ori, cu fruntea, nisipul, necheză ascuțit ca în diminețile cînd auzea cocoșul vestind zorile și-apoi încercă să se ridice, ca să moară în picioare — căci îngenunchease ca să se roage probabil în taină, după obiceiul cailor — dar nu putu, și căzu mort, cu picioarele în aer. Oreste scoase din teacă sabia răzbunării, îngenunche pe nisip ținînd-o în sus, strîngînd mînerul cu amîndouă mîinile proptite-n piept, și stătu așa toată noaptea veghind cadavrul calului și privind marea. Valurile se spărgeau zgomotos, și pe celălalt țărm se aprinsese o lumină roșie.

Au trecut așa mai mulți ani, opt sau zece. În cele din urmă, pornise o corabie spre celălalt mal, și Oreste debarca acum la vărsarea rîului său în mare. Oreste, care, în pragul bătrîneții,

se vedea atît de schimbat la față de cel ce fusese în tinerețe, se întreba cum vor fi cei pe care trebuia să-i omoare, schimbați și ei de luștrii ce trecuseră, și îmbătrîniți de ierni. Treceau săptămîni în șir fără să-și amintească numele lor! Poate că singurul lucru care-l mai împingea acum la răzbunare era moartea bătrînului său cal. Nu trebuia să-l înșele. Egist și Clitemnestra or mai fi trăind oare? Ce-o fi devenit sora lui, Electra? Acum, important era să umble, să ajungă în oraș noaptea, să se încredințeze că poate scoate numaidecît sabia răzbunătoare ascunsă între pături. Își cumpărase alt cal, unul rotat și iute, plin de năbădăi în orele dimineții. Cînd a ajuns la vad, a fluierat după barcă. De pe celălalt mal i-a răspuns un băiețel care și-a scos boneta, salutîndu-l și strigîndu-i că vine îndată. I-a fost ușor să-și suie calul rotat în barcă și să-l lege, barca a început să alunece, dusă de curent, pe rîu în jos, spre celălalt mal, și-apoi l-a lăsat pe Oreste, cu cal cu tot, lîngă pietrele vechii trecători.

— Înainte vreme era un luntraș numit Filipo, spuse Oreste.

— Bunicul meu, fie-i țărîna ușoară!

— A murit de mult?

— De vreo cincisprezece ani!

Băiatul întorcea barca spre stînga, sprijinindu-se în prăjină.

— A murit de bătrînețe?

Oreste se gîndea acum mai tot timpul la bătrînețe. Pe măsură ce îmbătrînea el, îmbătrînea totul.

— Era bătrîn, dar n-a murit de bătrînețe, că tocmai punea un steag nou pe catargul de la pupă, cînd a sosit în goană slujitorul de la hanul lui Mantineo și i-a spus că Ducatele au încheiat pace, hotărînd printre altele să se construiască un pod peste vad. Bunicu i-a strigat atunci că nu-i cu putință, că nu putea să se facă pod atîta vreme cît n-a sosit încă un oarecare Oreste, deoarece el trebuia să-l treacă rîul cu barca, și legea spune că podul înlătură barca. Slujitorul continua însă să strige, spunînd că se va face pod și va trece pe-acolo va putea mărita. fata cea șchioapă. Și bunicul meu o ținea întruna că nu se va face pod atîta vreme cît nu l-a trecut încă pe Oreste, către seară, fără să descalece de pe dereșul lui, și pe timp de ploaie. Și, pornit cum era, a făcut un pas greșit, a căzut în apă și s-a înecat, căci, petrecîndu-și toată viața pe rîu, nu știa să înoate.

— Și au făcut podul? întrebă Oreste.

— Încep săptămîna viitoare. Dar după cîte știu eu Oreste acela n-a trecut încă rîul pe timp de seară!

PARTEA A PATRA

ÎNAINTE de-a pleca în regatul lui din Tracia, căci sosise timpul ca regele să dea ordin să se aducă turmele din munți și să fie adăpostite în văi, iar piciorul de copil îi crescuse odată cu luna, în octombrie, atît cît trebuia, așa că nu mai avea nevoie de apărătoarea aceea de lemn, Eumón stărui să treacă la întoarcere prin comitatul doñei Inés, căci voia s-o cunoască și el pe frumoasa exaltată. Și pentru ca regele să fie pregătit, l-au rugat pe Filón cel Tînăr să-i dea o copie a piesei de teatru pe care-o scrisese despre cîteva din cele mai importante întîmplări din visul de dragoste, niciodată întrerupt, al stăpînei de la Vado de la Torre.

— Egist mi-a spus în taină, îi explică Eumón lui Filón cel Tînăr, că dezechilibrul doñei Inés provine din faptul că și ea îl așteaptă pe Oreste, dar ca să-l primească cu patul gata făcut.

— Unii spun că da, alții că nu, adevărul însă e că ea l-ar primi bucuroasă, chiar dacă ar sosi ca ucigaș al tatălui său și cu brațul drept

muiat pînă la cot în sînge. Oreste le face pe multe femei să viseze !

Şi Eumón, interesat de genealogii, căci era crescător de vite, îl ascultă cu plăcere pe Filón povestindu-i că doña Inés, ce purta un titlu și un nume atît de neobișnuite prin partea locului, se trăgea dintr-o familie de gali, înrudită cu pirații care-o salvaseră dintr-un naufragiu și, mai tîrziu, cu familia conților din partea locului ce domnea în Vado și în Torre, ținut care, în itinerarii, era cunoscut sub numele de Paso de Valverde. Filón menționă apoi faptul că în piesa lui e vorba numai de întîmplări din ultima vreme, de cînd începuse războiul Ducatelor, cum i se spunea, și că din această cauză nu se ocupa de Oreste, dar că avea despre acest principe cîteva acte dintr-o tragedie, pe care nu putea s-o termine însă, căci Oreste nu mai venea să se răzbune.

— Îl aștept așa cum îl așteaptă și regele Egist, pentru că trebuie să existe un martor pentru secolele care vor veni. Şi reduc toate întîmplările de pe lume la marea așteptare a clipei cînd va sosi răzbunătorul, și-mi însemn diferite lucruri pentru a înfrumuseța istoria. Chiar acum, señor Eumón, cînd încaleci și pornești spre țara ta, mă urc în bibliotecă și-mi notez totul într-un caiet, poate va trebui să-i atribui acest gest lui Oreste, adică felul tău obișnuit de-a duce degetul arătător de la mîna dreaptă la fruntea-ți lată, ca și cum ai chibzui asupra unui gînd ascuns. Mi-am însemnat mai demult și gesturile cîtorva animale : cum își întind trupul felinele, cum își lungește gîtul un lup aflat la o răscruce de drumuri, cum așteaptă neatent dihorul, sau cum își înalță capul coroiul, lăsînd să-i scape bucata pe care abia o apucase... În piesa mea Oreste se va purta în diferite feluri, pentru că-i om, o ființă omenească. Dacă publicul spectator ar avea unele cunoștințe de fizionomie, aș face un act doar din gesturile, pașii, privirile, îndoielile, pregătirile propriu-zise ale răzbunării tînărului principe. L-aș intitula „Apropierea lui Oreste", ar fi de mare folos vînătorilor de animale sălbatice, și lumina ar cădea tot timpul pe fața protagonistului, pe mîini, pe picioare, nelăsînd să se piardă absolut nimic din mișcările sale.

Eumón lăudă lucrările dramatice ale lui Filón cel Tînăr, și mulțumi pentru copia piesei care înfățișa poveștile de iubire ale doñei Inés, piesă căreia autorul nu hotărîse ce titlu să-i dea, și adăugă apoi tracul că în regatul lui nu există teatru, dar dacă va avea loc deznodămîntul fatidic al tragediei, să-i trimită o copie ilustrată a textului, căci o va citi bucuros cu glas tare și-i va plăti lui Filón cel Tînăr cît va dori.

Eumón poposi cu cei doi ofițeri din suita lui la hanul lui Mantineo, și-l rugă pe hangiu să-i dea o odaie de la fereastra căreia ar putea contempla în voie turnul din Paso de Valverde. Şi cînd se lumină de ziuă, cu peisajul verde și luxuriant din fața ochilor drept decor, începu să citească piesa lui Filón cel Tînăr ; aceasta începea cu un prolog unde se puteau vedea diferiți refugiați din războiul Ducatelor ce-și petreceau noaptea în turnul doñei Inés, dor-

mind într-un patio acoperit și primind drept pomană pîine și vin. Dramaturgul alcătuise un cor de femei care se plîngeau că li se furase porumbul și oile, că li se arseseră casele, că-și părăsiseră bunurile și că drumurile erau anevoioase. Una povestea că-și avea casa într-un ținut de munte, alta că trăia la șes, printre lanuri de grîu, iar una slabă și negricioasă, care se măritase pe lîngă malul rîului, unde sînt pășuni verzi, povestea despre un grăsan căruia toți tovarășii de drum îi spuneau la fiece pas „da, domnule!" și care supraveghea rechiziționarea vacilor pentru nu se știe ce grupare, iar ea-i lăsase bărbatului ei, în secret, o hîrtie sigilată pe care scria: „Cînd se termină totul, opt vaci pentru ăștia". Grăsanul era foarte bețiv și politicos, și nimeni nu l-ar fi luat drept luptător, adăugă femeia, dacă n-ar fi avut chipiu. Țărăncilor ăstora părea că le e milă de soldați. Cînd s-a crăpat de ziuă, n-au avut alt gînd decît să pornească la drum și să străbată pădurea, trecînd peste linia de frontieră și pătrunzînd în așa-zisa împărăție, căci acolo conduceau nestingherite legile. Au plecat încărcate cu boccelele lor, mulțumind pentru pîine, care era albă, și pentru adăpost. La marginea pădurii ploua, dar spre sud razele soarelui se întindeau peste munții albaștri. Turnul rămăsese liniștit, nu se auzeau decît pașii Jupînesei Modesta, bătrîna servitoare a doñei Inés, care strîngea pîinea și ulciorul de vin, trăgînd draperiile grele de stofă verde, ca să intre lumina zilei celei noi. Se vedeau pretutindeni flori și, descriind această scenă, Filón cel Tînăr punea

ici și colo camelii roșii, iasomie pe consola căminului, iar în capul scării un trandafir roșu într-un vas, pentru ca, apărînd acolo sus, doña Inés să-l poată lua și să coboare încet, cu el în mînă, apropiindu-și-l leneș de buze. Ca s-o prezinte publicului pe doña Inés, Filón cel Tînăr imaginase sosirea Curierului regal care străbătuse ținuturile ce se aflau în război, și pe care Jupîneasa Modesta îl primea în salonaș. Filón era foarte mulțumit de scenă deoarece avea impresia că reda înfățișarea și firea doamnei, și deoarece în actele următoare ale piesei, la dragostea ei exaltată, la pasiunea subită și aprinsă îi va răspunde acela pe care-l va respecta, așa cum prevestiseră porumbița, visurile ei neobișnuit de lungi, singurătatea în care i se dăruise cu gîndul.

Jupîneasa Modesta trebăluia în vreme ce se auzeau trei bătăi în ușă, semnalul de dimineață al Curierului. Doña Inés o fi auzit oare bătaia?

— Nu, doarme încă. Doarme ca o păsărică, cu cioculețul deschis.

Jupîneasa Modesta deschide Curierului. Pe umărul lui drept atîrnă tolba mare de piele, cu blazonul regal. Își scoate pălăria, își trece mîinile peste față, admiră florile, își îndreaptă privirea spre trandafirul cel roșu, singur în vis. Filón intitulase piesa aceasta într-un act „Adoratorul din Florența", și o citise de mai multe ori, aplaudat totdeauna la seratele aristocrației din oraș.

ADORATORUL DIN FLORENȚA

Scena I

JUPÎNEASA MODESTA și CURIERUL

JUPÎNEASA MODESTA : Bună ziua, Curiere !
CURIERUL : V-ați odihnit bine ? Să dea Dumnezeu să avem o zi bună !
JUPÎNEASA MODESTA : Cine se odihnește în vremurile astea, Curier al regelui ?
CURIERUL : A fost cineva pe-aici ?
JUPÎNEASA MODESTA : Femei, niște biete femei !
CURIERUL *(își pune tolba jos)* : Le-a apucat nebunia, le-a pișcat păianjenul cel roșu ! Ca un bărbat să fugă de război, mai înțeleg, dar niște femei !
JUPÎNEASA MODESTA : Așa-i moda acum, să fugi ! Și că au fugit niște femei elegante temîndu-se de unele violențe, mai treacă-meargă, dar păstorițele și spălătoresele ! *(Pauză.)* Ai adus vreo scrisoare ? Nici nu știu de ce te mai întreb !
CURIERUL : Cum să aduc vreo scrisoare ? Cine s-o scrie ? O scrisoare, Jupîneaso, presupune pe cineva care să se așeze jos, să ia pana în mînă și să înșire felurite noutăți, cum îi merge cu sănătatea, cum e vremea, apoi cîte ceva despre afaceri,

să pună hîrtia în plic, să alerge în grabă pe strada care duce la poștă și să arunce scrisoarea în cutie. Există acest cineva ? Firește că nu, nu există.
JUPÎNEASA MODESTA : Aici în casă se așteaptă numai scrisori de dragoste.
CURIERUL : Asta-i și mai rău, Modesta, Jupîneasă Modesta. Dacă nu mai sînt oameni care să scrie despre afaceri, cum o să fie pentru scrisori de dragoste ?
JUPÎNEASA MODESTA : Păi ea răspunde.
CURIERUL : Cui ? Scrie, asta da, scrisori foarte bine chibzuite, foarte bine compuse, ca din carte, iar pe unele le-am și citit. Spune : „Nu mă trezesc niciodată din vis zîmbind. Întreabă luceafărul dimineții“. Foarte frumos !Dar cui i se adresează ? Există un asemenea om, așteaptă, ține o floare în mînă, se privește în oglindă fiindcă vrea ca scrisoarea de dragoste înflăcărată să-l găsească elegant, cu cîrlionții ieșindu-i de sub pălărie ? Nu există, jupîneaso. Scrisorile se duc, aleargă. E soarta lor. Cine știe unde ajung cea mai mare parte a scrisorilor ce se scriu ! Deși pui adresa cuiva care există, señor Londres, strada de los Tabacos, nr. 14, parter, Alexandria, și scrisoarea ajunge, crezi c-o primește acela la care te gîndești tu ? Tu-i scrii într-o anumită stare sufletească, iar el se află în alta, și nu-și dă seama de neliniștea din scrisoare, și nici că ești vesel ori trist.

Cea mai mare parte din scrisori îți vin de la oameni străini.

JUPÎNEASA MODESTA : Doi oameni care se iubesc mult formează un singur om.

CURIERUL : Dar îți repet, cei cărora le scrie doña Inés nu există. Sînt ca figurile de stil ale poeților. Ea scrie pe plic : *„Cavalerului cu pelerină verde, la Paris, în Franța“.*

JUPÎNEASA MODESTA : Există !

CURIERUL : Poate să existe și-o sută ! Dar scrisoarea îl caută doar pe unul. Iar în scrisoare sună așa : *(Se face că citește o hîrtie oarecare pe care o scoate din buzunarul cojocului.)* „Domnule cu pălărie verde, asta sînt eu, o slugă credincioasă, ce moare de iubire mîngîind batiste de mătase colorată. Vine iarna, și umblu singură prin casă, deschizînd ușile, fără să mă tem de frig“. Iar eu, Curierul, n-am să alerg după toți cei pe care-i văd trecînd pe străzi cu pelerină verde, spunîndu-le să încalece pe calul cel mai iute și să se îndrepte spre turnul ăsta, suspinînd.

JUPÎNEASA MODESTA : Unul cu pelerină verde tot o fi cunoscînd ea, ascultă-mă pe mine.

CURIERUL : Acum are însă o pelerină galbenă, sau poartă capă. Așa ceva nu există, Jupîneasă Modesta. Toți cei care i-ar putea scrie doñei Inés sînt plăsmuiri ale imaginației, făpturi de ceață, pe care le

vezi cînd ici, cînd dincolo, purtate întruna de vînt. Ea să viseze mai departe, iar tu să calci într-una batista ca să-și poată lua în continuare rămas bun de sus de pe creneluri ! (CURIERUL *își pune hîrtia în buzunarul cojocului.* JUPÎNEASA MODESTA *deschide bufetul și se pregătește să-i dea un pahar cu vin.)*

JUPÎNEASA MODESTA *(în taină, în timp ce toarnă vin)* : Uneori, noaptea, trec pe-aici anumiți bărbați. Eu stau în pat, cu ușa deschisă, ca să ascult ce vorbesc cu ea și să aud accentul străin al celor mai mulți. Bărbații vorbesc totdeauna despre ei, și porumbița mea nu înțelege decît cuvintele de dragoste. Ei o poartă pe unde doresc, pe cărările gîndurilor lor, căci doña Inés a mea nu le poate face față cu visele ei tulburi, și se teme să nu-i piardă într-o clipă, cînd le revine memoria. Bărbații fac cu toții pe grozavii, cel puțin cînd vorbesc. Cînd aud glasul răgușit al unuia, mi se pare c-ar vrea să se năpustească și-asupra mea.

CURIERUL : Mai bine să te lași amăgită de cuvinte !

JUPÎNEASA MODESTA : Nu-i de rîs, Curierule. Ea e pură ca o rîndunică care n-a ieșit încă din cuib. E ca o febră, înțelegi ? În cele din urmă mă cuprinde și pe mine setea. Toată casa e însetată. Și ei pleacă, și comoara mea rămîne singură pe lume, suspinînd.

CURIERUL : Toți avem cîte-o idee fixă ! Cînd eram tînăr visam c-o să ajung bogat. Îmi cădeau monedele de aur pe față, și era ca un săpun parfumat. Într-o zi, în hanul lui Lucerna, cînd m-am trezit am găsit o monedă. I-o fi căzut cuiva care dormise în același pat. Niciodată n-am mai visat c-am să mă îmbogățesc. Visul a rămas neprihănit ! Din ziua aceea n-am mai fost tînăr, și fața mea a început să se zbîrcească.

JUPÎNEASA MODESTA : E foarte obositor să visezi !

CURIERUL : Dar e lucrul cel mai vechi pe care-l facem. Înainte de-a putea vorbi !

JUPÎNEASA MODESTA *se oprește și ascultă zgomotele de la etaj. S-o fi sculat* DOÑA INÉS. JUPÎNEASA MODESTA *se apleacă spre* CURIER, *care s-a așezat să-și bea vinul. Îl soarbe cu lăcomie.*

JUPÎNEASA MODESTA : Coboară îndată. Spune-i că n-ai nici o scrisoare, că din cauza războaielor purtate în ținuturile și pe mările învecinate sacii cu scrisori nu mai pot trece, și că, de frica spionilor, nu li se mai dă drumul să zboare nici porumbeilor călători. Poți să-i mai spui că ai întîlnit pe cineva în Florența din Italia, care-i va scrie de îndată ce scrisorile de dragoste vor avea cale liberă. Și cum va arăta omul ăsta ?

CURIERUL : Ar putea fi înalt, aproape brun, și-și scoate mereu ceasul.

Scena II

Aceiași. DOÑA INÉS

DOÑA INÉS *se apleacă peste balustrada primului etaj. Pare că s-a aprins acolo sus o lumină. Poartă părul blond despletit pe spate, și ține în mîna dreaptă un trandafir alb.*

DOÑA INÉS : Despre cine vorbeai ? E vreo scrisoare ?

CURIERUL : Bună ziua, stăpîna mea !

DOÑA INÉS : Bună ziua ? Dar nu e oare destul de tîrziu, iar noaptea înaintează cu pașii ei întunecați ?

JUPÎNEASA MODESTA : E foarte devreme, soarele meu ! Ziua începe cu o ploaie măruntă.

DOÑA INÉS : Am dormit așa de mult ? E vreo scrisoare ? Ai adus vreun mesaj ?

Coboară încet scările, aplecată peste balustradă. Coboară ca pe muzică, cu trandafirul în dreptul inimii.

CURIERUL *(ridicîndu-se în picioare, declamator)* : Soldații ard scrisorile, fură sacii de poștă, să vadă dacă e vreo scrisoare unde să fie vorba despre comori. Vai, blestematul ăsta de război ! Bărbatul nu știe nimic despre nevastă, tatăl despre fiu, nimeni nu mai pleacă în pelerinaj, oamenii dorm trîntiți pe jos, cu teama drept pernă, și se pierde arta de-a se face patul. Ducatele au înnebunit, regii umblă fără soco-

teală pe drumuri, nu se mai seamănă grîu, iar oamenii fug cu cîte-o flăcărule în mînă, de teamă să nu dispară focul din lume. Se trage în porumbeii călători cu săgeți otrăvite.

DOÑA INÉS : Nu ți-a vorbit nimeni de mine ? Ai reține ușor un singur cuvînt. Cine ți l-ar putea fura, ascuns printre celelalte ?

CURIERUL : Mi-a vorbit.

DOÑA INÉS *(aleargă spre el și-l apucă de mîini)* : Unde s-a întîmplat, cum arătau, au dat vreo adresă, au rostit vreun nume ? Stai, nu-mi răspunde încă, gîndește-te, amintește-ți bine să nu te înșeli, să nu mă înșeli ! Soarele și luna își au drumurile lor !

JUPÎNEASA MODESTA : Întotdeauna a adus vești sigure. Amintește-ți cînd a anunțat sosirea milanezului. Pe urmă a venit cel cu căciulă albă, și ce atrăgător era !

DOÑA INÉS : Unul cu căciulă albă ? Nu l-am cunoscut niciodată ! Singurul bărbat la care m-am uitat vreodată a fost cel din Florența !

JUPÎNEASA MODESTA *(uimită)* : Cum de știi ? Cine ți-a spus ?

CURIERUL : Ați auzit ? Cine a spus c-a fost la Florența ?

DOÑA INÉS : Nu pot să știu, oare, unde mi-e inima ca să se umple de soare ?

JUPÎNEASA MODESTA *și* CURIERUL *se privesc, uimiți de faptul că* DOÑA INÉS *a ghicit totul.* DOÑA INÉS *se îmbujorează și sărută trandafirul.*

CURIERUL : S-a apropiat de mine și m-a întrebat dacă eu sînt Curierul titular din Paso de Valverde și Vado de la Torre, iar eu, scoțîndu-mi căciula, i-am răspuns că da, căci mi-am dat seama că-i om de seamă. Era înalt, foarte brun, totuși plăcut ca înfățișare, cu o barbă în furculiță. Așa se poartă pe-acolo. M-a întrebat dacă putem sta de vorbă într-un patio, și i-am răspuns că da. Și-a scos ceasul de două-trei ori în timp ce discutam. Mi-a spus, devenind dintr-o dată foarte grav : „Spune-i celei pe care tu o cunoști, că atunci cînd scrisorile de dragoste vor avea cale liberă, îi voi scrie vorbindu-i de toate grădinile din inima mea". Și cu vîrful degetelor a trimis un sărut.

DOÑA INÉS : Felipe, Felipe-al meu, și te afli atît de departe ! Nu ți-a spus că-l cheamă Felipe ?

JUPÎNEASA MODESTA : N-o fi avut timp. Dacă se tot uita mereu la ceas, înseamnă că era grăbit.

DOÑA INÉS : Mai grăbit decît mine ? Își scotea ceasul, spui ?

CURIERUL : Cel puțin de nouă ori cît am stat atunci de vorbă.

JUPÎNEASA MODESTA : Bărbații sînt de obicei foarte grăbiți.

DOÑA INÉS : Cum făcea, Curierule ?

CURIERUL *(scoțînd din buzunarul vestei ceasul lui mare de argint și ducîndu-l la ureche)* : Așa făcea. Așa a făcut de nouă ori.

DOÑA INÉS: Lasă-mi ceasul tău! *(Îl ia și-l duce la ureche. A lăsat să-i cadă trandafirul. Ține ceasul CURIERULUI în căușul palmelor, aproape de ureche.)* Inimă plină, inimă iute! Dragostea mea, ce bine te aud cum bați! *(Către* CURIER): Spuneai că n-ai adus nici o scrisoare de dragoste? O port aici, scrisă în inimă! Bate, bate pentru mine, în Florența din Italia, pe malul rîului, prinț al crinilor! Pam, pam, pam, pam!... Pînă la moarte! Pînă la moarte, orb, sclav al iubirii! *(Plimbă ceasul pe obraji, pe piept, deasupra inimii, pe pîntec, apăsîndu-l cu amîndouă mîinile.)* Pînă la ultima suflare! Cum aș putea să-ți răspund chiar acum că-ți aparțin toată, ca o frunză mică de salcîm purtată de vînt?

CORTINA SE LASĂ INCET.

Eumón al Traciei scoase ceasul și-l duse la ureche, spunîndu-și că trebuie să fie foarte frumos să ai undeva, departe, o iubire de care să afli în felul acesta. Și se compătimi pe sine însuși că n-a fost niciodată atît de iubit, și că nici nu i-a trecut prin minte asemenea visuri de dragoste.

I

— SÎNT muzician, pianist. Voiau să cînt în piață, ca să danseze soldații cu fetele. Dar nu puteau să danseze pe muzica mea. Eu cînt, de pildă, cum se oglindește luna în lac, sau cum adoarme vîntul într-o pădure, sau cum îi strălucesc picioarele în mare, sau cum privește focul o femeie îndrăgostită. Cine poate dansa asta?

Doña Inés îi zîmbi, plină de înțelegere. Muzicianul se ridicase și se privea în oglindă.

— Ar fi putut să mă omoare în timp ce fugeam. Noaptea era neagră ca o gură de lup. Luminile îți țin bună tovărășie. Totdeauna mi-a plăcut în timpul concertelor să am pe pian mai multe lumînări aprinse. Aveam impresia că mă privesc și mă încurajează, pline de recunoștință, pentru că le aprinsesem. Mă mîngîiau cu mîna lor pe frunte. Luminile sînt diferite între ele și totuși sînt toate la fel de familiare, bătrîne și cunoscute, zîmbete obișnuite să răspundă altui zîmbet.

Muzicianul se apropie de masă și trece ușor mîna peste flăcările lumînărilor mici ale sfeș-

nicului cu cinci brațe, de parcă le-ar fi mîngîiat. Se întoarce spre doña Inés.

— Dumneavoastră sînteți stăpîna turnului ?

— Dar cine altcineva ar putea fi ? Eu sînt palatul, palatul acesta, grădina aceasta, pădurea aceasta, împărăția aceasta. Uneori îmi închipui că plec, că părăsesc palatul noaptea, că fug fără să-mi iau rămas bun, și pe măsură ce-mi închipui asemenea lucruri simt că toată casa se clatină, că grinzile amenință să se rupă, că ușile ies din balamale, că pereții se crapă, și mi se pare că totul o să se prăbușească dintr-o dată, c-o să cadă la pămînt ca un morman de praf și de moloz. Totul depinde de mine, muzicianule, de fraza asta care sînt eu, într-o vastă simfonie repetată monoton, cînd adagio, cînd alegro, cînd andante...

Doña Inés nu mai zîmbea. Muzicianul își mîngîie barba, pletele, mutîndu-și privirea de la o mînă la alta.

— Eu scriu muzica pe care o interpretez. Numai asta îmi place. Mă așez la pian și încep să răsfoiesc filele zilei sau ale nopții. Cînt din necuprinsul lumii apa care curge, picioarele goale ale femeilor, copacii, păsările cu pene colorate, drumurile acoperite cu covoare de trandafiri și fîntînile în care se oglindesc stelele cele mici în apa liniștită.

— Sînt multe stele ?

Doña Inés întreabă în taină.

Muzicianul se așază lîngă ea, pe divanul de lîngă șemineu.

— Uneori multe, alteori una singură, rece...

— Aurie ?

— Da, poate că aurie. La ceea ce mă uit eu cu atenție sînt însă undele luminii din fîntînă, ca și cum steaua ar fi o pietricică strălucitoare care-a căzut în apă.

— Vrei să verifici asta în oglindă în timp ce eu mă privesc în ea ? Oglinda e ca o fîntînă.

Muzicianul zîmbește și-o mîngîie pe doña Inés pe păr. Fusese un gest neașteptat. Pentru prima oară nu-i e teamă. Zîmbește.

— O, ești o stea foarte frumoasă ! Dacă aș avea un pian, ți-aș spune cum te văd. Niciodată n-aș fi îndrăznit să visez că aș putea mîngîia părul unei stele !

— De ce-ai fugit ? Cîntecul tău a pierdut războiul ?

— Ar trebui să-ți răspund c-am fugit pentru că inima mea s-a îndoit întotdeauna de refugiul acesta. Muzica și iubirea iau naștere dintr-o emoție foarte asemănătoare. Întrucît nu părăseam niciodată casa pentru a ieși în oraș, am fost totdeauna foarte înclinat să visez drumuri : umblam întruna și în noaptea cea mai întunecată se aprindea o lumină, și eu puteam să-mi las capul obosit în palmele unor mîini blînde și calde, și să dorm, ascultînd un glas duios, aproape, foarte aproape, ca propriul meu glas.

Doña Inés avea iubirea pe buze. Putea să mistuie, sau să fie mistuită.

— Semăn cu ea ?

— Ești chiar tu ! Nu putea fi alta. Dă-mi mîinile ! Sînt într-adevăr ale tale, au fost întotdeauna ale tale, ești tu. Ai fost întotdeauna tu. Mîinile tale mă dor !

Transportat de cuvîntul mîini, muzicianul se uită la ale ei, le mîngîie, le duce la buze. Se ridică și se apropie din nou de lumini. Doña Inés se teme să nu-l piardă.

— Mă cheamă Inés. Spune-mi Inés!

Muzicianul e cufundat însă în amintiri.

— Am fugit nu știu pe unde, tîrîndu-mă, pe dibuite. M-au dus în piață și m-au așezat în fața unui pian. Voiau să cînt muzică de dans pentru tineret. Muzică de dans? A, da, un dans spaniol de pe timpuri! Un dans cu patru reverențe și un mic pas pe care-l dansa mama. Lumea striga că nu vrea asta. Asta nu mai e la modă! țipau. Vrem muzică de dans nouă! Țipau și iar țipau. Cîntecul zvăpăiaților ăstora tineri! Îl cîntau îngrămădindu-se în jurul meu ca să-l învăț cît mai repede. Unul, sus pe pian, voia să mă ajute marcînd ritmul cu vîrful lancei și lovind clapele cu călcîiul. Ar fi putut să mă rănească, să-mi străpungă mîna stîngă! Strigau că nu fac doi bani ca muzician. Două fete pe jumătate goale s-au suit pe pian și au început să tropăie. Lăncile, săbiile, secerile erau aproape de mîinile mele, le căutau, iar eu fugeam fără să mă mișc, fugeam de pădurea aceea de fier ucigaș, interpretînd o muzică nebună, muzica spaimei mele, mereu mai repede, tot mai repede. Au început să izbucnească urale și să se danseze. Dar secerile nu se îndepărtau, străluceau în fața ochilor mei, mereu mai aproape, mai ascuțite, mai arcuite. Nu mai puteam să cînt fără să mă lovesc de ele! Dintr-o clipă în alta aș fi început să sîngerez. Și am fugit.

M-am vîrît printre picioarele cailor, am fugit pe nu știu ce podeț. O seceră uriașă mă urmărea din spate prin aer, gata să-mi cadă pe gît. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că e cornul lunii, prietenul meu cornul lunii. Mă opream să-mi pipăi mîinile, apoi mi le treceam peste față, peste ochi, mi le băgam în gură. Da, erau vii, vii ca doi pești, ca două rîndunele...

Muzicianul îngenunchease înaintea doñei Inés și-și sprijinise fața în căușul palmelor frumoasei femei. Plînge. Doña Inés îi alină durerea.

— Acum te afli pentru totdeauna aici, în siguranță. Voi porunci să ți se aducă un pian, vom aprinde toate luminile, și eu voi întoarce paginile partiturii! Nu plînge, că ești la adăpost de orice primejdie! Dacă nu vrei să te căsătorești, n-are nici o importanță.

— Să mă căsătoresc? Să mă căsătoresc cu tine? Și vei aduce un pian? Mîine?

Doña Inés îl sărută pe frunte. Și zîmbește.

— Pianul trebuie să vină cu un vapor. Va sosi pe mare la Lucerna. Ne vom duce să-l așteptăm, fiecare pe calul lui. Eu pe un cal alb, iar tu pe un cal negru. Fetele ne vor arunca flori în cale. Ai să poți cînta la pian tot ceea ce-o să vrei. Ai să mă înveți dansul pe care-l dansa mama ta? Patru reverențe și un pas mic! Am să-ți ung mîinile cu ulei sicativ de crin și cu hîrtie arsă de Veneția pîn-or deveni moi ca mătasea. S-ar putea spune chiar că pielea se preschimbă în cristal. Uită-te la ale mele! Și nimeni n-o să-ți mai rănească vreodată porumbeii tăi călători! Nimeni n-o să ți-i

taie, dragostea mea, în afară de mine. De mine, cu flori de iasomie.

Doña Inés spuse acestea și apoi se apropie de glastra cu iasomii de pe consola șemineului. Cu două flori de iasomie în fiecare mînă se apropie de muzician și încercă să-l lovească peste degete. Muzicianul se uită la ea înspăimîntat.

— Nu, nu-mi tăia mîinile! Vreau să trăiască! Nu-mi omorî mîinile. Nu mă omorî!

Și aleargă spre ușă, strigînd. Fuge în noapte, cu mîinile în fața ochilor, strălucind ca niște lămpi în beznă.

Doña Inés rămîne singură, lasă să-i cadă florile de iasomie jos, și nu spune decît:

— Dar iasomia nu taie! Dar iasomia nici măcar nu zgîrie!

Filón cel Tînăr notase la sfîrșitul acestui act, abia schițat, care se încheiase cu muzicianul, că acesta înnebunise din cauza fricii care-l cuprinsese în starea aceea de tulburare, și că umbla prin toate orașele căutînd un loc sigur unde să-și lase mîinile, iar cineva i-a spus că nu exista ladă mai bine ferecată decît a preotului Juan din Indii și c-o păzea un vasilisc. Și Filón a fost înștiințat de un negutător genovez că muzicianul, care se numea Fidel, deși își ascundea numele, s-a dus la León al lui Iuda, dar nenorocirea a făcut că, ajungînd în fața comorii regelui, să-l întîmpine vasiliscul, animalul acela fioros, care s-a uitat în primul rînd la mîinile muzicianului, iar fugarul a fost nevoit să vadă cum încep să piară, înainte ca

trupul să i se transforme, tot, într-un morman de cenușă scîrboasă. Și asta s-a întîmplat pentru că nu-l înștiințase pe preot că sosește, căci acesta, care trecea drept zgîrcit, i-ar fi pus mîinile la păstrare și l-ar fi trimis cu altele de schimb prin țările creștine, încasînd el o parte din chiria datorată pentru cele ortopedice.

În zilele de după fuga muzicianului, doña Inés a purtat doliu.

II

ÎN amurg sosiră doi soldați, dînd de veste că va veni un rege care roagă să i se pregătească un pat curat. Jupîneasa Modesta îi întrebă dacă era regele lor și dacă știu cum îl cheamă, iar ei îi răspunseră că în ultima vreme erau atîtea capete încoronate, că numai contopiștii le mai puteau ține socoteala.

— Eu, spuse unul, oacheș și mic de statură și ciupit de vărsat, eram brigadier silvic în timp de pace, și am coborît în oraș doar o singură dată, pe cînd aveam opt ani. M-am dus ca să mă vindece regele de-un neg care-mi ieșise pe-o pleoapă. Regele s-a așezat într-un jilț acoperit, și-a băgat mîna printre faldurile de damasc, și negul a dispărut.

— Iar eu, spuse celălalt, care era mic de tot, dar durduliu și blond, pîn-acuma n-am văzut nici un rege. Stătea lîngă o băltoacă, și unul despre care se spunea că e Curierul regelui îl spăla pe picioare. Răsfățîndu-l, bineînțeles, foarte mult. Nu i-am văzut fața, căci era acoperită cu un șervețel înflorat. Vor sosi aici în curînd. Curierul a spus să-i pregătești regelui un pat bun, și să pui două sticle smăl-

țuite cu apă caldă în el. Noi ne-am făcut datoria. Ne dai și nouă un pahar cu vin ?

Jupîneasa Modesta îi pofti la un ulcior cu vin roșu și se uită la ei plină de compătimire.

— De ce sînteți soldați ? N-aveți casă ?

— În afară de faptul că eram brigadier, spuse cel oacheș, aveam un țap negru foarte cumsecade. Acum mă lupt să fiu avansat. Ca sergent călare ai și tu o situație.

— Eu, îi explică blondul, m-am înrolat ca să văd lumea. Ai să vezi lumea, Teófilo ! mi-am spus, luînd calea armelor. Și m-au pus de pază într-un castel vechi, plin de lilieci, cu o fîntînă secată, încît trebuia să te duci după apă într-o mină plină de băltoace. Am scos capul printr-un meterez ca să contemplu ținutul vostru Valverde, atît de vestit, și m-am împiedicat de-un spînzurat, vechiul stăpîn al Rivierei, fie-i țărîna ușoară ! Privește !

Și-i arătă pantofii plați, cu cataramă de argint, pe care-i purta în picioare.

— Sînt de lac ! observă Jupîneasa Modesta. Sînt ca cei ai tatălui stăpînei mele, odihnească-se-n pace !

— Nu sînt buni la război, dar strălucesc, observă blondul.

Soldații plecară, și Jupîneasa Modesta ieși în poartă să-i vadă cum se duc și dacă nu cumva venea regele, călăuzit de Curierul lui. Dar nu-l văzu apropiindu-se decît pe acesta din urmă.

— Nu vine și regele ?

— Se odihnește pe-o bancă în grădină. Stăpîna poate fi văzută ?

— Acum se piaptănă. Coboară numaidecît.

— Atunci, spuse Curierul, am să-l chem înainte de-a coborî doamna contesă. Căci vrea să fie întotdeauna bine pregătit pentru vizite.

— Să-i aduc un jilț ?

— Îi place orice.

— Pot să-i pun o pernă la picioare, îi propuse Jupîneasa Modesta.

— Pune-o, încuviință Curierul. Bătrînii ăștia sînt foarte prudenți ! Și de băut, doar apă cu zahăr, căci vinul îi provoacă urticarie. Mai toți regii ăștia sînt putrezi. Mă duc să-l caut, căci trebuie să-i arăt scările.

— E orb ?

— Astea sînt taine, Jupîneaso. Regii fac parte din altă lume decît noi ceilalți. Sînt unși pe vecie.

Curierul plecă să-l caute pe rege, iar după puțin timp apăru ducînd de mînă un fel de nălucă uriașă, îmbrăcată într-o tunică galbenă. Filón cel Tînăr scrise această piesă într-un act în felul următor, intitulînd-o :

DIALOGUL DINTRE REGE ȘI CĂPITAN

Scena I

JUPÎNEASA MODESTA : Binevenit fie regele, stăpînul nostru !

REGELE : Bună ! Așezați-mă comod și încheiați-mi tunica pînă la genunchi !

CURIERUL : Imediat, stăpîne. Aveți o pernă pentru picioare.

REGELE : Descălțați-mă ! Unui rege îi șade mai bine desculț.

JUPÎNEASA MODESTA : Îl descalț eu. *(Îngenunchează în fața regelui și îi scoate sandalele grecești.)* Dacă stăpîna mea ar vrea, ar putea să vă toarne pe picioare un parfum de preț. Are un raft plin. Cea mai mare parte a parfumurilor sînt din Siria.

REGELE : Nu vreau nimic ! Nu mi-au mirosit picioarele niciodată ! Curierule, pune-mi ochii !

CURIERUL : Imediat, Alteță. (CURIERUL *bagă mîna în buzunarul regelui și scoate din el doi ochi de sticlă, pe care i-i pune cu multă grijă, ridicîndu-i pleoapele.)* Gata !

REGELE : Trece-mi lumina prin fața ochilor și vezi dacă sînt bine așezați.

CURIERUL *(trecîndu-i sfeșnicul peste față)* : Da, sînt impunători !

REGELE : Asta trebuie, să impună respect. Întotdeauna am fost un rege grav. Sînt încheiat la nasturi ?

CURIERUL : Pînă la genunchi, Alteță.

JUPÎNEASA MODESTA : Nu vă e sete, stăpîne ?

REGELE : De cînd am rămas văduv trec luni întregi fără să pun apă în gură. Ce se vorbește pe-aici despre război ?

JUPÎNEASA MODESTA : Oamenii fug, căci nu mai e pîine...

REGELE : Aș putea să devin și regele fugarilor. Păcat că am pierdut mitra și că mi s-a furat calul ! Nici un rege nu poate

trăi în pace pe vremurile astea. N-am nici soție, nici copii, nici cămin, iar buzunarele mi-s goale! Cine umblă pe sus?

JUPÎNEASA MODESTA: Stăpîna mea, contesa suverană, care coboară să vă salute.

REGELE: Să vină să se încline în fața mea, Curierule! În ierarhia bizantină sînt cu două trepte mai sus, și încă n-am decăzut complet.

Coboară DOÑA INÉS. *Ca întotdeauna cu o floare în mînă.*

Scena a II-a

Aceiași DOÑA INÉS

DOÑA INÉS: Doresc regelui o seară bună!

REGELE: Fă-ți plecăciunea, contesă!

DOÑA INÉS *(făcînd două plecăciuni, ca la carte)*: Alteță, fiți binevenit la Paso de Valverde.

REGELE: Dă-mi mîna, căci vreau să ți-o sărut!

DOÑA INÉS: Într-o mînă am un trandafir, iar în cealaltă un colibri. Nu vă pot da mîna!

REGELE: Un colibri. Ce culoare are?

DOÑA INÉS: Colibriul din părțile astea e stacojiu, și cîntă numai după ce-a trecut iarna, cînd zăpada se topește și apele se umflă.

REGELE: Îmi pare rău că nu-l văd. Dă drumul păsării și întinde-mi mîna. Dar să nu vină în zbor și să nu mi se așeze pe tichie.

DOÑA INÉS *(se face că dă drumul faimoasei păsărele și-i întinde regelui mîna stîngă)*: Iată mîna pe care mi-o încălzea colibriul. A ieșit noaptea pe fereastră! Îi place luna nouă!

REGELE *(mîngîindu-i mîna)*: Nu ți-a prea încălzit-o colibriul! Mîna stîngă e o lalea. De unsprezece ani sînt văduv. M-am căsătorit la șapte ani cu o femeie de nouăsprezece, dar bogată. Părinții se gîndesc la toate. Era grasă, foarte grasă. Cînd a murit, mi-am dat seama că n-am știut niciodată ce-i iubirea.

CURIERUL: Dar era o femeie care zîmbea mereu, cînta arii de operă și-și juca juponul ca alea de la Paris!

REGELE: E ca și cum ai insinua că mi-a pus coarne!

CURIERUL: La șapte ani, cine poate ști ceva despre asta!

REGELE: Nu vreau să mor fără să știu ce-i iubirea! Înainte de toate trebuie să vorbesc cu cineva despre dragoste, să învăț să suspin. Unde-i Căpitanul?

JUPÎNEASA MODESTA: Unul cu sabie și cu pelerină?

REGELE: Întocmai!

JUPÎNEASA MODESTA: A trecut spre seară cu niște femei. A spus că se întoarce. Și fiindcă mi s-a părut un cavaler de

seamă, i-am dat să bea din pocalul cu picior de argint.

DOÑA INÉS *(ia pocalul și-l privește la lumina candelabrului)* : Are buzele subțiri. Le-a rămas urma pe pocal !

REGELE : Femeile ! Sînt în fața unui rege și caută pe pocal urma buzelor unui căpitan. E căpitanul meu, cel care păzește regala-mi persoană, un slujitor supus, în propria-mi soldă ! Dacă nu-l plătesc nu are ce mînca ! În fiecare zi, înainte de-a mă cuprinde somnul, îmi spune povești de dragoste. Cînd o veni momentul, vreau să fac o declarație cu multe floricele. Azi mi-e foarte somn și a scăpat. Curierule, scoate-mi ochii !

CURIERUL : Îndată, Alteță. Sînt niște pietre foarte frumoase ! *(Îi scoate ochii și-i pune în buzunar.)*

DOÑA INÉS : Străluceau ca niște smaralde din Indii ! Nu m-au privit niciodată niște ochi așa de frumoși și cu atîta uimire !

REGELE *(foarte curtenitor)* : Ciocîrlie, te-au privit pentru mine ! Cei pe care-i aveam acum erau ochii mei de toamnă, dar am și de vară și de primăvară. Un rege nu e un fitecine ! Mîine, doamna mea, am să-mi pun ochii de vară și am să-ți spun o poveste în grădină. Iar tu trebuie să-mi răspunzi cu alta. Gîndește-te că sînt unsprezece ani de cînd am rămas văduv, și că de atunci grijile cîrmuirii nu mi-au mai îngăduit să mă apropii de vreo femeie.

DOÑA INÉS *(glumind, cu grație)* : Îmi plac prinții cații și curajoși ! Iubesc vijelia cu tunete și fulgere, cînd sînt singură pe cîmp. Un bărbat e un vînt nebun sau nu-i nimic ! Tu, rege, vei fi o furtună frumoasă.

REGELE : Dacă vorbești cu glasul ăsta, n-am să pot dormi ! Vai, ce porumbiță ! Te rog, pune-mi sandalele !

DOÑA INÉS : Asta-mi face plăcere ! *(Îngenunche și-l încalță.)* Picioarele tale sînt ca doi șoimi gemeni.

REGELE : A, niște picioare nobile, picioarele unui rege războinic ! M-ai încălțat pe dos, cu stîngul la dreptul și invers. Lasă, nu le atinge ! Consider asta un tainic semn de curtenie.

În timp ce DOÑA INÉS *îl încalță pe rege, intră* CĂPITANUL *care rămîne la ușă.*

Scena a III-a

Aceiași, CĂPITANUL

CĂPITANUL : Iubire misterioasă, scul pe care nu l-a depănat nimeni niciodată !

REGELE : Căpitane, unde-ai fost ? Mă duceam la culcare fără tine !

DOÑA INÉS : Întîlniri misterioase în noapte, cînd începe să apună luna !

CĂPITANUL : Păsări care se întîlnesc în întuneric !

REGELE : Nu m-ai învățat salutul ăsta !
CĂPITANUL *(fără să-l ia în seamă pe rege, adresîndu-se tot timpul* DOÑEI INÉS) : Ciocuri de păsări care se întîlnesc, schimbînd panglici cu nume scrise pe ele !
DOÑA INÉS : Sfiiciunea cuvintelor !
CĂPITANUL : Tăcere prelungă care se va topi într-un sărut !
REGELE : Căpitane, îți poruncesc ca mîine să mă înveți și pe mine lucrurile astea. E un ordin !
CĂPITANUL : Alteță, mîine avem de făcut două lecții !
REGELE : Anii trec, căpitane ! Nu vreau să mor fără să știu ce-i iubirea.
DOÑA INÉS : Nimeni n-ar trebui să moară fără să știe ce-i iubirea, căpitane !
REGELE : Trebuie să mă odihnesc.
JUPÎNEASA MODESTA : Sus la etaj, e un pat gata pregătit ! Chiar acum duc cele două sticle smălțuite.
REGELE : Astăzi n-am nevoie de ele. Să mi se facă vînt cu penele la ceafă în timp ce urc scările.
JUPÎNEASA MODESTA : Avem un evantai napolitan.
REGELE : Se poate, căpitane ?
CĂPITANUL : Da, Alteță, căci sîntem în război !
REGELE : Am uitat. Să-l ia naiba de război ! Noapte bună, doamna mea. Cum vi-e numele ?
DOÑA INÉS : Doña Inés.

REGELE : În intimitate mi se spune Segismundo. Adio !
DOÑA INÉS : Adio, rege și stăpîn !

CURIERUL *îl conduce pe rege pe scări, iar în urma lor* JUPÎNEASA MODESTA, *care-i face vînt regelui, la ceafă, cu evantaiul.*

Scena a IV-a

DOÑA INÉS și CĂPITANUL

DOÑA INÉS : Întîlniri în noaptea întunecată, cînd toate păsările din lume și cornul lunii au dispărut ! Atunci orice cuvînt se umple de lumină și se înalță pînă la stele. (CĂPITANUL *se sprijină de spătarul jilțului în care stătuse REGELE, și în timp ce vorbește, DOÑA INÉS se apropie, se așază și-și sprijină obrazul pe dosul uneia din mîinile* CĂPITANULUI.)
CĂPITANUL : Stelele ascultă întotdeauna cuvintele îndrăgostiților. Ce înseamnă să vorbească o inimă ? În rîuri sînt pietre care cîntă cînd trece apa. În rîuri sînt pești de argint care pleacă și vin ca niște pelerini tăcuți. Cine vorbește, cine cîntă ? Poate cîntă fluturii care vin noaptea atrași de lumina casei ? De unde am cules cuvintele astea pe care gura mea le împrăștie ca pe niște scîntei, ca o încîntare care te adoarme, ca puful de ciocîrlie și

petalele de trandafir ce zboară smulse de vînt ?

DOÑA INÉS : Inima mea e o cupă care se revarsă !

CĂPITANUL : Asta e altă lecție ! Inimile sînt niște cupe pline cu ghimbir fierbinte. Cine va cuteza să aleagă picătura care le va face să se verse ? Sau poate nu există ? Ar fi mai bine să le umplem cu visele noastre, și să bem cîte puțin, eu dintr-al tău și tu dintr-al meu. Să ne împărtășim gîndurile secrete ! Pot să văd dacă pe apa din paharul tău plutește o garoafă ? Voi privi cu buzele mele fierbinți.

DOÑA INÉS : Buze subțiri, poate că nemiloase ! Am ghicit că-s ale tale pe pocalul din care-ai băut. Uită-te dacă te aștepta ! Se va cunoaște urma lor pe ale mele ?

CĂPITANUL *(sculîndu-se și îndepărtîndu-se)* : Dacă încurci lecțiile, nu te pot urmări. Eram la paragraful al doilea, comparam inimile cu niște cupe din cristal foarte fin.

DOÑA INÉS *(ridicîndu-se)* : Să încurcăm lecțiile ? Paragraful al doilea ? Ce vrei să spui cu asta ?

CĂPITANUL : Lecțiile din carte ! Cu războiul ăsta am uitat aproape jumătate. Nu le pot spune pe sărite.

DOÑA INÉS : Ce carte ?

CĂPITANUL : *Manualul de Conversație amoroasă*. Mi-a spus soția mea să nu plec fără carte, căci poate mai cîștig ceva bani scriind vreo scrisoare de dor. Dar, în timp de război, cine se mai gîndește la asta ? Și-mi vine în minte fiecare subiect !

DOÑA INÉS : Din carte ? Iubirea poate fi cuprinsă în literele unei cărți ? Pleacă ! Totul e minciună ! Cuvinte scrise ! Din carte, Dumnezeule ! *(Fuge pe scări în sus, plîngînd.)*

CĂPITANUL : Și ce e rău dacă-i din carte ? Te oprești unde vrei !

CORTINA

Acest Segismundo a fost unul din vechii regi ai Ducatelor, și se considera vărul lui Egist, după însemnările lui Filón. Segismundo a pierit în timpul furtunii care-a surprins pe munte un grup de fugari ce coborau spre mare, și cînd te gîndești că-l duceau la mijloc, între ei, deoarece spunea că, fiind uns cu sfîntul mir, îi apăra de trăsnet. După ani de zile a apărut la Micene un orb, care cînta acompaniindu-se la un instrument în formă de triunghi de argint, cu trei tonuri, după grosimea laturilor, cîntece picarești. Răbda de foame și-i întreba pe toți unde era țara lui, dar nu-și amintea numele ei. Și Filón, pentru a-l cinsti pe acela care murise nenorocit în surghiun, n-a vrut să vorbească despre el în însemnările sale, și așa se explică faptul că cei doi soldați care anunță sosirea lui la turn nu știu să spună dacă e sau nu regele lor. Scrupule morale nu prea obișnuite la autorii pieselor de teatru.

III

TOT la hanul lui Mantineo servea la tejghea o fată pe nume Liria, și hangiul, știind că pe Eumón îl interesau poveștile despre doña Inés, i-o prezentă regelui trac, spunîndu-i că, dacă-i dă un jupon, ea o să-i povestească cele întîmplate atunci cînd a însoțit cadavrul unui croitor numit Rodolfito, pe care-l duceau să-l îngroape în satul văduvei sale, care avea acolo o firidă lîngă un schit unde era proslăvit sfîntul Procopio, patronul claponilor bîlbîiți, și pe drum i-a cerut voie doñei Inés să pună coșciugul în grădina turnului, în timp ce oamenii care-l cărau își luau prînzul într-o cîrciumă. Eumón primi propunerea lui Mantineo, și fata, care era drăguță și părea foarte curată, cu părul strîns și cu niște urechi mici, și privea puțin într-o parte, ceea ce-i dădea mult farmec, povesti că doña Inés a ieșit la poartă, și la cererea văduvei a răspuns că puteau să-l pună jos, și l-au lăsat pe o bancă de piatră. Văduva a început să-l bocească pe răposat după cum era obiceiul. Era o femeie măruntă și slabă, dar avea un păr frumos, despletit pe spate, sub basmaua de mătase neagră.

— Vai, Rodolfito al meu! Vai, ce curajos ai fost! Vai, n-ai avut timp să strici pălăria pe care ai pus-o la nuntă! Vai, cum nu oboseai săpînd! Vai, sămînța aruncată de mîna ta creștea într-o zi cît alta într-un an, și grînele bogate!

Cînd a încetat să-l mai jelească, văduva le-a explicat că bărbatul ei era croitor, dar că ea nu cunoștea decît bocetul ticluit pentru un soț plugar, iar că ceea ce era important, lucru încuviințat și de doña Inés, era să-l spună cu simțire. În afară de văduva lui legiuită, pe croitorul Rodolfito îl mai însoțeau și două țiitoare, Alcántara și Liria, aceasta din urmă chiar aceea care povestea întîmplarea. Liria mărturisi că-i făcea scîrbă durerea văduvei, pentru că știa din sursă sigură că de mai bine de cinci ani nu mai dormea cu ea.

— Eu nu mă împăcam nici cu Alcántara, care era și ea iubita croitorului, și stînd amîndouă de vorbă cu văduva am descoperit multe despre Rodolfito al nostru, dar i le iert, și mă mir că n-am fost geloasă. A reieșit, din discuție, că croitorul ieșea în ușa prăvăliei cînd trecea Alcántara și dacă avea prins pe rever un ac cu un fir de ață verde, însemna că voia să se întîlnească în păduricea de plopi. Pentru mine punea în ac un fir roșu, și trebuia să-i ies in cale prin spatele palatului regal. Pentru Alcántara se parfuma cu lămîiță, iar pentru mine cu oregan, căci găseam că are un miros simplu și plăcut, astfel încît puteam spune fiecare că iubeam pe altcineva. Doña Inés, care era foarte atentă la conversația noastră, a încuviințat

aceasta. Văduva a mărturisit că pe vremea cînd erau logodiţi şi se întîlneau, Rodolfito îi spunea Endrina, Sevilla sau Arabia, dar eu nu i-am îngăduit să-mi spună altfel, cum îi plăcea lui, căci putea să existe într-adevăr o femeie cu numele acela. Alcántarei, în schimb, îi plăcea să-i schimbe numele, şi venea întotdeauna la ea cu cîte-un cîntecel cu numele unei amoreze celebre. Alcántara spunea că toate cîntecele astea păreau proaspete ca nişte picături de rouă în vîrful mustăţilor. Îi spunea : „Ţi-o aduc pe doña Galiana din Francia ! Apropie-ţi urechea de gura mea !" Şi-i cînta cîntecelul cu Galiana. Şi Alcántara a povestit cum o gîdila cu mustaţa lui cea creaţă şi cum o mîngîia, spre revolta văduvei, care s-a minunat de zarva pe care-o stîrnise bărbatul ei şi cît de uşuratică fusese fata. În afară de suflet, era un căţeluş ! spunea văduva. Dar Alcántara i-a răspuns că asta era meritul lui, şi tocmai atunci a intrat în vorbă şi doña Inés, de care ne-am dat seama imediat că e nebună. Alcántara povestea, şi pot să-i repet întocmai cuvintele, deoarece erau cuvinte pe care el mi le spunea şi mie, cu excepţia numelui, că stînd amîndoi pe iarbă, pe Cîmpul Armelor, croitorul o îmbrăţişa şoptindu-i :

— Aş vrea să curg peste tine ca o apă, să iau forma ta, să te acopăr, să te ud, să fierb în tine ca într-o căldare de fier smălţuit. N-aş vrea să mai fie alte nopţi pe lume în afară de asta, altă femeie pe lume în afară de tine, altă patimă în afară de a ta, doña Inés a sufletului meu !

Şi a plecat spunînd acestea despre doña Inés a sufletului său, cînd contesa doña Inés a tresărit. S-a dus spre Alcántara şi s-a aşezat între ea şi coşciug. Mi se pare c-o văd şi acuma în faţa ochilor, aşa cum îşi rupea boleroul.

— Doña Inés ? o întreba pe Alcántara.

— Da, i-a răspuns aceasta. Cu cît eram mai veselă, cu atît îmi spunea mai des doña Inés !

Şi atunci, despletindu-şi părul, descălţîndu-se stăpîna a început să ţipe, să plîngă şi să suspine, zicînd că numele de doña Inés era pentru ea, că el îl strica pe alta fiindcă n-o găsise pe ea. „Era pentru mine ! Bărbatul ăsta mort e al meu ! Ăsta era acela care mă iubea şi-mi trimitea cîntece prin sticleţi !" Eu tăceam, căci faţă de mine Rodolfito nu mai avea nici o obligaţie, şi în afară de asta eram în vorbă cu un negustor de vite. Şi doña Inés s-a năpustit asupra Alcántarei şi i-a spus că dacă-i cerea lui Rodolfito o privighetoare care să ştie să plîngă, Rodolfito i-o trimitea, şi că dacă ar vrea ar fi stăpîna tuturor păsărilor cîntătoare de dor din lume. Iar văduva profita ca să-i spună stăpînei că dacă era atît de îndrăgostită de bărbatul ei putea să dea cei şapte scuzi ce-i lipseau pentru o înmormîntare aleasă, şi asta a fost nenorocirea, căci doña Inés a spus că trebuie să stea singură de vorbă cu mortul, şi că o să-l bocească în mod curtenitor. Mîngîind coşciugul, îi spunea lui Rodolfito :

— Am primit privighetoarea care ştie să plîngă ! Vai, marchiz al iubirii mele, pinten strălucitor, flacon cu mireasmă, călăreţ al soarelui, vînt al zorilor, carte cu o sută de file !

Vai, cuvintele de ceară, pornite din inimă, pe care i le puneam drept model în urechi ! Vai, cum îi mai sărutam mîinile cînd venea noaptea călare ! Vai, mareşale, vai, olar al viselor mele ! Vai, potire care s-au spart pentru totdeauna ! Vai, iubitule, iubitule, iubitule !

Toate am început să plîngem, căci niciodată n-am auzit un bocet atît de poetic, iar ea, cu cozile blonde despletite pe spate, săruta coşciugul. Eu cred, încheie Liria, că ceva tot trebuie să fi fost între Rodolfito şi stăpînă, şi că tot ceea ce spusese nu putea fi doar un capriciu de femeie nebună.

— Şi l-au îngropat pe croitor ? întrebă Eumón.

— Eu am rămas cu negustorul meu de vite, iar în zori, cînd señora prinţesă dormea, văduva şi Alcántara au scos pe furiş coşciugul, iar jupîneasa le-a dat banii pentru înmormîntarea aceea aleasă pe care voiau s-o facă.

— De unde reiese, le-a spus, că era un conte deghizat.

IV

Ultimul act al piesei lui Filón cel Tînăr se referea la ultimele zile de singurătate şi deznădejde ale doñei Inés şi se intitula

PIESA CERŞETORULUI

Scena I

Se petrece în grădina turnului din Paso de Valverde, în timpul verii, cînd războiul dintre Ducate lua sfîrşit. Piesa într-un act începe cu* JUPÎNEASA MODESTA *şi cu* CERŞETORUL, *care stau în grădină.

JUPÎNEASA MODESTA : De ce te plîngi ? Nu există milă pe lume ?

CERŞETORUL : Mi-e scîrbă de pîine !

JUPÎNEASA MODESTA : Pîinea, oricare pîine, e sfîntă.

CERŞETORUL : De cînd s-au răsculat Ducatele, oamenilor bogaţi li-e frică de cei săraci, şi dau mai multă pîine, dar scuipă pe ea înainte de-a o dărui.

JUPÎNEASA MODESTA : Nimeni din regatul acesta nu scuipă pe ea. Şi-apoi, nu se va

scuipa niciodată pe pîine. Ar fi sfîrşitul lumii dacă s-ar scuipa.
CERŞETORUL : Dacă mi-ai aduce un ulcior cu vin !
JUPÎNEASA MODESTA : Să scuip în el ?
CERŞETORUL : Eşti încă frumoasă ! Dacă scuipi o să mi-o plăteşti la noapte !
JUPÎNEASA MODESTA : Mare şmecher mai eşti !

JUPÎNEASA MODESTA *se duce să-i aducă vinul* CERŞETORULUI.

Scena a II-a

Intră DOÑA INÉS. *E în doliu. Ca totdeauna, cu o floare în mînă.*

DOÑA INÉS : De ce umbli şi cerşeşti pe la porţi ? Doar eşti puternic şi sănătos !
CERŞETORUL : Cerşesc ca să am de ce umbla. Dacă n-aş cerşi pe la porţi, aş sta trîntit toată ziua la soare şi aş tot visa.
DOÑA INÉS : Visezi mult ?
CERŞETORUL : În fiecare zi şi aproape la orice oră. Nu mă costă nimic ! Şi văd ce visez. Atît de bine, încît uneori ridic mîna ca să ating visul, care e foarte aproape, limpede.
DOÑA INÉS : Ce visezi ?
CERŞETORUL : Că sosesc, bunăoară, la Toledo sau la Damasc, şi mă salută Stăpînirea, şi oameni călări îmi aduc fripturi pe-o masă întinsă. Mai visez că umblu îmbrăcat cu haine din postav de lînă merinos.
DOÑA INÉS : Visezi şi femei ?
CERŞETORUL : Două.
DOÑA INÉS : Două de prin părţile astea ?
CERŞETORUL : Nu, două care nu există. Două nepoate. În sfîrşit, le numesc nepoate pentru că înainte visam o mătuşă de-a lor, care nu există nici ea. O visez pe nepoata cea mică şi pe cea mare, care e oacheşă. Umblu cu amîndouă deodată şi le fac curte, fără să mă hotărăsc. Trăncănesc tot timpul pînă cînd adorm.
DOÑA INÉS : Şi ce mai visezi ?
CERŞETORUL : Să nu rîzi ! Visez că sînt făcut rege.
DOÑA INÉS : În straie de rege ?
CERŞETORUL : Da, cu pălărie cu pene, ca Egist, şi mă poartă prin comitat pe-un scaun acoperit, cu un burduf de vin atîrnat de acoperămînt.
DOÑA INÉS : Nu m-ai visat niciodată ? Te-ai uitat de atîtea ori la mine !
CERŞETORUL : Într-o zi cînd purtai o bluză veche foarte decoltată şi stăteai rezemată cu coatele pe fereastră. Apoi, făceai semn cuiva cu o batistă. Nu ştiu de la cine îţi luai rămas bun. Trebuie să fi fost cineva călare, şi care se grăbea căci puţin timp după aceea l-au lătrat cîinii de la casele din vad.
DOÑA INÉS : Nu l-ai văzut plecînd ?
CERŞETORUL : Nu, am ascultat doar cîinii.
DOÑA INÉS : Ba l-ai văzut plecînd !

CERŞETORUL : N-am văzut pe nimeni. Te-am văzut pe tine, te-am privit îndelung de jos din rîpă, şi am început să visez, acoperindu-mi capul cu haina de pluş. Era prin mai.

DOÑA INÉS : Era prin mai ! Şi a petrecut toată noaptea cu mine. Din cauză că-l tot sărutam cu gura deschisă ! L-au găsit mort în pădure, cînd oamenii s-au dus în septembrie să taie falnicul stejar de piatră ca să facă juguri pentru vite. Avea o seceră înfiptă în mijlocul feţei şi pieptul gol mîncat de lupi.

CERŞETORUL : De lupi ? Poate de şobolani. În pădure sînt şobolani mauri, cu părul de culoarea ochiului de potîrniche, şi-s totdeauna înfometaţi. Voiam să-mi fac un fular din blana lor, dar îmi lipseau vreo zece-doisprezece şobolani.

Intră JUPÎNEASA MODESTA *cu ulciorul cu vin.*

Scena a III-a

Aceiaşi, JUPÎNEASA MODESTA

DOÑA INÉS : El a fost, Jupîneasă Modesta ! Ăsta a fost !

JUPÎNEASA MODESTA : Cine, doamnă ?

DOÑA INÉS : Acela care l-a omorît !

CERŞETORUL : Prostii ! Nu-mi pierd din timpul de somn omorînd purici !

DOÑA INÉS : Pe acela din Atena ! Pe acela care-şi trimisese portretul pictat pe un pahar ! Pe acela pe care l-au găsit mort în pădure !

JUPÎNEASA MODESTA : N-am auzit niciodată nimic despre asta !

DOÑA INÉS : N-ai auzit că mi l-au omorît ? Cine-mi omoară toate iubirile ? Unde se preschimbă ele în umbră ? Cum am să mă pot mărita, cum am să pot răsfăţa un soţ iubit şi aduce pe lume copii, dacă-mi omoară chiar de la început iubirile ? Nu, n-am să aduc niciodată copii pe lume ! Dacă ar semăna cu tatăl lor, i-ar răpi iubirea mea pentru el. Iar iubirea mea trebuie să fie renumită, pînă la moarte, ca în teatru ! Cum să mă culc cu tatăl copiilor mei ?

CERŞETORUL : Asta nu-i prea limpede ! Şi mie îmi apar tot aşa cele două nepoate. Adevărul e că cea oacheşă mi se pare mai voinică.

JUPÎNEASA MODESTA : Nimeni nu-ţi omoară iubirile, odorul meu ! Azi ai dormit puţin, regina mea !

DOÑA INÉS : Ba mi le omoară ! Toţi sînt geloşi, şi eu mereu singură, ca un ac pierdut în nisip. Puteam oare să port singură atîta iubire în suflet ? Toţi cei care trec, toţi se îndrăgostesc de mine, toţi mă caută noaptea. „Fugim de război !“, spun ei. Nu e război, nu e. Născocesc asta ca să stea lîngă mine, ca să-şi verse lacrimile în

mîinile mele. *(Se apropie de CERŞETOR şi-i întinde mîinile.)* Sărută-mi mîinile! Nu-ţi fie teamă! *(Apoi şi le retrage.)* Nu, nu mi le săruta! Tu omori, ai omorît, ai sînge în ochi!

JUPÎNEASA MODESTA: L-am socotit întotdeauna un om cinstit!

CERŞETORUL: Mi-am părăsit casa ca să-mi schimb viaţa cu totul. Fac parte din stăpînii hergheliei celor două Ducate. Întreabă de oamenii lui Onofre! Taurul cu stea în frunte mai e şi-acum al meu.

DOÑA INÉS: Un taur cu stea în frunte? Nu, nu, nu! Trebuie să fie un om. Ai omorît din dragoste pentru mine. Îţi plac? Vrei să mă dezbrac? Ai grijă de mine, nu mai pot trăi visînd atîta! Într-o zi trebuie să se întîmple cu adevărat, trebuie să sosească clipa cea mare, clipa nebună şi desfătătoare! Dă-mi ceva de pomană! Dă-mi pîine!

CERŞETORUL *(uimit, scotoceşte în traista care-i atîrnă într-o parte):* Coaja asta e de la bogătaşii din Trizás. Şi e una din cele pe care s-a scuipat.

DOÑA INÉS: Nu-mi pasă! Vreau ceva de pomană! Îţi jur că n-o să mai cer nimănui, c-o să mănînc toată viaţa bucata asta de pîine la picioarele tale. *(Îngenunchează la picioarele* CERŞETORULUI *şi i le îmbrăţişează.)* O s-o mănînc în fiecare zi, cu ochii plini de bucurie! Nu pleca de lîngă mine! Că doar ai omorît pentru un motiv oarecare!

CERŞETORUL: O doamnă atît de vestită şi atît de distrată!

JUPÎNEASA MODESTA: Un sufleţel însetat!

DOÑA INÉS: Leagă-mă de visurile tale cu pietre de rîu, să nu mă ia vîntul!

CERŞETORUL: Pentru nimic în lume! Nici pentru o mie de scuzi de aur!

DOÑA INÉS: Mă leg ca să nu mor!

JUPÎNEASA MODESTA: Regina mea n-a dormit deloc! Nu doarme niciodată!

DOÑA INÉS: Ca să nu mor, comoara mea!

CERŞETORUL: În casele săracilor, îţi dau sau nu-ţi dau, dar asemenea lucruri n-am văzut.

Tracul Eumón isprăvi de citit piesa lui Filón cel Tînăr, şi o compătimi pe acea prinţesă doña Inés, apoi, scoţîndu-şi tocul de lemn care-i ascundea piciorul de copil, văzu că acesta crescuse aproape cît şi celălalt. Îi păru rău că nu aflase mai înainte de setea de dragoste care-o chinuia pe contesă, dar întrucît era avertizat, acum, de literatura lui Filón, într-o bună zi putea lua hotărîrea s-o viziteze pe doña Inés, căci ar fi făcut faţă situaţiei. Dacă vizita ar avea loc, i-ar trimite dramaturgului finalul în scris, ca să adauge un mare tablou la piesa lui. Tracului îi fu însă teamă de el însuşi, căci se considera sentimental, iar doña Inés ar fi putut fi sirena rîului care să-l reţină pentru totdeauna acolo în vad.

Eumón își strigă cu voce tare aghiotanții și hotărî să plece în regatul său îndepărtat. Cînd încălecă pe șargul lui, se întoarse și privi îndelung turnul întunecat al doñei Inés, în care nimeni n-ar fi crezut că se ascunde, dincolo de pietrele atît de negre și de iedera bogată, o căprioară blondă, cu cunună de trandafiri.

ȘASE PORTRETE

ÎN Indicele Onomastic de la sfîrșit au fost omiși regele Agamemnon, doña Clitemnestra, principesele Electra și Ifigenia, și don Oreste, precum și doica Clitemnestrei, ale căror portrete urmează aici, separat, și în ordine alfabetică, potrivit informațiilor luate în același timp din istoria antică, din tragedie, din divulgările moderne, din zvonurile din Argos, de la episcopul Fenelón și din amintirile prescurtate ale alexandrinilor, pe lîngă cele ale lui Ateneus și Pausanias, ca și ale altora.

AGAMEMNON. — Despre întoarcerea lui Agamemnon se știu puține lucruri. Nobilul rege, care îmbătrînise în bătăliile îndepărtate, le spunea soldaților că sosise pentru el ora retragerii, și că îi era dor de orașul lui și de zidurile însorite, și că cea mai mare parte a zilelor ce-i mai rămîneau de trăit le va petrece plimbîndu-se pe cîmp, însoțit de iubita lui Clitemnestra și discutînd cu ambasadorii străini, cu excepția zilelor de marți, cînd se va dedica fiului său Oreste, pe care îl va învăța arta politică. Despre fiicele lui nu obișnuia să vorbească, sigur fiind că le va căsători repede cu cîte-un cavaler înstărit. Cînd, după atîția ani de absență, a călcat pe pămîntul Argosului, a recunoscut în aer o răcoare înmiresmată care de atîtea ori, pe cînd dormea în cortu-i de piele, îl trezise, ca și cum intrase pentru o clipă un curent de aer ca să-i biciuiască fruntea. Acum își amintea că asta se întîmpla pe cînd visa verile din țara lui natală, despre care nu mai avea alte vești decît această adiere parfumată. După ce au ancorat corăbiile la țărm, Agamemnon a hotărît s-o pornească încet spre orașul lui.

— Vom împărți călătoria, îi spuse calului său Eol, în cinci etape, și vom înainta singuri, cu suita la o leghe în urma noastră. Vom pleca dimineața, în zori.

Calul a încuviințat, sigur fiind că după o noapte de somn pe pămînt îi va trece răul de mare ce nu-l părăsise tot timpul călătoriei, legat de catarg pe puntea corăbiei stăpînului său. Amintindu-și de *Odiseea*, pilotul l-a asemuit, din această pricină, cu Ulise, care voise să asculte cîntecul trist și tulburător al sirenelor. Eol era primul cal din familia lui care călătorise pe mare, și era mîndru de asta, dar îi părea rău că nu le poate da de veste și rudelor sale despre această strălucită călătorie. În noaptea aceea senină de toamnă, Eol s-a întins să doarmă lîngă tulpina unui stejar. Frunze uscate trosneau pe iarbă, sub pîntecul lui, și ridicîndu-și capul putea să-l vadă pe Agamemnon stînd pe dosul scutului său de piele, cu coiful pe genunchi și cu părul alb și lung răsfirat în vînt, privind îndelung cum apare cornul lunii peste colinele rotunde. Regele împlinise cincizeci de ani, iar fața îi era adînc brăzdată de zbîrcituri. Eol își amintea de vremea cînd, un mînz aproape sălbatic, fusese pus în fața lui Agamemnon. Regele s-a îndreptat spre el și l-a privit prietenește, ca și cum l-ar fi cunoscut dintotdeauna și l-a încălecat imediat, pe deșelate. Eol n-a îndrăznit să se ridice pe picioarele dinapoi, protestînd cum avea obiceiul, fiindcă i se suise în spate un călăreț, și s-a lăsat

mînat pe cîmp, mai întîi într-un trap strîns, apoi într-un galop întins, cînd a simțit cît de tari sînt genunchii regelui. Cînd a descălecat, Agamemnon l-a bătut cu palma pe grumaz și pe piept, s-a uitat la dinții lui, l-a lovit cu pumnul închis între buze, și de atunci au devenit prieteni buni. Eol nu înțelegea ce spune regele cînd vorbea cu ceilalți ahei, dar dacă erau singuri și încoronatul i se adresa, calul înțelegea cuvintele regale, iar atunci cînd înainte de o bătălie sau de plecarea la vînătoare de iepuri regele se sprijinea cu cotul de șa visînd la ale lui, Eol izbutea să-i ghicească gîndurile cele mai tainice. După Eol, Agamemnon nu s-a îndoit niciodată de fidelitatea Clitemnestrei, și în mare parte pentru că în căsnicie era blîndă, iar în pat foarte absentă. Din care pricină, dacă nu existau și alte dovezi, se poate crede că regele n-a bănuit deloc că-l va trăda. În acea ultimă călătorie a lui, Agamemnon n-a vrut să fie recunoscut prin locurile de popas, și se dădea drept un nobil senior bizantin, care călătorea cu gînd să găsească fazani masculi, pentru a-și îmbogăți pădurile din Orient. Și era atît de puternică emoția pe care o încerca acum, cînd se simțea din nou în țara lui — emoție ce nu era obișnuită nici pentru grecii cei mai sentimentali — încît i se îngrămădeau laolaltă în minte întîmplări din copilărie și din tinerețe, și istorisea o pățanie de pe cînd era copil, pe care-o contopea cu una de pe vremea bărbăției, și isprăvea rîzînd și spunîndu-i lui Eol că retrăia totul deodată, ca și cum i-ar zbura prin

memorie anumite portrete de-ale lui, fiecare la o vîrstă diferită.

— Toate sînt flori pe cîmpul amintirilor mele, Eol ! spuse regele.

Cînd au ajuns, aproape pe întuneric și pe-o ploaie măruntă și caldă, în fața orașului, Agamemnon a descălecat de pe Eol și s-a descoperit. Își imaginase de multe ori această întoarcere, și o visase întocmai, liniștită, fără surle și tobe, întorcîndu-se acasă de parcă n-ar fi lipsit decît un singur ceas, și lăsînd toate armele și veșmintele de război pe palierul scării, lîngă rastel, intrînd încet în salon unde principesele brodau crăițe pe pînză albă, Clitemnestra moțăia mîngîind pisica și ascultînd o melodie îndepărtată, iar Oreste studia pe hartă o călătorie pe mare, către soare-apune. Agamemnon s-a îndreptat spre oraș cu pălăria neagră în mîna dreaptă, și nu vedea că pana mare și roșie, prinsă de bor cu o cataramă de aur, mătura frunzele uscate ale mestecenilor, căzute pe jos. Eol tresări, cuprins de un groaznic presentiment : în lumina aceea de seară, regele părea că vărsase sînge pe mîna în care-și ținea sabia. Agamemnon fluieră să vadă dacă-i răspund cîinii lui favoriți — or mai fi trăind oare ? — și fluieratul se pierdu în liniștea tomnatică. Eol necheză cu gînd să trezească vreun cîine, chiar dacă nu unul dintr-ai regelui, închipuindu-și că în clipa aceea lui Agamemnon i-ar fi plăcut să audă lătrat de cîine. Cînd au ajuns la poarta palatului, Agamemnon a deschis ușița cu cheia ce-o purta atîrnată de gît cu un lanț de fier, și căutînd în firida din

perete a găsit amnarul și cremenea și paiele îmbibate cu rășină. Le-a aprins mai întîi pe ele și-apoi, cu ajutorul lor, torțele cele mari prinse în ziduri cu niște inele de fier. Umbra regelui crescu și umplu tot portalul. Capul umbrei regale se lovea de bolți. Eol își vîrî capul pe ușiță, nevrînd să piardă aceste frumoase clipe din viața stăpînului său, dar nevrînd nici să deranjeze cu prezența lui, căci Agamemnon își amintea probabil în momentul acela de alte întoarceri, pe alt cal, foarte iubit de el, dar care acum era mort. Agamemnon și-a scos platoșa, și-a atîrnat sabia într-un cîrlig de pe rastel și s-a așezat pe scări. Voia să intre în casă desculț, ca și cum ar fi îndeplinit un rit purificator. Pe sandale purta praful de pe alte meleaguri, și de pe drumuri. Și tocmai se descălța, cînd o rază în formă de sabie — sau o sabie în formă de rază —, urmată de o umbră asudată a cărei duhoare ajunse pînă la nările lui Eol, se năpusti asupra lui. Eol nu văzu mai mult, căci speriindu-se, fugi în noapte. De atunci nu s-a mai știut niciodată nimic despre el. Grecii, cărora le place atît de mult să fabuleze, au spus că s-a preschimbat într-un vînt rătăcitor. Agamemnon muri. Rănit, s-a ridicat și a căzut, iar capul s-a izbit de șapte ori de piatra treptei, apoi de șapte ori, în timp ce-și dădea duhul, a vrut să se ridice să vadă cine era acela care, în propria-i casă, după ce-i călcase pragul iubit după atîția ani de zile, îl lovise de moarte. Făcliile s-au aplecat asupra lui, și sabia s-a desprins din cuiul unde-și agățase cingătoarea cea lată și-a căzut peste rege.

Peste pieptul regelui. Se stîrnise vîntul. Acum, cînd regele nu-i mai putea auzi, au început să latre niște cîini.

CLITEMNESTRA. — De sînge regesc, și divin — așa cum o dovedea cu pana aceea micuță, ca de porumbel, care-i crescuse la noadă —, fusese căsătorită încă de pe cînd era o fetiță cu regele Agamemnon, vestit pe cîmpul de luptă de la Troia. Farmecul ei cel mai mare consta în albeața pielii, și întotdeauna i-a plăcut să se îmbrace în albastru. A trăit alături de Agamemnon, bărbatul ei, ani fericiți, mîncînd biscuiți cu miere și bînd limonadă, singura-i neplăcere fiind aceea că regele, foarte viril și neînfrînat, o trezea noaptea plesnind-o cu palmele peste fese. Cînd regele a plecat la război cu cele șapte corăbii ale sale, Clitemnestra a rămas cu cei trei copii ai ei în palat, servită de o sută de sclave, și-și petrecea cea mai mare parte din zi cerînd vești despre cel ce plecase, căutînd să afle ce spun augurii, și ascultînd pașnicele povestiri englezești pe care i le citea piticul Solotete. Au trecut anii, au scăzut veniturile regale odată cu tulburările democratice și cu majordomii care furau tot timpul, de la Agamemnon nici o veste, iar răspunsurile augurilor nu se potriveau unele cu altele. Prin Elada continentală și prin insule circulase vestea că Agamemnon o omorîse pe fiica sa Ifigenia pentru a-și asigura o veșnică prietenie cu zeii și o întoarcere victorioasă, cu lăzile încărcate de aur și argint, ceea ce, cu ajutorul mărturiilor ce figurează în prima

parte a acestui text, se dovedește a fi fals, deoarece Ifigenia trăia ascunsă într-unul din turnurile palatului, veșnic tînără, asigurînd cu această neobișnuită tinerețe feciorelnică tragedia într-un act a lui Filón cel Tînăr care se referă la întoarcerea răzbunătorului Oreste, pe care ea îl va primi cea dintîi, vestită fiind, noaptea, de unele glasuri tainice, aprinzînd luminile. Fiul ei Oreste și fiica sa Electra emigraseră de îndată ce-au fost siguri că mama lor Clitemnestra leșina în brațele lui Egist. Tînărul Oreste, înainte de-a încăleca, a scuipat pe poarta palatului și-a tăiat capul ogarului preferat al ibovnicului, arătîndu-și astfel împotrivirea la adulter. Egist intrase în palat, punînd astfel capăt unei lungi tinereți de necontenită vacanță, pentru ca șoimii, caii și cîinii lui Agamemnon să nu-și uite stăpînul în timpul îndelungatei sale absențe. Egist, care deși mic de stat era vînjos, își punea pe cap un coif rotund, în care încăpea foarte bine Solotete, și-și înălța astfel făptura, cu viziera trasă și încălțări cu tocuri, se plimba printre cai vorbind, cu ajutorul piticului care imita de-acolo de unde se afla glasul regelui, despre hipodroame, sau chemîndu-i pe nume pe plugari — tot cu glasul lui Solotete — care alergau în mare grabă. Cînd Egist a venit pentru a doua oară la ea, Clitemnestra n-a vrut să-l primească, temîndu-se ca nu cumva bărbatul ei să se întoarcă mai repede, dar n-a izbutit, căci a izbucnit în rîs cînd l-a văzut pe pretendent în cămașă de noapte brodată, ținînd într-o mînă un lighean micenian, iar în cealaltă, de

mîner, un sfeșnic mic, cu prosopul înfășurat în jurul capului, de parcă, după obiceiurile burghezilor din Argolida, ar fi fost în prima noapte de după căsătorie. Trebuie să spunem că Clitemnestra se considera văduvă, și credea că Agamemnon murise pe îndepărtatele coline ucigașe, și n-a văzut nici un inconvenient ca Egist să devină rege interimar, deși, după cele spuse de cunoscători, legile grecilor nu prevedeau asemenea formă, și nici în *Politica* lui Aristotel nu se pomenește despre ea. După ce Agamemnon s-a întors și a fost ucis, iar ea a devenit în sfîrșit văduvă prin lege, la palat a avut loc o nuntă în cerc restrîns, pentru ca regina să se simtă cu conștiința împăcată. Clitemnestra, neroadă și emotivă, nu înțelegea cum se face de-i era teamă, și de ce fiul ei Oreste urma să apară într-o noapte cu tunete ca să-l omoare pe iubitul ei Egist, căci ar fi fost mai bine ca principele să fi rămas acasă, să fi încasat veniturile, să fi păzit oile, să fi ajutat la menținerea guvernului regal și să se fi căsătorit cu o femeie bogată care să-i ușureze familia de greutăți. Cel mai frumos vis al Clitemnestrei, cînd dormea în fotoliul ei, era acela cu lebede albe și cu globuri de cristal colorate. Întotdeauna îi era frig la spate și se trezea în zori și-l ruga pe Egist să se lipească de ea cu spatele și s-o încălzească. Adormea, și după două ore de somn se trezea, asudată și mulțumită, și se ducea în grabă să pregătească micul dejun. A îmbătrînit încet, ascunsă în căsoiul acela enorm, ale cărui ziduri crăpau, și-ale cărui olane de pe acoperiș zbu-

rau luate de vînt. Ploua înăuntru, și regii au fost siliți să se adăpostească într-o cămăruță boltită și scundă care servise drept depozit pungașilor de buzunare din bîlciuri. Slujitorii plecaseră cu toții. Nu se mai servea nimic. Clitemnestra moțăia și-i curgeau balele. Egist aducea flori și i le prindea în păr. Regina a orbit treptat, și amintindu-și de cele o sută de sclave de odinioară, le chema pe numele lor, nerăbdătoare, și atunci Egist, care învățase de la Solotete să imite oarecum glasurile oamenilor, răspundea că vine numaidecît. Clitemnestra le atrăgea atenția să nu-i calce pe trena pelerinei, și-apoi începea să moțăie din nou, cu picioarele înfășurate într-o blană de țap. Așa treceau zilele, una după alta. Într-o bună zi, călăuzit de rîndașul de la cîrciuma din piață, căci atunci cînd Egist avea ceva bani aducea acasă puțină friptură de porumbel și vin, a apărut un neamț care născocise un aparat cu o spirală pentru bătut untul și-a cerut permisiunea, plătind pentru aceasta, să treacă numele reginei Clitemnestra pe niște afișe mari care să circule prin tot ținutul acela de crescători de vite, dînd de veste că aparatul cu pricina era însuși neamțul, care căzuse în grațiile maiestăților-lor, regele și regina. A schițat silueta Clitemnestrei, care l-a rugat s-o îmbrace în albastru dacă afișul era colorat. Lucru la care neamțul a consimțit cu multă finețe. A scos o monedă și și-a plătit drepturile. Clitemnestra a cerut în schimbul ei vin dulce și o duzină de calupuri de săpun parfumat, i-a dăruit lui Egist niște șosete și a ascuns atît de bine

restul banilor după o placă de faianță, încît niciodată nu i-a mai găsit. Așa s-a născut legenda despre comoara Clitemnestrei. Bătrînă, zbîrcită, adusă de spate, a început să nu mai poată dormi și-și petrecea nopțile stînd trează, cu ochii deschiși și ascultînd dacă nu cumva se auzea zgomot de pinteni pe coridoare. Ea se culca de-a lungul patului, iar Egist de-a curmezișul, îmbrăcat, cu coroana prinsă pe cap cu un șnur, și îmbrățișînd picioarele Clitemnestrei.

DOICA. — Doica Clitemnestrei se numea Oretana, și spunea că se trage dintr-o familie de țesători din Insulele Hesperide de unde fugise de rușine, căci dansase în joacă, împreună cu alte fete, noaptea pe lună plină — și pe acolo fetele umblă cu sînii liberi, iar fusta, scurtă, se desface pe dreapta pînă la șold — și dansînd fiecare din ele cu cîte-o păpușă făcută din răchită, căreia îi puseseră și nădragi, a rămas, fără să-și dea seama cum, grea. Rudele ei au dat vina pe nădragi, proprietatea unui factor poștal ce trecea drept muieratic. Așa că Oretana și-a părăsit țara și-a dat naștere, într-o pădure de lîngă Sicilia, unui fel de coșuleț rotund, cu o toartă împletită. Neștiind cum să se descurce cu el, l-a lăsat într-o biserică aparținînd călugărițelor bernardine, atîrnat lîngă vasul cu apă sfințită, pentru că nu îndrăznise să boteze acest rod ciudat al pîntecului ei, gîndindu-se însă că cei ce intrau acolo vor stropi și fătul în timp ce se vor sfinți cu apă, și astfel, într-un mod atît de tainic și de

nedesăvîrşit, copilul devenea, ca să-i spunem astfel, creştin. Sînii Oretanei s-au umplut de lapte, şi stătea în piaţa din Tarento aşteptînd clienţi, căci era secetă şi vacile n-aveau lapte, cînd a apărut un crainic cu trompetă, care căuta o doică pentru a hrăni o principesă din Grecia. Oretana s-a oferit imediat ; crainicul venise însoţit de un crescător persan de pisici surde, mare cunoscător în ale laptelui din cauza meseriei sale, care a găsit că laptele hesperidei e foarte bun, avînd grăsime atît cît trebuie. Şi aşa a devenit Oretana doica Clitemnestrei. Cînd i-a venit vremea măritişului, Oretana, care o îndrăgise pe principesă, a spus că ar fi bine să ia un bărbat bogat şi elegant, care să se priceapă la catarame şi să se plimbe în caleaşcă, şi s-a necăjit cînd Clitemnestra i-a fost dată lui Agamemnon, deşi era rege, pentru că i se părea sălbatic, un vînător care mirosea a cîine, spunînd tot timpul că poate străpunge cu sabia-i lungă doi sciţi, că nu existau fecioare şi că bărbatul nu suportă trăncăneala femeilor. Oretana a ocrotit dragostea lui Egist şi a reginei, şi-i punea acestuia cantaridă în gustarea de dimineaţă, iar cînd Agamemnon a fost ucis de mîna uzurpatorului, doica s-a răzbunat pe rege, strigînd de sus de pe scări c-a fost un încornorat.

ELECTRA. — Sora mai mare a lui Oreste. A fugit cu principele din cauză că-i era scîrbă să-l vadă pe Egist în patul mamei. Era mică şi brunetă, şi purta la gît, atîrnată de un lanţ de bronz ale cărui verigi înfăţişau coroane

regale şi capete de taur, o cutiuţă de argint în care păstra nişte scame îmbibate cu sîngele lui Agamemnon, pe care i le dăduse omul de la pompele funebre care luase în primire cadavrul tatălui său. După unii autori, Electra dorea cu atîta furie ca ţinta răzbunării să fie Egist fiindcă principesa se îndrăgostise de amantul mamei sale, văzîndu-l mereu încălţat cu cizme strălucitoare, pieptănat cu breton, şi tot poruncind să se cumpere plăcintă cu foi, povestind cancanuri în legătură cu aristocraţia şi despre o călătorie ce-o făcuse în Sicilia — unde fusese confundat cu un prinţ ascuns, aşteptat să vină pentru a se ridica împotriva familiei Altavilla din Aragón, şi voiseră să-l numească pe el tiran, ca să spună cînd e momentul sortit culesului viilor şi dacă eclipsa era fastă sau nefastă — şi aşezat pe o ladă mare cu moaştele primilor martiri, purtînd nişte mănuşi brodate, aduse din peripeţiile lui în care nu-i încăpeau mîinile-i late, dar îi veneau tocmai bine Electrei, căreia Egist i le-a dăruit de altfel. După alţii, Electra era mîhnită deoarece ea era fiica care trebuia să rămînă la palat, în locul Ifigeniei, veşnic tînără şi aşteptîndu-l pe Oreste, şi dorea să se săvîrşească răzbunarea pentru ca Ifigenia să înceapă să îmbătrînească, întocmai ca şi ea. Şi i se părea că Ifigenia nu îmbătrînea pentru că ei i se zbîrcea fruntea şi colţurile gurii, şi-şi închipuia că dacă Ifigenia ar îmbătrîni ea ar reîntineri, şi pielea-i ar deveni moale ca la cincisprezece ani, sînii s-ar ridica, rotunzi, talia i s-ar mlădia, pîntecul i s-ar netezi, iar gleznele i s-ar subţia. Cînd ru-

dele greceşti ale principilor din Argos, Oreste şi Electra — şi erau douăzeci şi două, după genealogiile alexandrine — au obosit să-i găzduiască în chip de oaspeţi, şi întrucît Oreste trebuia să-şi menţină zilnic forma, făcînd exerciţii în manej şi în sala de arme, Electra a fost nevoită să cîştige pentru întreţinerea amîndurora şi s-a stabilit în Teba în casa unuia care topea dinţi de aur, şi a cărui nevastă înnebunise la teatru, şi avea trei copii mici, pe care Electra îi spăla, îi pieptăna şi-i învăţa să citească, în afară de faptul că-l ajuta s-o pună pe nebună, cînd o apucau crizele, într-un butoi cu vin roşu şi cald, ce se închidea cu un capac prins în şuruburi. Topitorul, care trăia de pe urma cuptoarelor ce fumegau afară, le dădea la amîndoi fraţii de mîncare şi un pat unde să doarmă. Pe atunci s-a vorbit că Electra, rămînînd zălog acolo în casă, îl convinsese pe topitor să-i dea lui Oreste aurul cu care avea de gînd să-i facă toţi dinţii calului favorit al unui bogat proprietar dalmat ce făcea negoţ cu uleiuri parfumate, dar murind calul de inaniţie, aurul rămăsese la loc sigur, într-o casă de bani, în vederea altor comenzi ; cu aurul ăsta a plecat Oreste să se răzbune. Electra i s-a azvîrlit înainte şi l-a obligat să treacă peste ea călare, dar nobilul animal a lovit-o cu copita stîngă în ceafă, de parcă ar fi avut simţul vechilor ritualuri. Majoritatea sînt de părere că nici Electra n-a mai primit veşti de la el. Ultimele ştiri primite de Filón cel Tînăr în legătură cu principesa spuneau că Electra trăia mai departe în Teba, cu părul despletit,

din ce în ce mai zbîrcită şi îmbrăcată ca vai de lume. Uneori vorbea de una singură toată ziua, ba chiar şi noaptea în vis, cu glas tare, povestindu-şi ceea ce-şi închipuia că face Oreste, pe unde umblă, cine îi ascute săbiile, ce culoare are calul său, ori ce nume poartă corabia, ce prînzea, de ce culoare îi era pelerina şi pînă şi cu ce femei umblă, şi trăncăneala asta i-a prins foarte bine, căci nebuna, ascultînd-o vorbind, uita de obsesiile şi spaimele ei şi o urma supusă pe Electra, cu sufletul la gură, întocmai ca cititorul de romane foileton care rămîne nedumerit cînd ajunge acolo unde scrie „va urma“ şi aşteaptă numărul următor pentru a afla ce s-a întîmplat cu caleaşca aceea ce se prăvălise, sau dacă cel care-a răpit fetiţa n-a fost găsit şi-a reuşit să le-o vîndă unor ţigani. Se vorbea că Electra se înţelegea foarte bine cu topitorul, pe de o parte pentru că-l respingea nevastă-sa, fiind nebună, iar pe de altă parte pentru că principesa dorea bani ca să-i poată trimite lui Oreste, dacă el i-ar fi cerut prin vreun slujitor de încredere. Se mai vorbea însă că singurul ei amant fusese propriu-i frate. Şi că ajunsese la asta printr-un vicleşug, prefăcîndu-se, pe-un coridor cufundat în întuneric, că e slujnica cea care calcă rufele, şi nu din pasiune, ci pentru a avea un fiu — fratele ei fiind aproape singurul bărbat din ramura principilor — care să se răzbune în locul lui Oreste dacă acesta ar da greş. Filón cel Tînăr, o adevărată autoritate în ceea ce-o priveşte pe Electra, a scris o scenă în care explică cum s-a suit principesa în pa-

tul lui Oreste ; în zori ea i-a mărturisit cine este și a spus că Egist poartă vina acestui păcat și a faptului că ei rătăcesc prin lume fără să aibă nici adăpost, nici lege. Nu se știe nimic despre sfîrșitul Electrei, se pare însă c-a rămas la Teba, în casa topitorului de dinți de aur, care-i era foarte recunoscător pentru faptul că izbutise s-o liniștească pe nebună, care se îngrășase, își farda ochii și se îmbrăca luxos. Topitorul nu știa că nevastă-sa se gătea, se îmbrăca elegant și se așeza în patio, sub portocal, într-o rochie decoltată și cu papuci turcești, din care i se vedea degetul mic cu unghia dată cu lac roz, ca să-l aștepte pe Oreste, de care se îndrăgostise nebunește din cele povestite despre el de Electra.

IFIGENIA. — După ce Agamemnon s-a întors din Troia și a fost omorît, și în urma unor presupuse invocații și a unor prevestiri certe, s-a considerat absolut necesar ca răzbunarea să aibă loc, ca principesa să-și păstreze dulcea-i frumusețe de la șaisprezece ani, cu părul strîns în două cozi, și pulpa piciorului frumos rotunjită de tocurile nu prea înalte ale pantofilor. În timp ce Electra era mică și brunetă, Ifigenia era înaltă și blondă, cu pielea albă ca a mamei sale. Temîndu-se că va fi înștiințată prin niște soli tainici ai lui Oreste de venirea răzbunătorului, Egist o ținea închisă în turnul înalt și fără uși, în care se intra și se ieșea cu ajutorul unui ascensor ridicat de niște scripeți ce scîrțîiau, plasat în afară, opera unui arhitect din Bologna. Ifigenia trăia cu bătrîna ei doică și cu o pisică de Angora — surdă ca cea mai mare parte din aceste pisici care au ochii albaștri — uitîndu-se în oglinzi, și se întîmpla să n-o viziteze pe mama ei și să petreacă ore întregi tăind hîrtii colorate în formă de inimă și închipuindu-și călătorii de nuntă, cu miri inexistenți, prin țări pe care, necunoscînd geografie, nici atît nu existau. Și avea hîrtii de tăiat pentru că un soldat care-o văzuse într-o dimineață scăldîndu-se, înainte de-a fi închisă, și-i plăcuse fata, arunca folosindu-se de vînt un fel de moriști, iar cînd morișca ajungea drept deasupra turnului, trăgea cu carabina în sfoara de care era legată, și morișca se prăvălea, ca un porumbel tăiat în două, pe terasa cu creneluri. Soldatul s-a eliberat din armată, și principesa a trebuit să se mulțumească să-și taie, din ce în ce mai mici, inimile-i albastre, verzi, roșii, galbene... Egist spunea că a închis-o pe Ifigenia acolo în urma unui vis pe care-l avusese, și unde Electra zgîria fața surorii ei cu niște unghii uriașe. Și Egist era sigur că în felul acesta o salva pe Ifigenia de mînia cumplitei Electra. Pe măsură ce anii treceau, Ifigenia devenea strălucitoare, și sub pielea ei străvezie și foarte albă i se ghiceau oasele delicate. Părul, atunci cînd trecea pieptenul prin el, cînta, așa cum se spune că face de obicei părul sirenelor. Într-o seară de iarnă, cînd încălzeau în bucătărie apă pentru spălatul rufelor, doica a avut un atac și a murit cu gura deschisă. Ifigenia a sunat din clopotul de alarmă, și a venit Egist cu doi slujitori, căci pe vremea aceea mai avea încă oa-

meni de serviciu, și dînd ordine pentru înmormîntarea doicii, a rugat-o pe Ifigenia, care se ascunsese într-un dulap, să iasă, căci voia să-i spună să se odihnească o săptămînă în patul mamei sale pînă i se va găsi o menajeră — timp în care el va dormi pe tron. Ifigenia a răspuns că nu iese, că nu vrea să fie văzută fără haine de doliu, și că nu simțea nevoie de nimeni care să-i țină companie. Întrucît sclavul care mînuia ascensorul a murit de hernie în urma efortului depus ca să coboare coșciugul cu doica și n-a putut fi înlocuit, Egist și Clitemnestra nu s-au mai putut duce s-o mîngîie pe Ifigenia, și încetul cu încetul au început să uite de ea, iar cînd îi pomeneau numele își spuneau că se simte probabil bine, de vreme ce nu suna din clopot. Ifigenia a rămas singură în turn — pisica a fugit în cimitir și s-a dus să moară pe mormîntul doicii — chip primăvăratec, aripi aurite de întuneric, trandafir ce nu cunoștea ce-i veștejirea. Nu mînca și nici nu bea. Se plimba prin sălile prăfuite și întunecate. Nu mai era gaz pentru lămpi și lumînările se consumaseră toate. Ifigenia se așeza în bucătărie, lîngă cuptor, dar nu mai avea cu ce face focul. Oreste nu mai venea, iar ea nu mai îmbătrînea. Se mîngîia cu prietenia ce credea că i-o poartă oglinzile, dar oglinzile din sală, ca niște ochi mari și rotunzi pe pereți, o devorau. Filón cel Tînăr i-a explicat lui Eumón tracul că Ifigenia se hrănea doar cu aer și vise, și că oglinzile, văzînd că pier în penumbra sălii, vampiri în cele din urmă, au căzut de acord s-o devoreze pe principesă, care nu mai

era decît un zîmbet, ca o rază de lumină. Dar nu puteau s-o devoreze atîta vreme cît mai trăia Oreste, deoarece Ifigenia, cea mai frumoasă dintre lumini, trebuia să aprindă luminile pe scena răzbunării. Folosindu-se însă oglinzile de un zvon în legătură cu naufragiul corăbiei pe care călătorea Oreste, adică de un zvon în legătură cu moartea lui, au preschimbat trupul fetei într-un văl ce unduia doar dintr-o parte într-alta și au sorbit-o pe cea care urma să fie pentru ele o transparență grațioasă a dimineții și reînvierea. Turnul s-a umplut însă de șobolani, și asta a fost, șobolani, șobolani, șobolani, tot ce-au contemplat oglinzile, pînă cînd le-au acoperit pînzele de păianjen și mercurul lor a putrezit de parcă, după moartea Ifigeniei, ar fi devenit carne omenească. Mai există și alte păreri : că Ifigenia a fost răpită de soldatul cu moriștile ; că a folosit sicriul ce trebuia să ducă trupul doicii și s-a băgat înăuntru ca să fugă ; că a fost omorîtă de sora ei Electra cu vin de Malvazia, în care a pus otravă, și că acea prostituată grecoaică, pe nume Amarilis, care nu-și spunea vîrsta și a murit vomitînd după ce-și petrecuse noaptea în casa Malenei cu un văcar, era chiar Ifigenia, care plecase în căutarea lui Oreste și avea nevoie de bani pentru călătorie.

Autorul susține însă versiunea oglinzilor, și-i place să și-o închipuie pe această dulce copilă mergînd fără să atingă pămîntul, în timp ce șobolanii se ascund, iar oglinzile, uriașe, murdare și leproase se înțeleg în întuneric.

ORESTE. — În afară de ceea ce se spune în partea a treia a acestei cărți despre călătoriile, prieteniile, îndoielile și gîndurile tainice ale lui Oreste, trebuie să povestim sfîrșitul acestei mari aventuri, potrivit celor mai veridice mărturii. Oreste a ajuns în orașul unde domnise și fusese omorît tatăl său Agamemnon, în luna cea mai aspră a iernii, într-o zi cu lapoviță, pe cînd se înnopta. Știa că trebuie să se ferească pentru a nu se lovi cu capul de felinarul ce atîrna de bolta de la intrarea Porumbarului, căci dacă era acolo vreo iscoadă ce pîndea vreun necunoscut, să nu care cumva să-l ia ca atare. A oprit calul și a privit îndelung locurile acelea unde copilărise și se jucase, dar nu le-a recunoscut. O parte din zidurile orașului se năruiseră, și în locul unde fusese poarta Porumbarului, prin care se intra în Piața Regală, acum era o alee lată, străjuită de copaci, la care se ajungea din piață coborînd șapte trepte late. Palatul regal se dărîmase și nu mai rămăsese în picioare decît turnul care, la propunerea cîtorva erudiți locali și a dramaturgului Filón cel Tînăr — acum, la cei șaizeci de ani împliniți, semna Filón II — senatul hotărîse să se numească Turnul Ifigeniei. Turnul octogonal cu pietre întunecate, turn fără uși și cu iedera cățărîndu-se pînă la crenelurile ascuțite, era înconjurat de o pajiște verde, și doar o singură tufă de trandafiri roșii, care înflorea minunat vara, fusese sădită acolo. În clipa cînd sosise Oreste, vîntul smulgea tocmai un trandafir, cel din urmă, care așteptase ultimele zile ale toamnei ca să înflorească. După ce-a

descălecat, Oreste și-a luat calul de hățuri și a pornit-o încet pe alee, căutînd să intre prin spatele bazilicii, pe strada Poștelor, unde locuia, în casa a treia pe dreapta, prezicătorul Celedonio. Oreste și-o amintea foarte bine, pentru că fusese trimis de tatăl lui acolo ca să afle dacă, după împlinirea vîrstei de șapte ani, putea să învețe să vîneze cu șoimul. Oreste nu uitase primirea pe care i-o făcuse Celedonio, îmbrăcat în alb, cu o pînză neagră pe cap, arătîndu-i, pe o tavă de argint, măruntaiele unui iepure vînat de șoimul regelui, și semnalîndu-i cu un bețișor împodobit cu niște fire galbene un punct îndepărtat favorabil, care-i arăta că principele putea să se apuce foarte bine de vînătoarea cu șoimi. Întorcîndu-se la palat cu tava în mînă, Oreste fusese ovaționat de oamenii care-l recunoscuseră. Toată noaptea aceea a visat că în jur zburau coroi, fiind nevoit să-și pună astfel pe cap o glugă de piele. Nu găsea casa prezicătorului, și nici pe cea a spadasinului Quirino, care se recunoștea după niște săbii de alamă atîrnate de o cracă de frasin și pe care vîntul le făcea să se izbească între ele cu zgomot mare. Proprietarul unei prăvălii de lumînări, purtînd la gît un fular, trăgea obloanele în fața vitrinei și închidea magazinul, cînd Oreste s-a apropiat de el întrebîndu-l dacă aceea era strada Poștelor, cum credea el, și dacă era cumva pe acolo casa prezicătorului Celedonio și cea a spadasinului Quirino. Oreste își scosese bereta, salutîndu-l, și i se vedea părul alb, bogat și strălucitor. Lumînărarul, care-i răspunse la salut scoțîndu-și boneta

de pluș cu apărătoare pentru urechi, îl rugă să repete întrebarea și uitîndu-se plin de curiozitate la hainele demodate ale străinului și la sabia cea lungă, îi răspunse că Celedonio emigrase de ani de zile într-o țară pe care nu și-o amintea, dar unde mai exista încă obiceiul prevestirilor, și că se întorsese de acolo bolnav și fără barbă, cîștigîndu-și apoi viața din greu, ghicind dacă va făta sau nu vaca vreunui plugar, ori dacă va ploua cu grindină, sau vînzînd pe ascuns leacuri împotriva deochiului, pînă într-o bună zi cînd a fost găsit mort. În ceea ce privește spadasinul Quirino, acesta fusese nevoit să plece de-acolo de pe stradă, pentru că văduva unui senator, care mai era încă foarte plină de viață și avea pretendenți printre birocrații cărora le dădea recomandări, se plîngea de zgomotul pe care-l făceau săbiile de alamă. Și Quirino nu voia să le dea jos.

— S-a mutat, îi spuse lumînărarul invitîndu-l pe Oreste să intre în prăvălie, lăsînd afară dereșul legat cu frîul de un belciug de fier din perete, lîngă ușă. S-a mutat la periferie, cu toate manechinele și floretele, iar servitorul finlandez care făcea masaj a stat acolo puțină vreme, căci casa era lîngă o moară, și Quirino ținea tot timpul ferestrele deschise de dragul de-a respira cum scrie la carte — și după ce-a făcut două pneumonii la rînd, a murit.

Oreste i-a mulțumit lumînărarului, care spusese că-l cheamă señor Aquilino, pentru că-l poftise să intre în prăvălie, căci noaptea era dintre cele mai reci, și oprindu-se ploaia și

cerul fiind senin, cu puzderie de stele strălucitoare, începea să înghețe, iar în prăvălie, lîngă tejghea, era un vas cu mangal care răspîndea o căldură îmbietoare. Prăvălia era mică, și de tavan atîrnau mănunchiuri de lumînări de diferite mărimi, unele răsucite, altele netede, iar parte din ele colorate. Ceara de miere își împrăștia aroma-i caldă. Prăvălia era luminată de o lampă cu trei brațe, fixată sus de o bîrnă, în care ardeau niște lumînări mici și groase, cu fitilul mare. Oreste a luat loc pe scaunul ce i-l oferise Aquilino, și-a descheiat cojocul și a scos sabia ; apoi, uitîndu-se la mîinile pe care le întinsese deasupra manganului, și le-a apropiat de față. Aquilino, care se așezase lîngă el, și era pipernicit și slab, puțin adus de spate, purtînd o mustață ca a Kaiserului, i-a spus principelui că se poate întîmpla ca cineva să plece din orașul lui natal, să-și părăsească familia și prietenii, și după mulți ani de călătorie să se întoarcă în patria-i iubită și să nu întîlnească pe nimeni cunoscut, și nici să mai aibă pe cineva apropiat.

— Uneori nu le mai rămîne nici numele. Lipsești de mult ?

Oreste îl privi cu căutătura lui atît de obosită.

— De cincizeci de ani !

— Ai plecat foarte de tînăr ! observă lumînărarul. S-au schimbat multe ! După felul în care te porți, pari să faci parte din aristocrație.

— Mă înrudeam cu familia regală.

— Cu Agamemnon ?

— Cu Agamemnon !

— Îmi pare rău că n-a venit Oreste să-l răzbune. Egist trimitea tot timpul să se cumpere luminări ca să aibă lumină pe coridoare și să nu se sperie iubita lui Clitemnestra, dar de plătit, nici măcar un ban. Tata îi vindea pe credit, dar cînd am moștenit eu prăvălia, i-am tăiat creditul. Îi vindeam lui Filón cel Tînăr sau al Doilea, dramaturgul orașului, pentru lecturile lui nocturne, lumînări cu fitil răsucit și muiat în rășină, dintr-acelea care dau o lumină continuă și albă, și mă duceam să i le duc acasă, deoarece îmi plăcea să-mi citească scene din operele pe care le scria, iar lui îi plăcea să mi le citească, și-mi atrăgea atenția asupra cutărei sau cutărei fraze pe care, la reprezentație, puteam s-o fluier sau s-o aplaud, și în felul ăsta cădeam la înțelegere asupra momentelor critice ale povestirilor dramatice. Ceea ce îmi plăcea cel mai mult era ce scrisese el despre întoacerea lui Oreste, care venea pe drumul dinspre vii, printre coloanele templului antic, cu un cîine, pe nume Pilade, înaintea lui. Cînd Filón a căzut la pat, în ultimele-i zile de viață, m-am dus să-i duc o lumînare cu abajur, ca să nu-i rănească ochii lumina, și cu ceara parfumată cu zeamă de pepene galben, ca să alunge mirosul de urină ce stăruie în odăile bolnavilor, și poetul m-a rugat să deschid un sertar și să scot un glob pe care-l păstra acolo, și unde se vedea venirea lui Oreste și moartea lui Egist și a Clitemnestrei.

— Mai ai globul ? întrebă Oreste.

— Ai să-l vezi imediat !

Și dînd la o parte o perdea verde care ascundea o încăpere mică, plină de vechituri, Aquilino scoase o cutie, înăuntrul căreia se afla, înfășurat într-o pînză neagră, globul pomenit, care nu era, de fapt, decît un bulgăre de zăpadă meșterit în așa fel încît înăuntru îl vedeai pe Oreste îmbrăcat în roșu, cu o sabie lungă, străpungîndu-l pe regele Egist, care purta coroană și o pelerină albă. La picioarele lui zăcea Clitemnestra, îmbrăcată în albastru. Aquilino mișcă globul și deodată începu să ningă peste paricid și victimele sale. Zăpada cădea încet, se așeza pe coroana lui Egist și acoperea părul blond al lui Oreste, care devenea alb, așa cum îl avea acuma.

— E o scenă nemaipomenită !

Oreste nu-și putea lua ochii de la acea scenă, care trebuia să fi reprezentat momentul cel mai important din viața lui, așteptat de către toată lumea, și de înșiși zeii nemuritori. Tăcură, și el și Aquilino, timp îndelungat, iar din cînd în cînd lumînărarul scutura bulgărul și înăuntrul globului cădea zăpadă.

— Ce s-o fi întîmplat cu Oreste ? întrebă însuși Oreste, cu un glas rece și indiferent, din simplă curiozitate.

— Cine poate răspunde la asemenea întrebare în afară de Oreste ? rosti Aquilino învelind bulgărele și punîndu-l în cutie.

Oreste se ridică în picioare, își puse sabia la brîu și-și încheie bunda. Îl întrebă pe Aquilino unde se găsea un han bun, și lumînăra-

rul îi spuse că pe prima stradă la stînga se afla Hanul Nou, ținut de un genovez, care avea vinuri foarte bune, iar paturile erau curate. Oreste se despărți de Aquilino, fiindu-i foarte recunoscător, și-i promise că va veni a doua zi la el și-i va povesti despre viața și familia lui. Încălecă și porni spre Hanul Nou, dar cînd ajunse la prima încrucișare de drumuri se întoarse, o luă pe aleea din spatele bazilicii și ieși pe cîmp. Se stîrnise vîntul, norii acopereau cerul și începea să ningă. Cădeau fulgi fini ca în bulgărele de zăpadă al lumînărarului. Lacrimi mari curgeau pe fața principelui. Nu va mai putea trăi niciodată, niciodată, în orașul lui natal. Era o umbră veșnic rătăcitoare pe drumuri. Ningea.

INDICE ONOMASTIC

ALCANTARA. — Una din ibovnicele croitorului Rodolfito, foarte priceput în ale amorului. Îi dădea întîlnire fetei punîndu-şi pe rever un ac de care atîrna un fir stacojiu. Cînd se ducea s-o vadă pe Alcántara se parfuma cu aromă de lămîiţă.

ANDIÓN. — Locuitor al farului, s-a urcat pe coloana lui Evencio Stilitul ca să vadă comorile ascunse şi aurul pierdut al ţării. A văzut două coarne de aur în podul deschis al casei sale, unde era atîrnată la uscat o caracatiţă, şi aparţineau unui satir care-i cerceta nevasta.

ANDRÉS. — Unul din falşii Oreste pe care i-a descoperit poliţia politică, şi care soseau în oraş ca presupuşi răzbunători. Trebuiau omorîţi pentru că regelui îi era teamă.

ARAGONA. — Iapa care a făcut catîrul cu aripi pentru episcopul din Adana, oraş vestit pentru că acolo s-a născut clericul Teófilos, care şi-a vîndut sufletul diavolului.

CĂLĂREŢUL CU DOUĂ SĂBII. — Suspectat de-a fi Oreste care se întorcea pe ascuns. Cînd voia, i se vedea numai umbra, dar dacă trebuia să urineze, îi apărea trupul din nou. Serviciile secrete bănuiau că a încercat să intre în turnul în care trăia, uimită de tinereţea ei veşnică, copila Ifigenia.

CĂPITANUL. — Aghiotantul regelui Segismundo, fugit din războiul Ducatelor. Ştia pe de rost *Manualul de conversaţie amoroasă*. A indus-o în eroare pe doña Inés, ce credea că în timpul nopţii soseau păsări cîntătoare purtînd în cioc panglici cu nume scrise pe ele. Era însurat, iar nevasta îi spusese să nu plece la război fără formulare, căci putea cîştiga bani buni compunînd scrisori către cei absenţi. Se descurca foarte bine în ceea ce priveşte femeile, pe care le asedia cu vorbele sale, căci repeta într-una paragrafe din *Manual*, ca să nu le uite.

CELEDONIO. — Augur titular al oraşului lui Egist şi al Clitemnestrei. A prevestit că Oreste va veni să se răzbune şi că Ifigenia va avea o tinereţe fericită atîta timp cît răzbunarea nu se va săvîrşi. Vorbea cu corbii săi şi citea pe dos. Se trăgea din augurii cei mai vechi, şi le ghicea plugarilor cu ajutorul alfitomanţiei şi a geomanţiei. Cînd a murit, s-a găsit sub perna lui un săculeţ verde şi un bileţel pe care scria: „Economii pentru a cumpăra Tarotul din Marsilia“.

CELIÓN.— Hangiu respectuos care n-a vrut să-i ia bani lui Oreste pe pîinea de la cină cînd a aflat că tatăl i-a fost ucis şi că mama era iubita ucigaşului.

CERŞETORUL. — Cel de care s-a îndrăgostit, crezînd că e autorul unei crime pasionale, doña Inés, în grădina turnului ei.

CIRILO TRACUL. — Ofiţer din suita regelui Eumón al Traciei, care-l vizita pe Egist. Era dintr-un ţinut muntos din ţara lui îndepărtată, şi văzuse centaurul.

COPISTUL. — Ibovnicul Laurei, mama lui Tadeo, care o vizita sub pretextul alcătuirii unei petiţii prin care solicita o pensie ca văduvă de pedagog, cu toate că răposatul Petronio nu fusese decît profesor de gimnastică pentru cîini.

CRITÓN. — Copilul trac care-a fost răpit de centaur.

CURIERUL DIN PASO DEL VALVERDE. — Cu învoirea împăratului, ducea scrisori din Orient în Occident, şi invers. Om de încredere şi imaginativ cu toţi curierii însemnaţi din istorie.

DIMAS. — Căpitan de cavalerie pe vremea lui Agamemnon, iar ca pensionar plimbîndu-se la soare cu Eusebio, funcţionar titular la Biroul de înregistrare a străinilor, dorea venirea fulgerătoare a lui Oreste şi o saluta cu fraze solemne luate din retorica antică, învăţate la catedra de oratorie de la Şcoala de Echitaţie şi îmblînzire a cailor. Stă-

tea de cîteva luni de zile bolnav la pat, în care timp îl părăseau puterile ore întregi, cînd a izbucnit o furtună îngrozitoare. S-a trezit din somnolență și a strigat că asta însemna sosirea lui Oreste. A poruncit să se deschidă fereastra și tocmai atunci a intrat o scînteie care l-a trăsnit în pat, ce avea forma unui pinten, cu salteaua întinsă între capetele acestuia, și monsieur Dimas Estratega, cînd era treaz, învîrtea cu ajutorul unor pedale o roată cu douăsprezece vîrfuri.

DOÑA INÉS. — Lumină pe care o primește însuși soarele ! Toate lucrurile din această lume se reduceau pentru ea la semnele unei iubiri ce sosea, sau care era în căutarea ei, depănînd ghemul tuturor drumurilor. Floare delicată, întotdeauna cu roua dimineții drept semn feciorelnic, își dăruia inima tuturor bărbaților care-o priveau în ochi. A înnebunit, a pornit-o pe drumuri, dădea de pomană cîinilor, iar în cele din urmă a violat-o un potcovar ambulant. A fost găsită moartă, goală, sub un migdal. A venit judecătorul și a strigat : „Îmbrăcați-o !" Și atunci migdalul a lăsat să-i cadă toate florile peste trupul doñei Inés, acoperindu-i astfel goliciunea. În ținut trece drept sfîntă.

ELVIRA PACHECO, DOÑA. — Apărea în falsul *Cavaler din Olmedo* omorîndu-și amantul, pe don Alonso.

EOL. — Calul lui Agamemnon, primul din familia lui care navigase. După cum mărturisește Eol în memoriile sale, ca și cum reiese din răspunsurile

date cînd a fost întrebat direct, Agamemnon nu se îndoise niciodată de fidelitatea Clitemnestrei.

EPISCOPUL DIN ADANA. — A comandat în Tracia un catîr tînăr care să aibă aripi la picioare, pentru ca la săvîrșirea unei minuni să-i înșele pe monoteliți.

ERMINIA. — Fată din ținutul farului, care-a adus cina comandată de Eumón. Era brunetă, și regele tracilor a ieșit din far s-o vadă mergînd. Grațioasă, cu picioarele și gambele goale, i-a zîmbit lui Eumón, care s-a socotit poftit la o vizită nocturnă, dar el a preferat s-o păstreze în formă de vis, ca să-l ia cu el pentru lungile nopți de iarnă din regatul său.

EUDOXIA. — Cumnata lui Jacinto, ofițerul de ordonanță al regelui Egist. S-a deghizat în bărbat, lipindu-și o mustață blondă, pentru ca postul să rămînă în familie. Sirianul Ragel a luat-o drept Flegelón, presupus slujitor al lui Oreste, care apăruse doar în cuprinsul unor comunicate secrete, dar descoperind că e femeie, Ragel a cerut-o în căsătorie, după ce-i cercetase îmbrăcămintea intimă.

EUMÓN. — Regele Traciei. Se distingea prin faptul că de două ori pe an unul din picioare devenea mic ca al unui copil, și atunci, ca să nu șchioapete la defilări, pleca să vadă lumea, acoperindu-și defectul cu niște învelișuri de lemn ușor. Se pricepea foarte bine la catîri și la femei, și-i plăcea să aibă oaspeți.

EUSEBIO, SEÑOR. — Slujbaş titular la Biroul de înregistrare al străinilor. Examina şi ştampila mîna oricărui străin care sosea în oraşul lui Egist. Îşi petrecea viaţa căutîndu-l pe Oreste şi avea sarcina să-l înştiinţeze pe rege de venirea acestuia. Se plîngea întotdeauna de frig, ca toţi cei care practică arta caligrafiei, care cere multe ore de stat locului. Rostea citate în latină, citea cu o lupă cu mîner de aur, şi i se puneau în seamă amoruri cu femei exotice.

EUSTAQUIO, SEÑOR. — Unchiul lui señor Eusebio, şi acela care l-a introdus la curtea regelui. Señor Eustaquio, mai-marele curierilor lui Egist, a rămas viu în memoria oamenilor pentru că a dat leghelor care ajungeau de la coline pînă în oraş, străbătînd valea şi ţărmul, nume de eroi şi de animale ce au devenit populare. Era mic şi făcea parte din aristocraţie.

EVENCIO, SFÎNTUL. — Sfînt stilit care a trăit pe ţărmul egeic al Imperiului. Oamenii îi dădeau de mîncare cu ajutorul unor prăjini lungi, în vîrful cărora puneau pîine şi smochine. Bea doar apă de ploaie. Citea cu glas tare *Viaţa sfîntului Iosafat*, şi chiar dacă ar fi izbucnit o furtună îngrozitoare care să smulgă acoperişurile caselor şi să doboare copacii, el ar fi rămas tot liniştit, acolo sus pe columna lui. Îşi făcea nevoinţele în nişte scoici marine, şi un pescăruş domestic le lua în cioc şi le zvîrlea apoi în mare. În ziua cînd a murit, toamna, şi ţăranii îi aduseseră să guste din must, columna s-a îndoit şi l-a depus uşor pe pămînt. Ceruse să fie îngropat în picioare, ceea

ce au şi făcut. Întrucît pe listele ilustrate ale sfinţilor greci erau atîţia la litera E, n-au putut să-l pună pe columnă, şi apare aşezat pe un capitel corintic, ceea ce nu-i răpeşte din merit, căci toată lumea ştie că a fost sfînt stilit.

FILIPO. — Luntraş la vadul rîului, la hotarul regatului lui Egist. Casa lui se afla lîngă o salcie plîngătoare. Privind cum curge apa, a început să se intereseze de filozofie. Vorbea mai multe limbi şi-i plăcea să discute cu necunoscuţii cărora le punea întrebări, amabil şi curios, cînd îi trecea rîul cu barca lui.

FILÓN CEL BĂTRÎN. — Dramaturgul oraşului. Printre alte piese, a scris un *Cavaler din Olmedo* în care ucigaşul de la serbarea din Medina nu era Ruiz cel din procesul cailor, care a fugit îmbrăcat în călugăr, ci deznădăjduita doña Elvira Pacheco, îmbrăcată în haine de bărbat.

FILÓN CEL TÎNĂR. — Dramaturgul oraşului. Îşi lua note ca să scrie tragedia uciderii lui Egist şi a Clitemnestrei de către răzbunătorul Oreste, cum însă acesta nu sosea, nu-şi putea termina piesa. A scris piesa despre iubirile doñei Inés, şi i-a dat o copie tracului Eumón.

FLEGELÓN. — Presupusul slujitor al lui Oreste, despre care nu se ştie de ce sex era, ceea ce explică poate greşeala lui Ragel cînd a luat-o pe Eudoxia, femeia deghizată în ofiţer de ordonanţă, drept slujitorul principelui. Plătea în locul lui Oreste la hanuri, cînd închiria corăbii sau cumpăra cai,

fiindcă răzbunătorul nu voia să atingă nici o monedă cu vreo efigie de rege elen, deoarece spunea că toţi sînt nişte uzurpatori şi încornoraţi. Într-adevăr, Flegelón n-a fost văzut niciodată de un martor în afară de orice bănuială. Partizanii sexului masculin au zvonit că, intrînd în oraş pe ascuns, în vederea unei repetiţii pentru intrarea lui Oreste, îi făcuse un copil unei slujnice de la brutărie. A reieşit apoi că acest copil era al unui agent de poliţie veneţian aflat în solda lui Egist, care se deghizase, jumătate din trupul său simulînd colţul unei străzi cu balcon, cu o tăbliţă albastră pe care scria: „Strada lui Flegelón", iar cealaltă jumătate o umbră ce cădea chiar în colţ. Slujnica de la bucătărie a ieşit la aer, să se mai răcorească, şi s-a sprijinit de colţul acela ca să vadă luna.

FLORINDA PORTUGHEZA. — Prostituată în casa Malenei. Vorbea sîsîit şi se lăuda cu aluniţele ei. Era romantică, şi-şi încerca tristeţile în faţa oglinzii. Cînd se culca cu vreun client îşi băga vată în urechi, pentru că în felul acesta nu-l auzea pe ocupant, şi putea asculta singură dulcile cuvinte pe care i le spusese un fost iubit, cavaler, şi cu ghitară, din ţara ei, şi pe care le repeta imitîndu-i glasul în memoria inimii ei. Şi cel care era la rînd se arăta foarte mulţumit, deoarece credea că se bucură de el în portugheză.

HELIÓN. — Deşi chior, ofiţer privind cu ocheanul de sus din turnurile lui Egist. Devenise, prin merite proprii, sergent de fizică optică, şi indica planetele ghicitorilor şi corăbiilor. Era atît de cufundat în studiul acestei ştiinţe, încît un fiu de-al lui s-a născut orb, în loc de ochi avînd doar două boabe albe. Şcoala din Salerno a diagnosticat că toată partea oculară a sămînţei umane fusese folosită de Helión pentru a privi cu ocheanul, astfel că n-a mai avut din ce să se facă ochii fiului.

JACINTO. — Ofiţer de ordonanţă, autor al unui comentariu despre arta abacului. Fiind bolnav, uniforma lui a folosit-o cumnata sa Eudoxia.

JUSTINIANO. — Marsiliez, acordeonist în casa Malenei.

JUPÎNEASA MODESTA: Menajera slăvitei señora doña Inés, contesa din Vado de la Torre şi din ţinutul Paso de Valverde. Femeie milostivă, suferind foarte din pricina iubirilor frustrate ale frumoasei sale stăpîne. Avea întotdeauna la îndemînă pîine şi vin, ca să aline foamea şi setea drumeţilor. N-a vrut să se mărite cu un ţîrcovnic din biserica armenească.

LAICUL ACOLIT. — Laicul irlandez, acolitul sfîntului Tigearnail, deghizat în moştenitor al coroanei hiperboreenilor, a plecat pe mare tocmai cînd sfîntul misionar a vrut să vîneze cu plasa şi cîţiva corbi irlandezi cîntecul sirenelor. Excitat de prezenţa acestora în valuri, a plesnit pe părţi. Lăsa în Irlanda un unchi din partea mamei căruia i s-au predat hainele acolitului, iar unchiul a îmbrăcat cu ele un manechin, a ridicat un schit şi i-a zis acolitului laic martir şi patron al celor ce-şi

păstrează castitatea. Cîştiga cît să mănînce, ceea ce nu era puţin în Irlanda înainte ca sir Walter Raleigh să aducă, cel dintîi, pe acele meleaguri, cartoful.

LAURA. — Văduva lui Petronio, profesor de cîini, şi mama cerşetorului Tadeo. După ce confundase un copist cu marea, a fugit. Fiul le-a cerut zeilor ca ea să se poată întoarce cu bine, pe o corabie iute, în ţara natală, acolo unde plopul face pere.

LEÓN DON. — Necunoscutul cu tunică albastră, în vizită în oraşul lui Egist. Unii l-au luat drept Oreste. După ce a fost trecut în registrul pentru străini, a avut o convorbire particulară cu señor Eusebio, slujbaşul titular al acestei funcţii, căruia i-a mărturisit că e un cavaler bizantin, ce călătorea din cauza unei decepţii amoroase, şi că-l văzuse o dată pe Oreste, pe calu-i negru, galopînd pe un drum ce şerpuia printre măslini. Se îndrepta spre o casă albă, pe povîrnişul unui deal roşu. Acela care spunea că se numeşte don León a declarat că s-a descoperit cînd a ajuns în dreptul lui, scoţîndu-şi pălăria brodată, şi că-l recunoscuse pe Oreste după armura neagră şi cele patru pene de la coif.

LINO. — Proprietarul casei Malenei. Nişte piraţi l-au luat drept femeie.

LIRIA. — Cealaltă ibovnică a croitorului Rodolfito. Cînd croitorul avea la rever un fir verde, Liria trebuia să vină la întîlnire prin spatele palatului

regal. Atunci cînd se întîlnea cu Liria, Rodolfito se parfuma cu oregan.

LUCERNA. — Oraş ce n-a putut fi niciodată bine situat pe hărţi, şi în timp ce unii garantează că e port la mare, alţii vorbesc de un oraş elveţian, pierdut printre munţi, lîngă un lac. În Galicia, care e la extremitatea peninsulei, se dă drept sigur că se află sub apă, cu turnurile şi clopotele lui, care uneori se şi aud. Oriunde s-ar afla Lucerna, găseşti acolo mulţi oameni de soi, aurari şi argintari, şi un tîrg unde se vînd pelerine cu închizătoare metalică.

MALENA. — Stăpîna casei ce-i purta numele şi care a fost moştenită apoi de Lino. Casa a rămas cu acelaşi nume. Se afla la ieşirea din oraş, lîngă moara de vînt, şi avea un patio descoperit, cu un smochin şi o fîntînă. Malena spunea că se trage din aristocraţia galică, întocmai ca şi doña Inés, şi că o împinsese pe drumul pierzaniei un vînător de sitari, chemînd-o în odaia lui ca să-i scoată un spin ce i se înfipsese în gleznă.

MICAELA. — Micuţa cocoşată de pe ţărmul mării, care a crezut c-a rămas grea cu Oreste pentru că acesta o atinsese cu bastonu-i cu mîner de argint pe umăr.

MONSTRUL CU DOUĂ CAPETE. — Capetele, unul era masculin şi altul feminin. Din cauza nepotrivirii de caracter a trebuit să fie separate, şi cel feminin a părăsit trupul, care era masculin, şi s-a transformat într-un cap vorbitor, menţinîndu-i-se

căldura vitală cu niște bășici pline cu apă caldă. Ultima veste despre ea a primit-o Filipo, luntrașul de la cineva care îl văzuse la Buenos Aires.

MORTUL. — Croitorul Rodolfito, al cărui coșciug era însoțit de văduvă și de cele două ibovnice Alcántara și Liria.

MUZICIANUL. — Fugea de războiul Ducatelor și de oamenii din popor care doreau să le cînte la pian melodii după care să danseze strîns înlănțuiți. Secerile revoltaților i-au atins mîinile, și lui i-a fost frică să nu i le taie. În turnul doñei Inés s-a temut ca aceasta, care-a uitat deodată de iubire și a vrut să-i dăruiască un pian, să nu i le taie cu flori de iasomie. Muzicianul nu și-a dat seama că florile de iasomie nu taie, și nici măcar nu zgîrie.

PEPE. — Foxterierul pe care Petronio, tatăl lui Tadeo, l-a învățat să zboare.

PETRONIO. — Profesor de cîini. Printr-o metodă proprie, i-a învățat gimnastică suedeză pe cîinii din orașul lui Egist.

PILOTUL. — L-a găzduit pe Oreste în călătoria lui de întoarcere. Își rînduise hanul ca o corabie, și i-a dat principelui sfaturi în legătură cu zădărnicia răzbunării.

POLONEZA. — Prostituată în casa Malenei. Cînd se isca zarvă, sau vreo ceartă din cauza banilor peșin, leșina ridicîndu-și fustele și desfăcînd picioarele, spaimă ce i se trăsese de mult, de pe cînd în țara ei se anunța că vin cavalerii teutoni să-i convertească pe păgîni. Adevărul e că soseau cu gînd de-a viola.

PREAFERICITUL DIN OLIMPIOS. — Patriarh de rit iconoclast, monotelit, expert în catîrci. Recomanda întotdeauna regilor traci catîrce cu coada căruntă, în amintirea uneia pe care o avusese el în tinerețe. Îngîmfat, le vorbea subalternilor doar prin semne.

QUIRINO. — Spadasim cu sală de arme în oraș. Avea cunoștințe de geometrie și discuta despre trisecțiunea unghiului. În tinerețe se putea răsuci cu asemenea ușurință, încît ajungea la o sută optzeci de grade, cu pieptul în locul spatelui. Cu anii și-a pierdut însă elasticitatea, și puțin i-a lipsit, ultima oară cînd s-a răsucit, să rămînă, după cum explica chiar el, cu ceafa pe verticala ombilicului. A fost tocmit ca model pentru chipul Arhanghelului Mihail, dar cînd a sosit pictorul a spus că nu-i place linia nasului său vînos și rotund pe aripa aurie a îngerului.

RAGEL SIRIANUL. — Negustor de grîne și agent secret în solda lui Egist, fără ca acesta să știe. S-a căsătorit cu Eudoxia, falsul ofițer de ordonanță, și înduioșat de mizeria în care trăia regele, a asigurat un transport de făină pentru terciurile lui Egist și ale Clitemnestrei, ceea ce nu-l împiedica să trimită în fiecare an o reclamație pentru salariu.

REGELE. — Numit Segismundo, regele orb al Ducatului de pe țărm. Avea o pereche de ochi de sticlă de vară și alta de toamnă, și cînd a izbucnit războiul strîngea tocmai bani ca să-și cumpere o pereche de ochi de iarnă. Păstra eticheta moștenită din străbuni.

SIR ANDREA SCOȚIANUL. — A călătorit în Tracia ca să studieze centaurul și să scrie o teză de doctorat în legătură cu locul în care e plasat ombilicul acestuia: în partea de om sau în cea de cal. A trebuit să se mărginească la studiul unui schelet, căci nu l-a văzut niciodată pe călărețul cu glas răsunător.

SOLOTETE. — Pitic care făcea lecturi cu glas tare celor de la curte. Cînd a murit, l-au băgat golgoluț în fundul unei pălării de-a doñei Clitemnestra și l-au îngropat în ghiveciul unui portocal de pe terasă. Știa să imite strigătul bufniței și tot felul de glasuri omenești. Mai imita, suflînd și răsuflînd, animalele mute care există, ca de pildă cîinele aborigen american. Ascunzîndu-se, Solotete obișnuia să alerge în serile de vară la casa lui Filón cel Tînăr, dramaturgul, și să declame acte întregi din tragediile sale.

SLUJITORUL FINLANDEZ. — Tînăr din nord care făcea dușuri și masaje la spadasinul Quirino. Sufla cu paiul apa caldă pe șalele trăgătorilor, după antrenamente. Lăsa să-i sîngere degetele mari de la picioare în nopțile cu lună plină în memoria zeilor și a eroilor despre care povestesc runele din Kalevala, căci pentru el nemuritorii greci nu reprezentau nimic, numai Oedip îi inspira respect.

STAREȚUL CU MITRĂ DE LA SANTA CATALINA. —Teolog foarte renumit în Biserica greacă, care a avut o discuție tainică cu îngerul Samuel, ce se considera a fi tatăl lui Cain, așa cum crede și Rabbi Eliazar ; Samuel aparține ordinului serafinilor. și este cel mai vechi critic de artă. Starețul cu mitră de la Santa Catalina avea o iapă pe care o prețuia mult, dar răcea deseori, și sfinția-sa o trimitea să schimbe aerul. A rămas grea cu calul de lemn care naufragiase pe-o plajă, și din aceasta se trăgea calul lui don León, colorat în mod atît de neobișnuit.

SURDOMUTUL DEMOCRAT. — Servitorul care stropea trandafirii lui Egist. Acesta a fost cît pe-aci să se folosească de el ca să încerce presupusa nestatornicie a doñei Clitemnestra.

TADEO. — Cerșetorul orașului, proprietarul unei mierle dresate. S-a împrietenit cu necunoscutul cu tunica albastră, numit don León, crezînd că-l slujește pe însuși Oreste. Cînd don León și-a luat rămas bun și Tadeo a aflat că nu e Oreste, a spus că n-o să mai slujească pe nimeni și nici n-o să mai facă vreun comision. S-a apucat de băutură și de gimnastică, și într-o zi pe cînd bătea vîntul dinspre sud, a crezut că zboară, nu zbura însă ci-și dădea sufletul.

TEODORA. — Fostă prostituată în casa Malenei. Retrasă şi văduvă, a deschis o fructărie. Se culcase cu un străin numit Bălanul, unul din falşii Oreste.

TIGEARNAIL, SFÎNTUL. — Misionar irlandez care i-a creştinat pe hiperboreeni. Viclean, a amuţit sirenele nordice. Întors în ţara lui natală, a ridicat o mînăstire şi i-a convins pe lupii din împrejurimi să se retragă în vecinătatea altor mînăstiri mai bogate în turme, atrăgîndu-le atenţia, pe de altă parte, că oile sale nu erau comestibile, lucru pe care li-l dovedi aruncîndu-le două, care nu erau decît piele şi resorturi mecanice. Sfîntul Tigearnail a trăit o sută şapte ani, şi la optzeci împliniţi i-au ieşit dinţii de lapte şi cîteva fire blonde în smocul de păr dintre sprîncene.

TÎNĂRUL CU LĂUTA. — Venea de la miazănoapte şi călătorea spre sud ca să asculte sirenele, căci cele de pe ţărmul nordic amuţiseră datorită vicleniei misionarului irlandez Tigearnail. I-a însoţit pe Egist şi pe Eumón, şi în oraşul celui dintîi a dat un concert în faţa doñei Clitemnestra, alcătuit numai din nocturne. Regina s-a descălţat, şi-a băgat picioarele într-un lighean plin cu apă caldă şi-a spus că muzica şi picioarele calde îi aminteau de tinereţe. Tînărul cu lăuta a plecat cu Eumón tracul, dar nu se ştie dacă a izbutit să audă cîntecul sirenelor.

VADO DEL PASO DE VALVERDE. — Mic regat între Ducate şi Imperiu, comitat al frumoasei señora doña Inés. E un ţinut cu pămînturi pe care cresc cereale, cu podgorii pe dealuri şi cu

pădurici de mesteceni şi de plopi negri. Îl încinge un rîu cu ape molcome.

VĂDUVA. — Văduva îndurerată a croitorului Rodolfito, amantul Alcántarei şi al Liriei, şi de care, într-o clipă de mare exaltare a închipuirii, s-a îndrăgostit doña Inés. Nu cunoştea bocetul pentru croitori, şi de aceea îşi jelea bărbatul aşa cum se jelesc plugarii.

CUPRINS

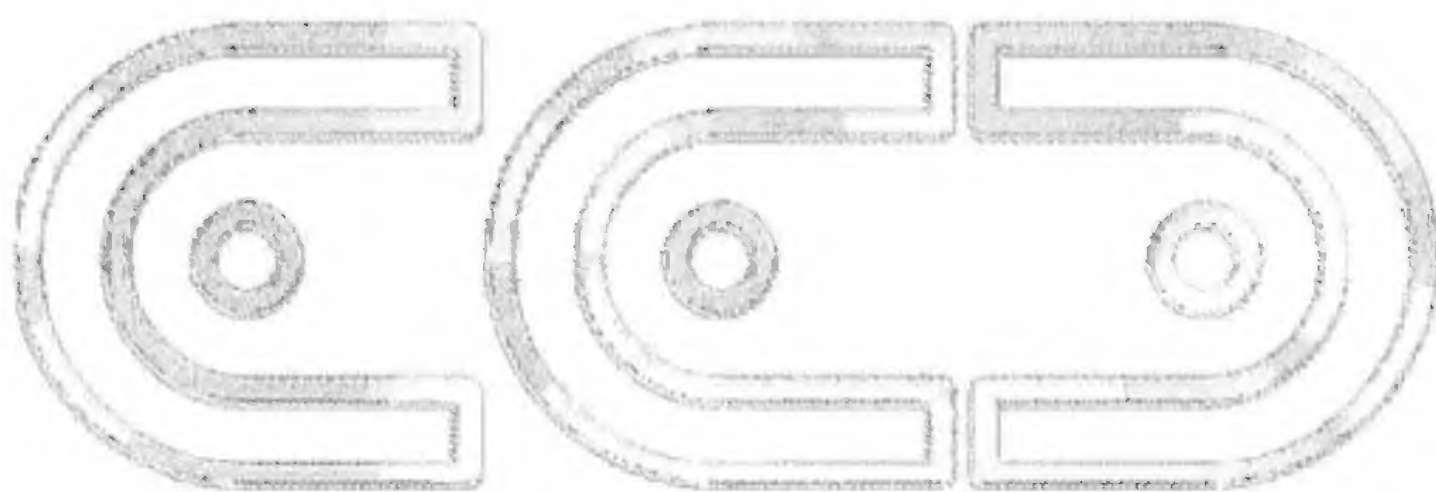
Lector: CONSTANȚA TĂNĂSESCU
Tehnoredactor: ELENA BABI

Tiraj 12.060. Coli tipar 9,75.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/1229 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97.
București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

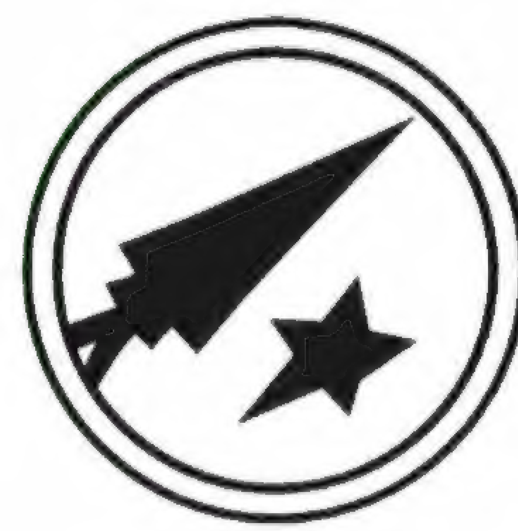

de

Anonim

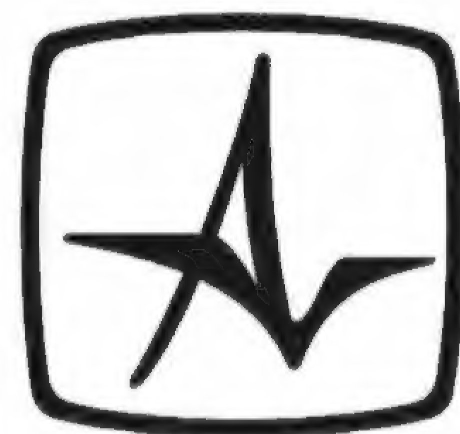

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

